

De Minister van Justitie en Veiligheid

**Directie Wetgeving en
Juridische Zaken**
Sector Juridische Zaken en
Wetgevingsbeleid

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl/jenv

Contactpersoon

(10)(2e)
raadadviseur

M 06 (10)(2e)
(10)(2e)@minjenv.nl

Datum

16 april 2020

Ons kenmerk

2889502

nota

Conference call kerkelijke vertegenwoordigers
17 april 2020

1 Doel nota

Kennismemen van de gespreksonderwerpen voor uw conference call met de kerkelijke vertegenwoordigers.

2 Aanleiding, gevraagde actie(s) en advies

Op vrijdag 17 april heeft u van 9:30 tot 10:00 uur een conference call met de volgende kerkelijke vertegenwoordigers:

(10)(2e) PKN (10)(2e)

Mw. Daniëlle Woestenbergh, Bisschoppenconferentie en Interkerkelijk Contact Overheidszaken (10)(2e)

Dhr. John Bakker, Bisschoppenconferentie (10)(2e)

(10)(2e) contactpersoon van de diverse gereformeerde kerken (10)(2e)

(10)(2e) Missie Nederland, namens de evangelische kerken

(10)(2e)

(10)(2e) namens de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt en Nederlandse Gereformeerde Kerken (10)(2e)

Deelnemers JenV:

(10)(2e)

3 Toelichting op het advies

Directie Wetgeving en
Juridische Zaken
DWJZ Juridische Zaken en
Wetgevingsbeleid

Gespreksonderwerpen

De kerkelijke vertegenwoordigers hebben geen concrete bespreekpunten voor dit overleg doorgegeven.

Datum
16 april 2020

Ons kenmerk
2889502

buiten reikwijdte

buiten reikwijdte

buiten reikwijdte

buiten reikwijdte

Verloop Erediensten

U kunt informeren naar het verloop van de afgelopen paasdagen. Bij het CIO en de NCTV zijn er geen gevallen bekend van kerken die de afgelopen week de bovengrenzen bij diensten bewust hebben opgezocht. De media heeft hierover ook niet bericht. Uw paasbericht is verspreid door het CIO en is goed ontvangen door de bij hen aangesloten kerkgenootschappen.

U kunt aangeven dat uw oproep van vorige week blijft staan, ook voor de komende weken blijft de lijn: Diensten kunnen worden georganiseerd maar biedt deze online aan en beperk de fysieke omvang van de diensten in alle gevallen en zoveel mogelijk.

Tot slot

buiten reikwijdte

**Directie Wetgeving en
Juridische Zaken**
DWJZ Juridische Zaken en
Wetgevingsbeleid

In de vorige conference call gaf (10)(2e) aan contact op te nemen met (10)(2e) over de transitie naar de 1,5 meter samenleving.

Datum
16 april 2020

Ons kenmerk
2889502

Komende donderdag treft u het CIO voor het jaarlijks bestuurlijke overleg. brv

buiten reikwijdte

Overige bespreekpunten van dit overleg zijn begin volgende week bekend. Dan ontvangt u ook de voorbereidende nota voor dit bestuurlijk overleg.

4 Dilemma's

-

5 Politieke en bestuurlijke context

De afgelopen weken zijn de volgende toezeggingen gedaan op het gebied van de erediensten. Twee toezeggingen hebben betrekking op het verbod op samenkomsten met een uitzondering voor religieuze en levensbeschouwelijke bijeenkomsten.

1. Min JenV heeft toegezegd zoveel mogelijk met kerkgenootschappen in gesprek te gaan om te verantwoorden waarom deze voor hen ingrijpende beslissing genomen moet worden (debat 12 maart).

2. De MP heeft toegezegd in gesprek te gaan met kerkgenootschappen, o.a. om te benadrukken niet de bovengrens op te zoeken van 30 personen en daarbij 1,5 meter afstand te houden (debat 1 april).

buiten reikwijdte

6 Communicatie

-

7 Afstemming

-

8 Bijlage

-

De Minister van Justitie en Veiligheid

Directie Wetgeving en Juridische Zaken
Sector Juridische Zaken en Wetgevingsbeleid

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl/jenv

Contactpersoon

(10)(2e)

raadadviseur

T 06 (10)(2e)

(10)(2e) @minjenv.nl

nota

Bestuurlijk overleg Min JenV-CIO, 23 april

Datum

17 april 2020

Ons kenmerk

2891075

Dossiernummer

2891059

1 Doel nota

1. Kennisnemen van de geannoteerde agenda voor het jaarlijkse bestuurlijk overleg met het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken (CIO). Dit overleg vindt aanstaande donderdag 23 april van 10:30 tot 11:30 uur plaats.

buiten reikwijdte

2 Aanleiding, gevraagde actie(s) en advies

Ad 1: Op donderdag 23 april ontvangt u het CIO van 10:30 tot 11:30 uur voor het jaarlijkse bestuurlijk overleg. Het CIO zal dan o.a. ingaan op de oproep van de MP en uw oproep aan de kerkelijke vertegenwoordigers, om met plannen te komen voor de wijze waarop de bij hen aangesloten kerkgenootschappen binnen de 1,5 meter-samenleving kunnen functioneren.

buiten reikwijdte

3 Toelichting op het advies

Geannoteerde agenda bestuurlijk overleg CIO, d.d. 23 april om 10:30 uur

Namens het CIO zijn aanwezig:

Jaap Smit, voorzitter CIO

Daniëlle Woestenberg*, secretaris CIO

Bert van Voorde, Gereformeerde Gemeenten

René de Reuver*, Protestantse Kerk in Nederland

John Bakker*, Rooms-Katholiek Kerkgenootschap

Eimert van Middelkoop, Gereformeerde Kerken in Nederland (vrijgemaakt)

* *Spreekt u wekelijks in de calls met de kerkelijke vertegenwoordigers*

Ook de [redacted] (10)(2e) [DWJZ], zal bij dit overleg aanwezig zijn.

Directie Wetgeving en Juridische Zaken
Sector Juridische Zaken en Wetgevingsbeleid

Datum
17 april 2020

Ons kenmerk
2891075

1. Actualiteit coronacrisis

Intelligent opstarten van de erediensten

Het CIO onderzoekt met de bij hen aangesloten (katholieke, protestantse en joodse) kerkgenootschappen op welke wijze zij de hervatting van hun erediensten voor zich zien. In de gesprekken die u wekelijks voert met kerkelijke vertegenwoordigers heeft [redacted] (10)(2e) (namens de gereformeerde kerken) hier al een voorzet voor gedaan.

Toelichting:

Voorstellen dat het overgrote deel van de geloofsgemeenschappen op grote schaal en op voortreffelijke wijze heeft bijgedragen aan de bestrijding van de verdere verspreiding van COVID-19. Het annuleren van de zondagsdiensten en het vrijdagmiddaggebed of het zodanig aanpassen van de diensten zodat deze online konden worden gevolgd, moet geen gemakkelijke stap zijn geweest. In een enkel geval zijn de randen van de regels opgezocht. Betreffende kerken zijn daar door hun kerkelijke vertegenwoordiger op aangesproken. Ook daar worden nu de diensten in de kleinst mogelijke eenheid gehouden. Deelt het CIO dit beeld?

Waardering uitspreken voor de voortrekkersrol van het CIO bij het opstellen van het communiqué over het verder beperken van erediensten. Hiermee is door religieus Nederland maatschappelijke verantwoordelijkheid getoond. Het is goed dat nu voortvarend wordt nagedacht over een intelligente wijze om de erediensten weer op te pakken zodra het kabinet aangeeft dat dat aan de orde is. Zodra de mogelijkheid zich aandient om kerkdiensten te hervatten, zou er een protocol klaar moeten liggen dat direct in werking kan treden.

Vrijheid van godsdienst is de basis voor de scheiding van kerk en staat waarbij het wenselijk is dat de overheid zich onthoudt van ingrijpen in de interne organisatie van kerkgenootschappen. Het past niet bij onze kerk-staat-relatie om als overheid te sturen op het protocol dat door de kerken wordt opgesteld. Het is wel raadzaam om in een protocol -waar mogelijk- op uniforme wijze te beschrijven welke maatregelen in acht worden genomen op het gebied van aantal, afstand, hygiëne en gezondheid om de kerkdiensten weer op te starten. Hiermee tonen de kerken opnieuw aan bestuurlijke verantwoordelijkheid te kunnen dragen.

U kunt de oproep doen om het protocol zo snel mogelijk aan te leveren zodat dit verder in procedure kan worden gebracht. De minister van EZK is hier verantwoordelijk voor. De [redacted] (10)(2e) van DWJZ [redacted] (10)(2e) neemt contact op met EZK om de bijzondere positie van kerkgenootschappen toe te lichten gezien de vrijheid van godsdienst en levensovertuiging zoals vastgelegd in de Grondwet.

buiten reikwijdte

**Directie Wetgeving en
Juridische Zaken**
Sector Juridische Zaken en
Wetgevingsbeleid

Datum
17 april 2020

Ons kenmerk
2891075

buiten reikwijdte

buiten reikwijdte

Tot slot

buiten reikwijdte

buiten reikwijdte

**Directie Wetgeving en
Juridische Zaken**
Sector Juridische Zaken en
Wetgevingsbeleid

Datum
17 april 2020

Ons kenmerk
2891075

buiten reikwijdte

Bestuurlijk overleg Bun, CMO en Hindoeraad

U kunt refereren aan het bestuurlijk overleg met BUN, CMO en Hindoeraad en de hoop uitspreken dat de kerkgenootschappen, net zoals ze zich konden verenigen bij het opstellen van het communiqué, elkaar ook goed zullen weten te vinden bij het opstarten van de erediensten.

4 Dilemma's

-

5 Politieke en bestuurlijke context

De afgelopen weken zijn twee toezeggingen gedaan op het gebied van de erediensten.

1. U hebt toegezegd zoveel mogelijk met kerkgenootschappen in gesprek te gaan om te verantwoorden waarom deze voor hen ingrijpende beslissing (diensten beperken tot 30 personen) genomen moet worden (TK-debat 12 maart).
2. De MP heeft toegezegd in gesprek te gaan met kerkgenootschappen, o.a. om te benadrukken niet de bovengrens op te zoeken van 30 personen en daarbij 1,5 meter afstand te houden (TK-debat 1 april).

6 Communicatie

Er wordt geen media-aandacht verwacht. Het CIO zal via eigen kanalen de achterban informeren over dit overleg.

buiten reikwijdte

7 Afstemming

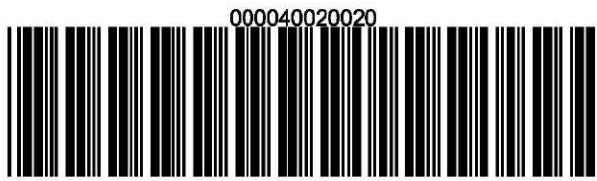
DCOM

8 Bijlagen

-

Digitale minuut: JZW Overleg MJenV met Interkerkelijk Contact in Overheidszake... - 2891059

Organisatieonderdeel DWJZ
Behandelaar zaak (10)(2e) - BD/DWJZ/JZW
Werkstroomeigenaar (10)(2e) BD/DWJZ/BMO
Datum en tijd aangeboden 24-02-2021 om 19:18

Nota MJV Bestuurlijk overleg Min JenV-CIO, 23 april

Paminconnummers:
Instructie: -
Toelichting op documenten: - zie nota

Werkstroomverloop

- Werkstroom afgesloten**
16-07-2020 09:06
- Afsluiten - (10)(2e) - BD/DWJZ/BMO**
16-07-2020 09:06 ✓
- Behandelen - Ondersteuning DWJZ-Stukkenstroom behandeld door (10)(2e) BD/DWJZ/BMO**
14-07-2020 13:01 ✓
- Afstemmen - (10)(2e) - BD/DWJZ/JZW**
14-07-2020 12:44 ✓
- Afstemmen - (10)(2e) behandeld door (10)(2e) - BD/DWJZ/JZW**
21-04-2020 21:45 ✓
- Afstemmen - (10)(2e) - BD/DWJZ**
21-04-2020 17:17 ✓
- Afstemmen - DBO Advies behandeld door (10)(2e) BD/DBO/ADVIES**
21-04-2020 17:13
Dag (10)(2e) zie opmerking MinJenV over opstellen protocollen door kerkgenootschappen. Lijkt me goed de nota op dat punt aan te passen (vergt slechts een kleine wijziging). Zorg jij ervoor dat de vergaderstukken ook in iBabs worden geplaatst en fysiek worden aangeleverd? Groet, (10)(2e) ✓
- Eindparaaf - Minister van JenV behandeld door Grapperhaus, F.B.J. - BD/AL**
21-04-2020 16:57
Protocol ga ik me niet mee bemoeien. Is hun eigen zaak. ✓
- Paraferen - (10)(2e) - BD/AL**
21-04-2020 16:17 ✓

- Visie vooraf - DBO Advies behandeld door** (10)(2e) **- BD/DBO/ADVIES**
21-04-2020 14:13
-
- Paraferen -** (10)(2e) **BD/DWJZ**
21-04-2020 09:29
-
- Paraferen -** (10)(2e) **behandeld door** (10)(2e) **- BD/DWJZ/JZW**
20-04-2020 19:07
-
- Afstemmen -** (10)(2e) **- BD/DWJZ/JZW**
20-04-2020 13:42
Afgestemd met DCOM ((10)(2e) *en DRC* (10)(2e)).
-
- Behandelen reactie door** (10)(2e) **BD/DWJZ/BMO**
17-04-2020 15:24
-
- Afstemmen -** (10)(2e) **- BD/DWJZ/JZW**
17-04-2020 15:22
conform afspraak (10)(2e)
-
- Document 'Nota MJV Bestuurlijk overleg Min JenV-CIO, 23 april' toegevoegd door** (10)(2e) **BD/DWJZ/BMO**
17-04-2020 15:05
-

> Retouradres Postbus 20350 2500 EJ Den Haag

Voorzitter veiligheidsregio's

Directie Publieke Gezondheid

Bezoekadres

Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
T 070 340 79 11
F 070 340 78 34
www.rijksoverheid.nl

Kenmerk

1679465-204590-PG

Uw brief

Bijlage(n)

I t/m IV

*Correspondentie uitsluitend
richten aan het retouradres
met vermelding van de
datum en het kenmerk van
deze brief.*

Datum **24 APR. 2020**
Betreft Verlenging maatregelen COVID-19

Geachte voorzitter,

Gehoord hebbende het advies van het Outbreak Management Team en het Bestuurlijk Afstemmingsoverleg van 20 april 2020 en na overleg in de Ministeriële Commissie Crisisbeheersing van 21 april 2020, geef ik u op basis van artikel 7 van de Wet publieke gezondheid, met inachtneming van artikel 39 van de Wet veiligheidsregio's, onderstaande opdracht.

In deze opdracht heb ik de eerdere aanwijzingen die ik aan alle voorzitters van de veiligheidsregio heb verstrekt, verwerkt en aangepast. De nieuwe opdracht betreft de periode vanaf 29 april tot en met 19 mei 2020. De in de voetnoot genoemde aanwijzingen¹ zijn met ingang van 29 april 2020 niet meer van toepassing. De opdracht inzake het verbod voor evenementen wordt verlengd tot 1 september 2020. Naast deze aanwijzing heb ik op 17 april voor vijf veiligheidsregio's met een luchthaven een afzonderlijke aanwijzing gegeven.

Uiterlijk in de week van 12 mei 2020 zal een heroverweging plaatsvinden van de maatregelen die gelden tot en met 19 mei.

De maatregelen worden hieronder in de volgende bijlagen beschreven:

- I . Bepalingen voor evenementen, samenkomsten en het niet in acht nemen van een veilige afstand van 1,5 meter

¹ Aanwijzingen van de minister voor Medische Zorg en Sport, mede namens de minister van Justitie en Veiligheid, van 13 maart 2020, nr. 1662578-203166-PG, van 15 maart 2020, nr. 1663097-203238-PG en van 17 maart 2020, nr. 1663666-203280-PG, de aanwijzing van de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport van 20 maart 2020, nr. 1665126-203432-PG, de aanwijzing van de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, mede namens de minister van Justitie en Veiligheid, van 23 maart 2020, nr. 1665182-203445-PG, de aanwijzing van de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, mede namens de minister van Justitie en Veiligheid, van 24 maart 2020, nr. 1666478-203555-PG en de aanwijzing van de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, mede namens de minister van Justitie en Veiligheid, van 3 april 2020, nr. 1671030-203951-PG.

- II. Bepalingen voor bedrijven en locaties, contactberoepen en voorzieningen voor openbaar vervoer
- III. Bepalingen voor onderwijsinstellingen en verblijven voor kinderopvang, buitenschoolse opvang en gastouderopvang
- IV Bepalingen voor verpleeghuizen en andere kleinschalige woonvormen in de ouderenzorg

Directie Publieke Gezondheid

Kenmerk
1679465-204590-PG

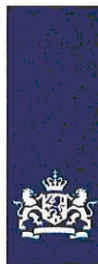
Als u problemen ervaart bij de uitvoering, verzoek ik u contact op te nemen met het coronateam van het Landelijk Operationeel Coördinatiecentrum (LOCC-N).

Hoogachtend,

mede namens de minister van
Justitie en Veiligheid,

de minister van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport,

Hugo de Jonge

I Bepalingen voor evenementen, samenkomsten en het niet in acht nemen van een veilige afstand van 1,5 meter

Directie Publieke Gezondheid

U dient uw bevoegdheden in te zetten op het terrein van de publieke gezondheid en de openbare orde als bedoeld in artikel 39 van de Wet veiligheidsregio's, waaronder indien nodig het opnemen van voorschriften in een noodverordening als bedoeld in artikel 176 van de Gemeentewet en het toepassen van de Wet openbare manifestaties, opdat de volgende maatregelen worden getroffen:

Kenmerk
1679465-204590-PG

1. Verbod voor vergunning- en meldplichtige evenementen tot 1 september 2020, en voor zover hier niet onder vallend: wedstrijden van betaald voetbal en popconcerten.
2. Verbod voor alle overige samenkomsten. Daarbij gelden uitzonderingen voor de volgende samenkomsten, mits betrokkenen te allen tijde 1,5 meter afstand houden tot de dichtstbijzijnde persoon:
 - a. wettelijk verplichte samenkomsten, zoals vergaderingen van gemeenteraden, mits daarbij niet meer dan 100 personen aanwezig zijn, alsook vergaderingen van de Staten-Generaal;
 - b. samenkomsten die noodzakelijk zijn voor de continuering van de dagelijkse werkzaamheden van instellingen, bedrijven en andere organisaties, waaronder begrepen de organisatie van staatsexamens, mits daarbij niet meer dan 100 personen aanwezig zijn
 - c. uitvaarten en huwelijksvoltrekkingen, mits daarbij niet meer dan 30 personen aanwezig zijn;
 - d. samenkomsten van religieuze of levensbeschouwelijke aard, mits daarbij niet meer dan 30 personen aanwezig zijn;
 - e. georganiseerd buiten sporten en bewegen voor kinderen van 13 tot en met 18 jaar, onder andere in teamverband.

Daarnaast geldt een uitzondering voor georganiseerd buiten sporten en bewegen, onder andere in teamverband, voor kinderen tot en met 12 jaar, waarbij geen 1,5 meter afstand hoeft te worden gehouden ten aanzien van de sportende kinderen, evenwel zonder toeschouwers anders dan eventuele leiding.

Voor markten en winkels kan een uitzondering worden gemaakt van het verbod op samenkomsten indien in deze voorzieningen de beperkende maatregelen met betrekking tot het houden van 1,5 meter afstand tussen alle in de voorziening aanwezige personen en het op adequate wijze zichtbaar duidelijk maken van die maatregelen zijn geregeld.

3. Instellen van een verbod op het in de publieke ruimte (incl. vaartuigen en voertuigen) niet in acht nemen van een onderlinge

afstand van 1,5 meter. Dit verbod geldt niet indien het personen betreft die een gezamenlijk huishouden vormen of als het kinderen tot en met 12 jaar betreft die samenspelen onder toezicht van een of meer ouders of voogden die daarbij onderling een afstand van 1,5 meter in acht nemen.

Directie Publieke Gezondheid

Kenmerk
1679465-204590-PG

II Bepalingen voor bedrijven en locaties, contactberoepen en voorzieningen voor openbaar vervoer

Directie Publieke Gezondheid

U dient uw bevoegdheden op het terrein van de openbare orde en veiligheid als bedoeld in artikel 39 van de Wet veiligheidsregio's, waaronder, indien nodig, het opnemen van voorschriften in een noodverordening als bedoeld in artikel 176 van de Gemeentewet, in te zetten opdat de volgende maatregelen worden getroffen:

Kenmerk
1G79465-204590-PG

1. Sluiting van alle eet- en drinkgelegenheden, sport- en fitnessclubs, sauna's, seksinrichtingen en coffeeshops.² Uitgezonderd van deze opdracht zijn hotels en de afhaalfunctie van eet- en drinkgelegenheden en van coffeeshops, mits maatregelen worden getroffen om 1,5 meter afstand tussen de aanwezigen in en bij de toegang van deze locaties te garanderen. Daarnaast geldt een uitzondering voor sportclubs die georganiseerd buitensporten of bewegen voor kinderen mogelijk maken en instellingen voor topsport³.
2. Sluiten van casino's, speelhallen en daarmee vergelijkbare instellingen, alsook sluiten van zaken waarbinnen op de uiterlijke verzorging gerichte contactberoepen worden uitgeoefend, zoals kapperszaken en nagelsalons. Afhalen van producten vanuit die zaken is wel mogelijk.
3. Verbod op het uitoefenen van alle vormen van contactberoepen, die niet naar behoren kunnen worden uitgeoefend met inachtneming van 1,5 meter afstand, waaronder masseurs, kappers, nagelstylisten, sekswerkers en rij-instructeurs. Uitgezonderd van het verbod is de uitoefening van (para)medische beroepen, mits de uitoefening alleen plaatsvindt met een individuele medische indicatie en met inachtneming van alle andere hygiënische voorschriften. De Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd houdt toezicht op de uitvoering van (para)medische beroepen.
4. Beëindigen of beperken van voorzieningen voor openbaar vervoer, in overleg met de vervoerder, indien deze voorzieningen zich niet of niet in voldoende mate houden aan de verwezenlijking van de beperkende maatregelen met betrekking tot het houden van 1,5

² Uitzondering voor dit verbod geldt voor het gebruik van voorzieningen door de Stichting Sanquin Bloedvoorziening. Sanquin maakt voor het afnemen van bloed op locatie gebruik van voorzieningen bij enkele sportclubs en eet- en drinkgelegenheden (zoals stroom en toilet). Sanquin neemt zelf contact op met de eigenaren van de betreffende locaties om te regelen dat de bloedafname door kan gaan, ondanks de sluiting van de locaties.

³ Het gaat om de instellingen voor topsport die genoemd zijn op:
www.nocnsf.nl/topsportaccommodaties en www.knvb.nl/trainingsaccommodaties.

meter afstand tussen alle in de voorziening aanwezige personen, of aan het op adequate wijze zichtbaar duidelijk maken daarvan, mits de beëindiging van deze voorziening het transport van personen die werkzaam zijn in vitale processen of transport dat anderszins noodzakelijk is voor de mobiliteit van Nederland niet onnodig belemmert.

Directie Publieke Gezondheid

Kenmerk
1679465-204590-PG

5. Sluiten van sanitaire voorzieningen in de vorm van gemeenschappelijke toilet-, was- en douchevoorzieningen zowel op of bij recreatieparken, vakantieparken, kampeerterreinen en kleinschalige kampeerveldjes als bij parken, natuurgebieden en stranden of op andere locaties om reisbewegingen te ontmoedigen en daarmee de verspreiding van het coronavirus te beperken.
6. Sluiten van alle vormen van locaties of het verbieden van de toegang daartoe, waaronder vakantieparken, campings, parken, natuurgebieden, zwemgelegenheden en stranden, indien op deze locaties niet of niet in voldoende mate de beperkende maatregel met betrekking tot het houden van 1,5 meter afstand tussen daar aanwezige personen in acht wordt genomen of het niet in acht (kunnen) nemen daarvan dreigt of indien het aantal bezoekers een probleem dreigt op te leveren voor de belasting van zorgaanbieders in de regio.

III Bepalingen voor onderwijsinstellingen en verblijven voor kinderopvang, buitenschoolse opvang en gastouderopvang

Directie Publieke Gezondheid

Tot en met 10 mei 2020 mogen geen onderwijsactiviteiten⁴ en opvang geboden worden in:

Kenmerk
1679465-204590-PG

- scholen voor speciaal onderwijs, voor speciaal basisonderwijs, locaties voor basisonderwijs verbonden aan asielzoekerscentra en locaties voor basisonderwijs uitsluitend voor nieuwkomers, en;
- verblijven voor kinderopvang en gastouderopvang.⁵

Tot en met 19 mei 2020 mogen er geen onderwijsactiviteiten en buitenschoolse opvang geboden worden in alle overige onderwijsinstellingen en verblijven voor kinderopvang.

Al het basisonderwijs en de bijbehorende buitenschoolse opvang mogen vanaf 11 mei 2020 stapsgewijs weer worden gestart, waarbij leerlingen voor ten minste de helft van de reguliere onderwijstijd naar school en de buitenschoolse opvang⁶ kunnen gaan.

De locaties kunnen, en moeten waar nodig, gedurende de hele periode wel gebruikt worden voor:

- de organisatie van onderwijs op afstand, waarbij studenten en leerlingen via een (digitaal) medium onderwijs krijgen in de thuissituatie;
- de (nood)opvang van kinderen van ouders die werken in cruciale beroepen of voor vitale processen, zoals beschreven op www.rijksoverheid.nl. De noodopvang wordt georganiseerd door gemeenten, ondersteund door de Vereniging Nederlandse Gemeenten;
- de organisatie van toetsing en examens, waaronder begrepen de organisatie van staatsexamens op locaties buiten de instellingen, mits zorgvuldige maatregelen zijn getroffen om het risico van besmetting te beperken, waaronder 1,5 meter afstand houden.
- de kleinschalig georganiseerde begeleiding van leerlingen voor wie vanwege bijzondere problematiek of moeilijke thuissituatie maatwerk nodig is. Op basis van een lokaal vastgestelde procedure tussen gemeenten en betrokken onderwijsinstellingen, met betrokkenheid van o.a. Veilig Thuis, de Raad voor de Kinderbescherming en jeugdinstanties, wordt bepaald voor wie dit maatwerk nodig is;
- Tot en met 10 mei is maatwerk nodig voor de noodopvang van kinderen van 0-4 jaar vanwege bijzondere problematiek of moeilijke thuissituatie. Op basis van een lokaal vastgestelde

⁴ Dit geldt niet voor scholen bij open en gesloten residentiële instellingen.

⁵ In de zin van de Wet kinderopvang.

⁶ De buitenschoolse opvang is alleen geopend op reguliere tijden, voor en na school. Voor noodopvang gedurende de dag overleggen gemeenten, scholen en kinderopvang hoe deze plaatsvindt. Gemeenten blijven verantwoordelijk voor het realiseren van noodopvang in avond, nacht en weekend.

procedure tussen gemeenten en betrokken organisaties voor kinderopvang of gastouderopvang met betrokkenheid van o.a. Veilig Thuis, de Raad voor de Kinderbescherming en jeugdinstanties, wordt bepaald voor wie dit maatwerk nodig is.

Directie Publieke Gezondheid

Kenmerk
1679465-204590-PG

Als u constateert dat onderwijsinstellingen of aanbieders van kinderopvang of gastouderopvang zich niet aan deze crisismaatregel houden en er aanhoudend meer leerlingen, studenten of kinderen aanwezig zijn op een locatie dan nodig is voor de bovengenoemde doelen, geef ik u opdracht op basis van artikel 7 van de Wet publieke gezondheid en met inachtneming van artikel 39, eerste lid, van de Wet veiligheidsregio's, de onderwijsinstelling of het verblijf voor kinderopvang of gastouderopvang te sluiten, bijvoorbeeld met behulp van een noodbevel. Voor de handhaving kunt u eventueel ook gebruik maken van artikel 47 van de Wet publieke gezondheid.

IV Bepalingen voor verpleeghuizen en andere kleinschalige woonvormen in de ouderenzorg

Directie Publieke Gezondheid

Kenmerk
1679465-204590-PG

Het kabinet heeft besloten dat alle verpleeghuizen en kleinschalige woonvormen in de ouderenzorg maatregelen moeten treffen om bezoek en alle anderen die niet noodzakelijk zijn voor de basiszorg preventief te weren. In de stervensfase of vergelijkbare omstandigheden kan een instelling incidenteel afwijken van deze maatregel. Ook voor structurele vrijwilligers is een uitzondering mogelijk en op door het ministerie van VWS aangewezen pilotlocaties.

Daarnaast zijn uitzonderingen mogelijk voor het horen en beoordelen van een cliënt in het kader van de Wet zorg en dwang psychogeriatrische en verstandelijk gehandicapte personen.

Op basis van artikel 7 van de Wet publieke gezondheid en met inachtneming van artikel 39, eerste lid, van de Wet veiligheidsregio's, geef ik u daarom opdracht om uw bevoegdheden op het terrein van openbare orde en veiligheid in te zetten als verpleeghuizen of kleinschalige woonvormen, ondanks nadrukkelijke inspanningen van hun kant, problemen ervaren met het weigeren van bezoekers of derden die de locatie proberen binnen te komen.

De Minister van Justitie en Veiligheid

Directie Wetgeving en Juridische Zaken
Sector Juridische Zaken en Wetgevingsbeleid

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl/jenv

Contactpersoon

(10)(2e)
raadadviseur

M 06 (10)(2e)
(10)(2e)@minjenv.nl

Datum

29 april 2020

Ons kenmerk

nota

Conference call MinJenV kerkelijke vertegenwoordigers,
d.d. 30 april 2020

1 Doel nota

Kennismemen van de gespreksonderwerpen voor uw conference call met de kerkelijke vertegenwoordigers.

2 Aanleiding, gevraagde actie(s) en advies

Op donderdag 30 april heeft u van 16:00 tot 16:30 uur een conference call met de volgende kerkelijke vertegenwoordigers:

(10)(2e) PKN (10)(2e)

Mw. Daniëlle Woestenberg, Bisschoppenconferentie en Interkerkelijk Contact Overheidszaken (10)(2e)

Dhr. John Bakker, Bisschoppenconferentie (10)(2e)

(10)(2e) contactpersoon van de diverse gereformeerde kerken (10)(2e)

(10)(2e) Missie Nederland, namens de evangelische kerken

(10)(2e)

(10)(2e) namens de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt en Nederlandse Gereformeerde Kerken (10)(2e)

Deelnemers JenV:

(10)(2e)

3 Toelichting op het advies

Gespreksonderwerpen

De kerkelijke vertegenwoordigers hebben geen concrete bespreekpunten voor dit overleg doorgegeven. Zij willen dit gesprek gebruiken om over en weer de actualiteit te bespreken. (10)(2e) buiten reikwijdte

buiten reikwijdte

**Directie Wetgeving en
Juridische Zaken**
DWJZ Juridische Zaken en
Wetgevingsbeleid

buiten reikwijdte

Datum
24 maart 2020

Ons kenmerk
.

buiten reikwijdte

Verloop Erediensten

U kunt informeren naar het verloop van de erediensten en het volgen van de maatregelen van het kabinet daarbij. Bij de NCTV zijn er geen gevallen bekend van kerken die de afgelopen week de bovengrenzen bij diensten bewust hebben opgezocht.

In de uitzending van Arjen Lubach van zondag 18 april werd gerefereerd aan een kerk in Groningen waar nog wel een dienst met 30 personen werd gehouden. Vanuit het ministerie (10)(2e) DWJZ) is contact opgenomen met de bewuste kerk (de evangelische kerk Destiny Church, niet aangesloten bij het CIO). De (10)(2e) kerk lichtte toe dat ook in zijn kerk de diensten uitsluitend online worden aangeboden. Om dat mogelijk te maken is er een team van 15-20 personen nodig. De kerk maakt graag een professionele uitzending nu de leden uitsluitend op afstand de dienst kunnen volgen. Hiervoor zijn nodig; cameramensen, geluidstechnici, voorgangers, zang en een inbelteam voor interactief contact tijdens de dienst. Vanuit het ministerie is aangegeven dat dat rijkelijke veel lijkt. Er is benadrukt dat het de bedoeling is dat de diensten in een zo klein mogelijke setting plaatsvinden en dat de bovengrens daarbij niet wordt opgezocht. De kerk is op de hoogte van de Groningse noodverordening en gaf aan niet bewust de bovengrens op te zoeken. In het fragment van Lubach werd volgens de pastor gerefereerd aan de dienst op Goede Vrijdag die met 15 man werd opgenomen.

U kunt aangeven dat uw oproep van de afgelopen weken van kracht blijft, ook voor de komende weken is de lijn: Diensten kunnen worden georganiseerd maar biedt deze online aan en beperk de fysieke omvang van de diensten in alle gevallen en zoveel mogelijk.

Terugkoppeling bestuurlijk overleg CIO

In het bestuurlijk overleg met het CIO van afgelopen donderdag heeft het CIO waardering geuit voor de aanpak van het kabinet bij de bestrijding en verdere verspreiding van COVID-19. Er is aangegeven dat er vanuit het CIO wordt nagedacht over het intelligent hervatten van de diensten zodra het kabinet

aangeeft dat dat aan de orde is. Verschillende kerkgenootschappen hebben hiervoor een protocol opgesteld, waaronder de gereformeerde gemeente. U kunt hier desgewenst voor bedanken.

**Directie Wetgeving en
Juridische Zaken**
DWJZ Juridische Zaken en
Wetgevingsbeleid

U hebt in het bestuurlijk overleg aangegeven dat het hebben van een protocol geen laissez-passers is; bij het opstarten van de diensten moeten de richtlijnen van het kabinet nauwgezet worden opgevolgd. Dit wordt mogelijk steeds zwaarder maar het is toch zaak om vol te houden.

Datum
24 maart 2020

Ons kenmerk
.

buiten reikwijdte

buiten reikwijdte

buiten reikwijdte

4 Dilemma's

-

5 Politieke en bestuurlijke context

De afgelopen weken zijn twee toezeggingen gedaan die zien op het verbod op samenkomsten met een uitzondering voor religieuze en levensbeschouwelijke bijeenkomsten.

1. U hebt toegezegd zoveel mogelijk met kerkgenootschappen in gesprek te gaan om te verantwoorden waarom deze voor hen ingrijpende beslissing genomen moet worden (debat 12 maart).

2. De MP heeft toegezegd in gesprek te gaan met kerkgenootschappen, o.a. om te benadrukken niet de bovengrens op te zoeken van 30 personen en daarbij 1,5 meter afstand te houden (debat 1 april).

6 Communicatie

-

7 Afstemming

-

8 Bijlage

-

De Minister van Justitie en Veiligheid

Directie Wetgeving en Juridische Zaken
Sector Juridische Zaken en Wetgevingsbeleid

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl/jenv

Contactpersoon

(10)(2e)

raadadviseur

M_06 (10)(2e)

(10)(2e)@minjenv.nl

Datum

5 mei 2020

Ons kenmerk

nota

Conference call MinJenV kerkelijke vertegenwoordigers,
d.d. 7 mei 2020

1 Doel nota

Kennismemen van de gespreksonderwerpen voor uw conference call met de kerkelijke vertegenwoordigers.

2 Aanleiding, gevraagde actie(s) en advies

Op donderdag 7 mei heeft u van 16:45 tot 17:15 uur een conference call met de volgende kerkelijke vertegenwoordigers:

(10)(2e) PKN (10)(2e)

Mw. Daniëlle Woestenberg, Bisschoppenconferentie en Interkerkelijk Contact

Overheidszaken (10)(2e)

Dhr. John Bakker, Bisschoppenconferentie (10)(2e)

(10)(2e) contactpersoon van de diverse gereformeerde

kerken (10)(2e)

(10)(2e) Missie Nederland, namens de evangelische kerken

(10)(2e)

(10)(2e) namens de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt en Nederlandse

Gereformeerde Kerken (10)(2e)

Deelnemers JenV:

(10)(2e)

3 Toelichting op het advies

Gespreksonderwerpen

Algemeen

De kerkelijke vertegenwoordigers hebben geen concrete bespreekpunten voor dit overleg doorgegeven. Zij willen deze wekelijkse gesprekken gebruiken om over en

weer de actualiteit te bespreken.

buiten reikwijdte

buiten reikwijdte

Directie Wetgeving en
Juridische Zaken
DWJZ Juridische Zaken en
Wetgevingsbeleid

Datum
24 maart 2020

Ons kenmerk

Aandachtspunten JenV

Nieuwe maatregelen kabinet in de strijd tegen coronapandemie

U kunt aangeven of en hoe de maatregelen zijn versoepeld en wat dit betekent voor de kerkgenootschappen.

In de vorige persconferentie van 21 april heeft de MP aangegeven dat de meeste beperkingen tot 20 mei van kracht blijven. Het heropenen van basisscholen en de kinderopvang was wel aan de orde. Dit riep bij de kerken de vraag op of dat betekende dat de zondagsscholen ook weer hun lessen konden oppakken. Uit navraag bij OCW blijkt dat de zondagsschool geen school is in de zin van de Wet op het primair onderwijs; zondagsscholen blijven onder het reguliere samscholingsverbod vallen.

Actiepunten uit het gesprek met de kerkelijke vertegenwoordigers d.d. 30 april

Intelligent opstarten van de kerkdiensten

Indien het opstarten van de kerkdiensten aan de orde is dan worden de kerkelijke leiders hier graag tijdig over geïnformeerd. De protocollen voor het hervatten van de diensten in een 1,5 metersamenleving zijn grotendeels gereed. De kerkelijke leiders vroegen of voor Pinksteren (31 mei, 1 juni) al een versoepeling aan de orde zou kunnen zijn. U hebt hierop aangegeven dat dat moeilijk wordt. Er is verzocht om een tijdig signaal zodra versoepeling aan de orde is zodat de kerken niet overvallen worden door deze informatie in een persconferentie van de MP. Het verstrekken van voorkennis hierover is moeilijk. Waar mogelijk worden de kerkgenootschappen tijdig geïnformeerd.

buiten reikwijdte

Verloop erediensten / huidige set maatregelen

(10)(2e) geeft aan dat het voor zijn achterban steeds zwaarder valt om te zien dat er in andere sectoren (horeca, winkels, concerten) wel enige ruimte wordt geboden terwijl dat voor het opstarten van religieuze bijeenkomsten niet aan de orde is. Dit raakt de hervormde gemeente diep. Het verzoek wordt gedaan om te bekijken op welke wijze dit in de landen om ons heen wordt opgepakt en mogelijk zou Outbreak Management Team hier ook over kunnen adviseren.

Toelichting: inmiddels heeft de SGP Kamervragen ingediend o.a. over de verhouding tussen de (royale) mogelijkheden voor commerciële activiteiten en de strengere regels voor begrafenissen en kerkdiensten?

Directie Wetgeving en Juridische Zaken
DWJZ Juridische Zaken en Wetgevingsbeleid

Datum
24 maart 2020

Ons kenmerk
.

buiten reikwijdte

4 Dilemma's

-

5 Politieke en bestuurlijke context

De afgelopen weken zijn twee toezeggingen gedaan die zien op het verbod op samenkomsten met een uitzondering voor religieuze en levensbeschouwelijke bijeenkomsten.

1. U hebt toegezegd zoveel mogelijk met kerkgenootschappen in gesprek te gaan om te verantwoorden waarom deze voor hen ingrijpende beslissing genomen moet worden (debat 12 maart).

2. De MP heeft toegezegd in gesprek te gaan met kerkgenootschappen, o.a. om te benadrukken niet de bovengrens op te zoeken van 30 personen en daarbij 1,5 meter afstand te houden (debat 1 april).

6 Communicatie

-

7 Afstemming

-

8 Bijlage

-

> Retouradres Postbus 20350 2500 EJ Den Haag

Voorzitter veiligheidsregio

Directie Publieke Gezondheid

Bezoekadres

Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
T 070 340 79 11
F 070 340 78 34
www.rijksoverheid.nl

Kenmerk

1686051-204996-PG

Uw brief

Bijlage(n)

Datum **08 MEI 2020**
Betreft aanwijzing d.d. 24 april 2020

*Correspondentie uitsluitend
richten aan het retouradres
met vermelding van de
datum en het kenmerk van
deze brief.*

Geachte voorzitter,

Gehoord hebbende het advies van het Outbreak Management Team en het Bestuurlijk Afstemmingsoverleg van 4 mei 2020 en na overleg in de Ministeriële Commissie Crisisbeheersing van 6 mei 2020, maak ik aanpassingen in de opdracht voor bestrijding van de uitbraak van COVID-19 die ik u op 24 april 2020 op basis van artikel 7 van de Wet publieke gezondheid heb verstrekt.

Op 24 april heb ik u opdracht gegeven uw bevoegdheden op het terrein van publieke gezondheid en openbare orde en veiligheid in te zetten om verschillende maatregelen te nemen die nodig zijn voor de bestrijding van COVID-19. Ik geef u nu opdracht enkele maatregelen met ingang van 11 mei 2020 aan te passen. Voor het overige wordt de aanwijzing van 24 april 2020 verlengd.

In de week van 20 mei besluit het kabinet opnieuw over het verlengen en/of aanpassen van maatregelen.

Buiten sporten en bewegen

Ik geef u opdracht een uitzondering toe te voegen aan het eerdere verbod op samenkomsten;

- Buiten sporten en bewegen voor personen van 19 jaar en ouder is toegestaan, onder andere in teamverband. Voor deze leeftijdsgroep geldt, net als bij de leeftijdsgroepen tot 19 jaar, dat zij geen wedstrijden mogen organiseren, niet aan wedstrijden mogen deelnemen en rondom het sporten en bewegen geen gebruik mogen maken van gemeenschappelijke was- en douchevoorzieningen. Uiteraard moeten betrokkenen te allen tijde 1,5 meter afstand houden tot de dichtstbijzijnde persoon.

De eerdere uitzonderingen voor georganiseerd buiten sporten en bewegen voor kinderen tot en met 18 jaar omvatten overigens mede, onder dezelfde voorwaarden (georganiseerd, buiten, 13 tot en met 18 jaar afstand houden), activiteiten van scouting-, cultuur-, kunst-, en andere jeugdverenigingen.

Bibliotheken, pretparken en dierentuinen

Verder geef ik u opdracht om de mogelijkheid om winkels en markten uit te zonderen van het verbod op samenkomsten, uit te breiden met bibliotheken, pretparken en dierentuinen, mits bezoekers en werknemers te allen tijde 1,5 meter afstand houden tot de dichtstbijzijnde persoon. De beheerders van deze locaties zijn ervoor verantwoordelijk plannen te maken waarmee ze er onder andere voor zorgen dat de 1,5 meter afstand bewaard blijft en de belasting voor het mobiliteitsstelsel en in het bijzonder het openbaar vervoer acceptabel blijft. De algemene bepalingen voor de sluiting van eet- en drinkgelegenheden en terrassen blijven tot nader order van kracht op deze locaties. De sluiting van sanitaire voorzieningen geldt in deze locaties alleen voor gemeenschappelijke was- en douchegelegenheden. Toiletten kunnen wel gebruikt worden.

Directie Publieke Gezondheid

Kenmerk
1686051-204996-PG

In de opvolging van deze opdracht heeft u de mogelijkheid om deze locaties te sluiten of gesloten te houden indien u van oordeel bent dat de maatregel om 1,5 meter afstand te houden (naar verwachting) niet goed wordt nageleefd of niet goed na te leven is of dat u problemen verwacht dan wel constateert met het gebruik van het mobiliteitssysteem en in het bijzonder het openbaar vervoer.

Zwemgelegenheden en sportclubs

Alle zwemgelegenheden kunnen vanaf 11 mei opengesteld worden. Dit betekent dat het vanaf 11 mei ook mogelijk wordt om in overdekte zwemgelegenheden te sporten en bewegen. De beheerders van de zwemgelegenheden zijn ervoor verantwoordelijk dat de maatregel om 1,5 meter afstand te houden goed wordt nageleefd in en om de zwemgelegenheden. Voor zwemgelegenheden geldt dat gemeenschappelijke was- en douchegelegenheden niet gebruikt kunnen worden. Toiletten kunnen wel gebruikt worden.

Ik geef u de opdracht om de sluiting van zwemgelegenheden te beëindigen, maar wel de mogelijkheid te houden om deze locaties te sluiten of gesloten te houden indien u van oordeel bent dat de maatregel om 1,5 meter afstand te houden niet goed wordt nageleefd.

Verder geef ik u opdracht om een uitzondering te maken op de sluiting van inrichtingen voor sporten en bewegen voor zover dat nodig is om buiten sporten voor personen van 19 jaar en ouder mogelijk te maken.

Contactberoepen

Met ingang van 11 mei is de uitoefening van contactberoepen weer toegestaan. Het verbod op het uitoefenen van het contactberoep geldt nog wel voor sekswerkers, zij mogen hun beroep nog niet uitoefenen. Het toestaan van de uitoefening van contactberoepen betekent dat ook de inrichtingen waar de op de uiterlijke verzorging gerichte contactberoepen worden uitgeoefend weer volledig opengesteld en benut kunnen worden.

De beoefenaren van contactberoepen en de beheerders van inrichtingen waar contactberoepen worden uitgeoefend zijn verantwoordelijk voor het regelen en organiseren van de maatregelen die nodig zijn om het werk op een zorgvuldige manier te doen. Ik geef u opdracht om wel de mogelijkheid te houden op te treden wanneer er bij de uitoefening van contactberoepen, ondanks nadrukkelijke inspanningen van de beoefenaren en beheerders, geen 1,5 meter afstand wordt gehouden tussen klanten en/of bezoekers onderling.

Directie Publieke Gezondheid

Als u problemen ervaart bij de uitvoering van deze opdrachten, verzoek ik u contact op te nemen met het coronateam van het Landelijk Operationeel Coördinatiecentrum (LOCC-N).

Kenmerk
1686051-204996-PG

Hoogachtend,

Mede namens de minister van Justitie en Veiligheid,

de minister van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport,

Hugo de Jonge

Aan de Minister van Justitie en Veiligheid

Directie Wetgeving en Juridische Zaken
Sector Juridische Zaken en Wetgevingsbeleid

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl/jenv

Contactpersoon

(10)(2e)
raadadviseur

M 06 (10)(2e)
(10)(2e)@minjenv.nl

nota

Protocollen voor het opstarten en hervatten van de erediensten

Datum
14 mei 2020

Ons kenmerk
2910421

1 Doel nota

U wordt verzocht in te stemmen met het aanleveren van de protocollen voor het opstarten en hervatten van erediensten aan EZK.

2 Aanleiding, gevraagde actie(s) en advies

De religieuze koepelorganisaties hebben uw oproep om na te denken over het intelligent opstarten van hun erediensten, zodra het kabinet aangeeft dat daar weer ruimte voor is, voortvarend opgepakt.

Gevraagde acties:

- A. Kennisnemen van de protocollen van de verschillende denominaties voor het opstarten en hervatten van hun erediensten.
- B. Kennisnemen van en instemmen met de wijze waarop de protocollen door DWJZ zijn en worden beoordeeld.
- C. Instemmen met het aanleveren van de protocollen aan EZK. Dat geldt ook voor de protocollen die nog worden aangeleverd en voor protocollen die worden geactualiseerd. In de map 'bijlages' treft u de laatst ontvangen versies van verschillende opgestelde protocollen aan (deze kunnen nog aan verandering onderhevig zijn).

3 Toelichting op het advies

A. Protocollen

Algemene toelichting, status protocollen

Religieuze diensten zijn bij de start van de crisis met de noodverordening beperkt. Voor het kunnen opstarten van de diensten in de 1,5 meter samenleving is het van belang dat daarvoor een protocol is opgesteld. Het hebben van een protocol biedt geen garantie voor openstelling. Deze boodschap heeft u ook in de gesprekken met de religieuze koepelorganisaties en de kerkelijke vertegenwoordigers steeds uitgedragen.

De protocollen hebben geen juridische status en zijn niet juridisch afdwingbaar. De protocollen zijn een hulpmiddel bij het werken binnen de RIVM-richtlijnen. De

betreffende kerk is zelf verantwoordelijk voor het opstellen, afstemmen, vaststellen, uitvoeren en naleven (zelfregulering) van het eigen protocol. Elke kerk kan het eigen protocol bijstellen op basis van nieuwe inzichten, aangepaste normen en veranderingen in de omgeving.

Directie Wetgeving en Juridische Zaken
Sector Juridische Zaken en Wetgevingsbeleid

Scheiding kerk en staat

Datum
14 mei 2020

Ons kenmerk
2910421

Vrijheid van godsdienst is de basis voor de scheiding van kerk en staat waarbij geldt dat de overheid zich zoveel mogelijk onthoudt van ingrijpen in de interne organisatie van kerkgenootschappen. Het past niet bij onze kerk-staat-relatie om als overheid (inhoudelijk) te sturen op de protocollen die door kerken zijn opgesteld. Dit zal ook het uitgangspunt zijn bij verdere afstemming over de protocollen en wordt ook aan EZK doorgegeven.

Toelichting protocollen religieuze koepels

In de bestuurlijke overleggen d.d. 23 april hebt u met de voorzitters van de religieuze koepelorganisaties hun plannen voor het intelligent opstarten van de diensten in tempels, moskeeën, mandirs en kerken besproken. In uw wekelijkse gesprekken met de kerkelijke vertegenwoordigers en religieuze leiders is dit ook vaak onderwerp van gesprek.

In de aangeleverde protocollen geven de religieuze instellingen aan op welke zij hun diensten kunnen hervatten op een wijze die past binnen de 1,5 meter-samenleving. De voorzitters van de koepelorganisaties hebben getracht om waar mogelijk de protocollen te uniformeren. Gelet op de grote verschillen tussen de gebedshuizen en de wijze waarop de verschillende denominaties hun erediensten vormgeven, was het niet mogelijk om één protocol op te stellen.

De volgende koepelorganisaties hebben een (met de achterban afgestemd) protocol aangeleverd:

Interkerkelijk Contact in Overheidszaken (CIO)

Het CIO vertegenwoordigt katholieke, protestantse en joodse kerkgenootschappen, die ongeveer 6 miljoen kerkleden vertegenwoordigen. Het CIO heeft een raamwerk opgesteld voor de bij hen aangesloten kerkgenootschappen. Het CIO heeft de leden opgeroepen om dit raamwerk in te vullen en aan te passen aan de eigen organisatie. Afgezien hiervan hebben 12 bij het CIO aangesloten organisaties een eigen protocol ingediend.

buiten reikwijdte

Directie Wetgeving en Juridische Zaken
Sector Juridische Zaken en Wetgevingsbeleid

Datum
14 mei 2020

Ons kenmerk
2910421

B. Interne beoordeling protocollen door DWJZ

De protocollen zijn beoordeeld door drie medewerkers van DWJZ. (10)(2e) het cluster mensenrechten (10)(2e) heeft de wetstechnische aspecten van de protocollen beoordeeld. Een jurist van het cluster Juridische Zaken heeft gefocust op de beleidsmatige aspecten van de protocollen. De (10)(2e) van DWJZ heeft het proces bewaakt en was aanspreekpunt voor de kerkgenootschappen bij vragen over het opstellen van de protocollen.

Conclusie bevindingen

Uitgangspunt bij de beoordeling van de protocollen was dat de geldende 1,5 meter norm, de hygiënevoorschriften en het gebruik van beschermende middelen duidelijk verankerd zijn. Dat is in nagenoeg alle protocollen het geval. Wat opvalt is dat er grote verschillen bestaan tussen de verschillende protocollen voor wat de vorm betreft, alsmede de mate waarin de voorschriften zijn uitgewerkt.

Meest opvallende bevindingen

- Hersteld Hervormde Kerk: dit protocol springt er in positieve zin uit; de voorschriften zijn in detail uitgewerkt per activiteit en er is veel aandacht voor het communicatiebeleid richting de geloofsgemeenschap.

buiten reikwijdte (gaat over protocol andere religieuze koepelorganisatie))

- Zingen en het gebruiken van blaasinstrumenten bij religieuze diensten blijkt voor veel onduidelijkheid te zorgen. Het OMT zal hier aanvullend onderzoek door het RIVM naar laten doen. Daarbij gebruik makend van de bevindingen van het onderzoek van de TU Delft naar besmettingsgevaar bij zingen, zoals door u toegezegd in de telefonische gesprekken met de kerkelijke vertegenwoordigers.

C. Aanleveren protocollen Min EZK

De protocollen worden via JenV aangeleverd bij de minister van EZK. Min EZK adviseert via een interdepartementale ambtelijke werkgroep (EZK, VWS, SZW, FIN en NCTV) aan de protocolopstellers over vorm en inhoud. Dit betreft nadrukkelijk geen goedkeuring door de overheid van de protocollen. De EZK-werkgroep heeft een strikt adviserende functie. Het advies is niet bindend en er is geen sprake van goedkeuring en overheidsverantwoordelijkheid voor de protocollen.

4 Dilemma's

De interne beoordeling is beperkt in de zin dat het gelet op de kerk-staat-relatie niet past om sterk op de inhoud te sturen. Waar mogelijk is er wel meegedacht met de betrokken religieuze koepels en kerkgenootschappen bij het opstellen van de protocollen. Indien de interne beoordeling van de protocollen door DWJZ daar aanleiding voor gaf is er ook contact opgenomen met de religieuze koepelorganisatie om verbetervoorstellen door te geven. Die gesprekken worden

in goed overleg gevoerd. De protocollen worden waar mogelijk nog aangevuld of aangepast.

Directie Wetgeving en Juridische Zaken
Sector Juridische Zaken en Wetgevingsbeleid

5 Politieke en bestuurlijke context

De afgelopen weken zijn er twee toezeggingen gedaan op het gebied van de erediensdiensten.

1. U hebt toegezegd zoveel mogelijk met kerkgenootschappen in gesprek te gaan om te verantwoorden waarom deze voor hen ingrijpende beslissing (diensten beperken tot 30 personen) genomen moet worden (TK debat 12 maart).

2. De MP heeft toegezegd in gesprek te gaan met kerkgenootschappen, o.a. om te benadrukken niet de bovengrens op te zoeken van 30 personen en daarbij 1,5 meter afstand te houden (TK debat 1 april).

Datum
14 mei 2020

Ons kenmerk
2910421

6 Communicatie

-

7 Afstemming

Departementale Coördinatiecentrum Crisisbeheersing i.o. (10)(2e)
(10)(2e)
(10)(2e) Staats- en Bestuursrecht, DWJZ
(10)(2e) cluster mensenrechten DWJZ
(10)(2e) sector Juridische Zaken, DWJZ
(10)(2e) DWJZ

8 Bijlagen

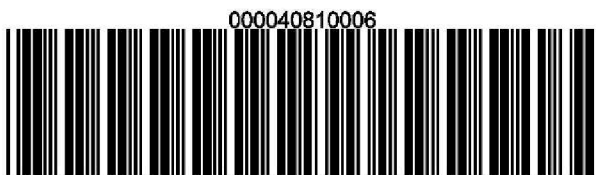
Protocollen

buiten reikwijdte

5. Interkerkelijk Contactorgaan in Overheidszaken (raamwerk)
6. De Algemene Doopsgezinde Sociëteit Nederland
7. Christelijke Gemeente Nederland
8. Bond van Vrije evangelische gemeenten Nederland
9. Anglicaanse Kerk Nederland
10. Hersteld Hervormde Kerk
11. Nieuw-Apostolische Kerk Nederland
12. Gereformeerde gemeente
13. Protestantse Kerk Nederland
14. Rafael Nederland, Amersfoort
15. Rafael Nederland, Den Bosch
16. Bond van Vrije Evangelische gemeenten
17. Kerkgenootschap der Zevende-dags Adventisten
18. CGN, Schermer
19. De Rooms-Katholieke Kerk

Digitale minuut: JZW Protocollen hervatten van de erediensten ivm COVID-19 - 2910382

Organisatieonderdeel
DWJZ

Behandelaar zaak
(10)(2e) - BD/DWJZ/JZW

Werkstroomelgenaar
(10)(2e) - BD/DWJZ/BMO

Datum en tijd aangeboden
22-02-2021 om 12:39

Nota Protocollen hervatten van de erediensten

Visie vooraf - DBO Advies

Behandelen reactie door (10)(2e) BD/DWJZ/BMO

Paminconummers:
Instructie: -
Toelichting op documenten: -

Werkstroomverloop

Werkstroom afgesloten
14-07-2020 15:52

Werkstroom afgebroken door (10)(2e) - BD/DWJZ/JZW
14-07-2020 15:52

Visie vooraf - DBO Advies behandeld door (10)(2e) - BD/DBO/ADVIES
14-07-2020 15:49
Graag toelichten wat met opmerking M.JenV is gedaan, wat er is gewijzigd/waarom hij nu wel in kan stemmen. Dit blijkt niet uit de werkstroom, noch uit de nota

Afstemmen - (10)(2e) - BD/DWJZ/JZW
14-07-2020 12:43

Behandelen reactie door (10)(2e) - BD/DWJZ/BMO
26-05-2020 17:30

Behandelen retour advies door (10)(2e) - BD/DBO/ADVIES
25-05-2020 16:57
Dag (10)(2e) zie opmerking MinJenV. Zou je die kunnen oppakken? Laten we even telefonisch contact hebben hoe dit vervolgens op de juiste manier met MinJenV kan worden afgestemd. Groet, (10)(2e)

Eindparaaf - Minister van JenV behandeld door Grapperhaus, F.B.J. - BD/AL
25-05-2020 15:18
Dit gaat niet via EZK.

Paraferen - (10)(2e) - BD/AL
25-05-2020 13:46
Als maar volstrekt duidelijk blijft dat de protocollen de verantwoordelijkheid zijn en blijven van de sector ic de religieuze organisaties.

Visie vooraf - DBO Advies behandeld door (10)(2e) - BD/DBO/ADVIES
25-05-2020 12:27

buiten reikwijdte

Document 'Protocol Algemene Doopgezinde Societeit Nederland.pdf' toegevoegd door Systeem
25-05-2020 12:09

Document 'Protocol Anglicaanse Kerk.docx' toegevoegd door Systeem
25-05-2020 12:09

Document 'Protocol Kerk-zijn Bond VEG Coronatijd.docx' toegevoegd door Systeem
25-05-2020 12:09

Document 'Protocol NAK - 1,5 m richtlijnen bij kerkdiensten en pastorale zorg.pdf' toegevoegd door Systeem
25-05-2020 12:09

buiten reikwijdte

Document 'Raamwerk voor protocol kerkelijk leven op anderhalve meter - CIO versie 23-04-2020.docx' toegevoegd door Systeem
25-05-2020 12:09

Document 'Christelijke Gemeente Nederland.pdf' toegevoegd door Systeem
25-05-2020 12:09

Document 'Protocol Bond van vrije evangelische gemeenten.docx' toegevoegd door Systeem
25-05-2020 12:09

Document 'Protocol Kloosterkerk.pdf' toegevoegd door Systeem
25-05-2020 12:09

buiten reikwijdte

Document 'Protocol Gereformeerde Gemeente.doc' toegevoegd door Systeem
25-05-2020 12:09

Document 'Protocol Hersteld Hervormde Kerk.pdf' toegevoegd door Systeem
25-05-2020 12:09

Document 'Protocol ProtestantseKerk KW APR 2020.pdf' toegevoegd door Systeem
25-05-2020 12:09

Paraferen - (10)(2e)

20-05-2020 17:11

DBO: graag aan te leveren protocollen toevoegen.

Paraferen - (10)(2e) behandeld door (10)(2e) - BD/DWJZ/JZW

20-05-2020 11:49

Afstemmen - (10)(2e) - BD/DWJZ/JZW

19-05-2020 18:41

De nota is afgestemd met het departementale coördinatiecentrum crisisbeheersing JenV i.o. (10)(2e) (10)(2e), (10)(2e) DWJZ/SBR, (10)(2e) DWJZ/cluster mensenrechten en (10)(2e) DWJZ/JZ. Enkele protocollen worden nog aangepast deze worden nog aangeleverd bij DBO.

Document 'Nota Protocollen hervatten van de erediensten' toegevoegd door (10)(2e) - BD/DWJZ/BMO

14-05-2020 10:10

Protocol kerkdiensten en andere kerkelijke bijeenkomsten

Protestantse Kerk in Nederland | Versie 1.0 | 13 mei 2020

NOOT VOORAF

Vanaf 1 juni 2020 mogen er 30 mensen aanwezig zijn bij religieuze bijeenkomsten. Vanaf 1 juli 2020 mogen er 100 mensen aanwezig zijn bij religieuze bijeenkomsten. Gemeenten kunnen gebruik maken van deze versoepeling, maar zoek niet de grenzen op van wat kan en mag. Zo is het bijvoorbeeld niet toegestaan om met meerdere groepen van 30 of 100 mensen in verschillende zalen in hetzelfde kerkgebouw bij elkaar te komen. Ondanks de versoepeling van de maatregelen is een online viering nog steeds een goed en verstandig alternatief.

Let op: deze voorschriften kunnen worden bijgesteld. Het is van belang dat u de maatregelen vanuit de overheid blijft volgen. De richtlijnen van de Protestantse Kerk worden daar voortdurend op aangepast.

Gemeentezang wordt vooralsnog afgeraden, omdat het een bron van besmetting lijkt te zijn. Dat is pijnlijk, maar ook binnen de gestelde richtlijnen is het hopelijk mogelijk om voluit kerk te zijn

IN MEI

Activiteiten zijn afgelast met inachtneming van het onderstaande

- **Kerkdiensten**
Kerkdiensten worden enkel digitaal gehouden.
- **Pastorale en diaconale zorg**
Zoveel mogelijk online. Indien nodig kan er individueel bezoekwerk plaatsvinden.
- **Buitenactiviteiten met jeugd (<12 jaar en 13-18 jaar)**
Vanaf 11 mei: onder begeleiding mogen er buiten activiteiten plaatsvinden. Voor jeugd tussen 13-18 jaar wordt gehandhaafd op de 1,5 meter onderlinge afstand.
- **Vergaderen**
Vergaderen doen we online. Indien online vergaderen niet mogelijk is, beslist het moderamen in spoedeisende gevallen.
- **Gemeentevergaderingen**
Gemeentevergaderingen kunnen in principe niet plaatsvinden, tenzij er een goede manier is gevonden om het online te doen.
- **Beroepingswerk**
Het beroepingswerk kan doorgang vinden, maar beperkt. Sommige stappen in het beroepsproces (zoals een fysieke bijeenkomst en de verkiezingsbijeenkomst van de gemeente) zijn op dit moment niet mogelijk.
- **Visitatie en kerkelijke rechtspraak**
Uitgesteld voor zover nodig en mogelijk.

VANAF 1 JUNI > oefenperiode

- **Activiteiten met max. 30 deelnemers**

Alle activiteiten mogen weer plaatsvinden met maximaal 30 deelnemers (als dat kan volgens het maximaal aantal veilige plaatsen in het gebruiksplan) en met inachtneming van de basisregels.

- Kerkdiensten

Voor kerkdiensten is een specifiek protocol ontwikkeld. Zie www.protestantsekerk.nl/corona

- Buitenactiviteiten met jeugd (<12 jaar en 13-18 jaar)

(zie mei). En binnen-activiteiten met maximaal 30 aanwezigen.

- Andere activiteiten

- **Bij uitzondering: activiteiten met 30-100 personen**

In een uiterst geval, alleen als een andere of later interventie geen oplossing biedt, kan in juni een bijeenkomst (met inachtneming van de basisregels van het gebruiksplan) tot 100 personen worden gehouden. Dit kan alleen als de continuïteit van het werken van/in de gemeente onaanvaardbaar in gevaar. In zo'n geval wordt de voorzitter van de betreffende veiligheidsregio over de noodverordening op de hoogte gesteld.

VANAF 1 JULI > als het goed gaat

- **Activiteiten met max. 100 deelnemers**

Alle activiteiten mogen weer plaatsvinden met maximaal 100 deelnemers (als dat kan volgens het maximaal aantal veilige plaatsen in het gebruiksplan) en met inachtneming van de basisregels.

Basisregels bij de versoepeling

De kerk wil het virus niet verder verspreiden en het gemeentelven gaande houden. Toch wordt er een weg gezocht om het kerkelijk leven in deze tijd doorgang te laten vinden.

De kerk houdt zich in het kader van de veiligheid aan de richtlijnen van de overheid en het RIVM.

Er wordt 1,5 meter afstandgehouden. De kerkgebouwen zijn daarop ingericht en hebben een gebruikplan, vooralsnog is er geen gezamenlijke zang en blijven mensen met klachten thuis. Er is extra aandacht voor schoonmaak. Extra voorzichtig is geboden bij kwetsbare mensen en mensen boven de 70.

- Kunt u de bijeenkomst uitstellen? Zo ja: uitstellen.
- Is het mogelijk digitaal te vergaderen? Zo ja: digitaal.
- Zijn er toch zwaarwegende redenen elkaar fysiek te ontmoeten? Noodzaak hiertoe per keer afwegen.

Versoepelen van maatregelen kan alleen als het coronavirus onder controle blijft. Het spoorboekje is afhankelijk van of de overheid de maatregelen afbouwt.

INLEIDING

Dit protocol is opgesteld voor gemeenten die behoren tot de Protestantse Kerk in Nederland. De concrete invulling van dit protocol behoort tot de verantwoordelijkheid van de kerkenraad en heeft een lokale en op het kerkgebouw toegespitste invulling.

Voordat een gemeente kerkelijke activiteiten - zoals erediensten - hervat, moet er een gebruiksplan worden opgesteld. Dit protocol biedt hiervoor een belangrijk handvat, tegelijkertijd is het niet allesomvattend. De situatie in iedere gemeente en elk kerkgebouw is tenslotte anders. Daarom is het gebruik van gezond verstand van evengroot belang.

Voor alle activiteiten geldt dat hierbij de voorschriften van het RIVM inzake hygiëne, afstand, kwetsbare personen e.d. in acht worden genomen. Deze maatregelen zijn te vinden via www.rijksoverheid.nl.

PREAMBULE

Het is de bedoeling dat per gemeente de onderstaande aandachtspunten worden ingevuld c.q. beschreven zoals dit binnen uw lokale context passend is.

1. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het opstellen van een gebruiksplan naar aanleiding van dit protocol.
2. Het gebruiksplan van de gemeente geldt voor alle activiteiten in en rond het kerkgebouw.
3. Uitgangspunt is dat het helder en hanteerbaar is voor alle kerken, predikanten, werkers in de kerk, vrijwilligers en bezoekers.
4. Predikanten, werkers in de kerk, vrijwilligers en bezoekers houden zich aan de voorschriften van het RIVM.

OPSTELLEN VAN EEN GEBRUIKSPLAN

De kerkenraad is verantwoordelijk voor het opstellen van een gebruiksplan van elk kerkgebouw waar hij verantwoordelijk voor is. Het is mogelijk dat de kerkenraad een commissie aanstelt om de maatregelen verder te doordenken c.q. uit te voeren, maar de eindverantwoordelijkheid voor het gebruiksplan ligt bij de kerkenraad.

Het kan zijn dat het niet mogelijk is om én anderhalve meter afstand te houden én 30 (vanaf 1 juli 100) personen in het gebouw te hebben. Dan ligt het maximum aantal personen in het geval van uw gemeente dus lager. Het gebruiksplan van een gemeente is maatwerk. Het is afhankelijk van het soort activiteit en de inrichting van het kerkgebouw. Er is dus geen standaard model beschikbaar.

Zorg ervoor dat het protocol makkelijk te gebruiken is en toch voldoende aansluit bij de verschillende bijeenkomsten.

Zorg dat het gebruiksplan in geprinte versie aanwezig is in het betreffende kerkgebouw.

Voorbeeld van een protocol

De kerkenraad richt ruimtes waar men samenkomt veilig in. Er zijn looproutes, en voor elke ruimte is van tevoren bepaald (en ter plaatse aangegeven) wat de maximale bezettingsgraad van de ruimte is. Iedere deelnemer moet op anderhalve meter afstand van elkaar kunnen zitten. Een aangewezen en te herkennen beheerder zet van tevoren de stoelen en de tafels op veilige afstand van elkaar klaar.

Zolang de anderhalvemetersamenleving van kracht is, ontraden wij bijeenkomsten thuis. In de grotere ruimte van een kerkelijk gebouw is een veilige afstand en de nodige hygiëne van keuken en sanitaire voorzieningen beter gewaarborgd.

De kerkenraad maakt een reinigingsplan voor het kerkgebouw en de overige kerkelijke gebouwen die in gebruik zijn. Dit plan geeft bijzondere aandacht aan de veiligheid van keukens en sanitaire voorzieningen. Bij binnenkomst in de kerkelijke ruimtes staat ontsmettingsmiddel klaar om de handen te ontsmetten.

Deelnemers aan bijeenkomsten beperken het gebruik van de toiletten zoveel mogelijk. In de toiletten zijn papieren handdoekjes, ontsmettingsmiddel en -tissues aanwezig.

DE EREDIENST

Voor en na de kerkdienst

- **Aanstellen coördinatoren:**

Voor iedere viering dienen één (of meer) coördinator(en) te worden aangesteld. Deze coördinatoren zien toe op de maatregelen die getroffen zijn. Zij geven aan waar mensen wel/niet mogen zitten of lopen. Overweeg deze personen hesjes te geven zodat zij duidelijk herkenbaar zijn.

Let op: er dient bij de ingang van de kerk één persoon (coördinator) te staan die mensen begroet en vraagt naar de gezondheid. Mensen met coronagerelateerde klachten mogen de kerk niet bezoeken. Daarnaast is het van belang dat de coördinatoren ook duidelijk aangeven hoe een en ander werkt bij de garderobe: waar kunnen de jassen worden opgehangen, hoeveel mensen kunnen dit gelijktijdig doen, enz.

- **Wel/niet bezoeken van de kerk:**

De rijksoverheid heeft duidelijke voorschriften opgesteld wanneer iemand wel of niet een activiteit mag bezoeken. Kijk voor de meest actuele voorschriften op: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/coronavirus-covid-19/nederlandse-maatregelen-tegen-het-coronavirus>.

Het is verplicht om in het gebruiksplan voorschriften op te nemen over hoe om te gaan met de kwetsbare groep mensen van 70 jaar en ouder. Hiervoor kunt u gebruikmaken van de voorschriften van het RIVM: <https://www.rivm.nl/coronavirus-covid-19/vragen-antwoorden#Vragen%20over%20voorkomen%20besmetting>

- **Het aantal kerkgangers:**

Het aantal kerkgangers dat aanwezig mag zijn is beperkt. Vanaf 1 juni zijn dat maximaal 30 mensen, vanaf 1 juli maximaal 100 mensen. Het betreft hier het totaal aantal mensen, dus inclusief koster, predikant en ambtsdragers.

- **Voorkomen overschrijden maximaal aantal kerkgangers:**

Het maximum aantal kerkgangers is beperkt. Zorg ervoor dat het aantal toegestane aanwezigen niet wordt overschreden. Dit zal voor de ene gemeente een grotere uitdaging zijn dan voor de andere.

Het werken met een reserveringssysteem is verplicht. Voorbeelden hiervan zijn:

- Mensen melden zich aan bij een contactpersoon in de gemeente. Deze houdt het aantal bij tot het maximum bereikt is.
- Aanmeldingen lopen tot een bepaald moment, bijvoorbeeld tot vrijdagavond 20.00 uur. Er wordt vervolgens geloot uit de aanmeldingen. De mensen die zijn ingeloot zijn krijgen een uitnodiging.
- Nodig mensen uit op wijkniveau, leeftijdscategorie of achternaam.

Voor meer suggesties zie het artikel op www.protestantsekerk.nl/corona.

Wat mag niet?

- Meerdere diensten direct achter elkaar laten plaatsvinden.
- Meerdere groepen mensen gelijktijdig in diverse zalen in het kerkgebouw plaatsen.

Dit omdat de hygiënemaatregelen dan niet in acht genomen kunnen worden en omdat de logistiek rond het gebouw (parkeren, aanrijden) dan een obstakel vormt.

Wat kan wel?

Twee diensten op één dag in één kerkgebouw zijn mogelijk, als het een ochtend- en middag-/avonddienst betreft. Het gebouw moet dan tussendoor gereinigd worden.

- **Binnenkomst en uitgang van het kerkgebouw:**

Geef duidelijk aan welke ingangen, welke looproutes, welke uitgangen worden gebruikt. Zorg voor desinfecterende middelen bij ingang en bij toiletten. Denk na over het al dan niet gebruiken van garderobes.

- **Koffiedrinken en ontmoeting na afloop:**

Gelet op de voorschriften van het RIVM is het dringende advies dit achterwege te laten. Zodra dit weer mogelijk is, wordt dit gemeld op de website van de Protestantse Kerk. Zie mijn opmerking op pag 2 over koffiedrinken.

- **Gebruik overige ruimtes in en rondom kerkgebouwen:**

In het gebruiksplan dienen ook alle overige ruimtes in en rond het kerkgebouw te worden opgenomen. Ook voor het gebruik van deze ruimtes zijn de voorschriften van het RIVM van toepassing.

- **Hygiëne/reinigen:**

Besteed in het gebruiksplan afzonderlijke aandacht aan hygiëne en veiligheid: stel een reinigingsplan op voor het kerkgebouw en de nevenruimtes (door wie, hoe vaak). Bijzondere aandacht is noodzakelijk voor keukens en sanitaire voorzieningen.

Wat betreft het reinigen van het kerkgebouw/de kerkzaal is het belangrijk dat wordt vastgelegd hoe de kerkzaal wordt gereinigd. Denk aan afnemen van stoelen/banken, deurklinken, lessenaar, microfoons, enz.

- **Gebruik toiletten:**

Het bezoek aan het toilet in de kerk moet tot een minimum beperkt worden. Toiletten dienen na afloop van iedere kerkdienst te worden schoonmaakt. Zorg voor zover mogelijk voor extra reinigingsmiddelen zoals hygiënedoekjes die bezoekers kunnen gebruiken voor deurklinken en toiletbrillen.

DE KERKZAAL

- **Inrichting en gebruik kerkzaal:**

Uitgangspunten bij het inrichten en gebruik van de kerkzaal zijn:

- Tussen kerkgangers dient anderhalve meter afstand gewaarborgd te worden.
- Huisgenoten mogen bij elkaar zitten.
- Voor iedere kerkganger dient helder te zijn waar hij/zij kan zitten. Geef dit duidelijk aan.
- Er dienen voor iedere viering één (of meer) coördinator(en) te worden aangesteld die toezien op de maatregelen die getroffen zijn en aangeven waar mensen wel/niet mogen zitten of lopen. Overweeg deze personen ook hesjes te geven zodat zij duidelijk herkenbaar zijn.

Verder is bij het inrichten en gebruik van de kerkzaal belangrijk dat:

- rekening gehouden wordt met het maximum aantal mensen dat aanwezig mag zijn;
 - aandacht gegeven wordt aan looppaden/routes;
 - de eerste plaats naast het gangpad niet gebruikt wordt als de gangpaden te smal zijn. Mochten er losse stoelen zijn, dan kunnen stoelen worden verwijderd zodat de gangpaden de juiste afmeting krijgen;
 - alle betrokkenen in de eredienst (voorgangers, lectoren, ouderlingen, muzikanten, kosters, enz.) ook tijdens de dienst de anderhalve meter afstand bewaren. Neem bij voorkeur de lezenaar af als een andere persoon deze gebruikt tijdens de eredienst;
 - het gebruiksplan de procedure voor het verlaten van het kerkgebouw beschrijft. Laat de procedure uitvoeren door de daarvoor aangewezen coördinator. Geef bijvoorbeeld aan welke rij als eerste de kerkzaal kan verlaten, zo mogelijk via verschillende uitgangen. Vermijd elkaar kruisende stromen, bij het inkomen/verlaten van de kerk, en bij garderobes en toiletten.
 - indien nodig met markeringen aangegeven wordt hoe en waar mensen kunnen wachten voordat zij de kerk in kunnen;
 - in het gebruiksplan ook afspraken opgenomen worden over het reinigen van de kerkzaal na afloop. Denk hierbij aan deurklinken, lessenaars, spreekstoel, microfoons, stoelen/ banken, enz.
- **Overige ruimtes:**
Sluit ruimtes die niet gebruikt worden af, om te voorkomen dat mensen hier ongevraagd naar binnen gaan.

DE KERKDIENTST

In en rond de kerkdienst is er nog aan aantal aspecten waarmee rekening gehouden dient te worden, zoals:

- **Muzikale medewerking aan een kerkdienst:**

Bij de opstelling van zangers en instrumentalisten dient met de anderhalve meter-regel en andere RIVM-voorschriften rekening te worden gehouden.

- **Zingen tijdens vieringen:**

Gemeentezang is vooralsnog helaas niet mogelijk. Zingen lijkt een grote bron van besmetting te zijn. Het ministerie van VWS doet daar onderzoek naar. Zolang de uitslag daarvan niet bekend is, wordt gemeentezang afgeraden. Gelukkig zijn hiervoor alternatieven.

Via www.protestantsekerk.nl/corona is een artikel te vinden met suggesties ter vervanging van de gemeentezang.

- **Collectes:**

Het gebruik van doorgeefzakken en lange collectestokken is niet mogelijk.

Overweeg het gebruik van een collecte-app. Mogelijk alternatief is de plaatsing van collecteschalen bij de uitgang. Let op: hierbij kan filevorming ontstaan. Dat is een mogelijk nadeel.

Over alternatieve vormen van collecteren is een artikel te vinden op www.protestantsekerk.nl/corona.

- **Kinderopvang, indernevendienst, jeugdwerk:**

Dit is mogelijk, mits alle voorschriften in acht worden genomen.

U dient voor uw eigen gebruiksplan deze voorschriften te volgen voor kinderopvang en indernevendienst.

Voor het Jeugdwerk gelden de algemene voorschriften van het RIVM, ook het jeugdwerk kan dus - overigens te allen tijde onder voorwaarde dat voldaan wordt aan de voorschriften - plaatsvinden. Ga hierbij in overleg met vrijwilligers in het kinder- en jeugdwerk of zij zelf comfortabel zijn met het vormgeven van deze activiteiten. Zorg, indien nodig, voor aanvullende maatregelen (denk aan mondkapjes, voldoende overige hygiënemaatregelen).

Op de website www.jongprotestant.nl is een protocol voor het jeugdwerk.

BIJZONDERE VIERINGEN EN BEDIENING VAN SACRAMENTEN

- **Bediening van sacramenten**

- Avondmaal: dit kan gevierd worden mits aan alle voorschriften wordt voldaan. Dat betekent een bekertje per persoon en het brood afnemen van een schaal in plaats van aanreiken.

- Doop: Dit is mogelijk door gebruik te maken van 'een verlengde arm met een doopschelp' of het dopen uit te stellen.

Zie het artikel hierover op www.protestantsekerk.nl/corona.

- Zegenen kan alleen plaatsvinden op anderhalve meter afstand. Handoplegging is niet mogelijk.

- **Overige diensten als huwelijksdiensten, belijdenisdiensten, bevestigingsdiensten van predikanten en/of kerkenraadsleden, rouwdiensten**

De overige diensten kunnen plaatsvinden onder dezelfde condities zoals eerder beschreven onderaan in dit protocol. Wel is het van belang dat in het gebruiksplan specifiek aandacht wordt

gegeven aan deze diensten. Daarbij is het vermijden van lichamelijk contact extra belangrijk.

Denk daarbij aan:

- zegenen op anderhalve meter afstand;
- het feliciteren of condoleren zonder fysieke aanraking;
- de aanwijzingen van de uitvaartleider bij rouwdiensten; hij of zij is via de uitvaartbranche geïnformeerd.

BIJEENKOMSTEN ANDERS DAN KERKDIENTEN

Wat zijn 'bijeenkomsten anders dan kerkdiensten'?

Onder bijeenkomsten anders dan kerkdiensten moet u denken aan: vergaderingen, beroepingswerk, gemeentevergaderingen, jeugdwerk, zittingen van kerkelijke rechtspraak, bijeenkomsten in het kader van visitatie, enz.

Hoewel het ernaar uitziet dat binnenkort weer meer activiteiten mogelijk zijn, is het goed om per activiteit na te gaan of het handig is die (al) te plannen. Een gemeenteweekend kan wellicht beter nog even wachten. Ga daarom bij alle activiteiten het volgende na:

- Kunnen we de bijeenkomst uitstellen? Zo ja: uitstellen.
- Is het mogelijk digitaal te vergaderen? Zo ja: digitaal.
- Zijn er toch zwaarwegende redenen elkaar fysiek te ontmoeten? Noodzaak hiertoe per keer afwegen.

Ook voor huurders van het kerkgebouw die religieuze bijeenkomsten organiseren geldt het protocol van de gemeente. Heeft de gemeente een huurder die geen kerkelijke activiteiten organiseert? Dan raden wij vooralsnog af de ruimte aan deze huurder te verhuren.

Specifieke aanwijzingen voor bijeenkomsten anders dan kerkdiensten

• De verkiezing van predikanten en de voorbereiding van deze verkiezing.

In sommige gevallen zal het gesprek o.g.v. ord. 3-3-1 met het breed moderamen van de classicale vergadering fysiek plaatsvinden. Met een beoogde kandidaat houdt de beroepingscommissie over het algemeen een gesprek. Dit gesprek kan niet goed digitaal plaatsvinden. Deze bijeenkomsten blijven onder de 30 deelnemers.

De verkiezingsbijeenkomst van de gemeente zal in veel gemeenten meer dan 30 personen betreffen. Het kan daarom wenselijk zijn de bijeenkomst uit te stellen tot juli (maximaal 100 personen, mits het gebruiksplan dat toelaat). Zo nodig werkt men met meerdere verkiezingsbijeenkomsten.

Tussen de bijeenkomsten moet wel voldoende tijd zitten om het gebouw te reinigen en te grote stromen van mensen bij het gebouw te voorkomen.

Men kan ook werken met twee volmachten per persoon (ord. 2-3-4). In gemeenten waar in de verkiezingsregeling volmachten niet zijn opgenomen, kan de kerkenraad met een beroep op art. XIX van de kerkorde alsnog volmachten mogelijk maken. De kerkenraad dient zich er (extra) voor in te spannen dat de procedure rond de verkiezing tijdig voor iedereen duidelijk is.

De gang van zaken rond de bevestigings- of verbintenisdienst kunt u vinden in het protocol kerkdiensten.

• De verkiezing van ouderlingen en diakenen en de voorbereiding van deze verkiezing.

Bij ouderlingen en diakenen is een verkiezing alleen nodig als er meer kandidaten zijn dan vacatures. De verkiezingsbijeenkomst van de gemeente zal in veel gemeenten meer dan 30 personen betreffen. Het kan daarom wenselijk zijn de bijeenkomst uit te stellen tot juli (maximaal 100 personen, mits het gebruiksplan dat toelaat). Zo nodig werkt men met meerdere verkiezingsbijeenkomsten (op

verschillende dagen). Men kan ook werken met volmachten (ord. 2-3-4). In gemeenten waar in de verkiezingsregeling volmachten niet zijn opgenomen, kan de kerkenraad met een beroep op art. XIX van de kerkorde alsnog volmachten mogelijk maken. De kerkenraad dient zich er (extra) voor in te spannen dat de procedure rond de verkiezing tijdig voor iedereen duidelijk is.

Indien de gemeente gebruik maakt van een stembusverkiezing moet er een stembureau worden ingericht op een manier die voldoet aan de richtlijnen van het RIVM. Ook hier moet, net als bij kerkdiensten, nagedacht worden over in- en uitgang en looproutes, zodat er anderhalve meter afstand gehouden kan worden. Het is gewenst om een coördinator aan te stellen die hierop toeziet. Normaal gesproken kunnen mensen blijven om te horen wat de uitkomst van de telling is. Onder de huidige omstandigheden is dat niet mogelijk.

De gang van zaken rond de bevestigings- of verbintenisdienst kunt u vinden in het protocol kerkdiensten.

- **De dagelijkse voortgang van het gemeentewerk door de kerkenraad (indien mogelijk door moderamen of kleine kerkenraad).**

Indien nodig kunnen het moderamen, de (kleine) kerkenraad, het college van kerkrentmeesters, het college van diakenen en commissies weer fysiek vergaderen tot 30 deelnemers in juni (tot 100 in juli).

- **Jeugdwerk.**

Vanaf 11 mei: onder begeleiding mogen er buitenactiviteiten plaatsvinden. Voor jeugd tussen 13-18 jaar wordt gehandhaafd op de anderhalve meter onderlinge afstand.

Vanaf 1 juni mogen er weer binnenactiviteiten plaatsvinden met maximaal 30 aanwezigen (tot 100 in juli).

Zie ook protocol jeugdwerk op www.jongprotestant.nl.

- **De bemiddeling in conflicten (door bijvoorbeeld visitatie en/of classispredikant).**

In sommige gevallen is bemiddeling direct nodig en kan deze alleen plaatsvinden door een ontmoeting van personen. Dit gesprek kan in sommige gevallen ook niet-digitaal plaatsvinden. Deze bijeenkomsten blijven onder de 30 deelnemers.

Bijeenkomsten met de visitatoren en de gemeenten blijven tot 1 juli onder de 30 personen of worden uitgesteld. Kan de bijeenkomst niet tot juli wachten? Dan wordt de bijeenkomst zo mogelijk (deels) digitaal gedaan of over meerdere (kleine) groepen verspreid (over meerdere dagen). In een uiterst geval, alleen als een andere of latere interventie geen oplossing biedt, kan in juni een bijeenkomst (met inachtneming van de basisregels van het gebruiksplan) tot 100 personen worden gehouden. Dit kan alleen als de continuïteit van het werken van/in de gemeente onaanvaardbaar in gevaar komt. In zo'n geval wordt de voorzitter van de betreffende veiligheidsregio op de hoogte gesteld van de noodverordening.

- **Kerkelijke rechtspraak**

Indien nodig kan in juni fysiek overleg of een zitting plaatsvinden tot 30 deelnemers. (In juli tot 100 deelnemers.)

N.B. Voor al het bovenstaande geldt: leg het vast in het gebruiksplan.

SLOTBEPALING

Dit protocol is in opdracht van het moderamen opgesteld door de dienstenorganisatie van de Protestantse Kerk in Nederland en ter informatie voorgelegd aan het interkerkelijk Contact in Overheidszaken (CIO). Voor vragen kunt u contact opnemen met dienstenorganisatie, via (030) 880 18 80 of een mail naar info@protestansekerk.nl. Voor actuele informatie en praktische toepassingen kunt u de website van de Protestantse Kerk raadplegen: www.protestantskerk.nl/corona.

KERK-ZIJN IN EEN ANDERHALVE METER SAMENLEVING

RAAMWERK VOOR EEN PROTOCOL VOOR ALLE INSTELLINGEN BINNEN DE BOND VAN VRIJE EVANGELISCHE GEMEENTEN IN NEDERLAND

DOEL VAN EEN PROTOCOL

Het doel is een handleiding te zijn binnen alle instellingen van de Bond om te kunnen besluiten welke activiteiten hernomen kunnen worden en wat daarbij onmisbaar is in een samenleving, waarbij afstand noodzakelijk blijft om een nieuwe uitbraak van Corona op grote schaal te voorkomen.

Uitgangspunt zijn altijd de geldende adviezen en maatregelen van het RIVM op het moment dat het gebruikt wordt en het protocol moet dan ook regelmatig tegen het licht gehouden worden. Voorwaarde is dat een ieder die enige ziekteverschijnselen bij zich zelf constateert thuis blijft! Bij elke activiteit wordt dringend geadviseerd de nut en noodzaak af te wegen tegen de risico's.

A. BOND

DOEL

het doel van de verbondenheid is tot eer van de ene God, Vader, Zoon en Heilige Geest in getuigenis en Dienst:

- a. uitdrukking te geven aan de geloofseenheid, door bijeenkomst, woord en geschrift;
- b. uitvoering te geven aan gezamenlijke taken, waaronder het werk van zending en evangelisatie, de dienst aan Israël, het diaconaat, de ontwikkeling en instandhouding van de gemeenten, het verzorgen van theologische opleidingen en het scheppen van verantwoorde bestaansmogelijkheden voor de predikanten en gemeentelijk werkers;
- c. gemeenschappelijke belangen te behartigen, door het scheppen en onderhouden van interne en externe relaties.

AARD VAN VERBONDENHEID

De Vrije Evangelische Gemeenten, verenigd in de Bond, erkennen elkaars zelfstandigheid en verplichten zich als leden van de Bond de reglementair genomen besluiten tot uitvoering te brengen dan wel te doen brengen.

VAN VRAGEN NAAR PROTOCOL

De aard van de verbondenheid betekent dat een protocol voor een 'anderhalve meter kerk-zijn' vanuit het comité alleen als dringend advies uit gaat. Daarnaast verschilt de lokale situatie van kerk tot kerk op velerlei gebied. Hieronder wordt om die reden beschreven welke vragen men zich lokaal moet stellen om kerk te kunnen zijn in deze corona-tijd.

VITALE PROCESSEN KERKEN (kernactiviteiten zijn bepaald in overleg met het ministerie van Veiligheid en Justitie en Volksgezondheid, gedurende Corona-tijd)

1. De erediensten
2. De hulp aan hulpbehoevenden.

B. LOKALE BONDSGEMEENTEN

Welke vragen moet u zich stellen in zake de diverse activiteiten binnen het kerk-zijn:

Erediensten (kernactiviteit)

Wat is er nu toegestaan? Wat is nu verstandig? Stel er is meer mogelijk, wat kunnen wij dan doen en wat vragen we ons daarbij af:

1. In hoeverre is een fysieke bijeenkomst wenselijk?
2. Zijn al onze kerkgangers zich voldoende bewust van de verantwoordelijkheid om bij milde klachten thuis te blijven en zeker indien zij of een gezinslid ziek is?
3. Hoeveel mensen kunnen in ons gebouw?
 - a. Hoe groot is ons gebouw en hoeveel mensen kunnen we een plaats geven (denk ook aan gezinnen en partners, die wel bij elkaar kunnen zitten)?
 - b. Hoe verhoudt zich dat met onze normale gemiddelde opkomst?
 - c. Hoe regelen we dat er niet meer mensen komen dan toegestaan?
 - d. Hoe doen we dat met de banken en stoelen? Afplakken, weghalen, schermen zetten of..?
 - e. Is onze ventilatie goed op orde? (zeker met het oog op zingen, waarbij meer lucht ingeademd wordt dan normaal..)
4. Hoe kunnen we zorgen dat het binnen- en naar buiten gaan veilig gebeurt?
 - a. Welke in en uitgangen hanteren we?
 - b. En hoe zorgen we dat stromen elkaar niet kruisen?
 - c. Denk hierbij ook aan een garderobe?
 - d. Hoe regelen we dat ze op de juiste plek (gezinsplekken en solo plekken) gaan zitten?
 - e. Hebben we herkenbare 'verkeersregelaars' nodig?
5. Hygiëne
 - a. Hoe zorgen we dat ons gebouw te allen tijde schoon is?
 - b. Hoe kunnen we desinfectie aanbieden bij binnenkomst?
 - c. Indien onze bezoekers gebruik maken van een toilet, hebben we voldoende reinigingsmogelijkheden om te zorgen dat een volgende bezoeker altijd in een schone ruimte terecht komt?
6. Voorgangers
 - a. Kunnen we zorgen dat voorgangers en ambtsdragers ook de 1 ½ meter kunnen hanteren?
 - b. Hebben we extra technische middelen nodig, zoals voor iedereen een eigen microfoon om meerdere personen aan de dienst te kunnen laten meewerken?
 - c. Hoe zit dat met de lezenaar en andere plekken die gebruikt worden door meerdere personen?
7. Hebben wij veel kerkgangers in de risicogroep van kwetsbare en ouderen? Wat is ons advies aan deze groep?
 - a. Stel ons advies is- blij nog even thuis!-
 - b. Wat is ons aanbod dan aan hen?
8. Hoe gaan we om met de rituele handelingen
 - a. Viering van het Heilig Avondmaal, binnen de richtlijnen van het RIVM? Beschrijf dit en zorg dat iedereen die aanwezig is hiervan op de hoogte is.
 - b. Doop? Dit lijkt binnen de 1 ½ meter niet mogelijk. Overweeg dit uit te stellen.
 - c. Wanneer zijn we gewend handen te geven en wat is ons alternatief?
 - d. Hebben we nog andere rituelen, waar we een oplossing voor moeten zoeken?
9. Wat zijn we gewend op gebied van de orde van dienst (papier of projectie)?
10. De collecte
 - a. In hoeverre kunnen we dit digitaal regelen met een app of iets dergelijks?
 - b. Indien er een fysieke collecte is, kan dit bij de deur, zonder dat er een opstopping komt? Hebben we handschoenen nodig voor het tellen?
 - c. Of nog anders?

11. Muziek

- a. Hoe kunnen we muzikale bijdragen en ondersteuning gemeentezang veilig organiseren?
- b. Kunnen we een opstelling maken, opdat ook eventuele muzikanten, zangers de 1 ½ meter afstand hebben?

12. Wat zijn onze mogelijkheden qua kinderopvang?

- a. Is het noodzakelijk? (bijv. ouders kunnen om de beurt naar de dienst komen en zelf de kinderen thuis opvangen)
- b. Om hoeveel kinderen gaat het normaal gesproken?
- c. Hoeveel leiding hebben we dan nodig? (met name de leiding zal 1½ meter uit elkaar moeten kunnen blijven!)
- d. Kan onze ruimte dat aan en zo nee, wat doen we dan?
- e. Kan en wil onze leiding dit en zijn het niet de mensen in de risicogroep?
- f. Hoe regelen we het brengen en halen.

13. Kindernevendienst?

- a. Is het noodzakelijk?
- b. Om hoeveel kinderen gaat het normaal gesproken?
- c. Kan onze ruimte dat aan en zo nee, wat doen we dan?
- d. Kan onze leiding dit aan en zijn dit niet de mensen in de risicogroep?
- e. Hoe regelen we het brengen en halen.
- f. Wat kunnen we online doen?

14. Jongerendiensten

- a. Is het noodzakelijk? Zij kunnen bij uitstek digitale bijeenkomsten aan. Is dat dan nu ook de beste optie?
- b. Zo nee, om hoeveel jongeren gaat het normaal gesproken?
- c. Kan onze ruimte dat aan en zo nee, wat doen we dan?
- d. Kan onze leiding dit aan en zijn dit niet de mensen in de risicogroep?

15. Koffiedrinken na afloop?

- a. Het verdient aanbeveling dit achterwege te laten, maar stel u acht het 'noodzakelijk'?
- b. Om hoeveel mensen gaat het normaal gesproken?
- c. Kan onze ruimte dit veilig aan? En hoe controleren we dit?
- d. Hoe is de logistiek?
- e. Kunnen de koffiedrinkers de verantwoordelijkheid aan geen contact te maken en afstand te bewaren?
- f. Hoe staat het met de veiligheid van de koffiedienstmedewerkers? En zijn deze niet juist de mensen in de risicogroep?

16. Plan van aanpak

- a. Hebben we alles goed beschreven en hebben al onze medewerkers en kerkgangers dit?
- b. Hebben we afspraken over evaluatie en bijstellen?

Ledenvergaderingen

1. Kan de ledenvergadering worden uitgesteld?
2. Is dit niet mogelijk, wat zijn dan de mogelijkheden:
 - a. Online organiseren?
 - b. Deels schriftelijke of per email vragen stellen.
 - c. Vaststellen van stukken en stemmingen op deze wijze regelen?
 - d. In kleine groepen overleggen, waarbij de afstand gewaarborgd is?
 - e. Anders, maar wel veilig volgens de voorschriften vanuit het RIVM.

Gemeenteleven

Catechisatie en jeugdclubs

1. Is uitstel tot het volgend seizoen een optie?
2. Kunnen we iets online organiseren?
3. Zo niet hoe groot zijn de groepen?

4. Kan onze ruimte dit veilig aan?
5. Hoe is de logistiek?

Bidstonden

1. Kan het online georganiseerd worden?
2. Zo niet, hoe groot zijn de groepen?
3. Zijn het niet mensen in de risicogroep.
4. Kan onze ruimte dit veilig aan?
5. Hoe is de logistiek?

Gemeenteavonden en koffieochtenden

1. Het verdient aanbeveling dit voorlopig achterwege te laten.
2. Is uitstel geen optie, hoe groot is de groep?
3. Kan onze ruimte dit veilig aan?
4. Groep te groot? Wat doen we dan?
 - a. Verdelen over meerdere avonden
 - b. Deels online contact voor wie wil?
 - c. Anders?
5. Hoe is de logistiek?
6. Zie ook punt 15 van de erediensten?

Hulp en bezoek aan gemeenteleden thuis

met name aan eenzame mensen, ouderen, zieken, stervensbegeleiding, etc.
(kernactiviteit)

1. Wat is ons normale werk op dit gebied?
2. Waar moet dat worden aangepast?
3. Welke hulp en welk bezoek is er nu door de Corona maatregelen bijgekomen?
4. Welk bezoek is niet essentieel en kan beter anders opgelost worden?
5. Wie binnen onze gemeente doen dit?
6. Behoren zij niet zelf tot de risicogroep?
7. Hebben we beschermingsmiddelen nodig?
8. Zo ja, zijn deze er?

Bezoek in ziekenhuizen, verpleeg- en verzorgingshuizen voor geestelijke bijstand door een predikant of gemeentelijk werker

(kernactiviteit)

1. Wat is ons normale werk op dit gebied?
2. Waar moet dat worden aangepast?
3. Welke hulp en welk bezoek is er nu door de Corona maatregelen bijgekomen?
4. Welk bezoek is niet essentieel en kan beter anders opgelost worden?
5. Hebben we beschermingsmiddelen nodig?
6. Zo ja, zijn deze er?

Huwelijken en Begrafenissen (kernactiviteit)

1. Het maximaal aantal aanwezigen bij huwelijksdiensten en begrafenissen is op dit moment (29 april) 30 personen en bij voorkeur minder. Hoe is dat nu?
2. Hoe groot is de groep incl. dienstdoende personen die ontvangen worden?
3. Kan onze locatie dit aan op een veilige manier (1 ½ meter) en zo niet wat doen we dan, minder personen toelaten, een online alternatief bieden of uitwijken naar een andere locatie?
4. Hoe is de logistiek?
5. Zie ook punt 15 van de erediensten?
6. Wat is onze oplossing voor het condoleren zonder fysiek contact?
7. Hebben we alles voldoende beschreven en is iedereen op de hoogte van het plan van aanpak?

C. LANDELIJKE BIJENKOMSTEN

1. De voorjaarsvergadering van 16 mei a.s. is vervangen door een online ontmoeting van gemeenten en de zakelijke besluiten, zoals het vaststellen van diverse verslagen en verkiezing van bestuursleden vindt schriftelijk plaats;
2. Het landelijk jongerenkamp, dat in juni zou plaatshebben is vervangen door een online ontmoeting en verder wordt er een optie besproken voor een fysieke ontmoeting van één dag in september, afhankelijk van de dan geldende richtlijnen;
3. Regionale bijeenkomsten zijn vooralsnog afgezegd en indien deze wel plaats zullen hebben, zal er eerst bepaald worden:
 - o Wat de richtlijnen zijn op dat moment
 - o Hoeveel mensen er bij elkaar willen komen
 - o Hoeveel mensen de locatie op een veilige manier aankan?
 - o Wat dat voor consequentie heeft voor het aantal uit te nodigen gemeenten en of er een beperking moet zijn in vertegenwoordigers per gemeente?
4. Over de ontmoetingsdag van de Stichting voor Zending en Diakonaat begin oktober is nog geen besluit genomen. Maar ook hier zullen de richtlijnen en maatregelen in acht genomen worden bij het besluit.
5. Half augustus wordt een besluit genomen of de najaarsvergadering van begin november kan doorgaan of aanpassing behoeft?

D. COMITÉ, BONDSBUREAU, DEELORGANISATIES EN FUNCTIONARISSEN

De Bond wordt in de dagelijkse praktijk ondersteund door een dagelijks bestuur, een bureausecretaris die ook leiding geeft aan het kerkelijk bureau en er worden deeltaken uitgevoerd door deelorganisaties (*voorbeeld*, zending en diaconaat door de Stichting Zending en Diakonaat) en er zijn vertegenwoordigers in en extern. Tijdelijk is er een beleidsadviseur en zijn er twee gemeente-regiocoaches aan het werk.

Wat betekent de anderhalve meter samenleving voor dit functioneren:

Comité:

Het dagelijks bestuur kan tijdelijk door functioneren van huis uit. Zij onderhoudt contacten via telefoon, WhatsApp, Skype, mail en post. Echter fysieke contacten, gesprekken op anderhalve meter zijn ook mogelijk doordat er:

1. een vergaderfaciliteit is op het bondsbureau met voldoende ruimte, waar persoonlijke ontmoetingen en gesprekken veilig kunnen plaatshebben
2. er uitgeweken kan worden naar een ruimere zaal
3. Externe contacten zijn online of tijdelijk op een laag pitje
4. Oecumenische contacten idem
5. Internationale contacten idem

Bonds-bureau:

1. Op dit moment werkt iedereen zoveel mogelijk thuis
2. Zodra dit advies anders wordt, is er voor iedereen een eigen ruime werkplek en daar waar de ruimte gedeeld wordt is er een rooster van wie wanneer aanwezig is;
3. er zijn extra hygiënische maatregelen genomen:
 - o verplicht handenwassen bij binnenkomst;

- telefoon, frankeer- en kopieermachine, printer, toetsenbord en muis, koffiezetapparaat reinigen na gebruik (ook als je de enige gebruiker bent!);
- zelf je koffie en thee verzorgen;
- toilet extra reinigen evenals de kranen en bij twee aanwezigen afspreken wie welke toilet gebruikt;
- alle deurkrukken en de bel reinigen voor vertrek, opdat alles weer schoon is voor de volgende persoon die binnen gaat.
- na het aan en uitpakken van post en pakjes etc. de handen wassen.

Deelorganisaties:

1. besturen hebben veelal vergaderingen uitgesteld;
2. daar waar nodig vergaderen ze online, of via email en telefoon;
3. het seminarium werkt samen met de PThU en werkt onder de regelgeving van de Vrije universiteit.

Vertegenwoordigingen:

1. deze taken, behalve die van het CIO liggen stil.
2. CIO communiceert online en via email.

Functionarissen:

Beleidsadviseur

1. Werkt online van huis uit
2. Indien gewenst kunnen er ontmoetingen georganiseerd worden met kleine groepen uit de diverse gremia op het Bonds bureau of meer elders in een grotere ruimte.

Gemeente-regiocoaches en Missionair Toeruster

1. Werken online en hebben telefonische contacten
2. Er zijn geen fysieke regionale of gemeentelijke ontmoetingen

VELP, 29 april

Protocol kerkelijk leven op anderhalve meter - Rafaël Amersfoort, Kerkgebouw: Kosmonaut 2 te Amersfoort

Opgesteld op 30-04-2020 door (10)(2e)

Par. 1 Kerkdiensten

1.1. Gebruiksplan

Voor elk kerkgebouw dient een gebruiksplan te worden gemaakt waarin de volgende onderdelen aan de orde komen:

- a. Binnenkomst van het kerkgebouw: Bezoekers komen binnen door twee voordeuren en lopen vervolgens door de foyer naar de openstaande deur met sluis aan de achterzijde die toegang geeft tot de achterzijde van de kerkzaal. Uitgang vindt plaats door de ver van de ingang gelegen deuren aan de voorzijde. De looproute vormt een volmaakte cirkelgang door de kerkzaal. In de Foyer wordt de looproute afgedwongen door linten. Er wordt in een richting gelopen waarbij mensen elkaar niet mogen passeren.
- b. Placering: Alle rijen stoelen kunnen in elke richting worden geplaatst op een afstand van 1,5 m tussen kerkgangers. Dat zou betekenen dat onze kerkzaal ongeveer 120 tot 150 mensen kan plaatsen. Rekening houdend met gezinnen zou dat iets meer kunnen worden. Dit wordt in de praktijk gemeten en waar wenselijk aangepast door vaste plaatsing van grotere gezinnen.
- c. Voorgangers en andere personen die een rol in de eredienst vervullen houden ook de 1,5m regel. Lessenaar, microfoons e.d. worden na gebruik gereinigd.
- d. Commissie van ontvangst is herkenbaar aan speciale truien met opschrift en zij geven praktische aanwijzingen.
- e. Hygiëne: In de keukens en het ruim aanwezige sanitair zijn vele zeepdispensers en ruim handdoek automaten voor papieren handdoekjes

Kwetsbare gemeenteleden wordt aangeraden de livestreamdiensten te blijven gebruiken. Onze schatting is, dat ongeveer 25% zozeer gewend is aan het gemak van de livestreamdiensten dat we inclusief de kwetsbare groepen op een aanwezigheidsgraad van 2/3 uitkomen t.o.v. het verleden.

Dit houdt in dat we in de praktijk tussen de 2 en 3 weekendsamenkomsten gaan houden in de nieuwe opzet.

1.2. Viering van sacramenten, bijzondere kerkdiensten (huwelijk, bevestiging bedieningsleiders, rouwdiensten).

- a. Avondmaal, geschiedt met in stukken gebroken matzes en eigen disposable cupjes die afgenomen worden van zilveren schalen.
- b. Doopbedieningen: normaal geschiedt zulks door onderdompeling in een groot doop bad in het podium. Overwogen wordt deze handeling te laten verrichten door een gelovige huisgenoot uit hetzelfde gezin of door een oudste met mondkapje en chirurgische handschoenen. Werkt deze benadering niet volgens alle veiligheidseisen dan wordt zelfonderdompeling in overweging genomen.
- c. Gebed onder handoplegging wordt vervangen door het uitstrekken van zegenende handen op 1.5 meter afstand.
- d. De inmiddels gehouden huwelijken en begrafenissen met maximaal 30 aanwezigen verliepen zonder fysiek contact (anders dan gezinsleden uit hetzelfde huishouden). Ook in de toekomst zal elke gelegenheid zorgvuldig volgens alle veiligheidseisen plaatsvinden.

1.3. Praktische aspecten

- a. Muzikale medewerking aan een kerkdienst: opstelling van zangers en instrumentalisten geschiedt op 1.5 meter afstand van elkaar. Oortjes zijn privé eigendom. Microfoons worden na gebruik met alcohol gereinigd.
- b. Collecte/offers: Bij voorkeur via collecte-app en QR code (worden de nieuwe norm) Zonodig wordt contant geld of papieren machtiging in een offerbox bij de uitgang gedoneerd (dit zal een uitzondering zijn op de voortgaande digitaliseren van dit moment).
- c. Koffiedrinken na afloop: dit wordt voorlopig niet meer gedaan.
- d. Kinderopvang, kindernevendienst: Ook hierbij worden de voorschriften in acht genomen die gaan gelden voor kinderdagverblijven en scholen.

- e. Fietsen worden geplaatst in speciaal aangegeven vakken en geschiedt met voldoende waarborg voor afstand.

1.4. Overige Kerkelijke bijeenkomsten en vergaderingen

Ook in mogelijke doordeweekse bijeenkomsten zoals ALPHA en verdiepende cursussen, wordt zorgvuldig gewerkt met looproutes en 1,5 m afstand en overige RIVM-regels.

2. Pastoraat en bezoekwerk

Fysiek bezoek is hoofdzakelijk vervangen door beeldbellen en telefoon. Waar dit niet mogelijk is worden RIVM voorschriften nageleefd.

3. Jeugdwerk

Dit geschiedt thans via zoom meetings. Mochten er later wel weer fysieke bijeenkomsten worden toegestaan, zullen RIVM-richtlijnen over afstand, aantal en hygiëne van toepassing zijn en worden gehandhaafd.

4. Diaconaal werk (praktische hulp)

Levensmiddelenpakketten van onze kerkelijke voedselbank (voorraadschuur) worden afgehaald en gedistribueerd via looprichting en afstandshandhaving. Ook onze uitgifte van gratis goederen (Pro Deo) zal zoveel mogelijk via digitale selectie plaatsvinden, waarna met inachtneming van de afstandsregels e.e.a. met eigen vervoer wordt opgehaald.

Rafaël Den Bosch - Protocol voor het kerkelijk leven op anderhalve meter

Bijeenkomsten vinden plaats in wijkcentrum de Noorderpoort
Het Wielsem 21 in Den Bosch

Laatste versie: 30-4-2020

Auteur: (10)(2e)

Vastgesteld door bestuur en overige leiders op 30-4-2020

Inleiding

Dit protocol is opgesteld op verzoek van Rafaël Nederland en het CIO (Interkerkelijk Contact Inzake Overheidszaken) en beschrijft hoe kerkgenootschap Rafaël Den Bosch invulling zal geven aan de richtlijnen van de overheid en het RIVM op het moment dat bijeenkomsten weer zijn toegestaan. Dit protocol is geldig voor zolang er beperkende maatregelen zijn vanuit overheid en RIVM, zoals het hanteren van 1,5 meter afstand.

Naar aanleiding van ervaring in de praktijk kan het protocol worden bijgewerkt.

Achtergrond

Iedere zondag komen we als gemeente fysiek bij elkaar voor onze zondagse diensten. We maken hierbij gebruik van wijkcentrum de Noorderpoort. Bij een dienst zijn gemiddeld 25-30 personen aanwezig, variërend van jong tot oud.

De dienst bestaat doorgaans uit ontvangst, een zangdienst, een preek, tijd om samen te bidden, gezamenlijk ontbijt en gemiddeld 1x per maand avondmaal. Daarnaast is er voor kinderen en tieners een apart programma. Voor deze onderdelen wordt hier beschreven hoe we samen zouden willen komen met in achtname van de richtlijnen om verspreiding van Corona te voorkomen.

Ontvangst en algemene richtlijnen

De leden en bezoekers komen normaal tussen 9:15 en 10:00 uur binnen. Dan wordt er koffie geschonken, voorbereidingen getroffen voor de dienst (zoals klaarzetten van stoelen, apparatuur en instrumenten) en is er ruimte voor mensen om elkaar te begroeten.

Om te voldoen aan de RIVM richtlijnen willen we de volgende aanpassingen doen ten opzichte van de normale situatie:

1. Iedere zondag is er één persoon verantwoordelijk voor het begeleiden van en toezien op uitvoering van de maatregelen zoals beschreven in dit protocol. Deze persoon zal in de kleding herkenbaar zijn, bijv. door het dragen van een hesje, pet, button of ander onderscheidend kledingstuk.
2. Bij de ingang van het gebouw wordt een desinfectiemiddel aangeboden, waarbij leden en bezoekers hun handen kunnen reinigen.
3. Personen die zich niet aan de aanwijzing houden worden aangesproken door de verantwoordelijke en kunnen in een uiterst geval worden gevraagd om de dienst te verlaten.
4. Bij begroeting wordt zolang dit protocol geldt lichamelijk contact vermeden.
5. Tijdens de gehele dienst worden de tafels en stoelen zodanig gepositioneerd dat leden die niet uit één gezin komen minimaal 1,5 meter uit elkaar zitten. De gemeenschappelijke ruimte

biedt hiervoor voldoende ruimte, zolang niet meer dan 30 personen de dienst bezoeken (dit is normaal gesproken niet het geval).

6. Ook tijdens het klaarzetten en opruimen van de gebruikte tafels, stoelen en andere materialen wordt de 1,5 meter gerespecteerd.
7. Bezoekers van 70 jaar en ouder wordt gevraagd om terughoudend te zijn met het bezoeken van de diensten. Dit geldt tevens voor mensen uit een risicogroep en mensen met griepverschijnselen. We onderzoeken de mogelijkheid van een livestream, zodat de diensten voorlopig ook vanuit huis te volgen zijn. Verder zorgen we voor technische begeleiding indien dit nodig en gewenst is voor mensen die vallen binnen een risicogroep, zodat ze toch kunnen deelnemen op afstand.

Zangdienst en preek

1. Tijdens de zangdienst wordt er door de muzikanten onderling 1,5 meter afstand gehouden tot elkaar, indien de muzikanten niet uit één gezin komen.
2. Ook houden de muzikanten minimaal 1,5 meter afstand tot de rest van de gemeente.
3. Tijdens de preek wordt er door de spreker minimaal 1,5 meter afstand gehouden tot de rest van de gemeente. Dit geldt tevens voor andere mensen die het woord richten tot de gemeente, zoals de persoon die de algemene leiding heeft.

Gebed

Normaal wordt er tijdens iedere dienst gebeden in groepjes. Hierbij staan mensen relatief dichtbij elkaar. Omdat dit lastig is met een afstand van 1,5 meter wordt het gezamenlijke gebed tijdelijk niet in groepjes gedaan maar centraal, waarbij mensen hun plek niet hoeven te verlaten.

Indien een persoon individueel gebed wil dan wordt ook de afstand van 1,5 meter gerespecteerd.

Ontbijt

We hebben de gewoonte om samen te ontbijten. Dit ontbijt wordt door 2 of 3 personen klaar gezet en bestaat uit een centraal buffet. Wij denken dat een gezamenlijk ontbijt een risico vormt en daarom wordt er niet gezamenlijk ontbeten zo lang dit protocol geldt. Als alternatief wordt er gezorgd voor koffie/thee en voorverpakte koeken / etenswaar. Dit zal op een centrale plaats worden neergezet, waarbij er op deze plek desinfectie middelen worden klaargezet om handen en de buitenkant van koffie-/theekannen mee te desinfecteren.

Avondmaal

Gemiddeld 1x per maand wordt er avondmaal gevierd. Deze vieringen zullen worden vervangen door avondmaal vieringen in digitale vorm met een video verbinding (waarbij ieder vanuit zijn/haar eigen huis kan deelnemen) zolang het protocol geldt.

Kinderen en tieners

Voor kinderen maken we een uitzondering op de 1,5 meter regel. Dit betekent dat deze doelgroep (t/m 12 jaar) wel onderling mag optrekken. Wel verwachten we ook van hen dat ze afstand houden tot volwassenen uit andere gezinnen, zoals de leiding van de kinderdienst. Ouders zijn hier in de eerste instantie voor verantwoordelijk, maar kunnen hierop worden aangesproken door de eindverantwoordelijke van die dag. Omdat deze groep relatief klein is verwachten we dat toezien hierop goed mogelijk is.

Afscheid

Ook na afloop van de dienst worden de richtlijnen in acht genomen. Dit betekent dat mensen kunnen napraten met inachtneming van de 1,5 meter en dat mensen uit verschillende gezinnen niet gelijktijdig het gebouw verlaten.

Andere doordeweekse bijeenkomsten

Voor andere doordeweekse bijeenkomsten geldt dat deze indien mogelijk in digitale vorm blijven plaatsvinden zolang het protocol geldt. Het gaat hierbij om de volgende bijeenkomsten:

1. Doordeweekse gebedsbijeenkomsten
2. Gezamenlijk avondmaal
3. Huiskring / Bijbelstudie avonden
4. Ontmoeting van de tieners en twintigers
5. Vergaderingen van het leidersteam

AANVULLEND PROTOCOL VAN HET KERKGENOOTSCHAP DER ZEVENDE-DAGS ADVENTISTEN VOOR HET KERKELIJK LEVEN IN DE ANDERHALVEMETERSAMENLEVING

Wij hebben kennis genomen van:

1. De maatregelen van de overheid zoals die in overleg met het RIVM en het OMT worden genomen en vermeld staan op deze website :

<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/coronavirus-covid-19/nederlandse-maatregelen-tegen-het-coronavirus>

2. De 'Richtlijn voor protocol kerkelijk leven op anderhalve meter - CIO versie 23-4-2020'

Wat nu volgt zijn protocollen voor de plaatselijke gemeenten van het Kerkgenootschap der Zevende-dags Adventisten (hierna kortweg 'Adventkerk'). Deze protocollen zijn bedoeld als aanvulling op de voornoemde richtlijn van het CIO. Ze gaan in op aspecten van het kerkelijk leven waarin de Adventkerk een andere invulling geeft aan liturgische handelingen en de dienst op sabbatmorgen (zoals gespreksgroepen).

Par. 1 Kerkdiensten

1.1 Gebruiksplan voor een gebouw

De Adventkerk heeft zowel gemeenten die beschikken over een eigen kerkgebouw, als gemeenten die een ruimte huren. Het landelijk bestuur van de Adventkerk draagt de plaatselijke gemeenten die gebruikmaken van een eigen kerkgebouw op om een gebruiksplan op te stellen hoe de activiteiten in het gebouw plaatsvinden. Het uitgangspunt is het hierboven onder nummer 2 genoemde document van het CIO. Elk gebouw is uniek en heeft een andere indeling en derhalve maatwerk nodig. Dit door de plaatselijke gemeente op te stellen protocol delen zij met de eventuele huurders van hun gebouw en ook met het landelijk bestuur van de Adventkerk. Dit geldt niet alleen voor de eigen kerkgebouwen van de Adventkerk, maar ook voor de gemeenten die een gebouw huren. Het gebruiksplan van zo'n plaatselijke gemeente is voorzien van een plattegrond en kan pas worden uitgevoerd nadat het landelijk bestuur het plan akkoord heeft bevonden. Iedere gemeente moet ook nagaan welke plaatselijke verordeningen er van toepassing zijn.

1.2 Bijzondere kerkdiensten (huwelijk, overlijden), liturgische handelingen (inzegening ouderlingen en diakenen, viering van het avondmaal en opdragen van kinderen) en gespreksgroepen die aan de eredienst voorafgaan.

- a) Huwelijksdienst: in onderling overleg met het a.s. echtpaar, de liturgiecommissie, overige betrokkenen en de voorganger met inachtneming van de geldende maatregelen.
- b) Uitvaartdienst in onderling overleg met familie, uitvaartbegeleider en voorganger. De dienst vindt bij voorkeur plaats in een rouwcentrum, het crematorium of een ruimte op de begraafplaats en niet in het kerkgebouw. De aanwijzingen van de uitvaartleider worden gevolgd.
- c) Het opdragen van kinderen. Dit is een bijzondere en afwijkende liturgische handeling binnen de Adventkerk.
 - De ambtsdrager neemt de baby niet in de armen, maar één van de ouders houdt het kind vast.
 - Zo vermijdt de ambtsdrager elk contact met het kind en de ouders.

- De gezinsleden staan bij elkaar en de ambtsdrager houdt twee meter afstand, spreekt een gebed uit en geeft met uitgestrekte handen een zegen.
- d) Kringgesprek. Een bijzonder en van oudsher interactief onderdeel van een kerkdienst binnen de Adventkerk is het houden van een kringgesprek. Dat gaat vooraf aan de eredienst en staat bekend als ‘de sabbatschool’.
 - Groep/kring maken met inachtneming van anderhalve meter
 - Gezien het maximaal aantal bezoekers van 30 zullen er nooit veel groepen zijn. Eén groep in de kerkzaal en een groep zo mogelijk in een andere ruimte. Anders is het maximaal aantal deelnemers één groep met maximaal 30 personen.
 - Als de gemeente beschikt over een grote kerkzaal, dan kunnen meerdere groepen worden gevormd.
- e) Doopdienst. Binnen de Adventkerk kennen ze geen kinderdoop, maar een volwassenendoop door onderdompeling. Voor een gedetailleerde beschrijving daarvan zie de appendix aan het einde van dit document.
- f) Voetwassing. Is een liturgische handeling die gepaard gaat met het vieren van het avondmaal. Het wordt voorafgaand aan het avondmaal uitgevoerd. Binnen de huidige richtlijnen en normen wordt er echter geen voetwassing gedaan tijdens de dienst maar wordt er aangeraden dit vooraf thuis te doen.
- g) Avondmaalsdienst:

De voorbereidingen:

De benodigde materialen voor het avondmaal worden door één of twee personen gereinigd en vervolgens klaargezet. Zij zorgen er ook voor dat brood en wijn zoveel mogelijk zijn voorbereid.

De avondmaalsdienst zelf:

 - De ambtsdrager, met een mondkapje voor, biedt ze aan de gemeenteleden aan met inachtneming van de anderhalve meter afstand.
 - Het brood en de wijn worden op twee grote dienbladen afzonderlijk geplaatst. Hierbij wordt een onderlinge afstand van drie cm tussen twee broodstukjes (of wijnbekertjes) in acht genomen.
 - Bij het uitdelen wordt de anderhalve meter afstand in acht gehouden tussen de ambtsdrager en het lid en de leden onderling.

Na de avondmaalsdienst:

 - Eén persoon zorgt er voor dat de avondmaalstafel wordt afgeruimd en maakt bekers en schalen zorgvuldig schoon en bergt die op.
- h) Zalving van zieken.

Hierbij wordt rekening gehouden met de algemene richtlijnen van het RIVM wat betreft het bezoeken van mensen. Er wordt gebruik gemaakt van de benodigde beschermingsmaterialen en het bezoek houden we zo kort mogelijk.

Appendix:

Doop door onderdompeling van volwassenen.

- Datum: In eerste instantie aandringen op uitstel van de doop.
- Locatie: zoveel mogelijk buiten het kerkgebouw.
 - Optie 1. Open stromend water (zee, rivier, meer), zodat infectiegevaar voor zowel dopeling als predikant minimaal is. Houd hierbij anderhalve meter afstand en houd hand boven het hoofd van de doopkandidaat bij het uitspreken van de zegen en ‘begeleid’ de onderdompeling zo veel mogelijk op afstand. De doopkandidaat dompelt zichzelf onder water.
 - Optie 2. Zwembad(je) of vat bij kandidaat thuis of andere privé setting. Hierbij staat de predikant zelf niet in het water, maar houdt een hand boven het hoofd en ‘begeleid’ de kandidaat bij de onderdompeling. De doopkandidaat dompelt zichzelf onder. Uitsluitend één persoon om te dopen per plechtigheid.

Optie 3: In het kerkgebouw (bij voorkeur dus niet!)

Alleen als er douchemogelijkheden zijn in het kerkgebouw. Zo min mogelijk mensen aanwezig: predikant, ouderling, persoon voor de techniek (livestream) en de doopkandidaat. Vaststellen dat het water niet besmet is.

- De predikant voorzien van handschoenen, mondkapje, oogbescherming en doopgewaad die direct na de doophandeling kunnen worden verwijderd.
- De kandidaat mag een maximaal aantal getuigen / genodigden uitnodigen en kan ervoor kiezen de doopdienst te (live)streamen.
- Ter vertegenwoordiging van de gemeente en ter ondersteuning van de predikant kan één ouderling of diaken aanwezig zijn. Deze moeten zelf te allen tijden de anderhalve meter bewaken en ook een mondkapje dragen.
- Altijd kort voor de plechtigheid nagaan of deze richtlijnen actueel zijn en in overeenstemming met de geldende RIVM regels en eventuele plaatselijke verordeningen.

GEBRUIKSPLAN GEMEENTELOCATIE CGN SCHERMER

Protocol toepassing 1,5 meter onderlinge afstand

Betreft: CGN Schermer
Locatie: Westdijk 35, Zuidschermer
Aantal gemeenteleden: circa 240
Bijgevoegd: Plattegrond zaal
Plattegrond terrein

1. Veiligheid- en hygiëneregels voor iedereen

We herinneren de gemeenteleden met regelmaat aan de basisregels van het RIVM, die gelden voor iedereen. We brengen de regels in herinnering door het ophangen van posters in de zaal en door berichten via onze digitale communicatiekanalen.

- Was uw handen:
 - 20 seconden lang met water en zeep, daarna handen goed drogen
 - Voordat u naar buiten gaat, als u weer thuis komt, als u uw neus heeft gesnoten, natuurlijk voor het eten en nadat u naar de wc bent geweest.
- Hoest en nies in de binnenkant van uw elleboog
- Gebruik papieren zakdoekjes om uw neus te snuiten en gooi deze daarna weg
 - Was daarna uw handen
- Schud geen handen
- Houd 1,5 meter afstand (2 armlengtes) van anderen (uitzondering voor kinderen tot en met 12 jaar)
- Heeft u verkoudheidsklachten, zoals neusverkoudheid, loopneus, niezen, keelpijn, lichte hoest of verhoging tot 38 graden Celsius? Blijf thuis. Ziek uit. Voor huisgenoten zonder klachten gelden de regels die voor iedereen in Nederland gelden (zie boven). Als u 24 uur lang geen klachten heeft, mag u weer naar buiten.
- Heeft u verkoudheidsklachten en koorts (38 graden Celsius of hoger) en/of benauwdheid: blijf thuis. Ziek uit. Heeft u huisgenoten, dan mogen zij ook niet naar buiten. Als iedereen 24 uur geen klachten heeft, mag u weer naar buiten.

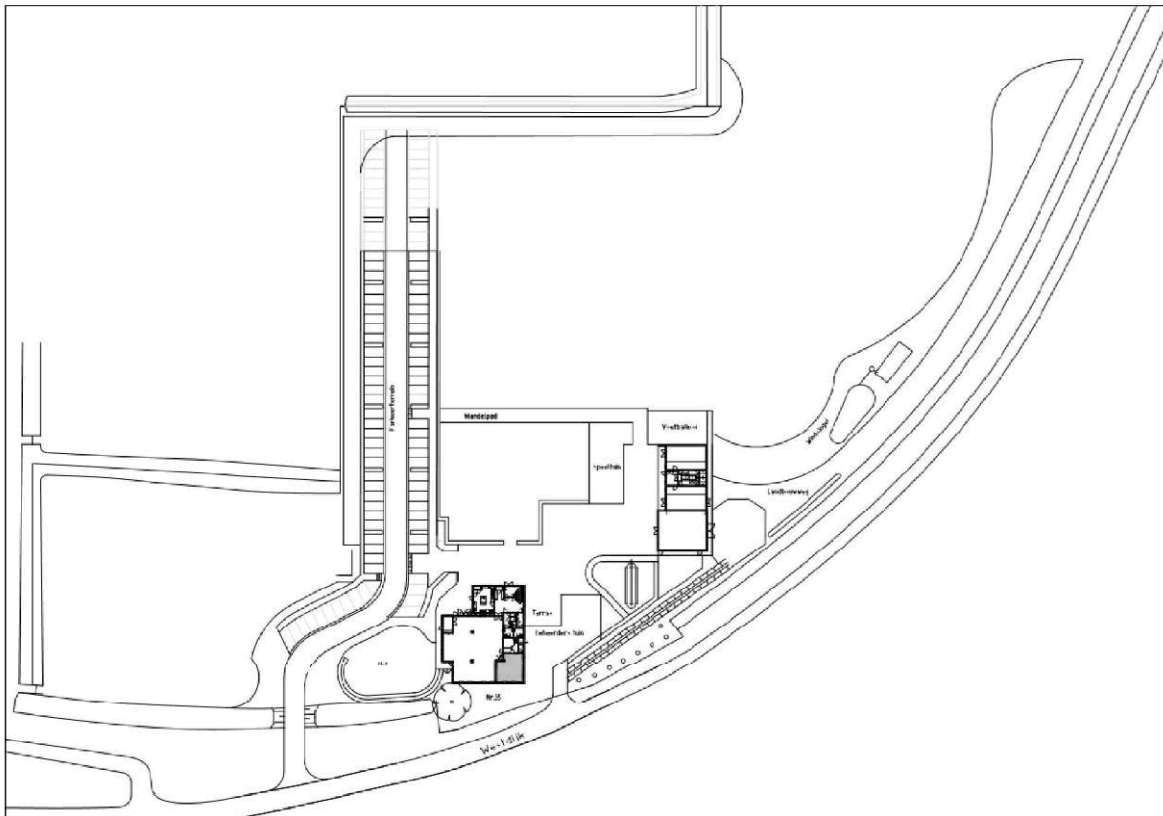
Voor een volledig en actueel overzicht: <https://www.rivm.nl/coronavirus-covid-19>

2. Gebruiksplan gemeentelocatie

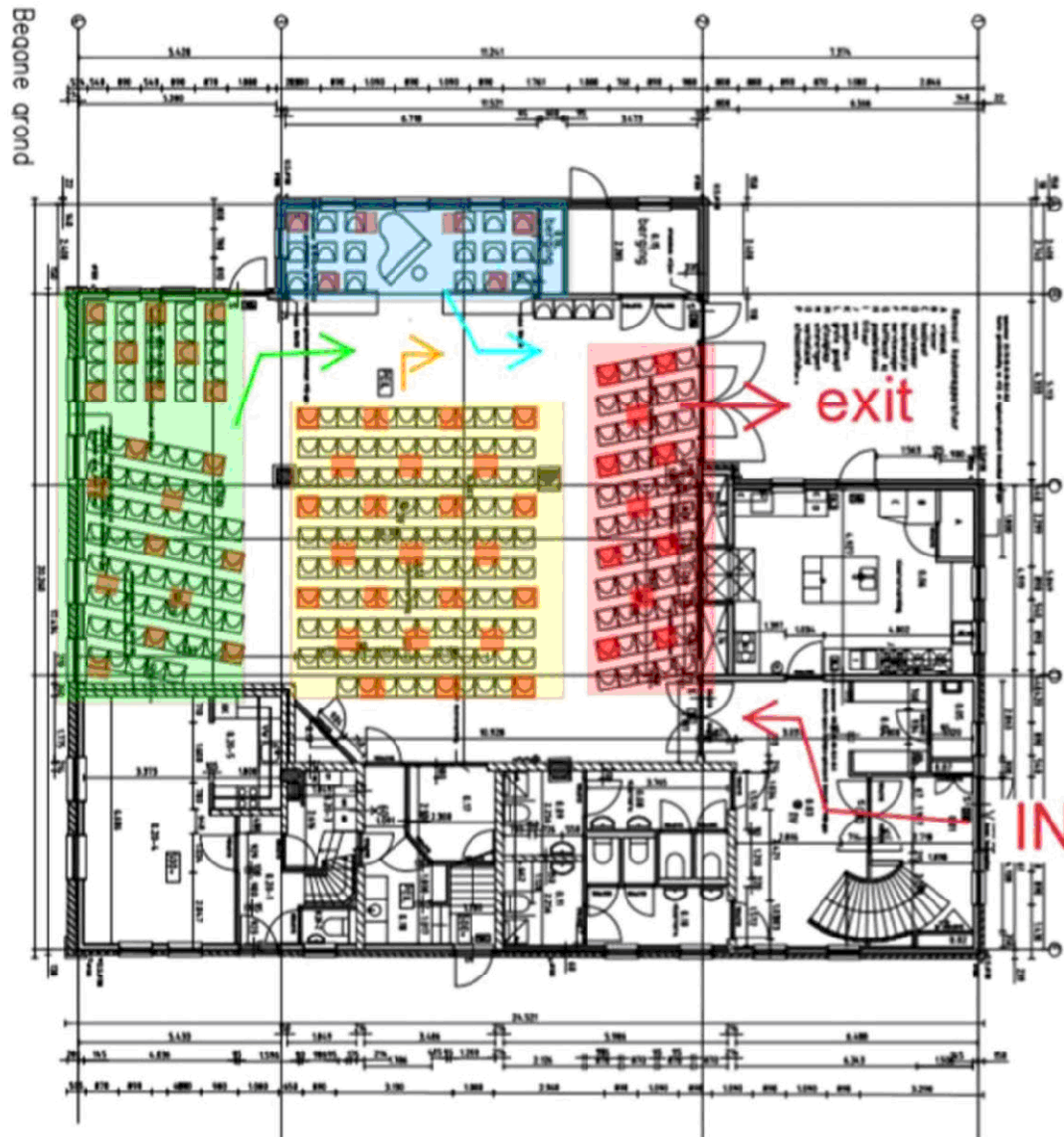
2.1 Samenkomsten

Terrein

- Bezoekers parkeren ruim, met een minimale tussenruimte van 2 meter per auto.
- Publieksstromen van de parkeerplaats naar de zaal: de naderende en vertrekkende publieksstroom scheiden, éénrichtingsverkeer.
- Bij openluchtsamenkomsten: maak een opstelling conform de richtlijnen zoals die voor de zaal gelden.

Plenaire zaal, met indeling volgens de 1,5 meter norm, geprojecteerd over de standaard samenkomststelling.

- Publieksstromen: de inkomende en uitgaande publieksstroom scheiden, éénrichtingsverkeer, looproutes met tape/pijlen aangeven.
- Ruime looppaden, sprekers kunnen de microfoon bereiken met behoud van voldoende afstand tot de bezoekers. Als de bijeenkomst zich ervoor leent, blijft de spreker bij voorkeur op zijn eigen stoel tijdens het spreken.
- Tussen de zitplaatsen voldoende ruimte aanhouden, bezoekers zitten ook niet direct achter elkaar (minimaal 1,5 meter afstand in alle richtingen).
- Gezinnen/huisgenoten kunnen wel bij elkaar zitten zonder tussenruimte.

Richtlijnen voor samenkomsten

Richtlijnen en naleving

- De richtlijnen van dit protocol en het belang ervan, moeten bekend zijn bij alle bezoekers.
- We helpen elkaar om de richtlijnen zorgvuldig op te volgen. We spreken elkaar erop aan wanneer dat niet gebeurt.
- Per bijeenkomst is één persoon aangesteld die extra toeziet op het naleven van de richtlijnen. De coördinatie hiervan ligt bij de verantwoordelijke voor Toezicht.

Deelnemen aan samenkomsten

- Senioren en kwetsbaren worden aangeraden samenkomsten zoveel mogelijk thuis via streaming te volgen.
- Aan de hand van de zaalschets hierboven geldt als maximum aantal bezoekers: 60. Daarbij is uitgegaan van individuele bezoekers, en is nog geen rekening gehouden met huisgenoten/gezinnen die onderling geen 1,5 m afstand hoeven te houden.
- Bij bijeenkomsten waarbij het verwachte aantal bezoekers het maximum aantal bezoekers nadert: bezoekers melden zich van tevoren digitaal aan voor de samenkomst.
 - Aan de hand van de aanmeldingen wordt van tevoren een zaalindeling en stoeltoewijzing opgesteld.
 - De zaalindeling en stoeltoewijzing worden van tevoren gedeeld met de bezoekers.
- Bij bijeenkomsten waarbij het verwachte aantal bezoekers ruim onder het maximum aantal bezoekers ligt, is aanmelden niet nodig.

Voor CGN Schermer zal het totaal aantal gelijktijdige bezoekers niet hoger zijn dan 100. Dat betekent dat de stoelen losgekoppeld opgesteld mogen worden.

Ontvangst en vertrek

- Toezicht zorgt voor de coördinatie van het ontvangst en vertrek van bezoekers. Bezoekers moeten ook bij het binnenkomen de 1,5 meter afstand in acht nemen. Vertrek verloopt gefaseerd, bijvoorbeeld rij voor rij.
- De binnendeuren van hal naar zaal blijven gedurende de bijeenkomst open, zodat oppervlaktecontact via deurklinken vermeden wordt.
- De buitendeuren blijven openstaan zolang publiek toestroomt en vertrekt, zodat oppervlaktecontact via deurklinken vermeden wordt.
- De garderobe blijft buiten gebruik: ieder neemt zijn jas mee naar zijn zitplaats.

Gebruik overige ruimten

- De keuken is buiten gebruik en blijft gesloten.
- De ruimtes op de verdiepingen in principe niet gebruiken, vanwege de smalle doorgangen is onderlinge afstand tot 'tegenliggers' niet mogelijk. Als toegang tot de 1^e verdieping noodzakelijk is: naar de 1^e verdieping via de algemene trap naar boven, via de noodtrap naar beneden.
- Per toiletgroep kan slechts 1 toilet gelijktijdig gebruikt worden
- We komen niet bij de beheerderswoning, de beheerder kan via Whatsapp of Telegram benaderd worden.

- Technische ruimte in principe met 1 persoon betreden, bedieningspanelen met handschoenen aan bedienen als de bezetting in de techniekruimte per bijeenkomst wisselend is.

Overig

- Alleen huisgenoten kunnen samen reizen naar de bijeenkomst. Dit is de verantwoordelijkheid van de bezoekers.

Praktische voorzieningen

- Zorg voor desinfecterende middelen bij de ingang van het gebouw (bv een desinfectiezuil) en bij de toiletten
- Gebruik bij de zaalopstelling bij voorkeur stoelen zonder armleuningen. Als de stoelen wel een armleuning hebben, desinfecteer de leuningen vóór volgend gebruik.
- Maak bij voorkeur geen gebruik van een kathedr of spreekgestoelte, om contactoppervlak te vermijden. Bij gebruik van een kathedr moet deze na iedere spreker gedesinfecteerd worden
- Bij toiletten: contactloze zeepdispensers, papieren handdoekjes, bewegingssensoren voor licht (of licht tijdens de samenkomst standaard aan laten). Bezoekers zouden thuis voor vertrek naar toilet moeten gaan, om zo het toiletbezoek op de gemeentelocatie te beperken.
- Beluchting in de zaal optimaliseren, bijvoorbeeld door voor de samenkomst extra frisse lucht in de zaal aan te voeren, en recirculatie uit te zetten.
- Update van het schoonmaakplan bijvoegen: welke extra maatregelen moeten getroffen worden. (volgt)

2.2 Vieringen en rituelen

Avondmaalviering:

De viering (waaronder de woordverkondiging, het uitspreken van de dankzegging en gebed, het breken en eten van het brood, het schenken en nemen van de wijn) vindt plaats in de samenkomstzaal met een klein aantal deelnemers. Overige gemeenteleden kunnen de viering thuis via streaming volgen en deelnemen.

Degene die het brood breekt en de wijn schenkt, draagt handschoenen.

De wijn wordt geschonken in (wegwerp)bekertjes, voor iedere deelnemer een eigen bekertje.

De deelnemers kunnen via aangewezen looproutes, met onderlinge afstand naar voren lopen om de wijn en het brood te nemen.

Doopdiensten

Doopdiensten worden voorlopig uitgesteld.

Opdragen van kinderen

Bij het opdragen van kinderen is het gebruikelijk dat een oudste van de gemeente het kind in de armen heeft tijdens het gebed, en het kind zegent namens de gemeente.

Om de 1,5 meter te waarborgen zullen de ouders het kind zelf in hun armen houden, terwijl de oudste op voldoende afstand bidt voor het kind en de zegen uitspreekt.

Het is de vraag of er bijeenkomsten met kleine kinderen en baby's zullen zijn, bijvoorbeeld omdat heel jonge kinderen de afstand tot volwassenen moeilijk kunnen aanhouden, en omdat de verzorgingsruimten voor kinderen op de verdieping zijn, die in principe buiten gebruik zijn.

Rouwdiensten

Volg bij rouwdiensten de aanwijzingen van de uitvaartleider die via de uitvaartbranche is geïnformeerd.

Een herinneringssamenkomst kan onder dezelfde voorwaarden als een andere samenkomst plaatsvinden. Om een groter publiek te bereiken kan de samenkomst gestreamd worden of naderhand als video worden gedeeld.

Bruiloften

Bij de huwelijksinzegening zal de voorganger op 1,5 meter afstand van het bruidspaar blijven, bij het uitspreken van het gebed en de zegen.

Voor de feestelijke samenkomst gelden dezelfde richtlijnen als voor algemene samenkomsten.

2.3 Praktische aspecten rondom de samenkomst

- Zorg dat de piano door een vaste pianist wordt bespeeld, of reinig de toetsen bij een nieuwe pianist.
- Overige instrumenten en attributen, zoals muziekstandaard en muziekboeken, nemen de muzikanten van huis mee naar de bijeenkomst, en na afloop weer mee terug naar huis.
- De huidige plek voor de muzikanten is te krap voor de vaste bezetting, hier kunnen slechts enkele muzikanten plaatsnemen.
- Geen collectes met cashgeld, alleen digitale collectes.
- Er wordt geen consumptie geserveerd, ook niet na afloop. Mocht de overheid de regels voor de horeca versoepelen, dan kunnen we dit opnieuw overwegen.

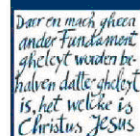
3. Kinder- en Jeugdwerk

Wanneer bijbelonderwijs, kindersamenkomsten en Bijbelstudies voor jeugd hervat mogen worden, richten we ons naar de richtlijnen van het RIVM (al dan niet via het CIO over specifieke kerkgerelateerde maatregelen).

Naast de richtlijnen voor algemene samenkomsten, geldt voor bijeenkomsten voor kinderen en jongeren:

- Ouders zetten hun kind af en gaan niet mee naar binnen
- Voor de kindersamenkomsten is beperkte begeleiding van een vast team.

Voor sport- en spelactiviteiten voor kinderen en jongeren houden we ons aan de richtlijnen van sport- en activiteitenvereniging Active.

PROTOCOL VEILIGE SAMENKOMSTEN IN TIJDEN VAN COVID-19 Kerkdiensten

Voordat de diensten weer kunnen beginnen is het aan te raden om met onderstaande adviezen er bij door het kerkgebouw te lopen en vooraf te bedenken hoe het kan verlopen.

- Houd rekening met de voorschriften van de overheid m.b.t. het maximale aantal mensen dat verzameld mag zijn. Communiceer dat met de leden.
- Kijk naar de inrichting van de kerkzaal en bepaal hoeveel mensen veilig kunnen zitten met in achtname van de 1,5 meter onderlinge afstand. Meestal betekent dit dat er twee stoelen vrij moeten blijven tussen twee gemeenteleden. Houdt telkens een rij tussendoor vrij en dat stoelen direct achter een bezoeker vrij moeten blijven en men dus schuin achter elkaar moet zitten. Geef met plakkertjes tevoren aan waar mensen kunnen zitten.
- Bij banken betekent het dat er een tussenruimte moet zijn van tenminste 1,5 meter, dus meestal ook 2 zitplaatsen. Geef met plakkertjes aan waar mensen kunnen zitten.
- Stel een Commissie van Ontvangst in van tenminste twee personen. Een kan bij de ingang welkom heten en geleiden, een kan in de kerkzaal mensen naar de plaats geleiden.
- Stel een schema op dat voorziet in zeer regelmatige (voordat de bezoekers komen, na (of vlak voor) het begin van de dienst en na afloop van de dienst) schoonmaak van het sanitair waarbij de deurklinken en doortreknoppen niet moeten worden vergeten. Zorg daarbij ook voor voldoende zeepompjes bij de wastafels en gebruik uitsluitend papieren handdoekjes. Zet een doosje vochtige reinigingsdoekjes neer. Maak hiervoor een persoon verantwoordelijk.
- Creëer de mogelijkheid dat gemeenteleden geld kunnen overmaken in plaats van dat ze contant geld geven.

Adviseer leden tevoren om bij verkoudheidsklachten (ook lichte!!), hoesten en neusverkoudheid niet naar de kerk te komen.

Binnenkomst

- Ontvangst bij de deur op afstand.
- Geen handen schudden maar groet op een andere manier (hoofdknik, 'Japanse buiging', etc.).
- Liedboeken, Bijbels en evt. liturgieën liggen klaar op een tafel (eventueel meerdere) en kunnen kerkgangers zelf pakken.
- Kijk naar de looproutes. Pas deze eventueel aan zo dat er geen kruisingen plaatsvinden, bijvoorbeeld na het ophangen van de jassen. Laat mensen eventueel jassen de kerk in meenemen. Gebruik eventueel rood-wit afzetlint om routes aan te geven of af te sluiten. Verkrijgbaar bij de betere bouwmarkt.
- Gebruik als het kan voor de kerkruimte verschillende deuren als in- en uitgang. Kijk ook hierbij naar looproutes zodat er geen kruisingen zijn.
- Sluit deuren die kruisingen kunnen veroorzaken eventueel tijdelijk af maar zorg dat er daarbij geen nooduitgangen geblokkeerd worden, ook niet tijdelijk.

- Zorg dat er iemand in de kerkzaal zorgt dat de zitplaatsen op een goede manier gevuld worden met 1,5 meter onderlinge afstand. Huisgenoten zitten ook apart uit oogpunt van solidariteit en praktische invulling.
- Is het maximale aantal bereikt, laat dan geen nieuwe kerkgangers meer toe.

Tijdens de dienst

- Draag er zorg voor dat de medewerkers aan de dienst voldoende afstand tot elkaar kunnen houden.
- Het dienstdoend kerkenraadslid en de predikant geven GEEN hand maar een hoofdknik.
- Zorg dat bij handelingen door gemeenteleden er voldoende ruimte is om op afstand te blijven als ze naar voren lopen. Zorg dat gemeenteleden die naar voren moeten komen op de eerste rij of tenminste op een uiteinde van een rij zitten zodat ze bij niemand voorlangs hoeven.
- Zet voor het collecteren een of twee schalen (afhankelijk van het aantal collecten) bij de uitgang van de kerkzaal neer. Gemeenten die gebruik maken van bonnen kunnen dit proberen te stimuleren. Ook kunnen methodes als pin automaten overwogen worden. Ook kan tijdens de dienst gevraagd worden in plaats van de collecte een bedrag over te maken.
- Bij een eventuele avondmaalsviering moet goed naar de logistiek gekeken worden. Degene die de bekertjes vult moet vooraf handen wassen volgens het protocol Handen Wassen (tenminste 20 sec. met zeep). Beter nog is het om bij het vullen rubber handschoenen te dragen.
Deel de bekertjes en het brood niet. Zet het klaar op de tafel en laat de kerkgangers een bekertje komen halen. Zorg daarbij voor een looproute waarbij rij voor rij/bank voor bank kan halen (met onderlinge afstand) en via een andere route weer naar de rij/bank kan terugkeren. Brood zou ook voor-gebroken moeten worden (met handschoenen) en op dezelfde manier opgehaald.
Een alternatief kan zijn het avondmaal niet te delen maar de predikant het brood en de wijn als enige tot zich te laten nemen namens de verzamelde gemeente.

Na de dienst

- Het dienstdoend kerkenraadslid geeft GEEN hand aan de predikant.
- Zorg dat men gefaseerd de kerk verlaat, met telkens 1,5 m tussenruimte.
- Denk aan de looproutes.
- Laat de predikant/voorganger GEEN handen schudden met de kerkgangers.
- Voor zolang als de maatregelen van 1,5 m onderlinge afstand duren is het aan te raden geen samenkomsten te houden direct na de dienst, dus geen koffie/thee drinken.
- Draag er zorg voor dat mensen ook niet buiten blijven staan praten voor de ingang tenzij dat gebeurt met voldoende afstand en anderen daar ook met voldoende ruimte langs kunnen.
- Het tellen van de collectegelden kan het best met handschoenen aan. In elk geval moeten de handen voor en na het tellen volgens het protocol gewassen worden.

Kindernevendienst/opvang

Ga goed na of kinderopvang of een kindernevendienst mogelijk dan wel noodzakelijk zijn. Hierbij is medebepalend wat de op dat moment geldende regels zijn voor (basis) scholen en kinderopvang. Als de scholen en kinderopvang nog niet algemeen open zijn, lijkt een kindernevendienst/kinderopvang niet mogelijk.

Is het volgens de regels van de overheid inmiddels wel mogelijk, kijk dan naar de mogelijkheden van het gebouw en de ruimtes.

- Is een aparte ingang mogelijk waar de ouders de kinderen alleen even brengen en later ophalen?
- Is het mogelijk dat sanitaire voorzieningen apart van de kerkgangers worden gebruikt?
- Is er voldoende hygiëne mogelijk in de vorm van schoonmaakmiddelen en onderlinge afstand van de begeleiders?
- Kunnen de materialen waarmee wordt gewerkt voldoende veilig en grondig gereinigd worden?
- Laat geen kinderen toe die (neus)verkouden zijn, hoe licht ook.
- Laat geen begeleiders toe die (neus)verkouden zijn, hoe licht ook.
- Laat de kinderen niet in het begin bij de dienst zijn.

Uitvaarten

Voor een uitvaart vanuit de kerk gelden dezelfde regels als bij een reguliere kerkdienst, met dien verstande dat de uitvaartbranche ook nog eigen protocollen heeft dat gevolgd dient te worden. Vooraf overleg met de uitvaartleider is daarom gewenst.

Andere bijeenkomsten

De algemene adviezen rond de hygiëne in het gebouw gelden onverkort ook voor andere bijeenkomsten. Alleen als er de mogelijkheid is dat mensen 1,5 m afstand van elkaar kunnen houden zijn bijeenkomsten mogelijk.

- Bij het klaarzetten van koffie en thee kopjes moeten of handschoenen of theedoeken gebruikt worden of degene die ze klaarzet moet vooraf handen wassen met zeep.
- Laat één persoon inschenken waarbij de kopjes niet worden aangeraakt.
- Zorg dat mensen zelf om de beurt hun koffie/thee kopjes pakken nadat deze zijn ingeschonken.
- Zorg ervoor dat aan een vergadertafel de mensen 1,5 m van elkaar kunnen zitten.
- Bij een koorrepetitie moet er onderling ook een afstand van 1,5 m mogelijk zijn.

Pastoraal huisbezoek

Gezien het grote aantal oude tot zeer oude leden in onze geloofsgemeenschap, is het verstandig om het doen van huisbezoek zo veel mogelijk te beperken tot die situaties waar dringende noodzaak is. De richtlijnen van het RIVM kunnen hierbij leidend zijn. Zolang als bezoek aan verpleeghuizen niet is toegestaan zou huisbezoek aan oudere individuele leden ook niet gedaan moeten worden. De gemeenten doen al veel om contact te houden door middel van telefoon, WhatsApp, internet, doen van boodschappen voor alleenstaanden etc. Het is van belang dit zo vol te houden.

Als huisbezoek gezien omstandigheden onvermijdelijk is gelden de volgende regels:

- Maak geen huisbezoek bij zelfs de geringste verkoudheidsklachten!
- Zorg voor het houden van tenminste 1,5 m afstand. Dus geen handen schudden of andere aanraking
- Neem geen attenties mee.
- Gebruik geen consumpties omdat via het oppervlak van kopjes/glazen virusoverdracht zou kunnen plaatsvinden.
- Probeer zo mogelijk geen gebruik te maken van sanitair.

Als in geval van een naderend overlijden pastoraal bezoek aan een verpleeg/verzorgings/ziekenhuis noodzakelijk en mogelijk is overleg dan tevoren met de verzorging of verpleging over voorzorgsmaatregelen en volg deze stipt op. Ook hier geldt: geen bezoek brengen als er ook maar de geringste verkoudheidsklachten zijn.

Amsterdam, 22 april 2020

Protocol - 1,5 m richtlijnen voor onze kerkdiensten en de pastorale zorg

Als basis voor dit protocol worden de volgende processen onderscheiden en besproken:

1. De erediensten
2. De sacramentsvieringen
3. Het onderwijs
4. De pastorale zorg buiten de eredienst
5. De zorg voor hulpbehoevenden en ouderen

Inleiding

De Nieuw-Apostolische Kerk in Nederland en Vlaanderen omvat zevenenvijftig gemeenten waarvan twee in Vlaanderen. Dit wordt expliciet genoemd omdat daar andere richtlijnen van de overheid gelden. Het uitgangspunt van onze kerkbestuur is dat we ons allereerst houden aan de richtlijnen van de overheid. Als tweede stap houden we ons daarbinnen aan de richtlijnen die ons internationaal kerkbestuur aangeeft. Dat zal straks van belang worden bij de vorm van de kerkdiensten zelf en de sacramentsvieringen.

In dit conceptprotocol geven wij als Nederlands kerkbestuur onze gedachten en voorstellen weer waarbij we nog een aantal onduidelijkheden kennen zoals bijvoorbeeld de vraag; tot welk aantal deelnemers staat de overheid het ons straks toe om met inachtneming van de 1,5 m richtlijn weer kerkdiensten te houden?

Onze kerk kent een praktisch probleem wanneer het gaat om de mogelijkheden binnen onze kerkgebouwen. Wij beschikken over een aantal nieuwere gebouwen met meer ruimte (bijruimten en entree) om goede looplijnen te creëren, waarbij we vooral denken aan de logistiek bij het betreden en verlaten van de kerk, maar helaas ook over een aantal oudere gebouwen waar dit aanzienlijk moeilijker goed te organiseren zal zijn. Een ander aspect is de uiteenlopende omvang van onze gemeenten. Twee gemeenten kennen op zondag meer dan honderd deelnemers aan de eredienst. Veel van onze gemeenten tellen zondags tussen de dertig en zestig deelnemers. Het zal dus maatwerk worden.

Uitwerking

1. De erediensten

Wij kennen kerkgebouwen met banken en kerkgebouwen met stoelen. In de eerste situatie zullen we proberen de plaatsen te markeren op 1,5 m afstand en onze leden vaste plaatsen te geven. Leden die tot één huishouden behoren worden naast elkaar gezet zonder deze afstand. In de kerkgebouwen met stoelen wordt dezelfde situatie gecreëerd door stoelen weg te halen en de overblijvende stoelen op de gewenste afstand te zetten. Het zal van de dan beschikbare plaatsen afhangen of de betreffende gemeente de dienst regulier zal kunnen doorvoeren of naar twee vieringen op zondag gaat.

Met onze ambtsdragers en vrijwilligers zullen we het betreden van het gebouw zodanig organiseren dat onze bezoekers op veilige afstand van elkaar blijven en de looplijnen elkaar niet kruisen. Teruggrijpend op een opmerking in de inleiding zal dit maatwerk zijn waarbij we als kerkleiding NL het logistieke plan van de gemeenten vooraf willen zien en goedkeuren. Bij het verlaten van de kerk na de eredienst zal dit soortgelijk georganiseerd worden.

2. De sacramentsvieringen

Als kerkleiding zien we hier vooralsnog een ingewikkelde situatie waarbij voor ons belangrijk is welke richtlijnen ons internationale kerkbestuur zal uitvaardigen.

De Nieuw-Apostolische Kerk kent drie sacramenten:

- Heilig Avondmaal
- Heilige Waterdoop
- Heilige verzegeling

Deze drie sacramenten kunnen niet worden doorgevoerd op 1,5 meter afstand. Bij de avondmaalsviering delen de priesters de hostie uit aan de gelovigen die voor hen staan. Afhankelijk van de richtlijnen en aanwijzingen van onze internationale kerkbestuur denken wij nu na over het uitdelen van de hostie met een pincet en eventueel het plaatsen van een statief naast de priester met een plexiglas scherm tussen het gezicht van de priester en de ontvanger. Wij vrezen echter dat dergelijke oplossingen de waardigheid en heiligheid van het sacrament geen goed zullen doen en ervaren dit als een lastige afweging. Bij de beide andere sacramenten is er sprake van handoplegging waarbij we verschillende opties onderscheiden:

- Het uitstellen van deze sacramentele handelingen waarbij de vraag wordt; Hoe lang?
- Het vooraf wassen van de handen door de ambtsdrager die het sacrament afdraagt en het bespreekbaar maken wat de ontvanger of de ouders van het kind aanvaardbaar vinden. Ook hierbij kan voor de korte toespraak gebruik worden gemaakt van het plexiglas scherm, maar beter lijkt ons om de toespraak vanaf het altaar te doen en de ontvanger daarna pas bij het altaar uit te nodigen.

Hoe dan ook geldt dat onze priesterlijke ambtsdragers alleen aan de eredienst mee mogen werken wanneer ze geen gezondheidsklachten hebben en voor de eredienst de handen goed wassen.

3. Het onderwijs

Wat betreft het onderwijs gaat het meestal om relatief kleine aantallen kinderen en voor onze leerkrachten geleden dezelfde aanwijzingen wat betreft gezondheidsklachten en het wassen van de handen. Wij zullen verder de aanwijzingen overnemen die in het reguliere basisonderwijs gaan gelden.

4. De pastorale zorg buiten de eredienst

In deze situatie gaat het om het bezoek van zieken en ouderen alsmede het reguliere gezinsbezoek wat enkele keren per jaar plaatsvindt in de families. Van deze laatste vorm van pastorale zorg zouden we enige tijd af kunnen zien om de ontwikkelingen af te wachten. Het bezoek aan de zieken en ouderen zal in goed overleg en met inachtneming van de richtlijnen plaats moeten vinden. Contact en overleg met ziekenhuizen en zorginstellingen lijkt een must.

Een belangrijke vorm van contact die we onder dit punt bespreken is het terugkerende overleg met de ambtsdragers van de gemeenten. Dat vindt nu digitaal plaats. Dat zou zo kunnen blijven maar gezien de relatief kleine aantallen ambtsdragers per gemeente kan dit ook in de kerkgebouwen plaatsvinden met inachtneming van de voorschriften.

Wat betreft de repetities van onze zangkoren lijkt het ons goed mogelijk om deze weer doorgang te laten vinden met inachtneming van de voorschriften. De aantallen zangers zijn, evenals het aantal ambtsdragers per gemeente niet zo groot dat dit moeilijk is.

5. De zorg voor hulpbehoevenden en ouderen

Dit sluit aan bij wat gezegd is onder het punt pastorale zorg. De zorg voor hulpbehoevenden en ouderen is allereerst een taak van de familie en de kerk ondersteunt daarbij wanneer dat nodig is. Daarbij kan gedacht worden aan het vervoer en het binnenbrengen van een oudere in het kerkgebouw. Daarbij denken we na over vervoer op de achterbank van de auto en het maken van meer ritten. Chauffeurs van de auto's zouden gebruik kunnen maken van mondkapjes. Plexiglas schermen in de auto's lijkt ons een stap te ver.

De pastorale zorg voor ouderen zal plaats moeten vinden onder de bekende richtlijnen en in goed overleg met de oudere, eventueel waar nodig de familie, en de instelling waar de oudere al of niet wordt verpleegd. Daarnaast is voor ons als kerkleiding niet onbelangrijk wat de ambtsdrager en zijn familie zelf als grens van de mogelijkheden zien.

De Nieuw-Apostolische Kerk schenkt grote betekenis aan de eigen verantwoordelijkheid van haar leden en ziet het als haar verantwoordelijkheid om de geestelijke verzorging van haar leden in de eredienst en pastorale zorg vorm te geven. Zij wil erop toezien dat de ambtsdragers en leden daar op de juiste wijze aan meewerken.

PK - 20 april 2020

Ideeën voor toepassen 1,5 meter afstand kerkdiensten

"In een goed plan komen dingen die te maken hebben met afstand houden, hygiëne, beschermingsmaatregelen en gedragsbeïnvloeding van klanten en leveranciers."

Basisregels

Hierin gelden altijd de actuele aanbevelingen van het RIVM:

Gezondheidsadviezen voor iedereen

- *Was uw handen*
 - *20 seconden lang met water en zeep, daarna handen goed drogen*
 - *Voordat u naar buiten gaat, als u weer thuis komt, als u uw neus heeft gesnoten, natuurlijk voor het eten en nadat u naar de wc bent geweest.*
 - *Hoest en nies in de binnenkant van uw elleboog*
- *Gebruik papieren zakdoekjes om uw neus te snuiten en gooi deze daarna weg*
 - *Was daarna uw handen*
- *Schud geen handen*
- *Houd 1,5 meter afstand (2 armlengtes) van anderen*
 - *Dit geldt voor iedereen op straat, in winkels en op het werk als u een vitale functie heeft. Maar niet thuis en ook niet op straat als het mensen zijn uit uw gezin of huishouden.*
 - *Door 1,5 meter afstand te houden is de kans kleiner dat mensen elkaar besmetten*
- *Heeft u verkoudheidsklachten, zoals neusverkoudheid, loopneus, niezen, keelpijn, lichte hoest of verhoging tot 38 graden Celsius? Blijf thuis. Ziek uit. Doe geen boodschappen en ontvang geen bezoek. Laat anderen boodschappen doen of laat ze bezorgen, zorg dat een ander de hond uitlaat. Voor huisgenoten zonder klachten gelden de regels die voor iedereen in Nederland gelden (zie boven). Als u 24 uur lang geen klachten heeft, mag u weer naar buiten.*
- *Heeft u verkoudheidsklachten en koorts (38 graden Celsius of hoger) en/of benauwdheid: blijf thuis. Ziek uit. Doe geen boodschappen en ontvang geen bezoek. Heeft u huisgenoten, dan mogen zij ook niet naar buiten; alleen wie geen klachten heeft, mag even boodschappen doen. Huisgenoten werkzaam in cruciale beroepen en vitale processen zijn hiervan uitgezonderd; zij blijven thuis als zij zelf klachten met koorts en/of benauwdheid hebben. Als iedereen 24 uur geen klachten heeft, mag u weer naar buiten.*
- **Risicogroepen:**
Mensen die ernstiger ziek kunnen worden van het coronavirus zijn ouderen (mensen van 70 jaar of ouder) en mensen met een kwetsbare gezondheid. Behoort u tot deze groep? Blijf thuis, ontvang zo min mogelijk bezoek, houd 1,5 meter afstand en onderhoud contact met anderen via de telefoon of op andere manieren.

Bijeenkomsten voor kinderen

- Ouders zetten hun kind af maar gaan niet mee naar binnen
- De kindergroep onderverdelen in kleinere groepen (per leeftijd)
- De inkomende en uitgaande publieksstroom scheiden
- Geen gebruik van garderobes: jassen bij je houden
- Stoeltjes met tussenruimte verspreid neerzetten
- (uit protocol kinderopvang: *Organiseer de breng- en haalmomenten van kinderen zo, dat het mogelijk is om 1,5 meter afstand te houden tussen volwassenen. Denk hierbij aan in etappes brengen van kinderen en/of maximum aantal ouders tegelijk naar binnen en of het aanbrengen van lijnen waarachter ouders moeten wachten.*)
- Vaste leiding voor de kinderdiensten, beperkte begeleiding
- (Zaal) toezicht intensiveren

Algemene bijeenkomsten

- Senioren en kwetsbaren worden aangeraden diensten zoveel mogelijk via streaming te volgen
- Maximum aantal bezoekers (naar schatting 20% van de normale capaciteit van een zaal)
- Per plaatselijke gemeente een zaalschets maken en uitrekenen hoeveel personen er maximaal tegelijk samen kunnen komen
- Van te voren aanmelden voor deelname aan de dienst
- Zaalindeling/ plaatsen op naam, en de zaalindeling communiceren voorafgaand aan de bijeenkomst
- Tussen de bezoekers een tussenruimte van 3 zitplaatsen aan houden, bezoekers zitten ook niet direct achter elkaar
- Gezinnen zitten bij elkaar, dan is een tussenruimte niet nodig
- Bij voorkeur stoelen zonder armleuningen inzetten
- Er zijn ruime looppaden, met een afgesproken looproute voor personen die een persoonlijk getuigenis willen geven
- De inkomende en uitgaande publieksstroom scheiden, looproutes met tape/pijlen aangeven, éénrichtingsverkeer
- Geen gebruik van garderobes: jassen bij je houden
- Desinfectie zuil (voor handen) bij de ingang
- Gebruik van en toegang naar separate gebruiksruidtes per locatie in beeld brengen
- Technische ruimte in principe met 1 persoon betreden, bedieningspanelen met handschoenen aan bedienen als de bezetting in de techniekruimte per bijeenkomst wisselend is.
- Het spreekgestoelte wordt verwijderd, zodat daar geen oppervlaktecontact ontstaat
- Gezamenlijk gebed, waarbij volume optreedt, vermijden
- Viering van het avondmaal wordt tot nader bericht uitgesteld
- Doopdiensten worden uitgesteld
- Avondmaalvieringen: nadenken over een alternatief. Wellicht als gestreamde viering: met enkele deelnemers/voorganger live, en de meeste deelnemers op afstand thuis.

- In zomerperiode openlucht bijeenkomsten overwegen

Algemeen

- (Zaal) toezicht tijdens diensten intensiveren
- Buiten en binnendeuren staan open, zodat klinken niet aangeraakt hoeven te worden
- Korte diensten, waardoor ook toiletbezoek minimaal is
- Bij toiletten: papieren handdoekjes, bewegingssensoren voor licht, of licht tijdens de dienst standaard aanzetten, contactloze zeepdispensers
- Beluchting in de zaal optimaliseren: voldoende aanvoer frisse lucht
- Reminders voor de veiligheidsregels worden in de gebruiksruidten duidelijk zichtbaar gemaakt, bijvoorbeeld posters.
- Er wordt geen consumptie geserveerd, ook niet na afloop. Mocht de overheid de regels voor de horeca versoepelen, dan kunnen we dit opnieuw overwegen.
- De schoonmaak (is al) geïntensiveerd, met extra aandacht voor contactoppervlakten zoals deurklinken, stoelleuning en etc
- Parkeren met enkele meters tussenruimte per auto

Protocol 'anderhalvemeterkerk'

Inleiding

Dit protocol is een aanzet om na te denken over de invulling van kerkelijke activiteiten in het kader van de 'anderhalvemetersamenleving'. Het protocol is opgesteld naar aanleiding van het verzoek van CIO om een aanzet te geven voor de 'ander-halve-meter-kerk'. Uitgangspunt van dit protocol zijn de geldende adviezen en maatregelen van het RIVM. Het protocol is beoogd als handvat voor de mogelijke opstart van de kerkelijke activiteiten.

De inzet van het protocol is niet om te komen tot een maximaal aantal bezoekers aan kerkelijke bijeenkomsten. Wel is het bedoeld om binnen veilige marges iets meer ruimte te geven aan doop-, belijdenis-, en huwelijksdiensten en tevens aan rouwsamenkomsten. Het is daarin de bedoeling gelijk op te lopen met andere maatschappelijke organisaties zoals bijvoorbeeld concertzalen en scholen. Het is niet de bedoeling om kerkelijk samenkomsten een uitzonderingspositie te geven.

In het protocol is niet van vaste aantallen bezoekers uitgegaan. De praktijk wijst uit dat dit tot ongewenste situaties kan leiden (relatief veel mensen op een klein oppervlakte). Het protocol gaat uit van de 'anderhalve-meter' tussen bezoekers. Veldonderzoek wijst uit dat dit resulteert in een gemiddelde bezettingsgraad tussen de 16% en de 24% van de kerkruimte. Een kleine kerkzaal kan op deze veilige wijze minder bezoekers ontvangen dan een grote kerkzaal en andersom. Ook de technische inrichting van het gebouw op gebied van klimaatbeheersing, bevochtiging en ontvochtiging kunnen een rol spelen. Dat vraagt echter lokaal maatwerk.

Dit protocol valt uiteen in de volgende onderdelen:

- Algemene bepalingen (pag. 2)
- Bepalingen ten aanzien van de eredienst (pag. 4)
- Bepalingen ten aanzien van bijzondere erediensten (pag. 6)
- Bepalingen ten aanzien van vergaderingen met een maximum van 15 deelnemers (pag. 7)
- Bepalingen ten aanzien van het pastoraat (pag. 8)
- Bepalingen ten aanzien van bezoek aan hulpbehoevenden (pag. 9)

Er is nog geen aanpak geregeld voor de omgang met kinderen en jongeren. Het jeugdwerk in de kerk ligt in deze periode stil en wordt pas na 1 september weer opgestart. Voorafgaande daaraan zal ook voor het jeugdwerk een protocol worden opgesteld.

HERSTELD HERVORMDE KERK

Activiteit	Situatie	Communicatie	Bronaanpak	Maatregelen
<p>Algemeen (deze preventieve maatregelen moeten altijd worden opgevolgd bij alle kerkelijke activiteiten en al het bezoekwerk)</p>	Alle activiteiten	<ul style="list-style-type: none"> ▪ De kerkenraad is in samenwerking met het college van kerkvoogden verantwoordelijk voor het vaststellen van beleid en maatregelen. ▪ De communicatie van beleid en regels vinden op die manier plaats dat er vanuit kan worden gegeven dat elke betrokkene er kennis van heeft. ▪ De kerkenraad of college van kerkvoogden communiceert bij klachten over gedrag met de betrokken personen/gezinnen. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Niet naar een activiteit gaan bij corona-infectie van jezelf of een gezinslid. ▪ Niet naar activiteiten gaan bij verkoudheidsklachten. ▪ Niet naar activiteiten gaan als jij of een gezinslid koorts heeft. ▪ Pas weer deelnemen aan activiteiten als diegene minimaal 24 uur klachtenvrij is. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ De richtlijnen van het RIVM en de Rijksoverheid m.b.t. tot hygiëne zijn leidend. ▪ De bezoekers en betrokkenen van kerkelijke activiteiten voegen zich naar de regels die door de kerkenraad en het college van kerkvoogden zijn opgesteld en bekendgemaakt. <p>Persoonlijke hygiëne</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Geen handen schudden. ▪ Regelmatig de handen wassen en/of gebruik maken van desinfecterende handgel met minimaal 70% alcohol. ▪ Was je handen min. 6x per dag, volgens de instructie. In ieder geval voor het eten, na toiletbezoek, na het reizen met het (openbaar) vervoer, na het schoonmaken, na aanraking van derden. ▪ Gezicht niet of zo weinig mogelijk aanraken, in de elleboog niezen / hoesten, zelf papieren zakdoekjes meenemen. En deze na één keer gebruik weg gooien. Daarna handen wassen. ▪ Deel materialen (zoals telefoon) niet met anderen. <p>Inrichting gebouw</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Stel bij de in- en uitgang van het kerkgebouw desinfecterende middelen beschikbaar. ▪ Houd 1,5 meter afstand, zowel bij het vervoer naar en van de kerk, om de kerk, als in de kerk zelf. ▪ Regelmatig schoonmaken. Als het kan spullen desinfecteren met 70% isopropylalcoholdoekjes. ▪ De toiletten worden na elke activiteiten gereinigd en

				<p>gedesinfecteerd en dat wordt bijgehouden in een publiek logboek.</p> <ul style="list-style-type: none">▪ Na afloop van een activiteit worden alle daarbij gebruikte en aangeraakte voorwerpen gereinigd.▪ Ventileer ruimtes goed zeker na gebruik.
--	--	--	--	--

HERSTELD HERVORMDE KERK

Activiteit	Situatie	Communicatie	Bronaanpak	Maatregelen
Kerkdienst Hieronder wordt v.w.b. bepalingen ook een rouwsamenkomst gerekend.	Een kerkelijke samenkomst waarbij de gemeente samenkomt in de kerkzaal.	De kerkenraad en het college van kerkvoogden zorgen voor een uitgekristalliseerd uitnodigingsbeleid voor elke kerkdienst.	Zie algemeen.	<p>Aansturing en handhaving</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ De koster/beheerder draagt zorg voor heldere looproute bij binnenkomst en uitgaan. ▪ Afhankelijk van de grootte van het kerkgebouw en het aantal te gebruiken vakken wordt een plaatsingsteam ingezet. ▪ Koster/beheerder nemen ruim afstand in acht en ten minste 1.5 meter, zowel ten opzichte van elkaar, als ten opzichte van kerkbezoekers. ▪ Het college van kerkvoogden zorgt voor voldoende plaatsvervangers voor de koster en het plaatsingsteam. <p>Gebruik kerkzaal</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ De kerkzaal wordt zo ingedeeld dat bezoekers op 1,5 meter afstand van elkaar plaats kunnen nemen. In de praktijk betekent dit ongeveer maximaal 25% van het vaste aantal zitplaatsen. ▪ Pastorale eenheden (zij die op 1 adres wonen) kunnen bij elkaar zitten. Tussen verschillende pastorale eenheden is er 1,5 meter afstand. ▪ De koster/beheerder zorgt voor gemarkeerde indeling van de zitplaatsen en houdt er toezicht op. ▪ Er zijn niet meer erediensten per zondag in het gebouw dan regulier plaatsvinden. <p>Toelaten bezoekers</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Per dienst kan een beperkt deel van de kerkleden worden uitgenodigd. ▪ De bezoekers volgen strikt de aanwijzingen van de

				<p>koster/beheerder.</p> <ul style="list-style-type: none">▪ Voor risicogroepen zijn de richtlijnen van het RIVM geldend. Dit betekent dat ouderen (vanaf 70 jaar) en mensen met een kwetsbare gezondheid thuis blijven.▪ Er is geen kinderoppas in het kerkgebouw tijdens de kerkdienst.▪ Bij ziekteverschijnselen van kerkgangers en/of hun huisgenoten thuisblijven. <p>Verkeer</p> <ul style="list-style-type: none">▪ Verplaatsingen binnen de kerk zijn minimaal.▪ Binnenkomst wordt door hulpkoster(s) gereguleerd op onderlinge afstand.▪ Pastorale eenheden blijven bij elkaar.▪ Bij binnenkomst desinfecteren handen, en direct doorlopen en plaatsnemen volgens aanwijzing van de bevoegde (hulp)koster.▪ Bij vertrek gestructureerd op aanwijzing van de koster/beheerder vertrekken uit de kerk.▪ Bij meerdere gangpaden wordt eenrichtingsverkeer gehandhaafd.▪ Deuren staan open tot begin van de dienst (geen deurkrukken aanraken).▪ Gestructureerd verlaten van kerkgebouw, Bijbels en kerkboeken mee naar huis. <p>Ontmoetingen</p> <ul style="list-style-type: none">▪ Geen sociale ontmoetingen in en om de kerk. <p>Overige</p>
--	--	--	--	---

Activiteit	Situatie	Communicatie	Bronaankpak	Maatregelen
<p>Kerkdienst waarin de doop wordt bediend, belijdenis van het geloof wordt afgelegd, of een huwelijk wordt ingezegend.</p>	<p>Een kerkelijke samenkomst waarbij de gemeente samenkomt in de kerkzaal. Tevens vindt een bijzondere liturgische handeling plaats.</p>	<p>De kerkenraad en het college van kerkvoogden zorgen voor een uitgekristalliseerd uitnodigingsbeleid voor elke kerkdienst.</p>	<p>De predikant en doopouders vergewissen zichzelf er met nadruk van dat er geen gezondheidsklachten zijn die op corona zouden kunnen wijzen en bevestigen dat aan elkaar.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Het glas water voor de spreker wordt door hemzelf gereedgezet en opgeruimd. ▪ In beginsel zijn er alleen digitale collecten. Eventueel kan een rek bij de uitgang geplaatst worden met collectezakken. De verwerking van de collecten dient te gebeuren met gebruikmaking van wegwerphandschoenen en met inachtneming van strikte hygiënemaatregelen. <p>Maatregelen</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Alle maatregelen met betrekking tot een gewone kerkdienst als hierboven beschreven, zijn van toepassing. ▪ De predikant en de betrokkenen dienen strikt de hygiëne maatregelen als beschreven onder 'algemeen' toe te passen. <p>Doopdienst</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ De predikant desinfecteert zijn handen direct voorafgaande aan de doophandeling. ▪ Het doopwater dient niet terug te vloeien in het doopvont om onderlinge besmetting bij meerdere dopelingen te voorkomen. <p>Huwelijksdienst</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ De predikant desinfecteert zijn handen direct voorafgaande en direct aansluitend aan het moment van de handoplegging bij een bruidspaar. Eventueel kan hij ter bescherming van zichzelf gebruik maken van handschoenen.

HERSTELD HERVORMDE KERK

Activiteit	Situatie	Communicatie	Bronaanpak	Maatregelen
<p>Vergaderingen die nodig zijn voor de continuering van de dagelijkse werkzaamheden in de kerkelijke gemeente (zie bepalingen in richtlijn RIVM).</p>	<p>In beginsel vinden vergaderingen digitaal plaats.</p> <p>Indien de dagelijkse voortgang van het gemeenteleven een fysieke vergadering noodzakelijk maakt, geldt dit protocol.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ De kerkenraad is in samenwerking met het college van kerkvoogden verantwoordelijk voor het vaststellen van beleid en maatregelen. ▪ De secretaris van de vergadering zorgt dat elke deelnemer op de hoogte is van het beleid en de maatregelen als vastgesteld door de kerkenraad en het college van kerkvoogden. ▪ De voorzitter van de vergadering communiceert bij klachten over gedrag met de betrokken personen. 	<p>Zie algemeen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Voor de bepaling van de noodzaak van de vergaderingen, zie de noodmaatregelen op basis van artikel XXX van de kerkorde als bepaald door het breed moderamen op 26 maart jl. (www.hhk.nl/kerkorde). <p>Gebruik vergaderzaal</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ De zaal wordt zo ingedeeld dat deelnemers op ten minste 1,5 meter afstand van elkaar plaats kunnen nemen. ▪ Er worden geen consumpties gebruikt.

HERSTELD HERVORMDE KERK

Activiteit	Situatie	Communicatie	Bronaanpak	Maatregelen
Pastorale bezoeken	Bezoeken van een ambtsdrager of kerkelijk werker bij gemeenteleden thuis.	Degene die vanuit de kerk op bezoek gaat, bespreekt vooraf of gemeentelid bezoek wenst en instemt.	Zie algemeen.	<ul style="list-style-type: none">▪ Er wordt strikt anderhalve meter afstand gehouden.▪ Er worden geen consumpties gebruikt.▪ Ambtsdrager of kerkelijk werker desinfecteert zijn handen zowel vooraf als achteraf het bezoek.

HERSTELD HERVORMDE KERK

Activiteit	Situatie	Communicatie	Bronaanpak	Maatregelen
Bezoek aan hulpbehoevenden	Bezoeken van daartoe aangestelde leden van de gemeente aan hulpbehoevenden. Term binnen HHK: 'helpende handen'	Degene die vanuit de kerk op bezoek gaat, bespreekt vooraf of gemeentelid bezoek wenst en instemt.	Zie algemeen.	<ul style="list-style-type: none">▪ Er wordt strikt anderhalve meter afstand gehouden.▪ Er worden geen consumpties gebruikt.▪ Degene die bezoekt desinfecteert zijn handen zowel vooraf als achteraf het bezoek.▪ Gebruik van beschermingsmiddelen.

Voor een mogelijke hervatting van verschillende vormen van kerkelijke activiteiten zoals de erediensten is het noodzakelijk om een beschrijving per kerkgenootschap te maken van de gang van zaken in en om de erediensten, in het pastoraat en in het diaconale werk (hulp aan hen die dat behoeven).

Voor alle activiteiten geldt dat hierbij de richtlijnen van het RIVM inzake hygiëne, afstand, kwetsbare personen) e.d. in acht worden genomen. Deze zijn te vinden via <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/coronavirus-covid-19/nederlandse-maatregelen-tegen-het-coronavirus> (en kunnen evt. als bijlage bij uw document worden gevoegd).

NB: het is de bedoeling dat u per kerkgenootschap de onderstaande aandachtspunten invult c.q. beschrijft zoals dit binnen uw kerkgenootschap gebruikelijk is. U kunt voor uw eigen document gebruik maken van de onderstaande indeling. Wanneer u dit document hebt opgesteld ontvangt het CIO-secretariaat hiervan graag een exemplaar.

Par. 1 Kerkdiensten

1.1. Opstellen van een gebruiksplan

Voor elk kerkgebouw dient een gebruiksplan te worden gemaakt waarin de volgende onderdelen aan de orde komen:

- a. Binnenkomst van het kerkgebouw: welke ingangen, welke looproutes, welke uitgangen worden gebruikt, zorg voor desinfecterende middelen bij ingang en bij toiletten.
- b. Placering: welke rijen banken of stoelen kunnen worden gebruikt zodat de afstand van 1,5 m tussen kerkgangers wordt gewaarborgd. Het verdient aanbeveling om dit aan te geven met bijv. groene en rode stickers. Kerkgangers uit één huishouden kunnen wel bij elkaar gaan zitten. Ook aandacht verdienen looproutes, breedte van gangpaden (zijn deze te smal dan kan de eerste zitplaats naast het gangpad niet worden gebruikt). Bij kerkgebouwen met losse stoelenrijen kunnen deze op de benodigde afstand worden geplaatst.
- c. Houdt rekening bij het gebruiksplan met het maximaal aantal toelaatbare aanwezigen. En leg vast hoeveel kerkgangers maximaal in de kerkzaal passen in deze opzet. Zoek niet de grenzen op wat toegestaan en mogelijk is.
- d. Voorgangers en andere personen die een rol in de eredienst vervullen (lectores, kerkenraadsleden) dienen ook de 1,5m regel in acht te nemen. Aandacht is gewenst voor gebruik van lezenaars, microfoons e.d.
- e. Vertrek kerkgangers na afloop: geef een procedure aan waarbij de kerkgangers geordend, bijv. rij per rij de kerkzaal kunnen verlaten, zo mogelijk via verschillende uitgangen. Vermijdt elkaar kruisende stromen, ook bij garderobes. Geef veilige looproutes aan.
- f. Overweeg een kleine commissie van ontvangst in te stellen die herkenbaar is (hesjes?) en praktische aanwijzingen geeft.
- g. Besteedt in dit gebruiksplan afzonderlijke aandacht aan hygiëne en veiligheid: stel een reinigingsplan op voor het kerkgebouw en de nevenruimten. (door wie, hoe vaak). Bijzondere aandacht is noodzakelijk voor keukens en sanitaire voorzieningen.

En: kwetsbare gemeenteleden zullen veelal niet fysiek naar de kerkdienst komen, maar de dienst via een uitzending willen blijven volgen.

1.2. Viering van sacramenten, bijzondere kerkdiensten (huwelijk, belijdenisdiensten, bevestiging kerkenraadsleden, rouwdiensten).

- a. Beschrijf op welke wijze Avondmaal, Maaltijd of Eucharistie verantwoord kunnen worden gevierd, met inachtneming van uw kerkelijke gebruiken en de RIVM-richtlijnen.

- b. Doopbedieningen : gelet op de vereiste 1,5m afstand lijkt een doopbediening moeilijk uit te voeren gelet op de afstand tussen pastor en dopeling. Overweeg deze uit te stellen.
- c. Beschrijf, indien van toepassing, ook de gang van zaken bij andere sacramenten en/of rituelen die in uw kerkgenootschap gebruikelijk zijn.
- d. Maak een beschrijving voor de andere categorieën van bijzondere diensten. Feliciteren of condoleren dient zonder fysieke aanraking te gebeuren. Volg bij rouwdiensten de aanwijzingen van de uitvaartleider die via de uitvaartbranche is geïnformeerd.

1.3. Andere praktische aspecten rondom de kerkdienst

- a. Muzikale medewerking aan een kerkdienst: bij opstelling van zangers en instrumentalisten dient met 1,5m regel en andere RIVM-voorschriften rekening te worden gehouden.
- b. Kollekten ; het gebruik van doorgeefzakken en lange kollekestokken is niet mogelijk. Overweeg het gebruik van een kollekte-app. Mogelijk alternatief is de plaatsing van kollekteschalen bij de uitgang. NB: mogelijke filevorming is hierbij een te onderkennen nadeel.
- c. Koffiedrinken en ontmoeting na afloop: het verdient aanbeveling om dit achterwege te laten gelet op de voorschriften van het RIVM. Maar dit met kleine bezoekersaantallen toch gewenst wordt geacht, dienen alle RIVM-voorschriften in acht te worden genomen.
- d. Kinderopvang, kindernevendienst: Ook hierbij voorschriften in acht te nemen. Richtlijnen kinderopvang kunnen hierbij van nut zijn (later toe te voegen/uit te werken).

1.4. Kerkelijke bijeenkomsten

Wanneer dit door de overheid weer zal zijn toegestaan dient ook voor bijeenkomsten een gebruiksplan te worden gemaakt voor de overige ruimtes in een kerkgebouw of kerkelijk centrum. Zodat de 1,5 m afstand en andere RIVM-regels ook daar kunnen worden nageleefd.

2. Pastoraat en bezoekwerk

Neem hierbij de richtlijnen van het RIVM in acht. Denk aan bezoekwerk aan kwetsbare personen. Vervang zonodig fysiek bezoekwerk door telefoon, brief, email of andere digitale communicatie. Zeker waar dit kwetsbare personen betreft.

Zie ook de eerder door CIO verstrekte info over geestelijke verzorging.

3. Jeugdwerk

Het verdient aanbeveling hierbij de aanwijzingen te volgen die worden gegeven voor basisscholen en/of kinderopvang. Te denken valt aan catechisatie, clubwerk en andere jeugd-en jongerengroepen. Instemming van de leiding van deze groepen is belangrijk. Ook hier zijn de RIVM-richtlijnen over afstand, aantal en hygiëne van toepassing.

4. Diaconaal werk (praktische hulp)

Activiteiten voor oudere kerkleden en of eenzame personen: ter plaatse moet worden bekeken wat hier wel en niet mogelijk is. Met inachtneming van RIVM-richtlijnen. Voor maaltijden e.d. wordt aanbevolen de ontwikkelingen m.b.t. de horeca te volgen.

Uitdelen van pakketten voedselbank in kerk(elijke) gebouwen : richtlijnen over afstand en hygiëne in acht te nemen.

Protocol Anglicaanse Kerk in Nederland

Hierbij de visie van de Anglicaanse Kerk in Nederland op de inhoud van het voorgestelde protocol.

Kerkdiensten waarbij het normale aantal kerkgangers aanwezig is, zijn opgeschort. Met circa drie parochianen op correcte afstand van elkaar worden zondags- en soms wekdiensten gehouden die via live stream (toepasselijke benaming) of als opname worden aangeboden.

Pastorale bijstand verloopt hoofdzakelijk via telefoon en video call. In het geval van dringende noodzaak tot pastorale bijstand zal de priester of andere pastor moeten beslissen wat hij binnen de regels van de kerk en die van de wereldlijke overheid moet, kan en mag doen. Een en ander gebeurt in overleg met de persoon die bijstand verzoekt en/of diens nabestaanden. De Nederlandse regels worden uiteraard volstrekt geëerbiedigd.

Wij overwegen thans hoe een en ander moet gaan verlopen bij een versoepeling van de intelligente lock-down-regels. Speciale kinderdiensten en andere op kinderen gerichte activiteiten blijven dan opgeschort. Sociale activiteiten worden ontmoedigd, danwel in het gunstigste geval uitgevoerd volgens de dan geldende horeca-richtlijn.

De kerk is zich ervan bewust dat de vorm van haar diensten haar tot een belangrijke potentiële risicofactor maakt.

Naar wij vertrouwen, is deze opsomming voorlopig voldoende.

Met Paasgroet, en tevens beste wensen voor het welzijn van U en de Uwen

(10)(2e)

Deputaatschap Kerk en Overheid
Gereformeerde Gemeente
Secretariaat:
(10)(2e)
Barbeel 4
3344 HJ Hendrik-Ido-Ambacht
T. 06 (10)(2e)
(10)(2a)@telfort.nl

Notitie op verzoek van het CIO ten behoeve van het overleg met de minister van Justitie en Veiligheid, met als onderwerp: een aanzet voor een advies/draaiboek voor de anderhalve-meter-kerkdienst

Veldwerk 1,5 meter

Aan 5 beheerders/kosters van kerken is gevraagd te berekenen wat de consequenties zouden zijn als kerkbezoekers op anderhalve meter van elkaar zouden zitten. De betrokken kerkgebouwen hebben verschillende aantallen zitplaatsen: **2.000, 1.250, 650, 315, 125 officiële zitplaatsen.**

Bij de verschillende grootte van de kerkgebouwen is de uitkomst dat **tussen de 21 en 24 procent** van het aantal zitplaatsen gebruikt kan worden voor een **anderhalve-meter-kerkdienst.**

Essentiële voorwaarden

1. Essentieel is dat alle potentiële bezoekers van kerkdiensten zich verantwoordelijk weten voor zichzelf en voor de ander.
 - a. Als men zelf of een huisgenoot ziekteverschijnselen van corona-infectie heeft, dan mag men niet naar de kerk komen.
 - b. Als gezinsleden koorts hebben mag men niet naar de kerk komen.
 - c. Als men zelf verkoudheidsklachten heeft mag men niet naar de kerk komen.
 - d. Bovendien gelden de inmiddels gebruikelijke aanwijzingen van het RIVM als gedragsnormen in de kerk.
2. Essentieel is dat kerkbezoekers bereid zijn zich te voegen naar de regels die door de kerkenraad zijn vastgesteld en verspreid onder de leden.

Algemene noties vooraf

- De 1,5 meter tussenruimte is in een kerkgebouw vrij eenvoudig te realiseren.
- Echtparen en gezinsleden dienen zoveel mogelijk bij elkaar te blijven, zoals ook in de huiselijke situatie.
- Binnen het kerkgebouw gelden de aanwijzingen van het RIVM als gedragsnormen.
- Voor wat betreft het gebruik maken van de sacramenten zullen nadere adviezen volgen.
- Specifiek aandachtspunt vormt de verplaatsing van personen bij binnenkomst en bij verlaten van het kerkgebouw.
- Deze adviezen gelden voor alle erediensten.

Maatregelen voor onderlinge afstand

- De koster/beheerder zorgt voor indeling zitplaatsen, houdt overzicht en geeft leiding aan team hulpkoster(s).
- Koster/hulpkoster(s) nemen de 1,5 meter afstand in acht ten opzichte van elkaar en ten opzichte van kerkbezoekers.
- Afhankelijk van de grootte van het kerkgebouw en het aantal te gebruiken vakken wordt een (hulp)koster ingezet.
- Verplaatsingen binnen de kerk zijn minimaal. Binnenkomst wordt door hulpkoster(s) gereguleerd op onderlinge afstand.
- Bij binnenkomst geldt: desinfecteren handen, en direct doorlopen en plaatsnemen volgens aanwijzing van de bevoegde (hulp)koster.
- Bij vertrek gestructureerd op afroep direct vertrekken uit de kerk.
- Geen sociale ontmoetingen in en om de kerk.
- Er is geen kinderopas in het kerkgebouw tijdens de kerkdienst.

Toelaten kerkbezoekers

- Per dienst kan een beperkt deel van de kerkleden worden uitgenodigd.
- De bezoekers volgen strikt de aanwijzingen van de koster, de hulpkoster(s) en BHV-ers.
- Kwetsbaren, en bij ziekteverschijnselen (zelf en/of huisgenoten), blijven thuis.
- Een leeftijdsgrens kan worden overwogen.

Handhaven

- Zitplaatsen op anderhalve meter worden gemerkt, en aangewezen bij binnenkomst.
- Bij meerdere gangpaden wordt eenrichtingsverkeer gehandhaafd.
- Deuren staan open tot begin van de dienst (geen deurkrukken aanraken).
- Gestructureerd verlaten van kerkgebouw: Bijbels en kerkboeken mee naar huis.
- Geen sociale ontmoetingen voor/na de dienst.
- De kerkenraad is verantwoordelijk voor het vaststellen van beleid en maatregelen.

Hygiëne maatregelen

- De door het RIVM vastgestelde maatregelen zijn leidend.
- Voor koster(s), hulpkoster(s) en BHV-ers geldt 20 seconden handen wassen:
 - Bij binnenkomst en bij vertrek
 - Na aanraken van bezoekers.
- Voor kerkbezoekers geldt bij entree kerk verplicht handen desinfecteren.
- Geen handen geven, hoesten in elleboog, tissues gebruiken.
- Toiletgebruik reguleren, na de dienst desinfecteren.
- Na toiletgebruik handen 20 seconden wassen en/of desinfecteren.
- Papieren handdoekjes/tissues in toiletten.
- Collecteren digitaal, dan wel collectezakken in rekken bij de uitgang.
- Geen gebruik van garderobe, jassen/tassen op lege plaatsen voor de persoon.
- Desinfecteren deuren en kansel na de dienst.

Communicatie

- De kerkenraad is verantwoordelijk voor de communicatie over regels en maatregelen rond kerkbezoek.
- De kerkenraad zorgt voor een uitgekristalliseerd uitnodigingsbeleid voor elke kerkdienst.
- De kerkenraad communiceert bij klachten over gedrag met de betrokken personen/gezinnen.
- De kerkenraad volgt strikt de richtlijnen van de overheid en van het RIVM.

Hendrik-Ido-Ambacht, 20 april 2020

Deputaatschap Kerk en Overheid Gereformeerde Gemeenten,

(10)(2e)

KERK-ZIJN IN EEN ANDERHALVE METER SAMENLEVING

EERSTE CONCEPT PROTOCOL VOOR ALLE INSTELLINGEN BINNEN DE BOND VAN VRIJE EVANGELISCHE GEMEENTEN IN NEDERLAND

DOEL VAN EEN PROTOCOL

Het doel is een handreiking te zijn aan alle instellingen van de Bond om langzamerhand activiteiten te kunnen hernemen en inzicht gevend in wat daarbij noodzakelijk is aan voorwaarden in een samenleving, waarbij afstand noodzakelijk blijft om een nieuwe uitbraak van Corona op grote schaal te voorkomen.

Uitgangspunt van dit protocol zijn de geldende adviezen en maatregelen van het RIVM op het moment dat het gebruikt wordt. Bij elke activiteit wordt dringend geadviseerd de nut en noodzaak van contact af te wegen tegen de risico's.

A. BOND

DOEL

het doel van de verbondenheid is tot eer van de ene God, Vader, Zoon en Heilige Geest in getuigenis en Dienst:

- a. uitdrukking te geven aan de geloofseenheid, door bijeenkomst, woord en geschrift;
- b. uitvoering te geven aan gezamenlijke taken, waaronder het werk van zending en evangelisatie, de dienst aan Israël, het diaconaat, de ontwikkeling en instandhouding van de gemeenten, het verzorgen van theologische opleidingen en het scheppen van verantwoorde bestaansmogelijkheden voor de predikanten en gemeentelijk werkers;
- c. gemeenschappelijke belangen te behartigen, door het scheppen en onderhouden van interne en externe relaties.

AARD VAN VERBONDENHEID

De Vrije Evangelische Gemeenten, verenigd in de Bond, erkennen elkaars zelfstandigheid en verplichten zich als leden van de Bond de reglementair genomen besluiten tot uitvoering te brengen dan wel te doen brengen.

VRAGEN STELLEN

De aard van de verbondenheid betekent dat een protocol voor een 'anderhalve meter kerk-zijn' vanuit het comité op korte termijn als dringend advies uit kan gaan.

Verder verschilt de lokale situatie van kerk tot kerk op velerlei gebied. Hieronder wordt om die reden beschreven welke vragen men zich lokaal moet stellen om kerk te kunnen zijn in deze corona-tijd.

VITALE PROCESSEN KERKEN (kernactiviteiten bepaald in overleg met het ministerie van Veiligheid en Justitie en Volksgezondheid, gedurende Corona – tijd)

1. De erediensten
2. De hulp aan hulpbehoevenden.

B. LOKALE BONDSGEMEENTEN

Welke vragen moet u zich stellen in zake de diverse activiteiten binnen het kerk-zijn:

Erediensten (kernactiviteit)

Wat is er nu toegestaan? Wat is nu verstandig? Stel er is meer mogelijk, wat kunnen wij dan doen en wat vragen we ons daarbij af:

1. In hoeverre is een fysieke bijeenkomst wenselijk?
2. Zijn al onze kerkgangers zich voldoende bewust van de verantwoordelijkheid om bij milde klachten thuis te blijven en zeker indien zij of een gezinslid ziek is?
3. Hoe groot is ons gebouw en hoeveel mensen kunnen we plaatsen?
4. Hoe verhoudt zich dat met onze normale gemiddelde opkomst?
5. Hoe kunnen we zorgen dat het binnen- en naar buiten gaan veilig gebeurt?
6. Hoe kunnen onze bezoekers gebruik maken van een toilet?
Hebben we voldoende reinigingsmogelijkheden om te zorgen dat een volgende bezoeker altijd in een schone ruimte terecht komt?
7. Wanneer zijn we gewend handen te geven en wat is ons alternatief?
8. Hebben wij veel kerkgangers in de risicogroep van kwetsbare en ouderen? Wat is ons advies aan deze groep?
 - a. Stel ons advies is- blijf nog even thuis!-
 - b. Wat is ons aanbod dan aan hen?
 - c. Wat voor veilige alternatieven kunnen we bieden?
9. Hoe gaan we om met de rituele handelingen, zoals doop en avondmaal?
10. Wat zijn we gewend op gebied van de orde van dienst (papier of projectie) en hoe doen we dat nu?
11. De collecte? In hoeverre kunnen we dit digitaal regelen?
12. Indien er een fysieke collecte is, wat doen we om onze collectanten en tellers te beschermen?
13. Hoe kunnen we muzikale bijdragen en ondersteuning gemeentezang veilig organiseren ?
14. Hebben we extra technische middelen nodig, zoals voor iedereen een eigen microfoon om meerdere personen en of zangers(essen) aan de dienst te kunnen laten meewerken?
15. Wat zijn onze mogelijkheden qua kinderopvang?
 - a. Is het noodzakelijk? (bijv. ouders kunnen om de beurt naar de dienst komen en zelf de kinderen thuis opvangen)
 - b. Om hoeveel kinderen gaat het normaal gesproken?
 - c. Hoeveel leiding hebben we dan nodig? (met name leiding zal 1½ meter uit elkaar moeten kunnen blijven!)
 - d. Kan onze ruimte dat aan en zo nee, wat doen we dan?
 - e. Kan en wil onze leiding dit en zijn het niet de mensen in de risicogroep?
 - f. Hoe regelen we het brengen en halen.
16. Kindernevendienst?
 - a. Om hoeveel kinderen gaat het normaal gesproken?
 - b. Kan onze ruimte dat aan en zo nee, wat doen we dan?
 - c. Kan onze leiding dit aan en zijn dit niet de mensen in de risicogroep?
 - d. Hoe regelen we het brengen en halen.
 - e. Wat kunnen we online doen?
17. Jongeren diensten
 - a. Om hoeveel jongeren gaat het normaal gesproken?
 - b. Zij kunnen bij uitstek digitale bijeenkomsten aan. Is dat dan nu ook de beste optie?
 - c. Zo nee, kan onze ruimte dat aan en zo nee, wat doen we dan?
 - d. Kan onze leiding dit aan en zijn dit niet de mensen in de risicogroep?
18. Koffiedrinken na afloop?
 - a. Is het noodzakelijk?
 - b. Om hoeveel mensen gaat het normaal gesproken?
 - c. Kan onze ruimte dit veilig aan?

- d. Hoe is de logistiek?
- e. Kunnen de koffiedrinkers de verantwoordelijkheid aan geen contact te maken en afstand te bewaren?
- f. Hoe staat het met de veiligheid van de koffiedienstmedewerkers?

Ledenvergaderingen

1. Kan de ledenvergadering worden uitgesteld?
2. Is dit niet mogelijk, wat zijn dan de mogelijkheden:
 - a. Online organiseren?
 - b. Schriftelijke of per email vragen stellen. Vaststellen van stukken en stemmingen op deze wijze regelen?
 - c. In kleine groepen overleggen, waarbij de afstand gewaarborgd is?
 - d. Anders, maar wel veilig volgens de voorschriften vanuit het RIVM.

Gemeenteleven

Catechisatie en jeugdclubs

1. Is uitstel tot het volgend seizoen een optie?
2. Kunnen we iets online organiseren?
3. Zo niet hoe groot zijn de groepen?
4. Kan onze ruimte dit veilig aan?
5. Hoe is de logistiek?

Bidstonden

1. Kan het online georganiseerd worden?
2. Zijn het niet mensen in de risicogroep.
3. Zo niet, hoe groot zijn de groepen?
4. Kan onze ruimte dit veilig aan?
5. Hoe is de logistiek?

Gemeenteavonden en koffieochtenden

1. Is kiezen voor uitstel een optie?
2. Zo niet hoe groot is de groep?
3. Kan onze ruimte dit veilig aan?
4. Te groot? Wat doen we dan?
 - a. Verdelen over meerdere avonden
 - b. Deels online contact voor wie wil?
 - c. Anders?
5. Hoe is de logistiek?
6. Zie ook punt 18 van de erediensten?

Hulp en bezoek aan gemeenteleden

met name aan eenzame mensen, ouderen, zieken, stervensbegeleiding, etc. thuis
(kernactiviteit)

1. Wat is ons normale werk op dit gebied?
2. Waar moet dat worden aangepast?
3. Welke hulp en welk bezoek is er nu door de Corona maatregelen bijgekomen?
4. Welk bezoek is niet essentieel en kan beter anders opgelost worden?
5. Wie binnen onze gemeente doen dit?
6. Behoren zij niet zelf tot de risicogroep?
7. Hebben we beschermingsmiddelen nodig?
8. Zo ja, zijn deze er?

Bezoek in ziekenhuizen, verpleeg- en verzorgingshuizen voor geestelijke bijstand door een **predikant of gemeentelijk werker** (kernactiviteit)

1. Wat is ons normale werk op dit gebied?
2. Waar moet dat worden aangepast?
3. Welke hulp en welk bezoek is er nu door de Corona maatregelen bijgekomen?
4. Welk bezoek is niet essentieel en kan beter anders opgelost worden?
5. Hebben we beschermingsmiddelen nodig?
6. Zo ja, zijn deze er?

Huwelijken en Begrafenissen (kernactiviteit)

1. Het maximaal aantal aanwezigen bij huwelijksdiensten en begrafenissen is op dit moment (20 april) 30 personen en bij voorkeur minder. Hoe is dat nu?
2. Hoe groot is de groep incl. dienstdoende personen die ontvangen worden?
3. Kan onze locatie dit aan op een veilige manier (1 ½ meter) en zo niet wat doen we dan, minder personen toelaten, een online alternatief bieden of uitwijken naar een andere locatie?
4. Hoe is de logistiek?
5. Zie ook punt 18 van de erediensten?

C. LANDELIJKE BIJEENKOMSTEN

1. De voorjaarsvergadering van 16 mei a.s. is vervangen door een online dienst / ontmoeting van gemeenten en de zakelijke besluiten, zoals het vaststellen van diverse verslagen en verkiezing bestuursleden vindt schriftelijk plaats;
2. Het landelijk jongerenkamp, dat in juni zou plaatshebben is vervangen door een online ontmoeting en verder wordt er een optie besproken voor een fysieke ontmoeting van één dag in september;
3. Regionale bijeenkomsten zijn vooralsnog afgezegd en indien deze wel plaats zullen hebben, zal er eerst bepaald worden:
 - o Hoeveel mensen er bij elkaar willen komen
 - o Hoeveel mensen de locatie op een veilige manier aankan?
 - o Wat dat voor consequentie heeft voor het aantal uit te nodigen gemeenten en of er een beperking moet zijn in vertegenwoordigers per gemeente?
4. Over de ontmoetingsdag van de Stichting voor Zending en Diakonaat begin oktober is nog geen besluit genomen. Maar ook hier zullen de richtlijnen en maatregelen in acht genomen worden bij het besluit.
5. Half augustus wordt een besluit genomen of de najaarsvergadering van begin november kan doorgaan of aanpassing behoeft?

D. COMITÉ, BONDSBUREAU, DEELORGANISATIES EN FUNCTIONARISSEN

De Bond wordt in de dagelijkse praktijk ondersteund door een dagelijks bestuur, een bureausecretaris die ook leiding geeft aan het kerkelijk bureau en er worden deeltaken uitgevoerd door deelorganisaties (*voorbeeld*, zending en diaconaat door de Stichting Zending en Diakonaat) en er zijn vertegenwoordigers in en extern. Tijdelijk is er een beleidsadviseur en zijn er twee gemeente-regiocoaches aan het werk.

Wat betekent de anderhalve meter samenleving voor dit functioneren:

Comité:

Het dagelijks bestuur kan tijdelijk door functioneren van huis uit. Zij onderhoudt contacten via telefoon, WhatsApp, Skype, mail en post. Echter fysieke contacten, gesprekken op anderhalve meter zijn ook mogelijk doordat er:

1. een vergaderfaciliteit is op het bondsbureau met voldoende ruimte, waar persoonlijke ontmoetingen en gesprekken veilig kunnen plaatshebben
2. er uitgeweken kan worden naar een ruimere zaal te Bussum, waar een grotere groep bijeen kan zijn.
3. Externe contacten zijn online of tijdelijk op een laag pitje
4. Oecumenische contacten idem
5. Internationale contacten idem

Bondsbureau:

1. heeft voor iedereen een eigen ruime werkplek en daar waar de ruimte gedeeld wordt is er een rooster van wie wanneer aanwezig is;
2. er zijn extra hygiënische maatregelen genomen:
 - o verplicht handenwassen bij binnenkomst;
 - o telefoon, frankeer- en kopieermachine, printer, toetsenbord en muis, koffiezetapparaat reinigen na gebruik (ook als je de enige gebruiker bent!);
 - o toilet extra reinigen evenals de kranen;
 - o alle deurkrukken en de bel reinigen voor vertrek, opdat alles weer schoon is voor de volgende persoon die binnen gaat.
 - o Na het aanpakken van post en pakjes etc. de handen wassen en de post en pakket (ten) reinigen met een alcoholhoudend doekje.

Deelorganisaties:

1. besturen vergaderen online en communiceren via het bondsbureau met de achterban;
2. het seminarium functioneert zoveel mogelijk online onder de verantwoordelijkheid van de PThU, waarmee samengewerkt wordt.

Vertegenwoordigingen:

1. deze taken, behalve die van het CIO liggen stil

Functionarissen:

Beleidsadviseur

1. Werkt online van huis uit
2. Indien gewenst kunnen er ontmoetingen georganiseerd worden met kleine groepen (maximaal 6 personen) uit de diverse gremia op het Bonds bureau of meer te Bussum

Gemeente-regiocoaches

3. Werken online en hebben telefonische contacten
4. Tijdelijk zijn er geen fysieke regionale of gemeentelijke ontmoetingen

VELP, 21 april

De Minister van Justitie en Veiligheid

**Directie Wetgeving en
Juridische Zaken**
Sector Juridische Zaken en
Wetgevingsbeleid

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl/jenv

Contactpersoon

(10)(2e)

raadadviseur

M 06 (10)(2e)

(10)(2e) @minjenv.nl

Datum

15 mei 2020

Ons kenmerk

nota

Conference call MinJenV kerkelijke vertegenwoordigers,
d.d. 18 mei 2020

1 Doel nota

Kennismemen van de gespreksonderwerpen voor uw conference call met de kerkelijke vertegenwoordigers.

2 Aanleiding, gevraagde actie(s) en advies

Op maandag 18 mei hebt u van 17:30 tot 18:00 uur een conference call met de volgende kerkelijke vertegenwoordigers:

(10)(2e) PKN

Mw. Daniëlle Woestenberg, Bisschoppenconferentie en Interkerkelijk Contact Overheidszaken

Dhr. John Bakker, Bisschoppenconferentie

(10)(2e) contactpersoon van de diverse gereformeerde kerken

(10)(2e) Missie Nederland, namens de evangelische kerken

(10)(2e) namens de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt en Nederlandse Gereformeerde Kerken

Deelnemers JenV:

(10)(2e)

3 Toelichting op het advies

Gespreksonderwerpen

Algemeen

De kerkelijke vertegenwoordigers hebben geen bespreekpunten voor dit overleg doorgegeven. Zij willen deze wekelijkse gesprekken gebruiken om over en weer de actualiteit te bespreken. (10)(2e) buiten reikwijdte

(10)(2e) buiten reikwijdte

Aandachtspunten JenV

Directie Wetgeving en
Juridische Zaken
JZW

Verklaring CIO houden van erediensten vanaf 1 juni

Datum
1 april 2020

Ons kenmerk
2877731

Op 6 mei, net voor de persconferentie van de MP en Min VWS, informeerde u de voorzitters van het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken (CIO), het Contactorgaan Moslims en Overheid (CMO) en het Centraal Joods Overleg (CJO) over de aanstaande versoepeling van de maatregelen in de strijd tegen de coronapandemie en het "spoorboekje" dat duidelijk moet maken op welke termijn we per sector minder strenge regels kunnen verwachten. U hebt aangegeven dat per 1 juli (mogelijk) meer ruimte komt voor een bepaalde vorm van samenkomen. U verzocht de voorzitters van de religieuze koepels om met elkaar en in afstemming met de achterban na te denken over de anderhalvemetersamenleving zodat ze goed voorbereid zijn wanneer de maatregelen versoepelen.

(10)(2g)

(10)(2g)

(10)(2g)

U kunt desgewenst aangeven dat u de komende week een videoboodschap voor de joodse geloofsgemeenschap zal opnemen waarin uw standpunt opnieuw helder zal worden uitgedragen: het maximum van 30 personen is niet vastgesteld als doelstelling laat staan als streefgetal. Dat geldt ook na 1 juni.

Openstaande actiepunten uit de gesprekken met de kerkelijke vertegenwoordigers

buiten reikwijdte

Verloop houden van erediensten

In het laatste gesprek met de kerkelijke vertegenwoordigers is aangegeven dat het voor hun achterban steeds zwaarder valt om te zien dat er in andere sectoren (horeca, winkels, concerten) wel ruimte wordt geboden terwijl dat voor het opstarten van religieuze bijeenkomsten niet aan de orde is.

(10)(2g)

Directie Wetgeving en
Juridische Zaken
JZW

Datum
1 april 2020

Ons kenmerk
2877731

(10)(2g)

De Kamervragen van de SGP over de verhouding tussen de (royale) mogelijkheden voor commerciële activiteiten en de strengere regels voor begrafenissen en kerkdiensten zijn afgelopen week beantwoord.

4 Dilemma's

-

5 Politieke en bestuurlijke context

De afgelopen weken zijn twee toezeggingen gedaan die zien op het verbod op samenkomsten met een uitzondering voor religieuze en levensbeschouwelijke bijeenkomsten.

1. U hebt toegezegd zoveel mogelijk met kerkgenootschappen in gesprek te gaan om te verantwoorden waarom deze voor hen ingrijpende beslissing genomen moet worden (debat 12 maart).

2. De MP heeft toegezegd in gesprek te gaan met kerkgenootschappen, o.a. om te benadrukken niet de bovengrens op te zoeken van 30 personen en daarbij 1,5 meter afstand te houden (debat 1 april).

6 Communicatie

-

7 Afstemming

-

8 Bijlage

(10)(2g)

**Directie Wetgeving en
Juridische Zaken**
IJZW

Datum
1 april 2020

Ons kenmerk
2877731

(10)(2g)

To: Grannerhaus, F.B.J. - BD/AL[(10)(2e)]@minjenv.nl]
From: (10)(2e) - BD/DWJZ
Sent: Tue 5/26/2020 6:52:37 PM
Subject: voorlichting Raad van State
Received: Tue 5/26/2020 6:52:38 PM
[voorlichting over grondwettelijke aspecten van \(voor\)genomen crisismaatregelen.pdf](#)

Uitgebracht aan de Tweede Kamer nav motie Van der Staaij/Jetten. Zie vooral paragraaf 11 over het 'steviger juridisch fundament' cf onze brief van 1 mei. De afdeling is overigens zeer mild over de tot nu toe gebruikte route 7 wpg plus noodverordeningen - gekoppeld aan gedachte dat voor de langere termijn dat fundament nodig is.

Groet (10)(2e)

Voorlichting over grondwettelijke aspecten van (voor)genomen crisismaatregelen.

Kenmerk	W04.20.0139/I/No
Datum aanhangig	7 mei 2020
Datum vastgesteld	25 mei 2020
Datum advies	25 mei 2020
Datum publicatie	25 mei 2020
Vindplaats	Website Tweede Kamer

Volledige tekst

Bij brief van 6 mei 2020 heeft de Voorzitter van de Tweede Kamer op de voet van artikel 21a, eerste lid, van de Wet op de Raad van State aan de Afdeling advisering van de Raad van State gevraagd de Kamer van voorlichting te dienen over de grondrechtelijke aspecten van (voor)genomen crisismaatregelen.

1. Inleiding

a. Verzoek om voorlichting

In een van de debatten die de Tweede Kamer met het kabinet heeft gevoerd over de maatregelen met betrekking tot het SARS-CoV-2 virus (hierna: coronavirus) is de motie Van der Staaij / Jetten ingediend. (zie noot 1) In het debat kwamen algemene vragen aan de orde omtrent de verhouding tussen de genomen maatregelen en de Grondwet, bijvoorbeeld waar het gaat om het mogelijk verbieden van religieuze bijeenkomsten. Naar aanleiding daarvan werd door de leden Van der Staaij en Jetten de betreffende motie ingediend.

Op 16 april 2020 heeft de Tweede Kamer deze motie, houdende het voorstel voorlichting te vragen aan de Raad van State over grondrechtelijke aspecten van (voor)genomen crisismaatregelen, aanvaard. Bij besluit van 23 april 2020 heeft de Voorzitter van de Tweede Kamer de vaste Commissie voor Binnenlandse Zaken verzocht een concreet voorstel ter uitvoering van de motie aan de Kamer voor te leggen.

Dit heeft geleid tot het voorstel om de volgende vragen aan de Afdeling advisering van de Raad van State voor te leggen:

- in hoeverre bij elk van de maatregelen voldoende rekening wordt gehouden met de aard van het grondrecht dat daarbij naar de mening van de Raad in het geding is;
- in hoeverre de minst vergaande maatregelen zijn getroffen die nodig zijn voor het bereiken

van het doel;

- op welke wijze en volgens welke staatsrechtelijke en grondwettelijke criteria (gefaseerde) afbouw van maatregelen mogelijk is met het oog op een zo min mogelijk beperken van de grondrechten;

- op welke manier zo goed mogelijk democratische controle kan worden uitgeoefend. (zie noot 2)

De Tweede Kamer heeft op 7 mei 2020 met dit voorstel ingestemd.

b. *Genomen maatregelen*

Er zijn sinds de eerste besmetting in Nederland in korte tijd veel maatregelen genomen om de verdere verspreiding van het coronavirus tegen te gaan. Scholen en restaurants gingen dicht en evenementen werden verboden. Een deel van de maatregelen werd neergelegd in wetgeving, een deel in noodverordeningen. Deels gaat het ook om 'sociale gedragsregels'. Mensen werden bijvoorbeeld opgeroepen zoveel mogelijk thuis te blijven. Bij het nemen van al deze maatregelen moet steeds een balans worden gezocht tussen verschillende oelangen. Enerzijds heeft de overheid de verplichting om de gezondheid van burgers te beschermen, anderzijds leiden sommige bindende maatregelen ertoe dat bepaalde grondrechten beperkt worden.

De Afdeling wil allereerst benadrukken dat het kabinet en alle andere betrokken bestuurders, beleidsmakers en overheidsorganen geconfronteerd zijn met een enorme opgave van ongekende complexiteit. Niet eerder in de afgelopen decennia is sprake geweest van een nationale crisis van deze omvang en tijdsduur. Om die reden lag er ook geen kant-en-klaar en volledig draaiboek klaar en moesten er in korte tijd lastige keuzes worden gemaakt op basis van steeds veranderende informatie. Daarbij is sprake van grote en soms tegenstrijdige belangen. Enerzijds was er de noodzaak om maatregelen te nemen die niet door de overheid konden worden afgedwongen, maar waarbij vertrouwd moest worden op de bereidheid van de bevolking om mee te werken. Anderzijds was er de noodzaak tot ingrijpen in de vrijheid en grondrechten van de bevolking met als doel de uitbraak beheersbaar te houden. Dat dit laatste in ieder geval in de eerste fase succesvol lijkt te zijn is een bijzondere prestatie, waarvoor veel waardering op zijn plaats is.

c. *Leeswijzer*

De kern van deze voorlichting zit in de laatste paragraaf (punt 11), die de antwoorden bevat op de vragen die in het voorlichtingsverzoek zijn gesteld. Daarvoor schetst de Afdeling ter algemene achtergrond de bouwstenen die ten grondslag liggen aan de beantwoording. Daarbij gaat het allereerst om het wettelijk kader inzake het staatsnoodrecht. Voorts wordt ingegaan op de structuur van crisisbeheersing. Het wettelijk kader is met name van belang, omdat een aantal instrumenten dat hierin is neergelegd op dit moment wordt ingezet ter bestrijding van de crisis. De inzet van deze instrumenten leidt in een aantal gevallen tot beperking van grondrechten. Daarom wordt vervolgens de grond- en verdragsrechtelijke beperkingssystematiek uiteengezet, waarna de verhouding tussen beide wettelijke systemen aan de orde komt. Vervolgens wordt met het oog daarop een overzicht gegeven van de maatregelen die tot nu toe zijn genomen om de verdere verspreiding van het coronavirus tegen te gaan. Ten slotte beantwoordt de Afdeling aan de hand van een analyse de voorlichtingsvragen.

d. *Reikwijdte van de voorlichting*

Voorafgaand merkt de Afdeling op dat, gelet op de vraagstelling en de context waarin deze in de Tweede Kamer tot stand is gekomen, de nadruk in deze voorlichting ligt op die maatregelen die de grondrechten (kunnen) beperken en die gericht zijn op het beheersen van

de verdere verspreiding van het coronavirus. Hierbij gaat het in veel gevallen om beperkingen van klassieke grondrechten. Daarbij dient niet uit het oog te worden verloren dat die beperkingen veelal ertoe dienen om een sociaal grondrecht te realiseren. In de voorlichting gaat de Afdeling daarom ook in op deze sociale grondrechten. (zie noot 3) De mitigerende maatregelen die zijn en worden genomen tegen de economische gevolgen van het virus en de beheersing daarvan blijven inhoudelijk buiten beschouwing (bijvoorbeeld de steunmaatregelen voor bedrijven en zzp-ers). Verder gaat de Afdeling alleen in op de grondrechten in de Grondwet, het EVRM en het EU-Handvest van de Grondrechten (EU-Handvest). Andere rechtsbronnen blijven buiten beschouwing. Dat geldt ook voor de verhouding tussen de genomen maatregelen en het overige Unierecht. De maatregelen die de klassieke vrijheidsrechten betreffen zijn grotendeels opgenomen in noodverordeningen van de veiligheidsregio's. Deze noodverordeningen zijn gebaseerd op een meermaals aangepaste modelnoodverordening van de gezamenlijke voorzitters van de veiligheidsregio's. De modelnoodverordening is gebaseerd op aanwijzingen van de Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS). Waar in deze voorlichting de modelnoodverordening wordt aangehaald, verwijst de Afdeling naar de Modelnoodverordening COVID-19 van 28 april 2020 die is gebaseerd op de aanwijzing van de Minister van VWS van 24 april 2020, tenzij anders aangegeven. (zie noot 4) Deze modelnoodverordening is opgenomen als bijlage.

2. Recht in buitengewone omstandigheden

In buitengewone omstandigheden kan de overheid haar taken niet altijd binnen de normale (grond)wettelijke kaders volbrengen. Voor die gevallen zijn er verschillende voorzieningen. Zo is er het 'klassieke' staatsnoodrecht. Dit kan in drie categorieën worden ingedeeld: (zie noot 5)

- Regels die tot stand zijn gebracht vóór het intreden van een uitzonderingstoestand ('gecodificeerd staatsnoodrecht'); (zie noot 6)
- Besluiten die tot stand worden gebracht in geval van staatsnood, genomen op grond van het gecodificeerde staatsnoodrecht; en
- Besluiten die worden genomen in geval van staatsnood, maar die niet tot een grondwettelijk voorschrift zijn te herleiden ('subjectief' of 'ongeschreven' staatsnoodrecht, in tegenstelling tot de twee hiervoor genoemde typen van regels en besluiten van objectief staatsnoodrecht).

Daarnaast kent de Wet veiligheidsregio's (Wvr) enkele bepalingen voor buitengewone omstandigheden.

a. *Artikel 103 van de Grondwet, de Coördinatiewet uitzonderingstoestanden en de Wet buitengewone bevoegdheden burgerlijk gezag*

Het gecodificeerde staatsnoodrecht is vastgelegd in de Grondwet en daarop gebaseerde wetgeving. (zie noot 7) Artikel 103 van de Grondwet bevat een grondslag voor de bevoegdheid van de regering om een bepaalde uitzonderingstoestand af te kondigen. (zie noot 8) De regels daaromtrent staan in de Coördinatiewet uitzonderingstoestanden (Cwu).

De Cwu kent voorts twee soorten uitzonderingstoestanden: de beperkte noodtoestand en de algemene noodtoestand. Zij worden afgekondigd en opgeheven bij koninklijk besluit op voordracht van de Minister-President. (zie noot 9) Ook kunnen zij worden opgeheven door de Staten-Generaal in verenigde vergadering. (zie noot 10) Het verschil tussen beide uitzonderingstoestanden is gelegen in de rechtsgevolgen. Bij de wet zijn twee lijsten (A en B) gevoegd die een opsomming bevatten van de noodwetgeving die in werking kan worden

gesteld zodra de beperkte noodtoestand (lijst A) of de algemene noodtoestand (lijst B) is afgekondigd. (zie noot 11) De lijsten A en B zijn zodanig samengesteld dat alleen de algemene noodtoestand afwijking van de in artikel 103 van de Grondwet genoemde grondrechten toestaat. (zie noot 12) Het gaat om de grondwetsbepalingen inzake de bevoegdheden van de besturen van provincies, gemeenten en waterschappen, de vrijheid van godsdienst en levensovertuiging (voor zover de uitoefening plaatsvindt buiten gebouwen en besloten plaatsen), meningsuiting, vereniging, vergadering en betoging, de procedurevoorschriften bij het verbod op het binnentreden, het briefgeheim en de opdracht aan de rechterlijke macht. (zie noot 13)

Naast het uitroepen van de algemene of beperkte noodtoestand, voorziet het gecodificeerd staatsnoodrecht in de mogelijkheid om noodrechtelijke bevoegdheden in bijzondere wetten zelfstandig in werking te stellen. Deze zogenoemde separate toepassing moet op de escalatieladder worden overwogen voordat de beperkte of - als ultieme mogelijkheid - de algemene noodtoestand in beeld komt. (zie noot 14) Bij separate toepassing kan niet worden afgeweken van grondwettelijke bepalingen. In de regel is voor de separate toepassing van een noodbepaling of noodwet een koninklijk besluit nodig, gevolgd door de indiening van een ontwerp-verleningswet. (zie noot 15)

Zowel op lijst A als B bij de Cwu is de Wet buitengewone bevoegdheden burgerlijk gezag (Wbbbg) opgenomen. Deze wet voorziet onder meer in beperking van grondrechten als sprake is van een beperkte of algemene noodtoestand. (zie noot 16) Zo zijn de Minister van Justitie en Veiligheid (J en V) en de commissaris van de Koning bevoegd om het vertoeven in de open lucht te beperken en om vermoedelijke ordeverstoorders te bevelen een gebied te verlaten of daarnaar terug te keren. (zie noot 17) Deze bevoegdheden kunnen ook separaat bij koninklijk besluit in werking worden gesteld. (zie noot 18) Als sprake is van een algemene noodtoestand is de burgemeester bevoegd om te bepalen dat zonder een door hem verleende, schriftelijke vergunning geen samenkomsten of vergaderingen op openbare plaatsen zullen worden gehouden, en geen samenkomsten of vergaderingen van meer dan tien personen of betogingen op andere dan openbare plaatsen. Samenkomsten tot het belijden van godsdienst of levensovertuiging op andere dan openbare plaatsen zijn hiervan uitgezonderd. (zie noot 19)

Het afkondigen van een uitzonderingstoestand leidt ertoe dat de bevoegdheden van overheidsorganen - met name die van de uitvoerende macht - worden verruimd en dat tevens centralisering van bevoegdheden plaatsvindt.

b. Subjectief staatsnoodrecht

Subjectief of ongeschreven staatsnoodrecht berust, zoals hiervoor al aangegeven, niet op een tot de Grondwet herleidbare bevoegdheid. Toepassing daarvan kan uitsluitend worden overwogen indien buitengewone omstandigheden dat vereisen en in zoverre het geschreven staatsnoodrecht (zie onder a) niet voldoet. Dit betekent dat subjectief staatsnoodrecht alleen aan de orde kan komen in extreme situaties. Een voorbeeld uit het verleden zijn de zogenoemde wetsbesluiten die de Nederlandse regering in ballingschap vanuit Londen nam tijdens de Tweede Wereldoorlog. (zie noot 20)

Subjectief staatsnoodrecht kent geen onbeperkte bevoegdheden toe: het kan alleen worden uitgeoefend in het belang van de veiligheid en voor zover dat in de gegeven omstandigheden voldoet aan de beginselen van proportionaliteit en subsidiariteit. (zie noot 21) Voor zover mogelijk zijn de normale, in een democratische rechtsstaat geldende 'checks and balances' van toepassing, met inbegrip van de parlementaire controle op de toepassing van de genomen noodmaatregelen. (zie noot 22)

Ten tijde van de grondwetsherziening van 1983 is aan de orde geweest of een dergelijke ongeschreven bevoegdheidsregel niet zou moeten worden gecodificeerd. De regering reageerde daarop echter afwijzend: het risico van codificatie zou zijn dat te snel een beroep op staatsnoodrecht zou worden gedaan. (zie noot 23) Daarna is er lang geen discussie geweest. Recent heeft een werkgroep van de Tweede Kamer zich opnieuw over het staatsnoodrecht gebogen. In dat kader is over het subjectieve staatsnoodrecht in lijn met de heersende rechtsopvatting bevestigd dat dit alleen in uiterste noodzaak mag worden toegepast en dat de maatregelen die op grond van subjectief staatsnoodrecht worden genomen, niet verder mogen gaan of langer mogen duren dan de noodsituatie vereist. (zie noot 24)

c. Artikel 15 van het EVRM

Net als de Grondwet bevat ook het EVRM een bepaling die ziet op de mogelijkheid om van bepalingen daarin af te wijken als sprake is van oorlog of een andere noodtoestand 'threatening the life of the nation'. (zie noot 25) Artikel 15 van het EVRM regelt ook de begrenzingen van die mogelijkheid. In het tweede lid worden vier rechten genoemd waarvan niet kan worden afgeweken. Het gaat om het recht op leven, (zie noot 26) behalve ingeval van dood als gevolg van rechtmatige oorlogshandelingen, het verbod van foltering en onmenselijke behandeling, (zie noot 27) het verbod van slavernij en dwangarbeid (zie noot 28) en het strafrechtelijke legaliteitsbeginsel. (zie noot 29) Voor de maatregelen die de grondrechten treffen waarvan wel afwijking mogelijk is, geldt dat deze strikt vereist moeten zijn en niet in strijd met andere verplichtingen die voortvloeien uit het internationale recht. (zie noot 30) Ten slotte moet de Secretaris-Generaal van de Raad van Europa volledig op de hoogte gehouden worden van de genomen maatregelen en van de beweegredenen daarvoor. (zie noot 31)

Een aantal verdragsstaten heeft de Secretaris-Generaal van de Raad van Europa geïnformeerd dat zij in verband met de coronacrisis met een beroep op artikel 15 van het EVRM van bepaalde EVRM-rechten afwijken. (zie noot 32) Nederland heeft dat niet gedaan. De rechten uit het EVRM gelden hier derhalve onverkort.

d. Wet veiligheidsregio's

Als buitengewone omstandigheden dit noodzakelijk maken, kunnen de artikelen 53 en 54 van de Wvr bij koninklijk besluit in werking worden gesteld. Door middel van de inwerkingstelling van artikel 53 wordt mogelijk gemaakt dat de commissaris van de Koning in een concreet geval aan de burgemeesters in de provincie de nodige aanwijzingen geeft over rampenbestrijding. De Minister van J en V kan de commissaris opdragen om zulke aanwijzingen te geven. Als het algemeen belang dat dringend eist, kan de minister bevoegdheden van de commissarissen en de burgemeesters op grond van artikel 54 van de Wvr geheel of ten dele aan zich trekken dan wel een andere autoriteit daarmee belasten. De inwerkingstelling van deze bevoegdheden door middel van een koninklijk besluit kan onverminderd de afkondiging van de beperkte of de algemene noodtoestand plaatsvinden. Van deze bevoegdheden is tot nu toe geen gebruik gemaakt.

3. Crisisbeheersing

Naast het hiervoor beschreven recht in buitengewone omstandigheden zijn er enkele wetten die bevoegdheden of instrumenten bevatten die sterk lijken op noodbevoegdheden, maar formeel niet als zodanig worden aangemerkt omdat voor de activering ervan geen koninklijk besluit noodzakelijk is. (zie noot 33) De middelen die tot nu toe zijn ingezet behoren tot deze categorie; zij vinden hun grondslag voornamelijk in de Wet publieke gezondheid (Wpg) en de

Wvr (zie hierna onder a en b).

Dit betekent dat er in bijzondere omstandigheden verschillende opties zijn voor de overheid om in te grijpen. Daartussen dient een keuze te worden gemaakt. De middelen die hiervoor in punt 2 zijn beschreven zijn naar aanleiding van de coronacrisis tot nu toe in Nederland niet ingezet. Hierbij speelde wellicht met name een rol dat aanvankelijk niet werd verwacht dat de crisis tot ingrijpen van deze omvang en duur zou leiden. Over de precieze motieven om niet te kiezen voor de instrumenten uit het 'klassieke' staatsnoodrecht en de inzet van instrumenten op grond van de Coördinatiewet uitzonderingstoestanden is echter voor zover de Afdeling heeft kunnen nagaan weinig bekend.

a. Wet publieke gezondheid

In de Wpg is een indeling van infectieziekten opgenomen, op basis waarvan dwingende maatregelen kunnen worden opgelegd om de bevolking te beschermen. Een infectieziekte valt in groep A, B1, B2 of C. Het coronavirus is op 28 januari 2020 door de Minister van Medische Zorg en Sport aangemerkt als een infectieziekte in groep A, de hoogste categorie van de vier: het betreft een virus waarbij ernstig gevaar voor de volksgezondheid bestaat. (zie noot 34)

Het bestuur van de veiligheidsregio draagt zorg voor de voorbereiding van de bestrijding van een infectieziekte die in groep A valt. De voorzitter van de veiligheidsregio draagt zorg voor de bestrijding van een (dreiging van een) epidemie. (zie noot 35) Bij de bestrijding heeft de Minister van VWS de leiding: hij kan de voorzitter van de veiligheidsregio opdragen hoe de bestrijding ter hand te nemen. (zie noot 36) Vóórdat de minister dat doet, moet hij met de Minister van Infrastructuur en Milieu (I en M) en de veiligheidsregio's een bestuurlijk afstemmingsoverleg voeren. (zie noot 37) Tevens dient hij vóóraf te overleggen met de Minister van J en V, tenzij de vereiste spoed zich daartegen verzet. (zie noot 38) Zodra de Minister de voorzitter van de veiligheidsregio opdraagt hoe de bescherming ter hand te nemen, informeert hij de Ministers van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) en J en V. (zie noot 39)

In de Wpg zijn verschillende maatregelen opgenomen die zien op de voorkoming van verdere verspreiding van een infectieziekte. Daarbij geldt dat vrijwillige medewerking van de bevolking voorop staat bij infectieziektebestrijding. (zie noot 40) Als vrijwillige medewerking echter niet voldoende is om het gevaar af te wenden, is de inzet aangewezen van maatregelen die in hoofdstuk 5 van de Wpg zijn opgenomen. Het betreft bijvoorbeeld opnemings- of isolatie, onderwerping aan quarantaine of oplegging van een verbod om beroeps- of bedrijfsmatige werkzaamheden te verrichten. (zie noot 41) Ook kunnen terreinen, vervoermiddelen en goederen bij een gegrond vermoeden van besmetting worden gecontroleerd op de aanwezigheid daarvan en eventueel worden gesloten. (zie noot 42) De maatregelen kunnen worden opgelegd door de voorzitters van de veiligheidsregio's, eventueel na opdracht daartoe van de Minister van VWS.

b. Wet veiligheidsregio's

De Wpg is toegepast in samenhang met de Wvr. De Wvr verdeelt het grondgebied van Nederland in 25 veiligheidsregio's. (zie noot 43) De veiligheidsregio's inventariseren risico's van branden, rampen en crises en adviseren het bevoegd gezag hierover. Ook organiseren zij rampenbestrijding en crisisbeheersing. (zie noot 44) Als zich grote of complexe incidenten voordoen kan het gewenst zijn dat de rijksoverheid op politiek-bestuurlijk niveau zorgdraagt voor de coördinatie en besluitvorming.

Op voorstel van de Bestuurlijke Werkgroep Bovenregionale Samenwerking is een

Gecoördineerde Regionale Incidentbestrijdingsprocedure (GRIP) Rijk ontwikkeld. Dit is een opschalingsmodel. De adviezen over de opschaling zijn inmiddels doorgevoerd in het Nationaal Handboek Crisisbesluitvorming en het instellingsbesluit Ministeriële Commissie Crisisbeheersing (MCCb). (zie noot 45) De GRIP-structuur is opgenomen in de regionale crisisplannen van alle 25 veiligheidsregio's. Zij kent verschillende fases: van GRIP 1 tot en met GRIP 5. De GRIP-structuur voorziet daarnaast in de mogelijkheid om wat de verantwoordelijkheid van het Rijk betreft, op te schalen naar GRIP Rijk. Per 12 maart 2020 heeft in alle veiligheidsregio's opschaling naar GRIP 4 plaatsgevonden. Daartoe wordt overgegaan als sprake is van een ramp of crisis van meer dan plaatselijke betekenis of ernstige vrees voor het ontstaan daarvan. De voorzitter van de veiligheidsregio wordt dan ten behoeve van de rampenbestrijding en crisisbeheersing in de betrokken gemeenten bij uitsluiting bevoegd om toepassing te geven aan de wetsartikelen die worden genoemd in artikel 39, eerste lid, van de Wvr.

Berust het opperbevel bij (ernstige vrees voor) rampen in beginsel bij de burgemeester, in een GRIP 4-situatie is als gezegd de voorzitter van de veiligheidsregio bevoegd om noodmaatregelen te treffen. Dat betekent dat diverse burgemeestersbevoegdheden ten behoeve van de crisisbeheersing bij uitsluiting bij de voorzitters van de veiligheidsregio's komen te rusten, bijvoorbeeld het voeren van het opperbevel bij een ramp en het uitoefenen van het gezag over de politie. (zie noot 46) Ook de noodverordeningbevoegdheid ex artikel 176 van de Gemeentewet komt te liggen bij de voorzitter van de veiligheidsregio. De normale procedure van bekrachtiging van noodverordeningen - namelijk bekrachtiging door de gemeenteraad, de mogelijkheid van administratief beroep bij de commissaris van de Koning en het mogelijk opschorten van de werking van de noodverordening door de commissaris van de Koning - is niet van toepassing. (zie noot 47)

4. Reikwijdte en beperking van grondrechten in de Grondwet

De klassieke grondrechten - zoals de vrijheid van godsdienst en meningsuiting en het recht op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer - zijn neergelegd in hoofdstuk 1 van de Grondwet. Deze grondrechten zijn bedoeld om de persoonlijke autonomie van burgers te handhaven en vergaande ingrepen van de overheid in hun persoonlijke leven tegen te gaan. (zie noot 48) Klassieke grondrechten bevatten waarborgnormen en kunnen door burgers tegen de overheid worden ingeroepen. Daarmee staat nog niet vast welke bescherming zij bieden. Twee elementen zijn daarvoor van belang: in de eerste plaats de reikwijdte van de grondrechten en in de tweede plaats de beperkingsmogelijkheden ten aanzien van deze grondrechten.

a. Reikwijdte en redelijke uitleg

De vraag naar de reikwijdte van grondrechten heeft betrekking op de werkingssfeer ervan. Welke handelingen vallen 'binnen de reikwijdte' en worden beschermd door de grondrechtsnorm, en welke kunnen niet als de uitoefening van een grondrecht worden beschouwd? De beantwoording van deze vraag geschiedt meestal door de rechter en is voor de toepasselijkheid van grondrechtsbepalingen in een concreet geval van groot belang. Wanneer iemands handelen namelijk niet binnen de werkingssfeer van een grondrecht valt, heeft de begrenzing van dat handelen ook niet te gelden als grondrechtenbeperking.

Voorals grondrechten open zijn geformuleerd, is het vaststellen van de reikwijdte lastig. (zie noot 49) Daarbij komt dat ook de omstandigheden waarin een grondrecht wordt ingeroepen bij het bepalen van de reikwijdte een rol kunnen spelen. Dat betekent dat bij de vaststelling van de reikwijdte van een grondrecht niet alleen de vraag moet worden gesteld of sprake is van bijvoorbeeld het houden van een betoging of het uiten van een mening, maar

óók of de vrijheid om deze handelingen te verrichten in de betreffende situatie daadwerkelijk door overheidsoptreden wordt beperkt. In dit verband is van belang dat grondrechten redelijk moeten worden uitgelegd: zij reiken niet zó ver dat de uitoefening ervan te allen tijde, op elke plaats en op iedere wijze geoorloofd is. (zie noot 50)

Dit brengt met zich dat handelingen die in abstracto binnen de reikwijdte van het grondrecht vallen, in concreto niet altijd en overal mogen worden verricht. Zo valt het luiden van kerkklokken in abstracto onder de reikwijdte van de vrijheid van godsdienst, maar als dit voor wat betreft duur en geluidsniveau gebeurt in strijd met de gemeentelijke APV, in concreto niet. (zie noot 51) De voorschriften in de APV worden in dat geval niet gezien als een beperking van de vrijheid van godsdienst. Ook brandveiligheidsvoorschriften die het aantal personen in een religieus gebouw begrenzen worden niet als een beperking van de vrijheid van godsdienst aangemerkt. (zie noot 52) De eis van een milieuvergunning wordt evenmin gezien als een beperking van de vrijheid van drukpers, ook al geldt zij eveneens voor drukkerijen. (zie noot 53)

Pas als de reikwijdte van een grondrecht is vastgesteld en een overheids(maat)regel binnen die reikwijdte valt (en het grondrecht dus beperkt), kan aan de orde komen of die beperking geoorloofd is.

b. Beperkingsmogelijkheden: competentievoorschriften, doelcriteria en procedurevoorschriften

Zoals hiervoor al bleek zijn klassieke grondrechten niet absoluut: in de memorie van toelichting bij de Grondwet van 1983 wordt opgemerkt dat zij in een onderling samenhangende en evenwichtige afweging met andere waarden en belangen moeten functioneren. (zie noot 54) Dit betekent dat grondrechten ook moeten kunnen worden beperkt: de (formele) wetgever mag onder zekere voorwaarden regelgeving opstellen die de uitoefening van grondrechten beperkt. Het bestuur mag vervolgens binnen de grenzen van de wet onder zekere voorwaarden besluiten nemen en handelingen verrichten, die hem door het grondrecht in algemene zin zijn verboden. (zie noot 55)

De voorwaarden waaronder het beperken van grondrechten is toegestaan, blijken uit de formulering van de beperkingsclausule bij de verschillende grondrechtenbepalingen in de Grondwet en uit de toelichting daarbij. In de eerste plaats zijn daaruit voorschriften af te leiden over (tot) op welk niveau de wetgever bevoegd is om de uitoefening van grondrechten te beperken ('competentievoorschriften'). Uit deze competentievoorschriften volgt dat beperkingen op de uitoefening van grondrechten in beginsel door de formele wetgever moeten worden geformuleerd: de term 'wet' in de Grondwet verwijst steeds naar een wet in formele zin.

Soms mag de formele wetgever de bevoegdheid om beperkingen op de uitoefening van grondrechten te stellen aan lagere wetgevers overdragen ('delegeren'). Of de formele wetgever dat mag, hangt af van de vraag of de grondwetsbepaling hem expliciet een delegatiebevoegdheid toedeelt. Dat gebeurt door het gebruik van een vorm van het werkwoord 'regelen', de zelfstandige naamwoorden 'regels' of 'regeling', of de uitdrukking '(bij of) krachtens de wet'. (zie noot 56)

Bevat een grondwetsbepaling géén delegatieterm, dan is het overdragen van de grondwettelijk verleende bevoegdheid door de formele wetgever om beperkingen op de uitoefening van grondrechten te formuleren niet geoorloofd. (zie noot 57) Dat betekent dat alléén de formele wetgever het grondrecht mag beperken. Tevens moet de formele wetgever in een beperkende wetsbepaling dan aangeven hoe ver die beperking reikt: hij mag

de afweging hieromtrent niet aan een ander orgaan overlaten, bijvoorbeeld door het gebruik van vage termen. De toelichting vermeldt dat constructies waarbij de omvang van de grondrechtenbeperking niet uit de wet zelf volgt, maar door een lager orgaan moet worden ingevuld, niet zijn toegestaan. (zie noot 58)

Staat een grondwettelijke bepaling delegatie wél toe, dan mag de formele wetgever zelf bepalen of en in hoeverre hij hiertoe overgaat. (zie noot 59) Hij zal daarbij rekening moeten houden met het betreffende grondwetsartikel als geheel en met de aard van het in dat artikel geregelde onderwerp, aangezien daarin een aanduiding voor de omvang van de beperkingsbevoegdheid kan zijn gelegen. Door middel van interpretatie van het gehele artikel zal steeds moeten worden beoordeeld of de wetgever aan de grondwettelijke eisen heeft voldaan. (zie noot 60) Verder geldt dat zowel de wetgever als zij die met de toepassing van de regeling belast zijn ervoor moeten waken, dat het recht niet illusoir wordt gemaakt, nu geen enkele beperkingsbevoegdheid zo ver reikt. (zie noot 61)

Een voorbeeld van een grondrecht waarbij delegatie van de beperkingsbevoegdheid is toegestaan, is de vrijheid van vergadering en betoging. Artikel 9, tweede lid, van de Grondwet bepaalt dat de wet regels kan stellen ter bescherming van de gezondheid, in het belang van het verkeer en ter bestrijding of voorkoming van wanordelijkheden. De gebruikte terminologie wijst erop dat delegatie is toegestaan. De formele wetgever heeft van deze bevoegdheid gebruik gemaakt: in de Wet openbare manifestaties (Wom) heeft hij aan de gemeenteraad de bevoegdheid gedelegeerd om in een verordening te bepalen wanneer voor een betoging een voorafgaande kennisgeving is vereist. De burgemeester kan naar aanleiding van die kennisgeving onder meer voorschriften en beperkingen stellen.

Uit het hiervoor weergegeven artikel 9, tweede lid, van de Grondwet blijkt tevens dat grondwettelijke bepalingen doelcriteria kunnen bevatten: beleidsdoeleinden ten behoeve waarvan op het grondrecht inbreuk mag worden gemaakt. De formulering van dit artikel maakt duidelijk dat de vrijheid van vergadering en betoging alléén mag worden beperkt ter bescherming van de gezondheid, in het belang van het verkeer of ter bestrijding of voorkoming van wanordelijkheden. Dergelijke doelcriteria zijn in diverse grondrechtenbepalingen opgenomen.

Ten slotte wordt een beperking soms gebonden aan procedurevoorschriften. Een voorbeeld daarvan is artikel 12, tweede lid, van de Grondwet: daaruit volgt dat bij het binnentreden van een woning tegen de wil van de bewoner, het procedurevoorschrift geldt dat van te voren legitimatie en mededeling van het doel van het binnentreden moeten plaatsvinden. Achteraf moet een schriftelijk verslag van het binnentreden worden verstrekt.

c. Specifieke wettelijke grondslag

Aan bepalingen in lagere regelgeving die zijn gericht op het beperken van grondwettelijke grondrechten, moet een formele wet ten grondslag liggen. Deze grondslag dient voldoende specifiek te zijn; een algemene, formeel-wettelijke grondslag is niet voldoende. In artikel 10 van de Grondwet (de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer), staat bijvoorbeeld een delegatieterm ('krachtens de wet'). Deze delegatiemogelijkheid betekent echter niet dat sluiting van een drugspand op grond van een APV-bepaling - met daarvoor artikel 168 (oud) van de gemeentewet, thans artikel 149 Gemeentewet, als grondslag - geoorloofd is. (zie noot 62) Het betreffende artikel in de Gemeentewet bepaalt namelijk slechts dat de raad de verordeningen maakt die hij in het belang van de gemeente nodig oordeelt. Die formulering werd niet voldoende specifiek geoordeeld om een beperking van artikel 10 van de Grondwet op te kunnen baseren. (zie noot 63)

Bij de invoering van de beschreven beperkingssystematiek en de daaruit voortvloeiende eis van een specifieke wettelijke grondslag is bij de grondwetsherziening van 1983, zij het voor uiterste gevallen, enige relativering aangebracht. Erkend werd oot in uitzonderingsgevallen afwijkingen tot ontwikkeling zouden kunnen komen. Heersende rechtsovertuigingen zouden zodanig kunnen evolueren dat bepaalde belemmeringen in de uitoefening van een grondrecht, zonder tot een beperkingsclausule herleidbaar te zijn, algemeen aanvaard worden. Voorts wees de regering er toen op dat een grondrecht niet alleen op redelijke wijze moet worden uitgelegd maar dat ook aan de redelijkheid grenzen kunnen worden ontleend waarbuiten een grondrecht geen toepassing meer behoort te vinden. Benadrukt werd echter dat de genoemde uitwegen uit onaanvaardbaar geachte situaties als hier bedoeld, slechts met grote terughoudendheid mogen worden gevolgd en het karakter van uitzondering en uiterste oplossing niet mogen verliezen; anders zou de hiervoor beschreven beperkingssystematiek worden ondermijnd. (zie noot 64)

d. Sociale grondrechten, onderwijsvrijheid en de vrije arbeidskeuze

Naast de klassieke grondrechten zijn er ook sociale grondrechten. Waar klassieke grondrechten worden gezien als afweerrechten van de burger tegen de overheid, gelden sociale grondrechten als instructienormen voor de overheid die in het algemeen niet in rechte afdwingbaar zijn. (zie noot 65) Zo dient de overheid bijvoorbeeld maatregelen te treffen ter bevordering van de volksgezondheid. (zie noot 66) Bij botsing van een klassiek en een sociaal grondrecht - als implementatie van een sociaal grondrecht een inbreuk op een klassiek grondrecht met zich zou brengen - dient de beperkingsclausule van het klassieke grondrecht in acht te worden genomen. Dat betekent dat een klassiek grondrecht niet opzij kan worden gezet met een beroep op een zorgplicht die uit een sociaal grondrecht zou voortvloeien. (zie noot 67)

Een bijzondere positie neemt de vrijheid van onderwijs in artikel 23 van de Grondwet in. Deze bepaling is bij de algehele grondwetsherziening, waarin de hiervoor geschetste beperkings- en delegatiesystematiek werd ingevoerd, anders dan de andere grondrechten ongewijzigd gebleven. Deze systematiek geldt dan ook niet voor de vrijheid van onderwijs. (zie noot 68) Dat heeft tot gevolg dat algemeen geformuleerde beperkingen op de onderwijsvrijheid niet gebaseerd hoeven te worden op een expliciete beperkingsclausule. Ditzelfde geldt voor de vrijheid van arbeidskeuze in artikel 19, derde lid, van de Grondwet; daarbij zijn eveneens algemene beperkingen die niet tot een beperkingsclausule herleid kunnen worden, aanvaard. (zie noot 69)

e. Horizontale werking van grondrechten

De hiervoor beschreven beperkingssystematiek geldt in deze strikte zin alleen in de relatie tussen overheid en burger. Met in de Grondwet geregelde klassieke grondrechten is primair beoogd om de burger tegen de overheid te beschermen. Dat neemt niet weg dat grondrechten ook betekenis kunnen hebben in rechtsverhoudingen tussen burgers onderling, zoals bij de grondwetsherziening van 1983 en later in de rechtspraak tot op zekere hoogte is erkend. (zie noot 70) Deze gaat echter in beginsel niet zo ver dat beperkingen daarvan in verhoudingen tussen burgers onderling tot een grondwettelijke beperkingsclausule herleidbaar moeten zijn. Vaker spelen grondrechten een rol bij de inkleuring van open, civielrechtelijke begrippen, zoals 'redelijkheid en billijkheid' en 'maatschappelijke zorgvuldigheid'. Een in een grondrecht uitgedrukt belang wordt dan afgewogen tegen andere belangen. Voor zover de eis van een wettelijke grondslag in situaties tussen burgers onderling al betekenis heeft, wordt deze minder strikt uitgelegd.

5. Reikwijdte en beperking van de grondrechten in het EVRM en het EU-Handvest

Klassieke grondrechten zijn niet alleen in de Grondwet gecodificeerd, maar ook in mensenrechtenverdragen als het EVRM en het EU-Handvest van de grondrechten. Ook deze grondrechten mogen, mits aan de daarvoor geldende vereisten is voldaan, worden beperkt. Deze vereisten zijn geregeld in de beperkingsclausules.

a. *Reikwijdte*

Net als bij grondwettelijke grondrechten geldt dat de vraag naar de beperkingsmogelijkheden pas aan de orde kan komen als vaststaat dat iemands handeling onder de reikwijdte van het grondrecht valt. Onder het EVRM gaat het dan om de 'scope' van een verdragsartikel. Voor zover de grondrechten in het EU-Handvest corresponderen met die in het EVRM, zijn hun inhoud en reikwijdte dezelfde. (zie noot 71)

Omdat de reikwijdte van de bepalingen in het EVRM vanwege hun internationale toepasbaarheid heel ruim is, zijn de beperkingsmogelijkheden dat ook: reikwijdte en beperkingen zijn 'communicerende vaten'. Dat inhoud en reikwijdte van corresponderende bepalingen in het EU-Handvest dezelfde zijn, sluit niet uit dat het Unierecht ook vanwege een intensieve toetsing door het Hof van Justitie soms een ruimere bescherming kan bieden. Verder geldt dat het EU-Handvest alleen van toepassing is als het recht van de Unie ten uitvoer wordt gebracht. Dat betekent dat de lidstaten de grondrechten in het EU-Handvest moeten eerbiedigen wanneer zij optreden binnen het toepassingsgebied van het recht van de Unie. (zie noot 72)

b. *Beperkingsmogelijkheden: bij de wet voorzien, legitieme doelstelling, noodzakelijk in een democratische samenleving*

Eisen waaraan beperkingen op de uitoefening van grondrechten in het EVRM moeten voldoen, vloeien voort uit de tekst van de in het geding zijnde bepaling en de betekenis daarvan voor het concrete geval. (zie noot 73) Zij zijn wat betreft hun concrete invulling voornamelijk uit de jurisprudentie van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) af te leiden.

De eerste eis die in de clausule bij de genoemde verdragsbepalingen wordt vermeld, is dat beperkingen 'bij de wet zijn voorzien'. Uit de jurisprudentie van het Hof blijkt dat een gerechtvaardigde beperking op een grondrecht in dit kader aan drie voorwaarden moet voldoen. In de eerste plaats moet zij een grondslag hebben in het nationale recht. Deze grondslag kan een formeelwettelijke bepaling zijn, maar dat hoeft niet: met de term 'wet' wordt in de zinsnede 'bij de wet voorzien' niet noodzakelijkerwijs gedoeld op een wet in formele zin. Anders dan in de Grondwet wordt aan de term een materiële betekenis toegekend. (zie noot 74) Dat impliceert dat bijvoorbeeld ook jurisprudentie en ongeschreven recht onder omstandigheden onder het verdragsrechtelijke begrip 'wet' kunnen worden geschaard. (zie noot 75) Het Straatsburgse Hof kijkt met name naar de verschillende eigenschappen van de regel waaruit de beperking voortvloeit: deze moet toegankelijk ('accessible') en voorzienbaar ('foreseeable') zijn. Aan het toegankelijkheidsvereiste is in ieder geval voldaan als de regel is gepubliceerd en daadwerkelijk is te raadplegen. (zie noot 76) De eis van voorzienbaarheid hangt hiermee nauw samen. Regels moeten voldoende duidelijk zijn, zodat burgers hun gedrag erop kunnen afstemmen. (zie noot 77)

Beperking van in het EVRM gecodificeerde grondrechten moeten voorts een legitiem doel dienen. De beperkingsclausules bevatten doelcriteria waarin wordt aangegeven in het kader van welke belangen het grondrecht mag worden beperkt. Het gaat bijvoorbeeld om het belang van de openbare veiligheid of de bescherming van de gezondheid. Het is lastig om de

precieze reikwijdte van deze doelstellingen aan te geven. Het Hof beziet in een concreet geval steeds of een inmenging door een verdragsstaat in de uitoefening van een grondrecht een legitiem doel dient, maar wijdt daarbij geen aan hetgeen het legitieme doel in abstracto inhoudt. (zie noot 78) Ook de toetsing in concreto is doorgaans niet erg streng: maar zeer zelden wordt aangenomen dat het doel van het handelen van een verdragsstaat niet met het EVRM in overeenstemming is. (zie noot 79) Hoewel de opsomming van de doelstellingen limitatief is, zorgen hun ruime formulering en de flexibele benadering van het Hof ervoor dat de meeste maatregelen die in de uitoefening van een grondrecht inmenging, worden geacht een legitiem doel te dienen. Bovendien bevatten de relevante EVRM-bepalingen een beperkingsclausule waarin ofwel het belang van de gezondheid als legitiem doel genoemd wordt, ofwel geen specifiek doel is vereist - en dus ook niet is voorgeschreven. (zie noot 80) Als is vastgesteld dat een bepaalde maatregel die iemand beperkt in de uitoefening van zijn grondrechten, een basis heeft in het nationale recht en een legitiem doel dient, moet vervolgens worden gezien of een redelijke verhouding bestaat tussen de beperking en dit legitieme doel: de maatregel moet - zoals in de beperkingsclausules bij de artikelen 8 tot en met 11 en 2, Vierde Protocol EVRM staat vermeld - 'in een democratische samenleving noodzakelijk' zijn. Met andere woorden: de maatregel dient noodzakelijk en proportioneel te zijn. De beoordeling van de noodzaak en proportionaliteit van een maatregel hangt sterk af van de concrete omstandigheden van het geval. Meestal moet immers een afweging worden gemaakt tussen individuele belangen (die van de rechtzoekende) en maatschappelijke belangen (die worden gediend met het legitieme doel), waarbij tevens van belang is in hoeverre voor de minst vergaande maatregel is gekozen. In deze afweging hebben de verdragsstaten bij het EVRM een aanzienlijke eigen beoordelingsruimte, de zogenoemde 'margin of appreciation'. Zeker waar het preventieve maatregelen met het oog op de gezondheid betreft erkent het EHRM dat staten een aanzienlijke beoordelingsruimte hebben. (zie noot 81)

Dat ervan wordt uitgegaan dat met het EVRM corresponderende bepalingen in het EU-Handvest dezelfde inhoud en reikwijdte hebben, betekent dat de generieke beperkingsclausule in het Handvest (zie noot 82) moet worden uitgelegd in het licht van de specifieke beperkingsclausule die bij het corresponderende EVRM-recht hoort. In bepaalde gevallen toetst het HvJEU relatief streng aan de in de generieke beperkingsclausule opgenomen voorwaarden van noodzaak, geschiktheid en evenredigheid. Dit geldt bijvoorbeeld voor de bescherming van persoonsgegevens. (zie noot 83)

c. Positieve verplichtingen op grond van het EVRM

Naast de hiervoor beschreven negatieve verplichtingen die voor de overheid uit het EVRM voortvloeien - en die erop neerkomen dat zij zich zoveel mogelijk onthoudt van inmenging in de uitoefening van grondrechten - moet de overheid ook actief stappen nemen om grondrechten te beschermen. (zie noot 84) Deze 'positieve verplichtingen' kunnen worden omschreven als verplichtingen voor de overheid om actief te handelen om een effectieve uitoefening van een (klassiek) grondrecht door de burger mogelijk te maken. Zij beogen bepaalde rechten en vrijheden te waarborgen en verplichten de overheid daarom (onder omstandigheden) actief te handelen ter bescherming en verzekering van die rechten en vrijheden.

Het EHRM heeft vastgesteld dat uit hoofde van klassieke grondrechten positieve verplichtingen kunnen ontstaan. Zo brengen positieve verplichtingen die volgen uit het recht op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer met zich dat verdragsstaten moeten ingrijpen in (potentieel) gevaarlijke situaties waarbij de bescherming van de gezondheid in het geding is. (zie noot 85) Ook uit het in punt 2 genoemde recht op leven kunnen zij voortvloeien. (zie

noot 86) Voor de beantwoording van de vraag of de overheid aan haar positieve verplichtingen heeft voldaan, verricht het EHRM een 'fair balance'-toets. Daarbij gaat het na of er, alles in overweging genomen, een goed evenwicht is bereikt tussen de belangen van het individu en die van de samenleving als geheel.

In die belangenafweging valt niet uit te sluiten dat grondrechtelijke belangen tegen elkaar moeten worden afgewogen. Een positieve verlichting van de overheid om een grondrechtelijk belang te beschermen kan botsen met de uitoefening van grondrechten van individuele personen. Bekend in de rechtspraak zijn bijvoorbeeld de afwegingen tussen de vrijheid van meningsuiting ex artikel 10 van het EVRM en de bescherming van het recht op privé-leven op grond van artikel 8 van het EVRM. Zoals hierna nog aan de orde zal komen kan een botsing van grondrechten zich ook voordoen bij de bestrijding van de coronacrisis.

6. Verschillen in grondwettelijk en verdragsrechtelijk kader

Het grondwettelijk stelsel en het stelsel van het EVRM verschillen op belangrijke punten, die de Afdeling hierna als volgt samenvat: (zie noot 87)

Volgens de Grondwet geldt ten aanzien van grondrechtenbeperkingen dat:

- de Grondwet deze moet toelaten op grond van een specifieke clausulering;
- zij zijn neergelegd in specifieke algemeen verbindende voorschriften (regelgeving);
- waarbij het zwaartepunt bij de formele wetgever ligt, en beperking bij lagere regelgeving alleen is toegestaan als de Grondwet dat toelaat en de formele wetgever uitdrukkelijk delegeert.

Volgens het EVRM en het EU-Handvest geldt ten aanzien van grondrechtenbeperkingen dat:

- het verdrag deze moet toelaten op grond van een specifieke (EVRM) dan wel een generieke (EU-Handvest) clausulering;
- zij zijn neergelegd in normen die kenbaar en voorzienbaar zijn (dat kunnen bijvoorbeeld ook beleidsregels zijn);
- waarbij in beginsel niet relevant is door welke regelgever de beperkingen zijn gegeven;
- zij alleen zijn toegestaan voor zover zij noodzakelijk en proportioneel zijn in het belang van (een van de in het EVRM of het EU-Handvest genoemde) doelcriteria. Onder het EU-Handvest is tevens vereist dat de kern van het recht intact wordt gelaten.

Het is de rechter verboden formele wetten te toetsen aan de Grondwet. (zie noot 88) De grondwetgever heeft het oordeel over de vraag met welke bepalingen van de Grondwet bij het tot stand brengen van wetten rekening moet worden gehouden en op welke manier dit moet gebeuren, uitsluitend aan de wetgever zélf willen doen toekomen. (zie noot 89)

De rol die het EVRM en het EU-Handvest spelen in de rechtspraak over de toepassing van bevoegdheden en de verenigbaarheid daarvan met grondrechtenbepalingen, is ooraantegen groot: toetsing van formeel-wettelijke bepalingen door de rechter aan deze verdragen is op grond van de Grondwet namelijk wél toegestaan en geboden. Wettelijke voorschriften - waaronder begrepen wetten in formele zin - dienen buiten toepassing te blijven als die toepassing niet verenigbaar is met een ieder verbindende verdragsbepalingen. (zie noot 90)

Het voorgaande is van invloed op de positie van de formele wetgever. Voor hem geldt het grondwettelijk toetsingsverbod niet. Sterker nog: juist omdat de rechter formele wetten niet aan de Grondwet mag toetsen, ligt de controle op grondwetsconformiteit uitsluitend bij de wetgever zelf. Dat schept een bijzondere verantwoordelijkheid. Het aan de rechter gerichte toetsingsverbod impliceert een aan de wetgever gericht gebod tot zorgvuldige toetsing aan de Grondwet. Dit brengt met zich dat de formele wetgever bij het formuleren van

beperkingen op de uitoefening van grondrechten ook materiële criteria moet aanleggen, die onder meer kunnen worden gevonden in voldoende specificiteit en proportionaliteit. Deze criteria vereisen een grondige belangenafweging waarbij het belang van bescherming van het grondrecht zwaar dient te wegen. (zie noot 91)

7. Verhouding noodbevels- en verordeningsbevoegdheid en grondrechten in de Grondwet

Zoals hiervoor aan de orde is gekomen, wordt de bevoegdheid tot het geven en opstellen van noodbevelen en noodverordeningen - die normaal gesproken bij de burgemeester berust - op dit moment op grond van artikel 39 van de Wvr door de voorzitters van de veiligheidsregio uitgeoefend. De reikwijdte van de bevoegdheid verandert daarmee niet.

Zowel bij het geven van een noodbevel als bij het opstellen van een noodverordening geldt in beginsel dat weliswaar mag worden afgeweken van wettelijke voorschriften, maar niet van de Grondwet, zo vermeldt de tekst van beide bepalingen in de Gemeentewet. (zie noot 92) Vaststaat dat verschillende bepalingen in de modelnoodverordening een mogelijke beperking op de uitoefening van grondwettelijke grondrechten impliceren (zie ook punt 9). De vraag is daarom hoe de modelnoodverordening en de Grondwet en de daarin vastgelegde beperkingsclausules zich tot elkaar verhouden.

a. Tekst en totstandkomingsgeschiedenis

In punt 4 is de beperkingssystematiek van de Grondwet beschreven. Klassieke grondrechten mogen slechts worden beperkt door specifieke, algemeen verbindende voorschriften die door de formele wetgever zijn vastgesteld. Alleen als de grondwetsbepaling een delegatieterm bevat, mag de formele wetgever onder bepaalde voorwaarden de bevoegdheid tot het formuleren van beperkingen op grondrechten aan lagere regelgevers overdragen.

Als gezegd mag bij het geven van noodbevelen en het opstellen van noodverordeningen niet van de Grondwet worden afgeweken: de tekst van de Gemeentewet verbiedt dat. Voorts kan uit de grondwetsgeschiedenis worden afgeleid dat de artikelen 175 en 176 van de Gemeentewet als onvoldoende specifiek moeten worden aangemerkt. (zie noot 93) Het zijn zeer algemeen geformuleerde bevoegdheden ter handhaving van de openbare orde of ter beperking van gevaar, en er wordt niet in aangegeven welke grondrechten in welke mate beperkt kunnen worden. Hoewel tijdens de grondwetsherziening van 1983 enige relativering op de eis van een specifieke wettelijke grondslag is aangebracht (zie hiervoor punt 4c) zijn beperkingen van grondwettelijke grondrechten op grond van artikel 175 en 176 van de Gemeentewet niet of in elk geval moeilijk met de destijds aanvaarde beperkingssystematiek te rijmen.

Na de grondwetsherziening van 1983 lijkt er een zekere verschuiving te hebben plaatsgevonden. Uit de totstandkomingsgeschiedenis van de Gemeentewet blijkt dat de wetgever - in weerwil van de tekst van de beide bepalingen - een genuanceerder beeld schetste, waarin de eis van een specifieke wettelijke grondslag enigszins gerelativeerd is. Zowel de Tweede als de Eerste Kamer gaven te kennen dat beperking van enkele grondrechten, gelet op de noodrechtpraktijk, mogelijk moest zijn. Beide Kamers gingen akkoord met de stelling van de regering dat de burgemeester met toepassing van de noodbevels- en noodverordeningsbevoegdheid bepaalde, met name genoemde grondrechten, te weten de uitoefening van de vrijheid van godsdienst en levensovertuiging buiten besloten plaatsen, (zie noot 94) de vrijheid van meningsuiting, (zie noot 95) en de vergader- en betogingsvrijheid, (zie noot 96) mag beperken. De tekst van de beide bepalingen bleef niettemin ongewijzigd. (zie noot 97)

De bevoegdheid tot het beperken van andere grondwettelijke grondrechten zoals de bescherming van de persoonlijke levenssfeer (zie noot 98) - kan gelet op de parlementaire geschiedenis van de Gemeentewet haar grondslag in principe dus niet vinden in de beperkingsystematiek of de wetsgeschiedenis. Een strikte interpretatie daarvan zou betekenen dat de voorzitters van de veiligheidsregio deze grondrechten in de noodverordeningen niet mogen beperken en dat de noodverordeningsbevoegdheid daartoe in zoverre tekortschiet.

b. Redelijke uitleg en positieve verplichtingen als nuancerings?

In de literatuur wordt wel bepleit dat die strikte interpretatie niet onverkort moet worden gevolgd. Ruimte zou in de eerste plaats kunnen worden gevonden in de hiervoor genoemde (zie punt 4a) 'redelijke uitleg' van grondwetsartikelen - zij strekken niet zó ver dat de uitoefening ervan te allen tijde, op elke plaats en op iedere wijze geoorloofd is. (zie noot 99) Varianten daarop worden eveneens bepleit. Zo wordt bijvoorbeeld wel gesteld dat grondwettelijke beperkingsclausules niet in de weg staan aan een incidentele beperking van een grondrecht in een concreet geval vanwege wanordelijkheden, (zie noot 100) of vanwege een (dreigende) ramp of een zwaar ongeval. (zie noot 101)

In de tweede plaats zou, zo wordt wel bepleit, ruimte kunnen worden gevonden in conflicterende grondrechtsaanspraken, die ertoe leiden dat de overheid in haar handelen niet alleen de uitoefening van de klassieke grondrechten door burgers zoveel mogelijk moet respecteren, maar óók maatregelen moet nemen om de volksgezondheid te bevorderen en haar burgers te beschermen tegen levensbedreigende situaties. In dit verband spelen positieve verplichtingen onder artikel 2 EVRM en sociale grondrechten een rol (zie hiervoor punt 5c). Deze brengen met zich dat de staat niet alleen verplicht is zich te onthouden van het aantasten van leven, maar ook tot het nemen van noodzakelijke en geschikte stappen om het recht op leven van individuen binnen zijn rechtsmacht actief te beschermen.

Daartoe behoren verplichtingen om preventieve maatregelen te nemen ter bescherming van het leven van individuele personen, indien er een concrete indicatie bestaat van een risico voor een acute levensbedreigende situatie. In die gevallen worden overheden geacht op grond van artikel 2 van het EVRM preventief op te treden; ze mogen dergelijke gevaarlijke situaties dus niet gedogen. Deze redeneerlijn wordt wel ten grondslag gelegd aan de opvatting dat het geoorloofd is om in uitzonderlijke (concrete, acute en levensbedreigende) situaties gedurende korte tijd op grond van de noodbevels- en noodverordeningsbevoegdheden een inbreuk te maken op de uitoefening van grondwettelijke grondrechten - ondanks de strikte grondwettelijke beperkingsclausules. (zie noot 102)

8. Verhouding noodbevels- en verordeningsbevoegdheid en grondrechten in het EVRM en het EU-Handvest

Beperkingsvoorwaarden zijn cumulatief. Voor grondrechten die zowel in de Grondwet als het EVRM en het EU-Handvest worden beschermd, moet dus worden voldaan aan alle eisen die in de betreffende artikelen worden gesteld. Voor grondrechten die uitsluitend door het EVRM en het EU-Handvest worden beschermd - zoals de vrijheid van beweging in artikel 2, Vierde Protocol van het EVRM en artikel 45 EU-Handvest - geldt dat een noodbevel of een noodverordening op een globale wettelijke grondslag mag berusten. (zie noot 103) Om de toegankelijk- en voorzienbaarheid hiervan zoveel mogelijk te waarborgen, dienen de voorzitters van de veiligheidsregio's de noodmaatregelen zo duidelijk mogelijk te formuleren. Daarnaast dient steeds opnieuw de noodzaak en de proportionaliteit van de maatregelen te

worden beoordeeld.

9. Beperkende maatregelen

Welke beperkende maatregelen zijn genomen om de verdere verspreiding van het coronavirus tegen te gaan? Bij de beantwoording van deze vraag is allereerst van belang dat de maatregelen voor een groot deel berusten op een moreel appel van overheidswege. De oproepen bijvoorbeeld om zoveel mogelijk thuis te blijven, pas contact te zoeken met de huisarts als klachten verergeren en werktijden zoveel als mogelijk te spreiden zijn van groot belang. Het gevolg geven aan zulke oproepen kan door burgers als beperkend worden ervaren. Niettemin kunnen zulke sociale oproepen niet worden afgedwongen en niet worden beschouwd als algemeen verbindende voorschriften die grondrechten beperken. Deze dringende oproepen, hoe cruciaal ook, zullen derhalve buiten beschouwing blijven in dit overzicht van beperkende maatregelen.

a. Beperkende maatregelen op rijksniveau

Op rijksniveau zijn er slechts enkele beperkende maatregelen genomen. Met name zijn van belang:

- de uitoefening van burgerluchtverkeer in het luchtruim boven Nederland is verboden voor luchtverkeer vanuit hoog-ricicolanden naar luchthavens gelegen op Nederlands grondgebied; (zie noot 104)
- op het gebied van de strafrechtspleging is in de bestaande regeling van onderzoek naar de mogelijkheid van overbrenging van een ernstig besmettelijke ziekte (zie noot 105) de mogelijkheid gecreëerd om slijmvlies- of sputumonderzoek uit te voeren om vast te stellen of een verdachte in een strafzaak drager is van SARS-CoV-2; (zie noot 106)
- in het burgerlijk recht en het bestuursrecht is in de wettelijke mogelijkheid voorzien om de mondelinge behandeling plaats te laten vinden door middel van een tweezijdig elektronisch communicatiemiddel, (zie noot 107) en in het jeugdrecht is een wettelijke basis geboden om verlengingsbeslissingen ondertoezichtstelling en machtigingen uithuisplaatsing te geven zonder partijen te horen. (zie noot 108)

Bovengenoemde voorschriften kunnen achtereenvolgens beperkingen opleveren van de bewegingsvrijheid, (zie noot 109) de lichamelijke integriteit (zie noot 110) en het recht op een openbare terechtzitting. (zie noot 111) De grondslagen voor deze maatregelen zijn respectievelijk de reeds lang bestaande wettelijke bevoegdheid van de Minister van I en M om bij ministeriele regeling het uitoefenen van het burgerluchtverkeer tijdelijk te verbieden om redenen van openbare orde en veiligheid, (zie noot 112) en de Tijdelijke wet COVID-19 Justitie en Veiligheid. (zie noot 113) Gezien de grondrechtelijke aspecten reeds onderwerp zijn geweest van parlementaire beraadslaging en besluitvorming, (zie noot 114) zullen zij in wat hierna volgt buiten beschouwing blijven.

b. Beperkende maatregelen in noodverordeningen

De overige mogelijk beperkende maatregelen tegen de verdere verspreiding van het coronavirus vinden hun juridische grondslag in noodverordeningen van de voorzitters van de 25 veiligheidsregio's. (zie noot 115) Dit zijn tevens de maatregelen die tot het meeste maatschappelijk debat hebben geleid. Dat er 25 verschillende noodverordeningen zijn betekent niet dat er 25 volledig verschillende regimes gelden; de noodverordeningen zijn grotendeels gebaseerd op een modelnoodverordening van de voorzitters van de veiligheidsregio's gezamenlijk. In de modelverordening zijn de aanwijzingen van de Minister van VWS verwerkt. (zie noot 116) Zodoende is er in alle 25 veiligheidsregio's een hoge mate van uniformiteit in de normstelling.

De modelnoodverordening en de daarop gebaseerde noodverordeningen zijn meermalen herzien. Hierbij kunnen tot dusver grofweg drie periodes worden onderscheiden:

1. Totstandkoming en opschaling: Op 12 maart schalen alle veiligheidsregio's op naar GRIP-4, (zie noot 117) waarmee de voorzitter van de veiligheidsregio bij uitsluiting bevoegd wordt om de noodverordenende bevoegdheid van de burgemeester uit te oefenen. In een persconferentie kondigt het kabinet de eerste beperkende maatregelen aan. In een volgende persconferentie op 15 maart worden deze maatregelen uitgebreid: ook de scholen worden gesloten. Deze maatregelen worden op grond van Aanwijzingen van de Minister van VWS neergelegd in een eerste modelverordening van 19 maart;

2. Verlenging en verfijning: in persconferenties op 23 en 31 maart, en op 21 april worden (gedifferentieerd) verlengingen van de maatregelen aangekondigd en worden de regels en de uitzonderingen fijnmaziger. Deze aankondigingen van 21 april vinden via een aanwijzing van de Minister van VWS van 24 april hun weerslag in een nieuwe modelnoodverordening van 28 april;

3. Gefaseerde afbouw: op 6 mei 2020 worden de eerste versoepelingen aangekondigd. Deze aankondigingen zijn middels een aanwijzing van 8 mei vertaald in een modelnoodverordening van diezelfde datum.

Ondanks de hoge mate van uniformiteit in de normstelling zijn er hier en daar regionale nuances. Zo hebben de voorzitters van sommige veiligheidsregio's ervoor gekozen om naast de overgenomen voorschriften uit de modelnoodverordening aanvullende voorschriften op te nemen. Hiertoe zijn zij ook bevoegd. Deze aanvullende voorschriften zijn veelal gerelateerd aan dat wat regio-eigen is. Een voorbeeld zijn de maatregelen die in vooral kustprovincies zijn genomen om recreatief verblijf te verbieden. (zie noot 118)

Een ander voorbeeld is de uitzondering op het verbod op samenkomsten voor vergaderingen van de Staten-Generaal in de veiligheidsregio Haaglanden. (zie noot 119) Een ander construct dat regionaal maatwerk mogelijk maakt is de bevoegdheid voor de voorzitter van de veiligheidsregio om verboden gebieden en locaties aan te wijzen, al dan niet voor bepaalde tijdvakken. Deze bevoegdheid is in alle noodverordeningen opgenomen, met een uitzondering voor bewoners van woningen in het betreffende gebied of locatie en personen die aldaar noodzakelijke werkzaamheden verrichten. (zie noot 120) De eerste uitzondering is in het licht van het huisrecht ook grondrechtelijk relevant. Tot slot biedt de modelnoodverordening een grondslag om voor de voorzitter van de veiligheidsregio een generieke bevoegdheid om (categorieën van) gevallen van de verbodsbepalingen uit te zonderen. (zie noot 121)

Hierna volgt een overzicht van de (mogelijk) grondrechtenbeperkende maatregelen. Met name de volgende grondrechten zijn aan de orde:

- vrijheid van godsdienst en levensbeschouwing (artikel 6 Grondwet, artikel 9 EVRM, artikel 10 EU-Handvest);
- recht op privéleven, waaronder familieleven en huisrecht (artikel 10 Grondwet, artikel 8 EVRM, artikel 7 EU-Handvest);
- vrijheid van vergadering en betoging (artikel 9 Grondwet, artikel 11 EVRM, artikel 12 EU-Handvest m.b.t. vergadering);
- vrijheid van onderwijs (artikel 23 Grondwet, artikel 2 EP EVRM, artikel 14 EU-Handvest);
- de vrije arbeidskeuze (artikel 19, derde lid Grondwet, artikel 4, tweede lid, EVRM, artikel 15 EU-Handvest, artikel 1 Europees Sociaal Handvest);
- het eigendomsrecht (artikel 14 Grondwet, artikel 1 Eerste Protocol (EP) EVRM, artikel 17 EU-

Handvest);

- de vrijheid van ondernemerschap (artikel 16 EU-Handvest);
- de bewegingsvrijheid (artikel 2 Protocol 4 EVRM, artikel 45 EU-Handvest).

Als gezegd is dit overzicht gebaseerd op de modelnoodverordening van 28 april 2020 (hierna ook: de modelnoodverordening), omdat deze de meest ruime catalogus van mogelijk beperkende maatregelen bevat en dus het beste beeld biedt om de door de Kamer gestelde vragen te beantwoorden. Deze modelnoodverordening is ook als bijlage opgenomen. Navolgende verwijzingen naar artikelen zien op deze modelverordening, tenzij uitdrukkelijk een andere regeling wordt genoemd.

De (mogelijk) grondrechtenbeperkende maatregelen in de modelnoodverordening zijn de volgende:

- Een verbod om samenkomsten en evenementen te laten plaatsvinden, te (laten) organiseren of te laten ontstaan, dan wel aan dergelijke samenkomsten deel te nemen. (zie noot 122) Op grond van de toelichting bij de modelverordening van 28 april 2020 blijkt dat hier ook samenkomsten buiten de publieke ruimte onder kunnen vallen.

Relevante uitzonderingen zijn:

- wettelijk verplichte samenkomsten, zoals vergaderingen van gemeenteraden, mits daarbij niet meer dan honderd personen aanwezig zijn;
- samenkomsten die noodzakelijk zijn voor de continuering van de dagelijkse werkzaamheden van instellingen, bedrijven en andere organisaties, mits daarbij niet meer dan honderd personen aanwezig zijn en maatregelen zijn getroffen om 1,5 meter afstand tussen de aanwezigen te garanderen;
- uitvaarten en huwelijksvoltrekkingen, mits daarbij niet meer dan dertig personen aanwezig zijn;
- samenkomsten waarbij het recht zijn godsdienst of levensovertuiging vrij te belijden als bedoeld in artikel 6 van de Grondwet wordt uitgeoefend, mits daarbij niet meer dan dertig personen aanwezig zijn; (zie noot 123)

- Een verbod voor eenieder om zich in de publieke ruimte in een groep van drie of meer personen op te houden zonder tot de dichtstbijzijnde persoon in die groep en andere personen een afstand te houden van ten minste 1,5 meter. (zie noot 124) Dit verbod is niet van toepassing op personen die een gezamenlijke huishouding vormen. (zie noot 125)

- Een verbod op de openstelling van:

- eet- en drinkgelegenheden (afhaalfunctie uitgezonderd);
- sport- en fitnessgelegenheden;
- sauna's;
- seksinrichtingen;
- coffeeshops (afhaalfunctie uitgezonderd);
- inrichtingen waar speelautomaten als bedoeld in de Wet op de kansspelen kunnen worden gespeeld;
- inrichtingen waar op de uiterlijke verzorging gerichte contactberoepen worden uitgeoefend (afhaalfunctie uitgezonderd). (zie noot 126)

- Een verbod om contactberoepen uit te oefenen; (zie noot 127)

- Een verbod om zich te bevinden in door de voorzitter aangewezen gebieden of locaties; (zie noot 128)

- Een verbod om onderwijsactiviteiten te verrichten in onderwijsinstellingen; (zie noot 129)
- Een verbod op toegang tot zorginstellingen en woonvormen in de ouderenzorg zonder toestemming van de beheerder. (zie noot 130)

10. Wetgeving en bestuur in crisistijd

Alvorens de voorlichtingsvragen te beantwoorden maakt de Afdeling, mede met het oog op de toekomst, eerst enkele algemene opmerkingen over een belangrijk hoofdbestanddeel van het voorlichtingsverzoek: (zie noot 131) de betekenis van de parlementaire en democratische controle in de maatschappelijke en bestuurlijke context van de huidige crisis. Voorafgaand daaraan volgt eerst een opmerking over de sleutel waarin de relevante aspecten op dit moment moeten worden beoordeeld.

a. Besturen in crisistijd

Besturen in crisistijd geschiedt noodzakelijkerwijs op basis van beperkte en snel veranderende kennis. Wat een week eerder ondenkbaar was, kan een week later gemeengoed zijn. Met de kennis van later, zouden sommige beslissingen wellicht anders zijn uitgevallen. Wat gisteren proportioneel leek, staat vandaag wellicht juist niet langer in redelijke verhouding tot het te bereiken doel. Omgekeerd kan wat gisteren doeltreffend en doelmatig leek, met de kennis van vandaag juist onvoldoende ingrijpend zijn.

Het is in dat licht bezien essentieel dat de genomen maatregelen waarop het voorlichtingsverzoek doelt, in dit soort omstandigheden worden beoordeeld en gewogen in het licht van de bij de beslisnemer op dat moment naar redelijkheid aanwezige kennis. Een te gemakkelijk oordeel achteraf met de informatie die inmiddels voorhanden is, moet worden voorkomen. Dat geldt te meer omdat nog steeds veel onzeker is over hoe de situatie verder gaat verlopen en dus ook de komende tijd met een beperkte kennis moet worden gehandeld.

Hetzelfde kan gezegd worden over de keuze welk instrumentarium in de crisis moet worden ingezet. Zoals hiervoor geschetst kent het noodrecht in Nederland verschillende vormen, elk met eigen voor- en nadelen. Daarbij is van belang dat aanvankelijk, tussen 6 en 12 maart, nog sprake leek te zijn van een regionale, beperkte uitbraak (in Noord-Brabant). Dit leidde ertoe dat er in eerste instantie gewerkt is met het nemen van maatregelen via een noodverordening afkomstig van de als eerste zwaar getroffen veiligheidsregio. (zie noot 132)

In dat licht is begrijpelijk dat in de daarop volgende fase, toen bleek dat de crisis minder regionaal en beperkt was dan oorspronkelijk gedacht, het systeem van GRIP-4 met een modelverordening op basis van een aanwijzing van de Minister van VWS is toegepast die betrekking had op alle 25 veiligheidsregio's. (zie noot 133) Dit model had als grote voordeel dat het snel ingezet kon worden en flexibel was. Omdat er in het allereerste begin, oij aanvang van de crisis, nog zeer weinig bekend was over de vraag of maatregelen voor heel Nederland gelijklopend zouden moeten zijn of dat er sprake zou zijn van grote regionale verschillen lag de keuze voor maatregelen via de veiligheidsregio's voor de hand. Dit betekent dat de huidige maatregelen in een acute, onvoorziene crisissituatie tot stand zijn gebracht in de vorm van opeenvolgende noodverordeningen van voorzitters van veiligheidsregio's.

Zoals bekend ziet het er naar uit dat de crisissituatie voorlopig nog zal voortduren. Daarbij zijn verschillende fasen te onderscheiden. De eerste fase was die van de acute crisis. Op dit moment zitten we in een fase waarin geen sprake meer is van een acute noodsituatie maar nog steeds wel van een zeer uitzonderlijke situatie. Daarin kunnen nog niet alle mogelijk beperkende maatregelen opgeheven worden. Denkbaar is ook dat er op enig moment

opnieuw moet worden opgeschaald. Dit betekent dat ingrijpende, (mogelijk) grondrechtbeperkende maatregelen waarschijnlijk gedurende een relatief lange periode van kracht zullen moeten blijven. (zie noot 134)

b. *Parlementaire controle*

Een apart onderdeel van het voorlichtingsverzoek betreft de democratische controle. Deze komt op dit moment in de eerste plaats naar voren door middel van de ministeriële verantwoordelijkheid. De eerst verantwoordelijke ministers (met een bijzondere rol voor de minister-president) leggen in het openbaar en duidelijk zichtbaar de genomen maatregelen en de daarbij gemaakte afwegingen uit aan de bevolking. Zij leggen daarover ook verantwoording af aan het parlement. Het afleggen van publieke verantwoording is van groot maatschappelijk belang. Wil de democratie juist in crisistijd zijn kracht behouden dan moet de overheid een gezicht hebben: burgers, kiezers moeten in alle openheid kunnen zien wie van de overheid waarop aanspreekbaar is. Ook is van groot belang dat zoveel mogelijk de feiten en gegevens op grond waarvan besluiten worden genomen, openbaar worden gemaakt.

In crisissituaties zal met het oog op de noodzakelijke slagkracht aan het bestuur een zekere, soms grote beleidsvrijheid worden toegekend. (zie noot 135) Er moeten immers snel en soms ingrijpende maatregelen worden genomen. Juist ook in dergelijke omstandigheden is parlementaire controle essentieel. De Tweede en Eerste Kamer hebben dan ook terecht onderkend dat de parlementaire werkzaamheden zoveel mogelijk moeten doorgaan, indien nodig op een op de bijzondere omstandigheden afgestemde wijze. (zie noot 136) De controle op de noodzaak en proportionaliteit van de maatregelen die gericht zijn op de beheersing van de crisis, is daar een essentieel onderdeel van.

Het gecodificeerde staatsnoodrecht (zie hiervoor punt 2) en het wettelijk crisisbeheersingsregime (zie hiervoor punt 3) verschillen wat betreft de betrokkenheid van vertegenwoordigende organen. In het eerste geval is voorzien in grondwettelijke gegarandeerde parlementaire betrokkenheid, die bij formele wet verder is versterkt. Het parlement is niet betrokken bij de inwerkingstelling, maar wanneer bepalingen van gecodificeerd staatsnoodrecht in werking zijn gesteld, beslissen de Staten-Generaal in verenigde vergadering omtrent het voortduren daarvan. (zie noot 137) De afkondiging van de beperkte of algemene noodtoestand wordt bovendien terstond medegedeeld aan de Staten-Generaal. (zie noot 138) Bij de afzonderlijke inwerkingstelling van noodrechtelijke bepalingen is eveneens voorzien in parlementaire betrokkenheid. (zie noot 139) Deze wettelijke voorzieningen stellen het parlement in staat om, zo nodig ook tussentijds, te controleren op welke wijze bevoegdheden in die omstandigheden worden uitgeoefend. Zoals gezegd is toepassing van het klassieke staatsnoodrecht tot nu toe niet ingezet.

c. *Democratische controle in de Wpg jo. Wvr*

In het tweede geval, waarin het crisisbeheersingsregime wordt toegepast, is de situatie diffuser. De mate waarin en de wijze waarop democratische controle wordt uitgeoefend, hangt af van de omstandigheden. Dat geldt ook voor de thans toegepaste constructie op grond van de Wet publieke gezondheid (Wpg) en de Wet veiligheidsregio's (Wvr). Daarin zijn ook de verhoudingen tussen bestuurslagen aan de orde.

De beperkende maatregelen zijn op dit moment vastgelegd in noodverordeningen. Daarbij geldt dat in het normale geval waarin de burgemeester de noodverordening vaststelt, de gemeenteraad op grond van artikel 176 van de Gemeentewet een belangrijke legitimerende en controlerende rol heeft. Wordt de noodverordenende bevoegdheid echter uitgeoefend door de voorzitter van de veiligheidsregio, dan controleert de gemeenteraad in de betreffende veiligheidsregio enkel achteraf: de voorzitter van de veiligheidsregio brengt dan

samen met de burgemeesters die deel uitmaakten van het regionaal beleidsteam, schriftelijk verslag uit aan de raden over het verloop van de gebeurtenissen en de besluiten die hij heeft genomen. (zie noot 140) Ook is de voorzitter van de veiligheidsregio verplicht de betreffende raden achteraf desgewenst mondelinge inlichtingen te verstrekken. (zie noot 141) Hiermee is bedoeld te verzekeren dat in de raad die het aangaat verantwoording wordt afgelegd door de verantwoordelijke bestuurder. (zie noot 142) De gemeenteraad heeft echter in die bijzondere constellatie niet de bevoegdheid aan een eventueel negatief oordeel consequenties te verbinden. (zie noot 143)

Naast gemeentelijke en regionale bestuursorganen is op Rijksniveau ook de Minister van VWS betrokken. Zodra sprake is van de bestrijding van een infectieziekte behorend tot groep A, of een directe dreiging daarvan, heeft de Minister van VWS de leiding over de bestrijding. Dit betekent dat het optreden van de voorzitter van de veiligheidsregio tot op grote hoogte samenvalt met de leidinggevende rol van de minister. (zie noot 144) Bij de totstandkoming van de Wpg is van regeringswege gesteld dat zo'n leidinggevende rol van de minister over de veiligheidsregio verenigbaar moet zijn met het geheel van bestuurlijke verantwoordelijkheden zoals deze op decentraal niveau gelden. Een dergelijk optreden zou, aldus de regering destijds, ook afdoende democratisch gelegitimeerd moeten zijn en dienovereenkomstig kunnen worden verankerd in de Wet veiligheidsregio's. (zie noot 145) De leidinggevende rol van de Minister van VWS is echter nooit ingepast in de bovenbedoelde verantwoording achteraf van de veiligheidsregio's naar de gemeenteraden. Hier ligt dus logischerwijs een controlerende taak op nationaal niveau voor de Staten-Generaal.

d. Democratische controle en grondrechten

Samenvattend verschillen het gecodificeerde staatsnoodrecht (zie hierover punt 2) en het wettelijk crisisbeheersingsregime (zie hierover punt 3) als het gaat om de bestuurlijke uitwerking. Het gecodificeerde staatsnoodrecht gaat uit van centrale regie. (zie noot 146) Op grond van het gecodificeerde staatsnoodrecht mag onder bepaalde voorwaarden van een uitputtende lijst grondwetsbepalingen worden afgeweken. (zie noot 147) Daaronder kunnen onder bijzondere omstandigheden ook enkele in artikel 103, tweede lid, van de Grondwet genoemde grondrechten vallen.

Het systeem van crisisbeheersing gaat op de grondslag van de gemeentelijke bevoegdheden uit van regionale regie, met dien verstande dat deze in feite van rijkswege kan worden overgenomen. Het systeem van crisisbeheersing dient binnen de reguliere grondrechtelijke beperkingssystematiek van de Grondwet (zie hierover punt 4) te blijven; bij noodverordening mag niet van de Grondwet wordt afgeweken. In beide gevallen hangt de verhouding tot het EVRM af van de vraag of artikel 15 van het EVRM wel of niet van toepassing is (zie hierover punt 2c).

11. Beantwoording voorlichtingsvragen

In het licht van het voorgaande beantwoordt de Afdeling nu de in het voorlichtingsverzoek gestelde vragen. De Afdeling merkt op dat de vragen naar de democratische controle, de fasering van de afbouw en de proportionaliteit van de maatregelen bij de beheersing van crises met een bovenlokaal karakter, zoals uit de voorgaande analyse (zie punt 10) al naar voren kwam, nauw met elkaar samenhangen. Dit betekent dat de antwoorden op de vier gestelde vragen steeds in onderling verband gelezen moeten worden. In het licht van die samenhang beantwoordt de Afdeling de eerste twee vragen tezamen.

Op basis van het voorafgaande komt de Afdeling tot de volgende antwoorden:

1. In hoeverre wordt bij elk van de maatregelen voldoende rekening gehouden met de aard

van het grondrecht dat daarbij naar de mening van de Afdeling in het geding is?

2. In hoeverre zijn de minst vergaande maatregelen getroffen die nodig zijn voor het bereiken van het doel?

a. Verdragsrechten

Bij het antwoord op deze vragen moeten grondwettelijke en verdragsrechtelijke grondrechten worden onderscheiden. Anders dan de Grondwet stellen het EVRM en het EU-Handvest niet de eis van een specifieke formeel-wettelijke grondslag voor grondrechtenbeperkingen. Wel stelt het EVRM randvoorwaarden aan de toegankelijkheid en voorzienbaarheid daarvan. Dat betekent dat de noodverordeningen adequaat gepubliceerd moeten worden. (zie noot 148) Daarnaast moeten de verordeningen - in de mate dat spoed en complexiteit dat toelaten - voldoende duidelijk zijn voor burgers om hun gedrag op af te stemmen. Aangenomen mag worden dat dit gelet op de rechtspraak van het EHRM het geval is. (zie noot 149) Daarbij is onvermijdelijk dat in de praktijk vragen rijzen over de exacte toepassing daarvan en de reikwijdte van de maatregelen, in het bijzonder ten aanzien van het begrip samenkomst. (zie noot 150)

Voorts is van belang dat het EVRM in de clausuleringen bij de relevante vrijheden het belang van de gezondheid als een legitiem doel van beperkingen noemen. (zie noot 151) Ook wordt de bescherming van de volksgezondheid aanvaard als een legitieme doelstelling voor de beperking van rechten uit het EU-Handvest. (zie noot 152) Daarnaast geldt op grond van artikel 2 van het EVRM (het recht op leven) voor de overheid een positieve verplichting om effectieve maatregelen te treffen om het recht op leven te beschermen in geval van een reëel en onmiddellijk gevaar voor het leven van anderen. Voorts brengen positieve verplichtingen op grond van artikel 8 van het EVRM (het recht op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer) met zich dat de overheid ingrijpt in (potentieel) gevaarlijke situaties waarbij de bescherming van leven en gezondheid in het geding is. (zie noot 153) Aan deze verplichtingen geeft de regering in de crisis van nu uitvoering. (zie noot 154)

Een belangrijke voorwaarde is verder dat de beperkingen op grond van het EVRM en het EU-Handvest noodzakelijk en proportioneel moeten zijn. Het EU-Handvest vereist specifiek dat beperkingen altijd de wezenlijke inhoud van grondrechten dienen te eerbiedigen. Daarbij erkent het EHRM dat verdragsstaten bij het nemen van preventieve maatregelen met het oog op de bescherming van de gezondheid een aanzienlijke beoordelingsruimte, ofwel 'margin of appreciation' hebben. (zie noot 155) Gelet op het onmiskenbaar zware belang van de volksgezondheid dat in het geding is, voldoen de noodverordeningen aan deze eisen.

Ten slotte wijst de Afdeling op de inbreuk die door verschillende maatregelen in de modelverordening - bijvoorbeeld het verbod op openstelling van bepaalde inrichtingen en op het uitoefenen van contactberoepen - wordt gemaakt op het eigendomsrecht (zie noot 156) en de vrijheid van ondernemerschap. (zie noot 157) Deze beperkingen acht de Afdeling aanvaardbaar, gelet op de grote marge die artikel 1, Eerste Protocol van het EVRM laat voor de regulering van eigendom. Hetzelfde geldt voor artikel 16 EU-Handvest, gezien de verwijzing naar de nationale wetgevingen en praktijken. In het kader van de proportionaliteit zijn in dit verband ook de genomen generieke en grofmazige steunmaatregelen die onder meer zien op compensatie van inkomsten- en omzetverliezen relevant. (zie noot 158) Een aandachtspunt is dat de tekst van de noodverordeningen en de toepassing daarvan, gelet op deze rechten helder, consistent en niet willekeurig zijn.

Het voorgaande betekent dat voor de grondrechten die uitsluitend door het EVRM en het EU-Handvest worden beschermd, zoals met name de vrijheid van beweging, (zie noot 159) de

noodverordeningen op zichzelf een toereikende grondslag bieden. Wel moet worden opgemerkt dat ook bij de toepassing van bepalingen uit de noodverordeningen in concreto, de proportionaliteitseis geldt. Dat houdt in dat ook in de uitvoering en de handhaving het overheidsoptreden proportioneel moet zijn. In laatste instantie kan dit door de rechter worden getoetst.

Hoewel de bewegingsvrijheid aan vele bepalingen van de noodverordeningen raakt wordt met bovenstaande constatering slechts een deel van de vraagstelling gedekt. De meeste grondrechten immers worden niet alleen in het EVRM en het EU-Handvest beschermd maar ook in de Grondwet. De daarin vastgelegde beperkingsvoorwaarden zijn can cumulatief; er dient ook aan de grondwettelijke beperkingsclausules te zijn voldaan.

b. Grondwettelijke grondrechten: algemeen

Alvorens in te gaan op de betekenis van de grondwettelijke beperkingssystematiek voor de geldende noodverordeningen zij opgemerkt dat deze niet geldt voor alle grondwettelijke grondrechten. Met name de vrijheid van onderwijs neemt een bijzondere positie in. Het (partiële) verbod op openstelling van onderwijsinstellingen vormt een beperking van de vrijheid om onderwijs te (doen) geven als bedoeld in artikel 23, tweede lid, van de Grondwet. In dit verband is echter van belang dat artikel 23 van de Grondwet buiten de grondwetsherziening van 1983 is gebleven en de beperkingssystematiek daarop derhalve niet van toepassing is (zie hiervoor punt 4 d). Dat betekent dat algemene beperkingen op deze vrijheid, gebaseerd op neutrale van volksgezondheid en preventie die ook op een breed scala van andere instellingen toepassing vinden, met inachtneming van proportionaliteit en subsidiariteit toelaatbaar zijn, ook al zijn ze niet te herleiden tot een beperkingsclausule. Dat geldt ook met betrekking tot de grondwettelijke vrijheid van arbeidskeuze. (zie noot 160)

Dat is niet zonder meer het geval voor de grondrechten waarvoor de grondwettelijke beperkingssystematiek wel geldt. Strikt geredeneerd is de wettelijke grondslag voor de noodverordeningbevoegdheid ex artikel 176 van de Gemeentewet - die op grond van de Wvr tijdelijk door de voorzitters van de veiligheidsregio's wordt uitgeoefend - onvoldoende specifiek. Het wetsartikel voorziet in een algemene verordeningbevoegdheid. (zie noot 161) Daarvan kan weliswaar alleen in bepaalde situaties gebruik worden gemaakt, maar zij is niet specifiek gericht op de beperking van grondrechten. Ook de Wpg biedt met het oog daarop geen toereikende basis. (zie noot 162)

Hiervoor bleek echter dat in vervolg op de zeer beperkte relativeringen van de grondwettelijke beperkingssystematiek die reeds bij de totstandkoming van de grondwetsherziening van 1983 zijn erkend, in de loop van de tijd door de wetgever en in de literatuur over artikel 175 en 176 van de Gemeentewet een genuanceerder standpunt is ingenomen (zie hiervoor punt 7). Zo heeft de formele wetgever zélf de grondwettelijke specificiteitseis enigszins gerelativeerd voor de vrijheid van godsdienst en levensovertuiging voor zover die buiten gebouwen of besloten plaatsen wordt uitgeoefend, (zie noot 163) de (mondelijke) uitingsvrijheid, (zie noot 164) en de vergader- en betogingsvrijheid. (zie noot 165) De noodbevoegdheden in artikel 175 en 176 van de Gemeentewet kunnen in bijzondere urgente gevallen, waarin de Wet openbare manifestaties onvoldoende middelen biedt, gezien worden als de delegerende wet die door deze grondwetsbepalingen vereist wordt. (zie noot 166) De rechter is dit standpunt voor zover het ging om concrete noodbevelen gevolgd. (zie noot 167)

Gelet op het voorgaande is het verdedigbaar dat in een acute, concrete en levensbedreigende situatie - zoals het plotseling uitbreken van het coronavirus - de beperking van grondrechten gedurende een korte periode op een globalere wettelijke grondslag berust

dan de Grondwet normaliter vereist. Daarbij speelt een rol dat de overheid in deze situatie onmiskenbaar een, ook uit mensenrechtenverdragen voortvloeiende, verplichting heeft om het recht op leven te beschermen. Daarop geldt dat naarmate deze situatie langer duurt de juridische houdbaarheid van deze constructie afneemt. Nu de crisis ondanks het perspectief van een geleidelijke afbouw voorlopig aanhoudt heeft de regering dan ook terecht een tijdelijke wet aangekondigd. Deze dient op korte termijn voor de thans en in de toekomst noodzakelijke beperkende maatregelen een steviger juridisch fundament te geven.

c. Grondwettelijke grondrechten: samenkomsten

De Afdeling stelt vast dat er maatschappelijke discussie is over specifieke onderdelen van de modelverordening. Deze heeft met name betrekking op het verbod van samenkomsten en de mogelijke uitzonderingen daarop. Op grond van artikel 2.1 van de modelnoodverordening is het verboden om samenkomsten te laten plaatsvinden, te (laten) organiseren of te laten ontstaan, dan wel aan zulke samenkomsten deel te nemen. Het begrip 'samenkomsten' werd in de eerste modelverordeningen als volgt gedefinieerd:

"openbare samenkomsten en vermakelijkheden als bedoeld in artikel 174 van de Gemeentewet, samenkomsten in voor het publiek openstaande gebouwen en daarbij behorende erven, alsmede in vaartuigen, en samenkomsten buiten de publieke ruimte".

In de modelnoodverordeningen van 28 april 2020 wordt het begrip niet meer gedefinieerd. Uit de toelichting blijkt dat het verbod op samenkomsten ook in die modelverordening mede ziet op samenkomsten buiten de publieke ruimte, zodat kan worden opgetreden tegen bijvoorbeeld 'coronafeestjes' in studentenhuzen, garages en loodsen.

Een aantal grondrechten heeft betrekking op het verbod op samenkomsten : de betogingsvrijheid, de vrijheid van godsdienst en levensbeschouwing en het recht op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer. De Afdeling gaat op deze rechten kort in.

i. Betogingen

In de eerste modelnoodverordeningen waarin het begrip 'samenkomsten' werd gedefinieerd vielen betogingen niet binnen het bereik van deze definitie. Betogingen zijn niet aan te merken als openbare samenkomsten of vermakelijkheden als bedoeld in artikel 174 van de Gemeentewet. (zie noot 168) Dit betekent dat de regulering van betogingen werd geacht plaats te vinden op grond van de Wet openbare manifestaties (Wom) toen deze eerste verordeningen van kracht waren - zij hadden er immers geen betrekking op. In de modelverordening van 28 april 2020 is dat anders: nu het begrip 'samenkomsten' in het geheel niet meer wordt gedefinieerd, zouden ook betogingen daaronder kunnen vallen. Omdat in de uitzonderingen op het verbod op samenkomsten geen betogingen in de zin van artikel 9 van de Grondwet worden genoemd, zou kunnen worden gesteld dat betogingen op grond van de noodverordeningen geheel zijn verboden. Niet duidelijk is of met deze wijziging ook een dergelijke aanscherping is beoogd.

Noodverordeningen dienen uit grondrechtelijk oogpunt niet verder te gaan dan nodig is. Mede in dat licht bezien moet ervan worden uitgegaan dat betogingen zijn blijven vallen onder het regime van de Wom. Dat wil niet zeggen dat het verbod op het niet in acht nemen van een veilige afstand van 1,5 meter wanneer men zich met een groep van drie of meer personen in de publieke ruimte bevindt, niet van toepassing is op betogingen. De gangbare methode van de redelijke uitleg (zie hiervoor punt 4a) brengt met zich dat de betogingsvrijheid onder de huidige omstandigheden niet zó ver reikt dat de afstandseisen die voortvloeien uit de modelverordening over de wijze waarop zij kunnen worden uitgeoefend, als beperkingen van dit grondrecht moeten worden opgevat. Voor zover daarvan wel sprake

zou zijn kan de burgemeester - en thans, vanwege de toepasselijkheid van artikel 39 Wvr, de voorzitters van de veiligheidsregio's - op grond van de Wom voorschriften en beperkingen stellen 'ter bescherming van de gezondheid'. Voorschriften die betrekking hebben op de eis om in de publieke ruimte 1,5 meter afstand van elkaar te houden en op maximering van het aantal deelnemers zijn in dit licht geoorloofd.

ii. Religieuze samenkomsten

Op het verbod op samenkomsten is in de modelverordening van 28 april 2020 een uitzondering gemaakt voor samenkomsten waarbij het recht zijn godsdienst of levensovertuiging vrij te belijden als bedoeld in artikel 6 van de Grondwet wordt uitgeoefend. Gelet op de definitie van het begrip 'samenkomst' heeft deze uitzondering zowel betrekking op het belijden van godsdienst buiten besloten plaatsen als ook daarbinnen.

Voor zover het de situatie buiten besloten plaatsen betreft, verwijst de Afdeling naar hetgeen hiervoor is opgemerkt: voor zover de vrijheid van godsdienst en levensovertuiging in het geding is, staat de Wom toe dat aan de uitoefening daarvan voorschriften en beperkingen kunnen worden gesteld ter bescherming van de gezondheid. De Afdeling acht de afstandseis en de maximering van het aantal deelnemers in dit licht geoorloofd.

Voor zover de modelverordening religieuze samenkomsten met meer dan 30 personen binnen gebouwen verbiedt, merkt de Afdeling op dat dit aspect van de vrijheid van godsdienst ingevolge artikel 6, eerste lid, van de Grondwet, anders dan samenkomsten die gebaseerd zijn op artikel 6, tweede lid (religieuze bijeenkomsten buiten gebouwen en besloten plaatsen) en artikel 9, tweede lid (betogingen), alléén bij wet in formele zin kan worden beperkt. De Grondwet voorziet in dit geval niet in een delegatiemogelijkheid. Bij de totstandkoming van artikel 176 van de Gemeentewet is artikel 6, eerste lid, van de Grondwet ook niet genoemd als bepaling in het kader waarvan de eis van een specifieke wettelijke grondslag enigszins werd gerelativeerd (zie hiervoor punt 7). Voorts staat artikel 103, tweede lid, van de Grondwet, anders dan bij andere grondwettelijke grondrechten, geen afwijking toe van artikel 6, eerste lid. (zie noot 169)

De spanning met artikel 6, eerste lid, van de Grondwet kan voor een korte periode wellicht worden weggenomen met de methode van de redelijke uitleg. Deze houdt in dat de op grond van de noodverordeningen geldende maximering van het aantal deelnemers voor religieuze samenkomsten binnen gebouwen geen beperking zou zijn van de vrijheid van godsdienst. Een redelijke uitleg van de vrijheid van godsdienst zou dan met zich brengen dat dit recht niet zó ver reikt dat het onder de huidige omstandigheden een onbeperkt aantal deelnemers aan religieuze bijeenkomsten omvat, zelfs indien het samenkomsten binnen gebouwen en besloten plaatsen betreft. (zie noot 170) Volgens deze redenering blijft gebruik van enige betekenis over, omdat er kleinschalige bijeenkomsten van maximaal 30 personen mogelijk zijn en er bovendien in de vorm van meerdere diensten en livestreams, om te bewerkstelligen om iedereen die dat wenst te laten deelnemen. Deze uitleg zou echter gelet op de spanning met artikel 6, eerste lid, van de Grondwet slechts in een acute situatie, voor een korte periode, soelaas kunnen bieden (zie hiervoor onder b).

iii. Samenkomsten in de privésfeer

Zoals hiervoor vermeld wordt in de modelnoodverordening van 28 april 2020 het begrip 'samenkomst' niet meer gedefinieerd. Daarmee kan de verordening ook zien op samenkomsten buiten de publieke ruimte en dus ook op samenkomsten van meer dan drie personen achter de voordeur, in de woning.

De Afdeling meent dat een dergelijke maatregel de kern raakt van het recht op eerbiediging

van de persoonlijke levenssfeer, in het bijzonder van het huisrecht. Zij grijpt diep in de uitoefening van dit grondrecht. De vraag is of artikel 176 van de Gemeentewet zo ver strekt dat het daarvoor een basis kan bieden. Blijkens artikel 174 van de Gemeentewet ziet de burgemeester toe op 'openbare samenkomsten en gemakkelijkheden alsmede op de voor het publiek openstaande gebouwen en besloten plaatsen'. Voor zover de burgemeester bevoegdheden heeft die op de woning betrekking hebben, gaat het alleen om zeer specifieke situaties waarin de openbare orde wordt verstoord. (zie noot 171) Aangenomen moet worden dat dat ook geldt voor de noodbevoegdheid ex artikel 176 van de Gemeentewet. Bij de totstandkoming van artikel 176 van de Gemeentewet is artikel 10 van de Grondwet waarin de persoonlijke levenssfeer wordt beschermd, ook niet genoemd als bepaling in het kader waarvan de grondwettelijke eis van een specifieke wettelijke grondslag enigszins werd gerelativeerd (zie hiervoor punt 7).

Met het oog daarop moeten de modelnoodverordeningen, gelet op artikel 10 van de Grondwet en inhoud en strekking van artikel 176 van de Gemeentewet, zo worden gelezen dat samenkomsten in de privésfeer daar alleen onder vallen als de samenkomst in het concrete geval raakt aan de publieke sfeer. Dat is bijvoorbeeld het geval als een samenkomst, bijvoorbeeld in een garage of op een erf, feitelijk voor iedereen toegankelijk blijkt of als een samenkomst op een andere wijze de openbare orde raakt. In andere gevallen moet ervan worden uitgegaan dat samenkomsten in de strikte privésfeer erbuiten vallen. Zou men in het belang van de volksgezondheid verder willen gaan dan zal daarvoor de eerder genoemde tijdelijke wet een specifieke grondslag moeten bieden.

Enigszins anders ligt het bij het verbod in de modelnoodverordening om op bezoek te gaan in een verpleeghuis zonder toestemming van de beheerder. Ook daarbij is het recht op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer in het geding. Daarvoor geldt echter dat blijkens de formulering van de desbetreffende bepaling het niet de regeling zélf is die het verbod oplegt maar de beheerder van het verpleeghuis. Deze bepaalt uiteindelijk door het al dan niet geven van toestemming of bezoek mogelijk is. Daarmee vindt de beperking plaats in de rechtsverhouding tussen het verpleeghuis en de bewoner en zijn familie. In die rechtsverhouding is de eis van een specifieke wettelijke grondslag als zodanig niet of niet rechtstreeks van toepassing (zie hiervoor punt 4e). Wel dient het grondrecht in kwestie als zwaarwegende factor te worden meegewogen bij de belangenafweging door de beheerder bij de toestemmingsbeslissing. Nu de feitelijke - ingrijpende - gevolgen van een negatieve beslissing voor de bewoners identiek zijn aan die van een verbod, zou een specifieke wettelijke grondslag bij continuering van dit regime aangewezen zijn.

3. Op welke wijze en volgens welke staatsrechtelijke en grondwettelijke criteria is (gefaseerde) afbouw van maatregelen nodig met het oog op een zo min mogelijk beperken van grondrechten?

Hiervoor is reeds, nu de crisis langere tijd gaat duren, de noodzaak aangestipt van een steviger juridisch fundament voor de noodzakelijke beperkende maatregelen (zie antwoord op vraag 1 en 2 onder c). In een rechtsstaat kunnen noodverordeningen niet te lang van kracht blijven, mede met het oog op de ingrijpende gevolgen voor de vrijheden en grondrechten van een ieder. (zie noot) De systematiek uit de Wet op de veiligheidsregio's met noodverordeningen is niet geschikt voor de aanpak van een langdurige landelijke crisis. Daarom heeft de regering terecht besloten tot een tijdelijke wet die beoogt de bestaande noodverordeningen op korte termijn te vervangen. Binnen dat kader moeten de staatsrechtelijke criteria en uitgangspunten worden geformuleerd met het oog op een gefaseerde afbouw zoals in de vraagstelling bedoeld.

Een belangrijke doelstelling van deze wet zal zijn dat deze, gelet op de hiervoor beschreven grondwettelijke beperkingssystematiek (zie punt 4), zal voorzien in voldoende specifieke grondslagen voor de noodzakelijke grondrechtenbeperkende maatregelen. Met het oog daarop mag de wet niet te algemeen zijn met een vrijwel onbeperkte ruimte voor delegatie; dat zou als wettelijke grondslag gelet op de Grondwet onvoldoende specifiek zijn. Anderzijds moet zij wel zodanig worden geformuleerd dat ze in verband met de crisis voldoende flexibiliteit biedt voor slagvaardig ingrijpen door het bestuur.

Met het oog op de slagvaardigheid is van belang dat in de komende periode mogelijk sprake zal zijn van wisselende omstandigheden. Een gefaseerde afbouw naar de situatie zoals zij vóór de uitbraak van het coronavirus was, is immers niet per se een lineair dalende lijn. Afschalen op de (middel)lange termijn kan vragen om (her)opscaling op de korte termijn, bijvoorbeeld omdat toch sprake lijkt van een toename van besmettingen. Daarbij zal in elke fase opnieuw moeten worden afgewogen welke (grondrechten)beperkende maatregelen met het oog op de bescherming van de volksgezondheid, een belang dat ook in grondrechtelijke zin in de Grondwet en het EVRM wordt beschermd, in de gegeven situatie noodzakelijk en proportioneel zijn.

In de wet kunnen voor zover mogelijk criteria en uitgangspunten van (gefaseerde) afbouw worden opgenomen. Het gaat daarbij om toetsingscriteria voor verlenging dan wel afbouw van maatregelen, waaronder noodzaak, proportionaliteit en subsidiariteit. Noodzakelijkerwijs zal het gaan om open normen om slagvaardig en naar bevind van zaken te kunnen handelen. Het is voorts van belang dat de wet voldoende inzicht biedt op grond van welke gegevens en informatie de te nemen besluiten hierover tot stand komen. Ook moet de wet duidelijkheid bieden over de verdeling van verantwoordelijkheden tussen de verschillende actoren en bestuurslagen (in casu Rijk, provincie, gemeenten, veiligheidsregio's). Hierbij moet enerzijds de democratische controle zijn gewaarborgd (zie hierna het antwoord op vraag 4). Anderzijds moet wel voldoende flexibiliteit worden ingebouwd om een effectief optreden van het bestuur onder de steeds veranderende omstandigheden mogelijk te maken, waarbij mogelijk ook verschillen tussen regio's aan de orde kunnen zijn.

De aanleiding voor de grondrechtenbeperkingen is gelegen in de gegeven crisissituatie. Ondanks het feit dat deze langer gaat duren, dient met het oog daarop sprake te zijn van tijdelijke wetgeving. Het gaat immers om zeer vergaande maatregelen die zo snel als mogelijk moeten worden beëindigd. In dat licht bezien verdient het de voorkeur in de wet zelf een beredeneerde vervaldatum op te nemen met een mogelijkheid om deze bij koninklijk besluit te verlengen. Hierbij zou bepaald kunnen worden dat een voorgenomen besluit tot verlenging wordt voorgehangen bij het parlement. Dat garandeert dat het parlement steeds meebeslist of de maatregelen onverkort van kracht moeten blijven, of dat zij kunnen worden afgebouwd of opgeheven. (zie noot 173)

Het tijdelijke karakter van de wet zorgt ervoor dat regering en parlement de noodzaak van de maatregelen en de mogelijkheden tot afbouw regelmatig moeten bezien. Daarbij zijn complexe afwegingen aan de orde. Vanzelfsprekend moeten maatregelen die ingrijpen in grondrechten, zo ligt in de vraagstelling van het voorlichtingsverzoek besloten, zo snel mogelijk worden afgebouwd en mede het oog daarop worden gestreefd naar zo spoedig mogelijke normalisering. Daarbij moet echter steeds de balans worden getroffen met de verplichting van de overheid om zorg te dragen voor de volksgezondheid. Ook moet voorkomen worden dat onder druk van (delen van) de samenleving te snel wordt afgeschaald. Het voortdurend af- en dan weer opschalen van maatregelen leidt immers tot onzekerheid en kan afbreuk doen aan het vertrouwen van burgers in het bestuur en het

handelen daarvan.

De Afdeling realiseert zich hierbij uiteraard dat dit in alle gevallen een lastige afweging zal zijn, gelet op de onbekendheid met het coronavirus. Bij de huidige aanpak wordt voortdurend en met grote betrokkenheid van experts op de verschillende kennisgebieden die nodig zijn, bezien of de maatregelen nog nodig zijn en of (gefaseerde) afbouw mogelijk is. Dat biedt in dit licht, ook onder het regime van de toekomstige tijdelijke wet, belangrijke waarborgen die nodig zijn om adequaat te handelen.

4. Op welke manier kan zo goed mogelijk democratische controle worden uitgeoefend?

Zoals hiervoor uiteengezet (zie punt 10b) wordt de democratische controle in crisistijd mede beïnvloed door de bijzondere omstandigheden waarin een overheid snel en effectief moet handelen. Vanwege de spoed waarmee bepaalde keuzes gemaakt moeten worden kan de controle door volksvertegenwoordigingen onder druk komen te staan. Dit betekent dat betrokkenheid vooraf in veel gevallen moeilijk te realiseren zal zijn. Daardoor komt er meer accent te liggen op het afleggen van verantwoording door het bestuur achteraf. Tegelijkertijd is juist in situaties waarin de overheid voor burgers ingrijpende besluiten moet nemen, democratische controle essentieel.

De wijze waarop democratische controle vorm kan krijgen hangt af van de bestuurlijke constructie waarin de crisis wordt bestreden. Dit kan op verschillende niveaus plaatsvinden. De Wet op de veiligheidsregio's gaat uit van controle op het niveau van de gemeenten, dan wel de regio achteraf. In de huidige situatie worden belangrijke bevoegdheden uitgeoefend door de voorzitter van de veiligheidsregio's. Dit geschiedt na raadpleging van de burgemeesters van de gemeenten die betrokken zijn of dreigen te worden bij de ramp of crisis, tenzij de vereiste spoed zich daartegen verzet. (zie noot 174) In dat proces is de democratische controle zeer beperkt. De voorzitter van de veiligheidsregio en de betrokken burgemeesters geven achteraf uitleg aan de gemeenteraden in die regio's. (zie noot 175) Denkbaar in deze constructie is om de lokale verantwoording, zij het beperkt en binnen zekere grenzen, ook tussentijds vorm te geven. Vooral daar waar veiligheidsregio's in hun noodverordeningen eigen aanvullende maatregelen hebben getroffen, zoals hierboven genoemd, is dit wenselijk. Dat laat onverlet dat op het niveau van de veiligheidsregio's de democratische controle feitelijk bijna afwezig is.

Gelet op het landelijke karakter van deze crisis ligt echter het zwaartepunt van de bestrijding daarvan bij de centrale overheid. De noodverordeningen van de 25 regio's zijn grotendeels gelijklopend en gebaseerd op de aanwijzingen van de Minister van VWS. Vanuit dit gezichtspunt is een belangrijke rol weggelegd voor de controle door de Tweede en Eerste Kamer. In de praktijk van de eerste weken van de crisis heeft de regering ook wekelijks verantwoording afgelegd over de genomen en de nog te nemen besluiten. Het parlement is steeds geïnformeerd over die besluiten en heeft daarover regelmatig debat gevoerd. In dat kader zijn ook moties aangenomen ter bijsturing van het beleid. (zie noot 176)

Niettemin is het mede met het oog op de bescherming van rechten van burgers opvallend dat de op grond van artikel 7, eerste lid, van de Wpg gegeven aanwijzingen van de Minister van VWS niet aan het parlement zijn gestuurd of op andere wijze actief openbaar zijn gemaakt. (zie noot 177) Omdat de doorvertaling van de ministeriële aanwijzingen gebeurd is door middel van regionaal vastgestelde verordeningen en deze als zodanig niet zijn besproken in de Tweede Kamer, is de democratische controle op dit punt in zekere zin tussen wal en schip geraakt.

De centralisatie van een in beginsel regionaal stelsel, zonder een evenredige opschaling van

de democratische controle is in een acute crisissituatie verklaarbaar en de eerste periode ook verdedigbaar. De regering diende zeker in de eerste, acute fase van de crisis de ruimte te hebben om naar bevind van zaken te handelen. Naarmate echter de situatie langer voortduurt, is een gebrek aan parlementaire betrokkenheid steeds minder aanvaardbaar. Dat geldt te meer als het gaat om grondrechten van burgers. Bij de beperking daarvan legt de Grondwet expliciet het primaat bij de wetgever. Ook vanuit democratisch perspectief is de totstandkoming van wetgeving daarom positief.

In de tijdelijke wet zal de democratische controle op de toepassing van de daarin vast te leggen maatregelen op lokaal niveau opnieuw moeten worden gezien. Daarbij is de vraag aan de orde of teruggekeerd moet worden naar de normale bestuurlijke verhoudingen of dat de tot dusverre toegepaste regionale structuur nog steeds aangewezen is. Daarbij is een bestuurlijk dilemma aan de orde. Enerzijds ligt het uit een oogpunt van democratische controle voor de hand dat de controle op het niveau van de gemeenten via de reguliere structuren van de Gemeentewet plaatsvindt. Anderzijds moet ook worden gezorgd voor een bestuurlijk stelsel dat de slagkracht van de overheid die voor de crisis ook de komende periode noodzakelijk blijft, waarborgt.

12. Afsluiting

In deze voorlichting is ingegaan op de vraag hoe tijdens de huidige crisis omgegaan is met de grondrechten gebruik makend van de bestaande kaders. Het gaat hier zoals gezegd om een situatie die zich in het recente verleden niet eerder in deze omvang in Nederland heeft voorgedaan en waar de overheid van te voren daarom moeilijk op heeft kunnen inspelen. De aanpak van deze crisis doet niettemin de vraag rijzen of het wettelijk kader omtrent crisisbeheersing voldoende op orde is.

De ervaringen van de afgelopen weken lijken erop te wijzen dat er, zeker in geval van een gezondheids crisis als de coronacrisis, geen duidelijk kader ligt voor de keuze tussen de verschillende toepasbare stelsels. In het bijzonder is de plaats van het op grond van artikel 103 van de Grondwet gebaseerde staatsnoodrecht daarin onduidelijk. Dit leidt tot vragen met betrekking tot de legitimiteit van bepaalde inbreuken op grondrechten. Dat is ongewenst. Het feit dat het objectieve staatsnoodrecht niet is toegepast roept daarnaast de vraag op naar de geschiktheid ervan in omstandigheden zoals nu aan de orde. Ook de verhouding tussen de verschillende bestuurslagen en de betrokkenheid van op die niveaus functionerende volksvertegenwoordigingen verdient nadrukkelijk aandacht. Dit leidt ertoe dat het noodzakelijk zal zijn om grondig te analyseren of en op welke punten voor eventuele toekomstige gevallen moet worden voorzien in andere wettelijke grondslagen. Daarbij past ook de noodzaak om het objectief staatsnoodrecht te bezien. Het kabinet heeft al eerder aangekondigd dat zij punten ziet waarop dit verbeterd kan worden. De lessen uit de huidige crisis zouden bij een dergelijke modernisering moeten worden betrokken. (zie noot 178)

Een grondige evaluatie na afloop van de crisis is ook uit een oogpunt van wetgeving en bestuur op zijn plaats. Daarbij is essentieel dat de evaluatie gericht is op het verkrijgen van inzicht in leer- en verbeterpunten en niet op een achteraf afrekenen van het bestuur dat onder hoge tijdsdruk complexe keuzes moest maken in een unieke situatie die oor niemand, ook niet door de wetgever, waren voorzien.

De vice-president van de Raad van State

Voetnoten

- (1) Debat van 8 april 2020, Kamerstukken II 2019/20, 25295, nr. 234.
- (2) Kamerstukken II 2019/20, 25295, nr. 312, p. 2.
- (3) Het gaat hierbij met name om de bescherming van de gezondheid zoals deze onder meer is erkend in de artikelen 22 van de Grondwet, artikel 35 van het EU-Handvest en artikel 11 van het Europees Sociaal Handvest. Overigens worden sociale grondrechten ook en soms in juridische zin sterker beschermd via de aan klassieke grondrechten inherente positieve verplichtingen. Zie hierna punt 5c.
- (4) Deze modelnoodverordening bevat namelijk de meest ruime catalogus van mogelijk beperkende maatregelen en biedt het beste beeld om de door de Kamer gestelde vragen te beantwoorden. Zie punt 9 hierna.
- (5) Zie ook J. van Schooten-van der Meer, 'Artikel 103', in: A.K. Koekkoek, De Grondwet, Deventer: W.E.J. Tjeenk Willink 2000, aant. 1 en C.A.J.M. Kortmann e.a., Constitutioneel recht, Deventer: Kluwer 2016, p. 186 e.v.
- (6) Deze zijn gebaseerd op artikel 103 van de Grondwet. De tweede categorie is gebaseerd op de regels die zijn gebaseerd op artikel 103 van de Grondwet.
- (7) Voor een kritische beschouwing H.R.B.M. Kummeling, Recht in nood, Preadvies NJV 2014, Deventer: Kluwer 2014, p. 263-299 en recent A.F. Vink, 'Het Nederlandse staatsnoodrecht. Wat te doen met de EHBO-trommel die niet op orde is?', NJB 2020, p. 1308-1316. Zie eerder T. Koopmans, 'Gelegenheidsnoodrecht', RM Themis 1973, p. 527-529.
- (8) Artikel 103, eerste lid, van de Grondwet.
- (9) Artikel 1 van de Cwu.
- (10) Artikel 103, derde lid, van de Grondwet; artikel 3 van de Cwu.
- (11) Artikelen 7 en 8 van de Cwu.
- (12) Kamerstukken II 1993/94, 23790, nr. 3, p. 2.
- (13) Artikel 103, tweede lid, van de Grondwet.
- (14) Kamerstukken II 1993/94, 23790, nr. 3, p. 5-7. Zie ook Kamerstukken II 2017/18, 29668 en 26956, nr. 48.
- (15) Kamerstukken II 1986/87, 20028, nr. 2, p. 14. Zie ook E.T. Brainich von Brainich Felth, Staatsnoodrecht, Tjeenk Willink: Zwolle 1993, p. 315.
- (16) Zoals hiervoor opgemerkt geldt daarbij een onderscheid tussen de beperkte en de algemene noodtoestand. Bij een algemene noodtoestand mogen bepaalde grondrechtsbeperkingen zo nodig in afwijking van de Grondwet plaatsvinden, bij een beperkte noodtoestand moeten zij daarentegen altijd met de Grondwet (en de daarin vastgelegde beperkingsclausules) in overeenstemming zijn.
- (17) Artikelen 8 en 9, eerste lid, van de Wbbbg.
- (18) Artikel 1, eerste lid, van de Wbbbg.
- (19) Artikel 11 van de Wbbbg.
- (20) Zie hierover Kamerstukken II 1945/46, 123, nr. 3; Handelingen II 1945/46, p. 171-, 178, 181-184, 190-191 en 217-245, en HR 30 oktober 1946, ECLI:NL:HR:1946:87, NJ 1946, 737 (Londense wetsbesluiten).
- (21) Zie over het begrip 'veiligheid': E.T. Brainich von Brainich Felth, a.w., p. 82 e.v. Hieronder wordt van oudsher de uitwendige, inwendige en algemene (of openbare) veiligheid onderscheiden.
- (22) E.T. Brainich von Brainich Felth, a.w., p. 72 e.v.
- (23) Kamerstukken II 1979/80, 15681, nr. 3, p. 4. Zie ook C.A.J.M. Kortmann e.a., Constitutioneel recht, Deventer: Kluwer 2016, p. 187.
- (24) Kamerstukken II 2019/20, 35300-III, nr. 4, p. 4.
- (25) Een vergelijkbare bepaling staat ook in artikel 346, eerste lid, onder b, van het VWEU.
- (26) Artikel 2 van het EVRM.
- (27) Artikel 3 van het EVRM.

- (28) Artikel 4, eerste lid, van het EVRM.
- (29) Artikel 7 van het EVRM, zie ook artikel 15, tweede lid, van het EVRM. Zie ook J.P. Loof, 'Noodtoestanden in het Nederlandse publiekrecht', in: Preadviezen 2016. Vereniging voor de vergelijkende studie van het recht van België en Nederland, Den Haag: Boom 2016, p. 122-126.
- (30) Artikel 15, eerste lid, van het EVRM.
- (31) Artikel 15, derde lid, van het EVRM.
- (32) A.C. Hendriks, 'Nood breekt wet in tijden van corona', NJB 2020, afl. 14, p. 880-955. Het gaat in ieder geval om Letland, Roemenië, Moldavië, Estland, Armenië en Georgië.
- (33) Kamerstukken II 2017/18, 29668, nr. 48, p. 3-4.
- (34) Regeling 2019-nCoV, Stcrt. 2020, 6800 (berustend op artikel 20 van de Wpg).
- (35) Artikel 6, tweede en vierde lid, van de Wpg.
- (36) Artikel 7, eerste lid, van de Wpg.
- (37) Artikel 7, vierde lid, van de Wpg.
- (38) Artikel 44, eerste lid, van de Wvr. Verondersteld wordt dat sprake is van een ramp in de zin van artikel 1 van de Wvr: een zwaar ongeval of een andere gebeurtenis waarbij het leven en de gezondheid van veel personen, het milieu of grote materiële belangen in ernstige mate zijn geschaad of worden bedreigd en waarbij een gecoördineerde inzet van diensten of organisaties van verschillende disciplines is vereist om de dreiging weg te nemen of de schadelijke gevolgen te beperken. Bij een crisis in de zin van de Wvr dient de Minister van J en V enkel terstond geïnformeerd te worden (artikel 44, tweede lid, van de Wvr).
- (39) Artikel 7, vijfde lid, van de Wpg.
- (40) Kamerstukken II 2007/08, 31316, nr. 3, p. 36.
- (41) Artikelen 31, 35 en 38 van de Wpg.
- (42) Artikel 47 van de Wpg.
- (43) Bijlage bij artikel 8 van de Wvr.
- (44) Artikel 10 van de Wvr. Daarin worden ook diverse andere taken en bevoegdheden opgesomd.
- (45) Stcrt. 2016, 48258. Zie ook de brief van de Minister van J en V van 15 september 2016 (Kamerstukken II 2015/16, 30821, nr. 32, p. 2-3).
- (46) Op grond van artikel 39, eerste lid, van de Wvr.
- (47) Ingevolge artikel 39, eerste lid en onder b, van de Wvr zijn artikel 176, derde tot en met zesde lid, van de Gemeentewet uitgezonderd.
- (48) Kamerstukken II 1975/76, 13872, nrs. 1-5, p. 10.
- (49) Zoals blijkt uit bijvoorbeeld het bekende arrest HR 31 oktober 1986, ECLI:NL:HR:1986:AC9553, NJ 1987/173 m.nt. Van Veen (valt een seksclub die zich presenteert als onderdeel van de Kerk van Satan onder de vrijheid van godsdienst?) of uit HR 19 april 2005, ECLI:NL:HR:2005:AR7262, NJ 2005/255 m.nt. Buruma (is het gooien van een verfbommetje tegen de gouden koets een vorm van meningsuiting?)
- (50) M.C.B. Burkens, Algemene leerstukken van grondrechten naar Nederlands constitutioneel recht, Zwolle: Tjeenk Willink 1989, p. 129.
- (51) ABRvS 13 juli 2011, ECLI:NL:RVS:2011:BR1448, AB 2011/333 m.nt. Brouwer & Schilder, Gst. 2012/4 m.nt. Efthymiou, JB 2011/192 m.nt. Broeksteeg. Hierbij geldt dat in een concreet geval tevens moet worden gezien of de uitwerking van het voorschrift niet tóch neerkomt op de beperking van het grondrecht (redelijke toepassing). Er moet gebruik van enige betekenis overblijven.
- (52) Zie ABRvS 25 januari 2001, ECLI:NL:RVS:2001:AA9914 en ook Kamerstukken I 1985/86, 19427, nr. 3, p. 6.
- (53) C.A.J.M. Kortmann e.a., Constitutioneel recht, Deventer: Kluwer 2016, p. 382; HR 11

- februari 1986, ECLI:NL:HR:1986:AC9223, NJ 1986, 673 m.nt. Van Veen.
- (54) Kamerstukken II 1975/76, 13872, nr. 3, p. 16.
- (55) M.C.B. Burkens, *Beperking van grondrechten*, Deventer: Kluwer 1971, p. 2.
- (56) Kamerstukken II 1975/76, 13872, nr. 3, p. 22; Kamerstukken I 1976/77, 13872/13873, nr. 55b, p. 25-26.
- (57) Vgl. bijvoorbeeld artikel 6 en 7 eerste lid, of artikel 8 van de Grondwet: omdat hierin géén delegatieterm is opgenomen, mag de formele wetgever zijn bevoegdheid om beperkingen aan te brengen níet aan lagere wetgevers overdragen.
- (58) In de toelichting wordt als voorbeeld genoemd de situatie waarin de formele wetgever godsdienstige bijeenkomsten aan vergunning zou willen verbinden. Omdat het toepasselijke grondwetsartikel géén delegatieterm bevat, moet de formele wet waarin dit zou worden geregeld, nauwkeurig aangeven in welke gevallen de vergunning moet worden verleend of geweigerd. Zou dat níet gebeuren en de afweging daaromtrent worden overgelaten aan het bestuursorgaan dat de vergunning verleent, dan is sprake van verboden delegatie.
- (59) Kamerstukken II 1975/76, 13872, nr. 3, p. 22.
- (60) Kamerstukken II 1975/76, 13872, nr. 3, p. 23. (61) Kamerstukken II 1976/77, 13872, nr. 7, p. 33. Uit jurisprudentie van ver vóór de grondwetswijziging van 1983 kan reeds worden afgeleid dat beperking van een grondrecht - in dit geval de vrijheid om gedachten en gevoelens door de drukpers te openbaren - niet zó ver mag gaan dat geen 'gebruik van enige betekenis' meer overblijft. HR 17 maart 1953, ECLI:NL:HR:1953:AG1989, NJ 1953/389 m.nt. Röling.
- (62) Kamerstukken II 1975/76, 13872, nr. 7, p. 14. Zie ook Rb. Roermond 3 januari 1995, ECLI:NL:RBROE:1995:AN4131, AB 1995/168, Gst. 1995-7006/6 m.nt. Hennekens; ABRvS 28 augustus 1995, ECLI:NL:RVS:1995:AH6164, AB 1996/204 m.nt. Rogier, Gst. 1995-7019/5 m.nt. Hennekens. Als gevolg van deze uitspraak is artikel 174a aan de Gemeentewet toegevoegd.
- (63) Overigens heeft de rechter in enkele gevallen (zeer) open normen als beperkende (formele) wet aanvaard. Zowel artikel 6:162 BW als artikel 125a van de Ambtenarenwet (oud) zijn in dit verband als grondslag voor de beperking van grondwettelijke grondrechten geaccepteerd; HR 18 juni 1993, ECLI:NL:HR:1993:ZC1002, NJ 1994/347 m.nt. Alkema (Verplichte aidstest); HR 12 december 2003, ECLI:NL:HR:2003:AL8442, AB 2004/93 m.nt. Zwart (Aidstest II), HR 9 januari 1987, ECLI:NL:HR:1987:AG5500, NJ 1987/928 m.nt. Alkema. Het betreft hier echter bijzondere situaties, namelijk de beperking van grondrechten in horizontale relaties en in de bijzondere rechtsverhouding tussen overheid en ambtenaren. De hoofdregel van specificiteit van de beperkingsgrondslag wordt daardoor niet aangetast.
- (64) Kamerstukken II 1975/76, 13872, nr. 3, p. 21-22 en nr. 4, p. 59 & 77-80
- (65) D.E. Bunschoten, T&C Grondwet en Statuut, commentaar op hoofdstuk 1 van de Grondwet, aant. 1.
- (66) Artikel 22, eerste lid, van de Grondwet.
- (67) Handelingen II 15 december 1976, 13872 en 13873, p. 2122 (De Gaay Fortman); Vgl. R. de Lange, 'Algemene leerstukken van grondrechten', in: D.J. Elzinga, R. de Lange en H.G. Hoogers, Van der Pot. *Handboek van het Nederlandse staatsrecht*, Deventer: Kluwer 2014, p. 293.
- (68) Kamerstukken II 1982/83, 17450, nr. 5, p. 4.
- (69) Kamerstukken II 1985/86, 19376, nr. 2, p. 5; D.E. Bunschoten, T&C Grondwet en Statuut, commentaar op artikel 19 van de Grondwet, aant. 4. Het gaat dan om voorschriften met betrekking tot beroepsuitoefening. Voor zover die tevens inbreuk maken op de vrijheid van arbeidskeuze zélf, moeten zij in beginsel wel tot een specifieke, formele wet herleidbaar zijn. Zie verder ABRvS 26 november 2014, ECLI:NL:RVS:2014:4278, AB 2015/75 m.nt. H.E.

Bröring, r.o. 7.2.

(70) Kamerstukken II 1975/76, 13872, nr. 3, p. 15-16. Zie ook noot 63 en uitgebreid R. Nehmelman en C.W. Noorlander, *Horizontale werking van grondrechten*, Deventer: Kluwer 2013.

(71) Artikel 52, derde lid, van het EU-Handvest.

(72) Artikel 51, eerste lid, van het EU-Handvest. Zie ook de toelichting bij het Handvest. C.A.J.M. Kortmann e.a., *Constitutioneel recht*, Deventer: Kluwer 2016, p. 410. Zie ook HvJ EU 26 februari 2013, C-617/10, ECLI:EU:C:2013:105 (Åkerberg Fransson), par. 16-31.

(73) EHRM 1 juli 1961, ECLI:CE:ECHR:1961:0701JUD000033257 (Lawless/Ierland). Voor de uitleg van EVRM-bepalingen zijn de travaux préparatoires nauwelijks van betekenis. R.A. Lawson, 'Adieu les travaux! Het afgenomen belang van de travaux préparatoires voor de uitleg van het EVRM', NJCM-bulletin 1996-21-1, p. 61-74.

(74) EHRM 26 april 1979, ECLI:CE:ECHR:1979:0426JUD000653874 (Sunday Times/VK), NJ 1980/146 m.nt. Alkema, par. 47.

(75) J.H. Gerards, *EVRM - algemene beginselen*, Den Haag: Sdu-uitgevers 2011, p. 112.

(76) J. Vande Lanotte & Y. Haeck, *Handboek EVRM deel 1: Algemene beginselen*, Intersentia: Antwerpen 2005, p. 128. Zie ook J.H. Gerards, *EVRM - algemene beginselen*, Den Haag: Sdu-uitgevers 2011, p. 119.

(77) EHRM 26 april 1979, ECLI:CE:ECHR:1979:0426JUD000653874 (Sunday Times/VK), par. 49: 'Secondly, a norm cannot be regarded as a "law" unless it is formulated with sufficient precision to enable the citizen to regulate his conduct: he must be able - if need be with appropriate advice - to foresee, to a degree that is reasonable in the circumstances, the consequences which a given action may entail. Those consequences need not be foreseeable with absolute certainty: experience shows this to be unattainable. Again, whilst certainty is highly desirable, it may bring in its train excessive rigidity and the law must be able to keep pace with changing circumstances. Accordingly, many laws are inevitably couched in terms which, to a greater or lesser extent, are vague and whose interpretation and application are questions of practice.' Deze jurisprudentie-lijn is in latere arresten doorgetrokken en verder verfijnd.

(78) J. Vande Lanotte & Y. Haeck, *Handboek EVRM deel 1: Algemene beginselen*, Intersentia: Antwerpen 2005, p. 136.

(79) Y. Arai, 'The system of restrictions', in: P. van Dijk e.a. (red.), *Theory and practice of the European Convention on Human Rights*, Antwerpen/Oxford: Intersentia 2006, p. 340.

(80) De tweede leden van de artikelen 8-11 van het EVRM (de klassieke vrijheden) respectievelijk de artikelen 1 en 2 van het Eerste Protocol bij het EVRM (eigendomsrecht en onderwijsvrijheid) en artikel 2 van Vierde Protocol bij het EVRM (bewegingsvrijheid).

(81) EHRM 4 januari 2008 (ontv.), ECLI:CE:ECHR:2008:0104DEC002380006 (Shelley/VK): "Matters of health care policy, in particular as regards general preventive measures, are in principle within the margin of appreciation of domestic authorities who are best placed to assess priorities, use of resources and social needs".

(82) Artikel 52, eerste lid, van het EU-Handvest.

(83) Artikelen 7 en 8 van het EU-Handvest.

(84) Positieve verplichtingen kunnen ook uit het EU-Handvest worden afgeleid, maar doen zich in beperkte omstandigheden voor. Het Handvest is immers alleen van toepassing als het Unierecht ten uitvoer wordt gebracht en de Unie heeft een beperkte bevoegdheid om maatregelen te treffen op het terrein van grondrechten. Zie ook M.P. Beijer, 'De doorwerking van positieve verplichtingen bij de bescherming van fundamentele rechten in het EU-recht: een conflict met de begrensde bevoegdheden van de EU?', NTM/NJCM-bulletin 2016/14.

(85) Bij dreigende aantasting van een onder artikel 8 EVRM beschermd belang is vereist dat

- bij concrete intreding ervan het 'minimum level of severity' zal worden overschreden. Vgl. EHRM 30 november 2004 (Öneryildiz/Turkije), nr. 48939/99; EHRM 20 maart 2008, (Budayeva/Rusland), nrs. 15339/02, 21166/02, 20058/02; EHRM 28 februari 2012, (Kolyadenko e.a./Rusland), nrs. 17423/05, 20534/05, 20678/05, 23263/05, 24283/05).
- (86) O.a. EHRM 28 oktober 1998 (Osman/VK), nr. 097/98, NJ 2000/134 m.nt. Alkema; EHRM 30 november 2004, (Öneryildiz/Turkije), nr. 48939/99, NJ 2005/210 m.nt. Alkema.
- (87) Vgl. M.C.B. Burkens e.a., *Beginselen van de democratische rechtsstaat*, Deventer: Kluwer 2017, p. 141.
- (88) Artikel 120 van de Grondwet.
- (89) Kamerstukken II 1979/80, 16162, nr. 3, p. 20. Uit het Harmonisatiewet-arrest volgt dat het toetsingsverbod zich tevens uitstrekt tot het Statuut en ongeschreven, fundamentele rechtsbeginselen; HR 14 april 1989, ECLI:NL:HR:1989:AD5725, NJ 1989/469 m.nt. Scheltema.
- (90) Op grond van de artikelen 93 en 94 van de Grondwet (EVRM) of vanwege het supranationale karakter van het EU-recht (EU-Handvest).
- (91) De Afdeling heeft hier al eerder op gewezen. Zie bijvoorbeeld Kamerstukken II 2009/10, 31571, nr. 4.
- (92) Artikel 175, eerste lid, van de Gemeentewet luidt: "In geval van oproerige beweging, van andere ernstige wanordelijkheden of van rampen, dan wel van ernstige vrees voor het ontstaan daarvan, is de burgemeester bevoegd alle bevelen te geven die hij ter handhaving van de openbare orde of ter beperking van gevaar nodig acht. Daarbij kan van andere dan bij de Grondwet gestelde voorschriften worden afgeweken." Artikel 176, eerste lid, van de Gemeentewet luidt: "Wanneer een omstandigheid als bedoeld in artikel 175, eerste lid, zich voordoet, kan de burgemeester algemeen verbindende voorschriften geven die ter handhaving van de openbare orde of ter beperking van gevaar nodig zijn. Daarbij kan van andere dan bij de Grondwet gestelde voorschriften worden afgeweken. Hij maakt deze voorschriften bekend op een door hem te bepalen wijze."
- (93) Kamerstukken II 1975/76, 13872, nr. 7, p. 14. Daar is opgemerkt dat artikel 168 Gemw. (oud) te algemeen is om als grondslag te dienen. Dit geldt ook voor art. 176 (art. 220 oud) Gemw.
- (94) Artikel 6, tweede lid, van de Grondwet.
- (95) Artikel 7, derde lid, van de Grondwet.
- (96) Artikel 9, tweede lid, van de Grondwet.
- (97) M.A.D.W. de Jong, 'Noodbevel en noodverordening', in: A.E.M. van den Berg e.a. (red.), *Hoofdstukken openbare-orde-recht*, Nijmegen: Ars Aequi 2015, p. 116, met verwijzing naar Kamerstukken II 1985/86, 19403, nr. 3, p. 150-152; nr. 10, p. 90-92 en 96-101; Handelingen I 11 februari 1992, 19403, nr. 17, p. 566-567, 581-582, 588.
- (98) Artikel 10 van de Grondwet.
- (99) Bijv. M.A.D.W. de Jong 2015 a.w., p. 117.
- (100) M.C.B. Burkens, *Algemene leerstukken van grondrechten naar Nederlands constitutioneel recht*, Zwolle: Tjeenk Willink 1989, p. 129.
- (101) J.G. Brouwer en A.E. Schilder, 'Nood breekt wet, ook de Grondwet?', in: E.R. Muller en C.J.J.M. Stolker, *Ramp en recht*, Den Haag: Boom 2001, p. 265.
- (102) Vgl. A.J. Wierenga e.a., *Naar handhaafbare noodbevelen en noodverordeningen. Een analyse van het gemeentelijke noodrecht*, Politiekunde 84, Amsterdam: Reed Business 2016, p. 45; M.A.D.W. de Jong wijst op deze verschuiving in interpretatie in 'Artikel 175', T&C GPW, aant. 1c en haalt daarbij o.a. Rb. Gelderland 8 februari 2019, ECLI:NL:RBGEL:2019:479 aan.
- (103) EHRM 4 juni 2002 (Landvreugd t. Nederland), nr. 37331/97, AB 2003/19 m.nt. Brouwer

- en Schilder, Gst. 2003/39 m.nt. Bunschoten.
- (104) Regeling tijdelijk verbod burgerluchtverkeer luchtruim Necerland in verband met het virus dat de ziekte COVID-19 veroorzaakt (Stort. 2020, 16268). De lijst hoog-risicolanden in de regeling is nadien meermalen aangepast.
- (105) Artikel 151e-151i van het Wetboek van Strafvordering.
- (106) Artikel 33 van de Tijdelijke wet COVID-19 Justitie en Veiligheid (Stb. 2020, 124); Besluit van 22 april 2020, houdende wijziging van het Besluit bloedtest in strafzaken in geval van een ernstige besmettelijke ziekte (Stb. 2020, 125).
- (107) Artikel 2, eerste lid, van de Tijdelijke wet COVID-19 Justitie en Veiligheid (Stb. 2020, 124).
- (108) Artikel 3 van de Tijdelijke wet COVID-19 Justitie en Veiligheid (Stb. 2020, 124).
- (109) Artikel 2 van het Vierde Protocol EVRM en artikel 45 van het EU-Handvest.
- (110) Artikel 11 van de Grondwet, artikel 8 van het EVRM en artikel 3 van het EU-Handvest.
- (111) Artikel 121 van de Grondwet en artikel 6 van het EVRM.
- (112) Artikel 5.10, eerste lid, onderdeel a, van de Wet luchtvaart.
- (113) Tijdelijke wet COVID-19 Justitie en Veiligheid (Stb. 2020, 124).
- (114) Zie ook de adviezen van de Afdeling advisering van de Raad van State, Kamerstukken II 2007/08, 31241, nrs. 3 & 4; Kamerstukken II 2019/20, 35434, nrs. 3 & 4. De bevoegdheid om een tijdelijk verbod burgerluchtverkeer in te stellen is een implementatie van artikel 9 van het Verdrag inzake de internationale burgerluchtvaart (Kamerstukken II 1990/91, 21993, nr. 3, p. 19).
- (115) Vastgesteld op grond van artikel 39 van de Wet veiligheidsregio's jo. artikel 176 jo. artikel 175 van de Gemeentewet.
- (116) Op grond van artikel 7 van de Wpg.
- (117) De drie Noord-Brabantse regio's waren al eerder opgeschaald, op 12 maart volgden de overige 22.
- (118) Zie bijvoorbeeld artikel 2.5a van de Noodverordening van de voorzitter van de veiligheidsregio Zeeland houdende voorschriften ter voorkoming van verdere verspreiding van het coronavirus/COVID-19 (Noodverordening COVID-19 veiligheidsregio Zeeland 29 april 2020) (Bgr. 2020, 454) en artikel 2.5b van de Noodverordening van de voorzitter van Veiligheidsregio Noord-Holland Noord houdende voorschriften ter voorkoming van verdere verspreiding van het coronavirus/COVID-19 (Noodverordening COVID-19 veiligheidsregio Noord-Holland Noord 30 april 2020) (Gmb. 2020, 116347).
- (119) Artikel 2.1, tweede lid en onder a van de Noodverordening COVID-19 veiligheidsregio Haaglanden 29 april 2020.
- (120) Artikel 2.5 van de Modelnoodverordening.
- (121) Artikel 3.1, eerste lid en onder c van de Modelnoodverordening.
- (122) Artikel 2.1, eerste lid en derde lid van de Modelnoodverordening.
- (123) Artikel 2.1, tweede lid, onder a, b, c en d van de Modelnoodverordening.
- (124) Artikel 2.2, eerste lid van de Modelnoodverordening.
- (125) Artikel 2.2, tweede lid, onder a van de Modelnoodverordening.
- (126) Artikel 2.3 van de Modelnoodverordening.
- (127) Artikel 2.4, eerste lid van de Modelnoodverordening. Dit verbod is ingevolge het tweede lid niet van toepassing op zorgverleners die hun beroep uitoefenen, mits voor deze uitoefening een individuele medische indicatie bestaat.
- (128) Artikel 2.5 van de Modelverordening.
- (129) Artikel 2.7, eerste lid van de Modelnoodverordening. Het tweede lid noemt hierop vijf uitzonderingen. Zie ook artikel 5.4 van de Modelnoodverordening.
- (130) Artikel 2.9 van de Modelnoodverordening.

- (131) Het andere hoofdbestanddeel betreft de grondrechten. Deze komen uitvoerig aan bod bij de beantwoording van de vragen 1 en 2.
- (132) Zie Noodverordening Coronavirus Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost maart 2020 (Bgr. 2020, 237).
- (133) Op basis van artikel 7, eerste lid, van de Wpg.
- (134) Hierbij valt onder meer te denken aan een beperking van de vrijheid van vereniging (als grotere bijeenkomsten voorlopig nog niet worden toegestaan), een beperking van de vrijheid van godsdienst en mogelijke beperkingen van de vrijheid om te demonstreren. Ook het recht op privacy kan in het geding zijn, afhankelijk van de gekozen maatregelen.
- (135) Zie ook de uitspraak van de Rechtbank Den Haag van 3 april 2020, ECLI:NL:RBDHA:2020:3013.
- (136) Zie ook de Gezamenlijke verklaring Hoge Colleges van Staat: democratisch proces gaat door, 6 april 2020, o.a. op <https://www.raadvanstate.nl> en de voorlichting van de Afdeling advisering van de Raad van State van 16 april 2020 aan de voorzitter van de Eerste Kamer over de mogelijkheid om in tijden van de corona-crisis digitaal te vergaderen en te besluiten (W04.20.0102/I/Vo), Kamerstukken I 2019/20, CXXXIX, E.
- (137) Artikel 103, derde lid, van de Grondwet. Zie ook artikel 3 van de Cwu.
- (138) Artikel 2 van de Cwu.
- (139) Zie bijvoorbeeld artikel 1 van de Wbbbg.
- (140) Artikel 40, eerste lid, van de Wvr.
- (141) Artikel 40, derde lid, van de Wvr.
- (142) Kamerstukken II 2006/07, 31117, nr. 3, p. 45.
- (143) Kamerstukken II 2006/07, 31117, nr. 3, p. 45.
- (144) Op grond van artikel 7, eerste lid, van de Wpg; Kamerstukken II 2008/09, 31968, nr. 3, p. 16.
- (145) Kamerstukken II 2007/08, 31316, nr. 3, p. 28.
- (146) Met dien verstande dat noodrechtelijke bepalingen ook slechts voor een gedeelte van Nederland in werking kunnen worden gesteld; artikelen 7 en 8 Cwu.
- (147) Artikel 103, tweede lid, van de Grondwet.
- (148) Deze zijn steeds bekendgemaakt in het publicatieblad van de betreffende veiligheidsregio en veelal ook in de gemeentebladen van de daarin deelnemende gemeenten. De modelnoodverordeningen zijn steeds gepubliceerd op veiligheidsberaad.nl/covid-19.
- (149) Deze rechtspraak laat relatief veel ruimte, vgl. het hiervoor reeds aangehaalde EHRM 26 april 1979 (Sunday Times t. VK), nr. 6538/74, par. 49: 'Secondly, a norm cannot be regarded as a "law" unless it is formulated with sufficient precision to enable the citizen to regulate his conduct. [...] whilst certainty is highly desirable, it may bring in its train excessive rigidity and the law must be able to keep pace with changing circumstances. Accordingly, many laws are inevitably couched in terms which, to a greater or lesser extent, are vague and whose interpretation and application are questions of practice.' Vgl. ook EHRM 4 juni 2002 (Landvreugd t. Nederland), nr. 37331/97, AB 2003/19 m.nt. Brouwer en Schilder, Gst. 2003/39 m.nt. Bunschoten. Zie hiervoor punt 5b.
- (150) Zie hierna ook onder c.
- (151) De tweede leden van de artikelen 8-11 EVRM (de klassieke vrijheden) respectievelijk artikel 2 Protocol 4 EVRM (bewegingsvrijheid). De artikelen 1 en 2 Eerste Protocol EVRM (eigendomsrecht en onderwijsvrijheid) bevatten geen specifieke doelcriteria.
- (152) Het EU-Handvest kent ook een specifieke grondrechtelijke bepaling omtrent de gezondheidszorg. Volgens artikel 35 heeft een ieder recht op toegang tot preventieve gezondheidszorg en op medische verzorging onder de nationale wetgevingen en praktijken gestelde voorwaarden. Ook de vaste rechtspraak van het HvJEU erkent de bescherming van

de volksgezondheid als een van de in het Unierecht erkende dwingende redenen van algemeen belang, zie bijvoorbeeld HvJ EU, 8 mei 2019, C-230/18, PI/Landespolizeidirektion Tirol, ECLI:EU:C:2019:383, punt 71.

(153) EComRM 12 juli 1978 (ontv.) (Association X./ het VK), nr. 7154/75, ECLI:CE:ECHR:1978:0712DEC000715475. Zie hiernaast ook EHRM 4 januari 2008 (ontv.) (Shelley/VK), nr. 23800/06, ECLI:CE:ECHR:2008:0104DEC002380006, waarin met betrekking tot artikel 8 van het EVRM werd overwogen "(...) it is not excluded that a positive obligation might arise to eradicate or prevent the spread of a particular disease or infection (...)." Verder O.a. EHRM 30 november 2004 (Öneryildiz/Turkije), nr. 48939/99; EHRM 28 februari 2012, (Kolyadenko e.a./Rusland), nrs. 17423/05, 20534/05, 20678/05, 23263/05, 24283/05.

(154) Ook bevatten verschillende internationale en Europese verdragen plichten voor de staat om maatregelen te treffen ter bescherming van het welzijn en de gezondheid van het kind en de mens, waaronder het Internationaal verdrag inzake de rechten van het kind (IVRK), het Internationaal verdrag inzake sociale, economische en culturele rechten (IVESCR) en het Europees Sociaal Handvest (ESH). Hieronder vallen ook maatregelen ter voorkoming van epidemische, endemische en andere ziekten. Zie artikel 3 en artikel 24 IVRK, artikel 12 IVESCR, artikel 11 ESH.

(155) EHRM 4 januari 2008 (ontv.), ECLI:CE:ECHR:2008:0104DEC002380006 (Shelley/VK), nr. : "Matters of health care policy, in particular as regards general preventive measures, are in principle within the margin of appreciation of domestic authorities who are best placed to assess priorities, use of resources and social needs." Of het HvJEU ook een zodanige ruime beleidsvrijheid aan de staten laat, is minder zeker. Vooralsnog is er geen reden om aan te nemen dat dat niet het geval is.

(156) Artikel 1 van het Eerste Protocol bij het EVRM.

(157) Artikel 16 van het EU-Handvest.

(158) De vraag of per geval de minst vergaande maatregelen zijn genomen hangt samen met de in punt 5b besproken vereisten van proportionaliteit en subsidiariteit. Die beoordeling is verweven met afwegingen van deels beleidsmatige aard.

(159) Artikel 2 van het Vierde Protocol, bij het EVRM en artikel 45 van het EU-Handvest.

(160) Artikel 19, derde lid, van de Grondwet. Zie hierover ook Kamerstukken II 1985/86, 19376, nr. 2, p. 5, D.E. Bunschoten, T&C Grondwet en Statuut, commentaar op artikel 19 van de Grondwet, aant. 4,

(161) Zie verder punt 4c.

(162) A.J. Wierenga, A.E. Schilder en J.G. Brouwer, 'Aanpak coronacrisis niet houdbaar', NJB 2020, afl. 18, p. 1317.

(163) Artikel 6, tweede lid, van de Grondwet.

(164) Artikel 7, derde lid, van de Grondwet.

(165) Artikel 9, tweede lid, van de Grondwet. Zie over deze relativering Kamerstukken II 1988/89, 19403, nr. 10, p. 90-92, p. 96-101.

(166) Kamerstukken II 1985/86, 19427, nr. 3, p. 10.

(167) ARRvS 30 december 1993, ECLI:NL:RVS:1993:AN3571, AB 1994/242, Gst. 1994/6983, nr. 4; ABRvS 21 augustus 2019, ECLI:NL:RVS:2019:2820, Gst. 2020/50, JB 2019/146.

(168) M.A.D.W. de Jong, T&C GPW, commentaar op artikel 174 van de Gemeentewet, aant. 2; ABRvS 27 augustus 2014, ECLI:NL:RVS:2014:3174, JB 2014/190, m.nt. J.W.L.

Broeksteeg; B. Roorda en J.G. Brouwer, De vrijheid om te demonstreren in coronatijd, <https://www.openbareorde.nl/tijdschrift/coronacrisis-en-het-recht-deel-11/>. Anders dan bij openbare samenkomsten en vermakelijkheden staat bij betogingen het uiten van een mening centraal. Vgl. Kamerstukken II 1985/86, 19427, nr. 3, p. 8.

(169) Zie de uitwerking in artikel 11, vierde lid, van de Wbbbg.

- (170) Hier kan de parallel getrokken worden met de brandveiligheidsvoorschriften, zie hiervoor punt 4a en in het bijzonder noot 52.
- (171) Zie bijvoorbeeld artikel 174a van de Gemeentewet.
- (172) Kamerstukken II 2019/20, 35300 VI, nr. 124.
- (173) Zie ook het advies van de Afdeling advisering van de Raad van State van 30 maart 2020 inzake de Tijdelijke wet digitale beraadslaging en besluitvorming provincies, gemeenten, waterschappen en de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba (W04.20.0081/I).
- (174) Artikel 39, vierde lid, van de Wvvr.
- (175) Zie artikel 40 van de Wvvr.
- (176) Zie bijvoorbeeld Kamerstukken II 2019/20, 25295, nrs. 122, 124, 175 en 199.
- (177) De Eerste Kamer heeft wel op 31 maart 2020 gevraagd om een overzicht van de genomen maatregelen. Dit heeft er (vooralsnog) niet toe geleid dat de aanwijzingen dan wel de noodverordeningen daadwerkelijk aan de Kamer zijn verstrekt. Zie het antwoord van de Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (ontvangen 18 mei 2020), Aanhangsel Handelingen I 2019/20, nr. 7.
- (178) Kamerstukken II 2017/18, 29668, nr. 48.
Modelnoodverordening COVID-19 bij aanwijzing van 24 april 2020

Brief met verzoek om voorlichting

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

> Retouradres Postbus 20350 2500 EJ Den Haag

Voorzitters veiligheidsregio's

Directie Publieke Gezondheid

Bezoekadres

Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
T 070 340 79 11
F 070 340 78 34
www.rijksoverheid.nl

Kenmerk

1693632-205523-PG

Uw brief

Bijlage(n)

Datum 26 mei 2020
Betreft aanwijzing maatregelen COVID 19 vanaf 1 juni

*Correspondentie uitsluitend
richten aan het retouradres
met vermelding van de
datum en het kenmerk van
deze brief.*

Geachte voorzitter,

Gehoord hebbende het advies van het Outbreak Management Team en het Bestuurlijk Afstemmingsoverleg van 18 mei 2020 en na overleg in de Ministeriële Commissie Crisisbeheersing van 19 mei 2020 maak ik aanpassingen in de opdracht voor bestrijding van de uitbraak van COVID-19 die ik op 24 april en 8 mei 2020 op basis van artikel 7 van de Wet publieke gezondheid heb verstrekt.

Op 24 april en 8 mei heb ik u opdracht gegeven om uw bevoegdheden op het terrein van publieke gezondheid en openbare orde en veiligheid in te zetten om verschillende maatregelen te nemen die nodig zijn voor de bestrijding van COVID-19. Ik geef u nu opdracht om enkele maatregelen met ingang van 1 juni 2020, 12.00 uur en, voor zover het middelbaar beroepsonderwijs en hoger onderwijs betreft, 15 juni 2020, aan te passen. Voor het overige worden de aanwijzingen van 24 april en 8 mei verlengd.

In de week van 1 juni 2020 besluit het kabinet opnieuw over het verlengen en/of aanpassen van maatregelen.

1,5-meternorm en samenkomsten

A.

Deel I, onderdeel 3, van de aanwijzing van 24 april 2020 komt als volgt te luiden:
3. Er is een verbod op het in de publieke ruimte (incl. voertuigen en voertuigen) niet in acht nemen van een onderlinge afstand van 1,5 meter. Dit verbod geldt niet indien het personen betreft

- a) die een gezamenlijk huishouden vormen,
- b) als het de afstand tot kinderen tot en met 12 jaar betreft, of
- c) indien het een persoon betreft met een handicap en diens begeleiders.

Ten aanzien van dit verbod geldt dat de 1,5 meter in de publieke ruimte gehandhaafd wordt vanaf drie personen.

B

Het verbod op samenkomsten in de aanwijzing van 24 april, deel I onderdeel 2,

komt als volgt te luiden:

2. Samenkomsten van meer dan dertig personen, exclusief personeel, in voor publiek openstaande gebouwen en daarbij behorende erven en in besloten plaatsen, met uitzondering van woningen, zijn verboden. Voor samenkomsten tot en met dertig personen geldt dat betrokkenen te allen tijde 1,5 meter afstand moeten houden tot de dichtstbijzijnde persoon.

Directie Publieke Gezondheid

Kenmerk
1693632-205523-PG

De volgende uitzonderingen op dit verbod op samenkomsten gelden, mits betrokkenen te allen tijde 1,5 meter afstand houden tot de dichtstbijzijnde persoon:

- a. wettelijk verplichte samenkomsten, zoals vergaderingen van gemeenteraden, mits daarbij niet meer dan 100 personen aanwezig zijn, alsook vergaderingen van de Staten-Generaal;
- b. samenkomsten die noodzakelijk zijn voor de continuering van de dagelijkse werkzaamheden van instellingen, bedrijven en andere organisaties, waaronder begrepen de organisatie van staatsexamens, mits daarbij niet meer dan 100 personen aanwezig zijn.

Voor winkels, markten, bibliotheken, pretparken, dierentuinen, musea en presentatie-instellingen kan een uitzondering worden gemaakt van het verbod op samenkomsten mits bezoekers en werknemers te allen tijde 1,5 meter afstand houden tot de dichtstbijzijnde persoon. De beheerders van deze locaties zijn ervoor verantwoordelijk plannen te maken waarmee ze er onder andere voor zorgen dat de 1,5 meter afstand bewaard blijft en de belasting voor het mobiliteitssysteem en in het bijzonder het openbaar vervoer acceptabel blijft.

In de opvolging van deze opdracht heeft u de mogelijkheid om deze locaties te sluiten of gesloten te houden indien u van oordeel bent dat de maatregel om 1,5 meter afstand te houden (naar verwachting) niet goed wordt nageleefd of niet goed na te leven is of dat u problemen verwacht dan wel constateert met het gebruik van het mobiliteitssysteem en in het bijzonder het openbaar vervoer.

C

Waar dat redelijkerwijs nodig is, mogen kwetsbare jongeren (13-18) onderling en kwetsbare jongeren met jeugdprofessionals afwijken van de 1,5 meter maatregel in de jeugdhulp. Hierbij gaat het om o.a. activiteiten in het kader van dagbesteding, dagopvang, dagbehandeling en voortgezet speciaal onderwijs inclusief vervoer.

Sanitaire voorzieningen

De sluiting van sanitaire voorzieningen zoals geregeld in deel II, onderdeel 5 van de aanwijzing van 24 april wordt beperkt tot recreatieparken, vakantieparken, kampeerterreinen, kampeerveldjes en jachthavens.

Bepalingen voor onderwijsinstellingen, verblijven voor kinderopvang, buitenschoolse opvang en gastouderopvang

De bepalingen in deel III van de aanwijzing van 24 april met betrekking tot de kinderopvang, buitenschoolse opvang en gastouderopvang komen te vervallen, met uitzondering van de (nood) opvang van kinderen van ouders die werken in cruciale beroepen of voor vitale processen, zoals geschreven op www.rijksoverheid.nl. Deze is vanaf 8 juni alleen nog in de avond, nacht en weekend beschikbaar voor ouders die in de zorg werken (personeel van ziekenhuizen, verpleging, verzorging en thuiszorg en ambulancezorg en ondersteunend personeel zoals schoonmaak in zieken- en verpleeghuizen en

militair medisch personeel). De noodopvang wordt georganiseerd door gemeenten, ondersteund door de Vereniging Nederlandse Gemeenten. In de week van 22 juni wordt overwogen of deze vorm van noodopvang na 1 juli gecontinueerd moet worden.

Directie Publieke Gezondheid

Kenmerk
1693632-205523-PG

Basisonderwijs

Vanaf 8 juni wordt, het basisonderwijs volledig hervat, tenzij hiervoor blijkt dat dit i.v.m. de verspreiding van het virus niet verantwoord is. Het gedeeltelijk verbod op de opening van kinder- en buitenschoolse opvang komt eveneens te vervallen.

Voortgezet onderwijs

Het verbod op het bieden van onderwijsactiviteiten in onderwijsinstellingen wordt, voor het voortgezet onderwijs, opgeheven vanaf 2 juni. Het onderwijs wordt stapsgewijs weer opgestart. Scholen voor voortgezet speciaal onderwijs c.a. kunnen weer geheel open. Hierbij moeten door de genoemde onderwijsinstellingen zorgvuldige maatregelen genomen worden om het risico van besmetting te beperken, waaronder 1,5 meter afstand houden tussen alle aanwezige personen in deze instellingen (voor het voortgezet speciaal onderwijs in bijzondere omstandigheden zo veel als mogelijk. Daarnaast moeten zij aan leerlingen vragen het openbaar vervoer te mijden.

Toetsing en praktijk(gericht) onderwijs middelbaar beroepsonderwijs en hoger onderwijs

Het verbod op het bieden van onderwijsactiviteiten in onderwijsinstellingen in het middelbaar beroepsonderwijs en het hoger onderwijs wordt per 15 juni opgeheven voor het houden van examens, tentamens, toetsen, praktijk(gericht)onderwijs en begeleiding van kwetsbare studenten op de onderwijsinstelling, voor zover dit online niet afdoende kan.

Voorwaarde hiervoor is dat de instellingen zorgvuldige maatregelen nemen om het risico op besmetting te beperken waaronder het houden van 1,5 meter afstand tussen alle in deze instellingen aanwezige personen en dat van studenten wordt gevraagd het openbaar vervoer zoveel mogelijk te mijden. De instellingen dienen met relevante partijen afspraken te maken over mobiliteit en het gebruik van het openbaar vervoer.

Openbaar vervoer

De bepaling in II, onderdeel 4 van de aanwijzing van 24 april komt als volgt te luiden:

4. In het openbaar vervoer is per 1 juni voor reizigers vanaf 13 jaar het dragen van een niet-medisch mondneuskapje verplicht. Handhaving vindt in de praktijk plaats door de vervoerders als toezichthouders aangewezen personen en andere op grond van de Wet Personenvervoer 2000 aangewezen toezichthouders.

Beëindigen of beperken van voorzieningen voor openbaar vervoer, in overleg met de vervoerder, indien deze zich niet of onvoldoende mate houden aan de verwezenlijking van de beperkende maatregelen met betrekking tot het dragen van een mondneuskapje en het zo veel mogelijk houden van 1,5 meter afstand tussen alle in de voorziening aanwezige personen, of aan het op adequate wijze zichtbaar duidelijk maken daarvan, mits de beëindiging van deze voorziening het transport van personen die werkzaam zijn in vitale processen of transport dat anderszins noodzakelijk is voor de mobiliteit van Nederland niet onnodig

belemmert.

Eet- en drinkgelegenheden

In afwijking van deel II, onderdeel 1 van de aanwijzing van 24 april 2020 mogen eet- en drinkgelegenheden, met inbegrip van terrassen per 1 juni vanaf 12.00 uur onder voorwaarden weer open voor gasten. Dansgelegenheden blijven gesloten. Een eet- en drinkgelegenheid waar ook een dansvloer is, mag openblijven mits de dansvloer is gesloten. In de binnenruimte van eet- en drinkgelegenheden mogen maximaal 30 gasten per gebouw aanwezig zijn. Binnen deze gelegenheden moeten de aanwezigen 1,5 meter afstand houden, met uitzondering van personen die een gezamenlijk huishouden vormen. Hierbij geldt dat de 1,5 m gehandhaafd wordt vanaf 3 personen. Alle gasten moeten gebruik maken van een zitplaats aan een tafel of bar. Gasten dienen vooraf te reserveren. Gasten dienen vooraf te reserveren. De exploitant of beheerder is primair verantwoordelijk voor de naleving van de 1,5 meter en de overige voorschriften als ook de controle daarop.

Directie Publieke Gezondheid

Kenmerk
1693632-205523-PG

Paracommerciële eet- en drinkgelegenheden die onderdeel zijn van buitensportaccommodaties (verenigingskantines) blijven gesloten. Commerciële horecagelegenheden bij of op sportaccommodaties mogen onder bovengenoemde voorwaarden wel open voor gasten.

Buitenterrassen mogen open op voorwaarde dat de gasten een zitplaats aan een tafel hebben en anderhalve meter afstand houden, met uitzondering van personen die een gezamenlijk huishouden vormen. Hierbij geldt dat de 1,5 m gehandhaafd wordt vanaf 3 personen. Terrassen dienen aan de bovenzijde volledig open te zijn, dan wel aan de drie zijdes volledig open te zijn. De exploitant of beheerder is primair verantwoordelijk voor de naleving van de 1,5 meter en de overige voorschriften als ook de controle daarop. Voor terrassen in overdekte winkelcentra gelden dezelfde regels als voor de binnenruimten van eet- en drinkgelegenheden.

De exploitant of beheerder dient het terras zo in te richten dat gasten en personeel altijd anderhalve meter afstand kunnen houden tot elkaar. Bij aanpalende terrassen zorgen de beheerders van deze terrassen gezamenlijk voor het in acht kunnen nemen van de anderhalve meter. Van exploitanten of beheerders van een terras wordt verwacht dat zij zorg dragen voor het reguleren van de toestroom op het terras en daarbij ook clustering van wachtende of vertrekkende gasten buiten het terras voorkomen.

Eet- en drinkgelegenheden die onderdeel zijn van inrichtingen die nog zijn gesloten, blijven gesloten, tenzij uit deze aanwijzing anders voortvloeit. De voorzitter van de veiligheidsregio draagt er zorg voor dat gemeenten een gebiedsaanpak opstellen voor horeca concentratiegebieden ter voorkoming van grote drukte en toestroom in deze gebieden.

Bioscopen en culturele instellingen.

In afwijking van deel I, onderdeel 1 en 2, van de aanwijzing van 24 april 2020 mogen bioscopen, filmhuizen, concertzalen, podia voor alle genres van muziek, theaters en hiermee vergelijkbare culturele instellingen vanaf 1 juni 12.00 uur op publiekgerichte activiteiten organiseren. Per afzonderlijke ruimte binnen deze instellingen mogen maximaal 30 bezoekers tegelijkertijd aanwezig zijn. Een zichtbaar gescheiden podium wordt als een afzonderlijke ruimte beschouwd. Alle aanwezigen dienen onderling 1.5 meter afstand te houden, met uitzondering van personen die een gezamenlijk huishouden vormen. Bezoekers moeten vooraf reserveren.

Musea, presentatie-instellingen en monumenten.

Musea, presentatie-instellingen en monumenten met een publieksfunctie mogen per 1 juni, 12.00 uur ook weer open voor bezoekers. Bezoekers dienen vooraf per tijdvak te reserveren. De instellingen dienen de toegangs- en verblijfstijden en de inrichting van de instelling zodanig te organiseren dat bezoekers steeds 1,5 meter afstand kunnen houden, met uitzondering van personen die een gezamenlijk huishouden vormen.

Als u problemen ervaart bij de uitvoering van deze opdrachten, verzoek ik u contact op te nemen met het coronateam van het Landelijk Operationeel Coördinatiecentrum (LOCC-N).

Hoogachtend,
mede namens de minister van Justitie en Veiligheid,

de minister van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport,

Hugo de Jonge

Directie Publieke Gezondheid

Kenmerk
1693632-205523-PG

De Minister van Justitie en Veiligheid

**Directie Wetgeving en
Juridische Zaken**
Sector Juridische Zaken en
Wetgevingsbeleid

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl/jenv

Contactpersoon

(10)(2e)

raadadviseur

M 06 (10)(2e)

(10)(2e)@minjenv.nl

Datum

27 mei 2020

Ons kenmerk

nota

Conference call MinJenV kerkelijke vertegenwoordigers,
d.d. 29 mei 2020

1 Doel nota

Kennismemen van de gespreksonderwerpen voor uw conference call met de kerkelijke vertegenwoordigers.

2 Aanleiding, gevraagde actie(s) en advies

Op vrijdag 29 mei hebt u van 09:30 tot 10:00 uur een conference call met de volgende kerkelijke vertegenwoordigers:

(10)(2e) PKN
Mw. Daniëlle Woestenberg, Bisschoppenconferentie en CIO
Dhr. John Bakker, Bisschoppenconferentie
(10)(2e) contactpersoon van de diverse gereformeerde kerken
(10)(2e) Missie Nederland, namens de evangelische kerken
(10)(2e) namens de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt en Nederlandse
Gereformeerde Kerken

Deelnemers JenV:

(10)(2e)

3 Toelichting op het advies

Gespreksonderwerpen

Algemeen

De kerkelijke vertegenwoordigers hebben aangegeven in dit gesprek meer te willen horen over de diensten zoals die per 1 juni gehouden mogen worden. Het is bekend dat vanaf 1 juni georganiseerde samenkomsten (waaronder kerkdiensten) met maximaal 30 personen mogen plaatsvinden. De vraag is nu of dat maximum

geldt *inclusief of exclusief* het "kerkpersoneel" dat nodig is om de dienst te houden.

Deze wekelijkse gesprekken worden verder gebruikt om over en weer de actualiteit te bespreken.

Toelichting erediensten per 1 juni 2020

De lijn zoals afgestemd met NCTV (26 mei)

- Tot 1 juni geldt een verbod op samenkomsten op basis van de geldende noodverordening.
- Hierbij geldt een uitzondering voor kerkdiensten, bruiloften en begrafenissen; die kunnen tot 1 juni worden gehouden met 30 personen *inclusief personeel*. Verzoek is echter om diensten zo veel mogelijk online te houden.
- Vanaf 1 juni geldt de nieuwe noodverordening
- In de nieuwe noodverordening wordt bepaald dat georganiseerde samenkomsten gehouden kunnen worden tot 30 personen *exclusief personeel*. (Slag om de arm tot definitieve versie noodverordening bekend wordt)
- Aangezien kerkdiensten ook georganiseerde samenkomsten zijn, kunnen deze vanaf 1 juni ook plaatsvinden met 30 personen *excl. personeel*.
- Op basis van monitoring zal gekeken worden naar de mogelijkheid om per 1 juli het gehanteerde maximum te verhogen naar 100 personen. Het OMT zal daartoe om advies worden gevraagd.

Aandachtspunten

(11)(1) en (10)(2g)

NCTV geeft aan dat de nieuwe noodverordening op 1 juni om 12:00 uur in zal gaan. Dat betekent dat voor de diensten die op Tweede Pinksterdag in de ochtend worden gehouden een ander regime zal gelden dan voor de middag- en avonddiensten op Tweede Pinksterdag.

U kunt aangeven dat u de komende weken o.a. met deze gesprekken goed geïnformeerd hoopt te worden over het verloop van de erediensten in de maand juni. Zelf hoopt u op Tweede Pinksterdag in Rotterdam een dienst te kunnen bijwonen om zelf het verloop van een kerkdienst onder het nieuwe regime te ervaren. De voorbereidingen daarvoor worden nog

**Directie Wetgeving en
Juridische Zaken**
DWJZ Juridische Zaken en
Wetgevingsbeleid

Datum
24 maart 2020

Ons kenmerk
.

getroffen. Een voorspoedig verloop van de diensten in juni is van belang voor de eventuele opschaling in juli.

Directie Wetgeving en Juridische Zaken
DWJZ Juridische Zaken en Wetgevingsbeleid

Openstaande actiepunten

Datum
24 maart 2020

Ons kenmerk
.

buiten reikwijdte

Kamervragen SGP over richtlijnen begrafenissen en erediensten

De Kamervragen van de SGP over de verhouding tussen de (royale) mogelijkheden voor commerciële activiteiten en de strengere regels voor begrafenissen en kerkdiensten zijn afgelopen week beantwoord.

buiten reikwijdte

Protocollen opstarten en hervatten erediensten

De afgelopen week bent u geïnformeerd over de protocollen voor het opstarten van de erediensten. Deze zijn aangeleverd door de religieuze koepelorganisaties en kerkgenootschappen. U hebt aangegeven dat doorgeleiding naar EZK niet aan de orde is.

buiten reikwijdte

U kunt desgewenst weer benadrukken dat de protocollen van en voor de religieuze organisaties zijn en dat geen goedkeuring door de overheid aan de orde

is. EZK zal ook geen rol spelen in de advisering, omdat het hier niet een bedrijfs- of overheidssector betreft.

4 Dilemma's

-

5 Politieke en bestuurlijke context

De afgelopen weken zijn drie toezeggingen gedaan die zien op het verbod op samenkomsten met een uitzondering voor religieuze en levensbeschouwelijke bijeenkomsten.

1. U hebt toegezegd zoveel mogelijk met kerkgenootschappen in gesprek te gaan om te verantwoorden waarom deze voor hen ingrijpende beslissing genomen moet worden (debat 12 maart).

2. De MP heeft toegezegd in gesprek te gaan met kerkgenootschappen, o.a. om te benadrukken niet de bovengrens op te zoeken van 30 personen en daarbij 1,5 meter afstand te houden (debat 1 april).

3. De MP heeft toegezegd dat u gesprekken voert met religieuze koepelorganisaties over wat zij moeten doen om aan de voorschriften te voldoen. Daarbij worden ook maatschappelijke organisaties, zoals specifiek de organisatie "niet alleen", meegenomen in de gesprekken met kerken (TK debat 20 mei)

buiten reikwijdte

Wob verzoek

Er is een Wob verzoek ontvangen waarin gevraagd wordt om alle niet-openbare informatie over de uitlatingen en besluitvorming van ministers /kabinet over aantal aanwezigen in kerkelijke gebouwen.

Dit verzoek is in behandeling genomen door DWJZ. Het Wob besluit wordt voorbereid met de NCTV (en mogelijk ook met VWS). U wordt hierover separaat geïnformeerd.

6 Communicatie

-

7 Afstemming

-

8 Bijlage

-

**Directie Wetgeving en
Juridische Zaken**
DWJZ Juridische Zaken en
Wetgevingsbeleid

Datum
24 maart 2020

Ons kenmerk
.

Aan de Minister van Justitie en Veiligheid

**Directie Wetgeving en
Juridische Zaken**

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl/jenv

Contactpersoon

(10)(2e)
T 06- (10)(2e)
(10)(2e) @minvenj.nl

Datum
27 mei 2020

Ons kenmerk
2921627

nota

Brieven aan CIO en

1 Doel nota

U wordt verzocht in te stemmen met de brieven aan de voorzitters van het CIO en

2 Aanleiding, gevraagde actie(s) en advies

Conform het verzoek van uw PA zijn de bijgevoegde brieven opgesteld. Aanleiding voor de brieven vormt de versoepeling van de beperkende maatregelen met betrekking tot het maximumaantal bezoekers van religieuze en levensbeschouwelijke bijeenkomsten per 1 juni 2020.

U wordt verzocht in te stemmen met de inhoud van de brieven en deze te ondertekenen.

3 Toelichting

Het doel van de brief is tweeledig. Allereerst worden de voorzitters bedankt voor het constructieve overleg dat heeft plaatsgevonden sinds het uitbreken van de crisis en wordt waardering uitgesproken voor de wijze waarop de geloofsgemeenschappen zijn omgegaan met de oproep om religieuze bijeenkomsten zoveel mogelijk te beperken.

Daarnaast worden de voorzitters geïnformeerd dat per 1 juni 2020 maximaal 30 mensen aanwezig mogen zijn bij religieuze bijeenkomsten. Er wordt benadrukt dat bij het intelligent opstarten van de diensten de RIVM-richtlijnen leidend zijn. In de brief wordt tevens de wens uitgesproken om in contact te blijven over hoe de nieuwe maatregelen in de praktijk uitwerken. Tot slot wordt aangegeven dat op basis van monitoring en advies van het OMT zal worden bekeken of het gehanteerde maximum per 1 juli 2020 kan worden verhoogd naar 100 personen.

4 Dilemma's

-

5 Politieke en bestuurlijke context

De afgelopen weken zijn er drie toezeggingen gedaan op het gebied van de erediensten.

1. U hebt toegezegd zoveel mogelijk met kerkgenootschappen in gesprek te gaan om te verantwoorden waarom deze voor hen ingrijpende beslissing (diensten beperken tot 30 personen) genomen moet worden (TK debat 12 maart).

2. De MP heeft toegezegd in gesprek te gaan met kerkgenootschappen, o.a. om te benadrukken niet de bovengrens op te zoeken van 30 personen en daarbij 1,5 meter afstand te houden (TK debat 1 april).

3. De MP heeft toegezegd dat u gesprekken voert met religieuze koepelorganisaties over wat zij moeten doen om aan de voorschriften te voldoen. Daarbij worden ook maatschappelijke organisaties, zoals specifiek de organisatie 'niet-alleen', meegenomen in de gesprekken met kerken (TK debat 20 mei) .

**Directie Wetgeving en
Juridische Zaken**

Datum
27 mei 2020

Ons kenmerk
2921627

6 Communicatie

-

7 Afstemming

(10)(2e) DWJZ.

8 Bijlagen

-Brief aan de voorzitter van het CIO, dhr. J. Smit.

buiten reikwijdte

> Retouradres Postbus 20301 2500 EH Den Haag

CIO-Secretariaat
t.a.v. dhr. J. Smit
Postbus 13049
3507 LA Utrecht

**Directie Wetgeving en
Juridische Zaken**

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl/jenv

Contactpersoon

(10)(2e)

T 070 370 79 11
F 070 370 75 16

Ons kenmerk
2921629

*Bij beantwoording de datum
en ons kenmerk vermelden.
Wilt u slechts één zaak in uw
brief behandelen.*

Datum 9 juni 2020
Onderwerp Corona maatregelen vanaf 1 juni 2020

Geachte heer Smit,

Ik schrijf u, in wat voor Nederland een zeer uitdagende tijd is. De coronacrisis heeft grote veranderingen teweeggebracht in ieders leven. De aangescherpte maatregelen hebben ook voor de kerkgenootschappen grote gevolgen gehad. Ik wil u bedanken voor het constructieve contact en overleg dat heeft plaatsgevonden al vanaf een vroeg stadium in de crisis. Ik heb getracht om zoveel als mogelijk met de religieuze koepelorganisaties en kerkelijke vertegenwoordigers in gesprek te blijven over waarom de ingrijpende maatregelen noodzakelijk zijn.

Kort na de aanscherping van de maatregelen hebben het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken, de Boeddhistische Unie, het Contactorgaan Moslims en Overheid en de Hindoeraad in een met mij afgestemd communiqué opgeroepen om fysieke religieuze of levensbeschouwelijke samenkomsten zoveel mogelijk te beperken en deze diensten waar mogelijk digitaal te laten plaatsvinden, dan wel uit te stellen. Het doet mij deugd dat aan die oproep goed gehoor is gegeven. Ik spreek daarnaast nogmaals mijn waardering uit voor de maatschappelijke inzet door kerken om hen die door de crisis in het bijzonder zijn geraakt te ondersteunen.

Inmiddels zijn er door de naleving van de maatregelen goede resultaten bereikt, waardoor er - zij het op voorzichtige wijze - meer ruimte ontstaat voor versoepeling van de maatregelen. Die versoepeling betekent voor kerken dat vanaf 1 juni 2020 er maximaal 30 personen aanwezig mogen zijn bij religieuze samenkomsten. Zoals opgenomen in het tweede gezamenlijke communiqué van 29 mei jl. is in de veranderende maatschappelijke context het in behoedzaamheid vieren van geloof het nieuwe uitgangspunt. Daarbij zijn te allen tijde de actuele RIVM-richtlijnen leidend. De door de kerken opgestelde protocollen over afstands-, hygiëne- en beschermingsmaatregelen kunnen daarbij goed van pas komen.

De aankomende tijd zal op basis van monitoring en advies van het OMT worden gekeken naar de mogelijkheid om per 1 juli 2020 het gehanteerde maximum te verhogen naar 100 personen.

Voorlopig is nog geen sprake van terugkeer naar de situatie van voor de coronacrisis, maar hopelijk biedt de verruiming toch perspectief. Ik blijf graag met u in contact over hoe de nieuwe maatregelen in de praktijk uitwerken.

**Directie Wetgeving en
Juridische Zaken**

Datum
9 juni 2020

Ons kenmerk
2921629

De Minister van Justitie en Veiligheid,

(10)(2e)

Ferd Grapperhaus

(10)(2e)

(10)(2e)

Digitale minuut: Brieven min JenV aan religieuze koepelorganisaties ivm maatre... - 2921626

Organisatieonderdeel
DWJZ

Behandelaar zaak
(10)(2e) - BD/DWJZ/JZW

Werkstroomelgenaar
(10)(2e) - BD/DWJZ/JZW

Datum en tijd aangeboden
24-02-2021 om 20:55

Brieven voorzitters CIO en maatregelen Corona

Paminconnummers:

Instructie: -

Toelichting op documenten: -Nota en brieven zijn afgestemd met (DWJZ)

Werkstroomverloop

Werkstroom afgesloten

10-06-2020 16:26

Afsluiten - - BD/DWJZ/JZW

10-06-2020 16:26

Ter info - - BD/DWJZ/JZW

10-06-2020 14:37

Tekenklaar maken & verzenden - Ondersteuning DWJZ-JZW behandeld door - BD/DWJZ/BMO

10-06-2020 14:28

10-06: Alle 2 de brieven zijn op 10 juni 2020 per post verzonden.

Afstemmen - - BD/DWJZ/JZW

05-06-2020 14:03

Afstemmen - DBO Advies behandeld door - BD/DBO/ADVIES

05-06-2020 13:06

Dag MinJenV is akkoord. Graag de brieven in het tekenboek bij de balie van MenB aanleveren, zodat ze door MinJenV kunnen worden ondertekend. Dank alvast! Groet,

Eindparaaf - Minister van JenV behandeld door Grapperhaus, F.B.J. - BD/AL

05-06-2020 12:44

Paraferen - - BD/AL

29-05-2020 17:35

Visie vooraf - DBO Advies behandeld door - BD/DBO/ADVIES

28-05-2020 14:02

Paraferen - (10)(2e) - BD/DWJZ
28-05-2020 11:24

Paraferen - (10)(2e) behandeld door (10)(2e) - BD/DWJZ/JZW
28-05-2020 10:16

Document 'Brief min JenV aan voorzitter CIO' toegevoegd door (10)(2e) - BD/DWJZ/JZW
27-05-2020 16:15

buiten reikwijdte

Document 'Nota bij brieven aan voorzitters CIO en brv' toegevoegd door (10)(2e) - BD/DWJZ/JZW
27-05-2020 16:15

To: Grapperhaus, F.B.J. - BD/AL [(10)(2e)]@minjenv.nl
Cc: [(10)(2e)] - BD/DBO [(10)(2e)]@minjenv.nl; [(10)(2e)]. - BD/DWJZ/JZW [(10)(2e)]@minjenv.nl
From: [(10)(2e)]. - BD/DBO/ADVIES
Sent: Fri 5/29/2020 10:21:59 AM
Subject: RE: Voorbereiding gesprek Segers d.d. 29-5
Received: Fri 5/29/2020 10:22:00 AM

Correctie: KV van gisteren zijn van Van der Staaij (SGP).

Groet, [(10)(2e)]

Van: [(10)(2e)] - BD/DBO/ADVIES

Verzonden: vrijdag 29 mei 2020 12:11

Aan: Grapperhaus, F.B.J. - BD/AL [(10)(2e)]@minjenv.nl>

CC: [(10)(2e)] - BD/DBO <[(10)(2e)]@minjenv.nl>; [(10)(2e)]. - BD/DWJZ/JZW <[(10)(2e)]@minjenv.nl>

Onderwerp: Voorbereiding gesprek Segers d.d. 29-5

Dag Ferd,

Ik begreep van [(10)(2e)] dat je vandaag met Segers spreekt over de beperking van de kerkdiensten. Hiertoe heeft [(10)(2e)] een overzicht opgesteld van recente ontwikkelingen, waaronder de gisteren aangenomen motie van Segers c.s. met een korte eerste reactie daarop. Verder goed om te weten dat Segers gisteren een nieuwe set KV heeft ingediend over de beperkingen van begrafenissen en kerkdiensten in het licht van de Grondwet (ook gericht aan MinBZK). Deze vragen zijn toegevoegd in de bijlage.

Laat het vooral weten als je nog aanvullende informatie wenst voor het gesprek.

Groet, [(10)(2e)]

Van: [(10)(2e)]. - BD/DWJZ/JZW <[(10)(2e)]@minjenv.nl>

Datum: vrijdag 29 mei 2020 11:25 AM

Aan: [(10)(2e)] - BD/DBO <[(10)(2e)]@minjenv.nl>; [(10)(2e)]. - BD/DBO/ADVIES <[(10)(2e)]@minjenv.nl>

Onderwerp: Inclusief spreeklijn gesprek Min JenV-CU (motie Segers)

Naar aanleiding van de meest recent aangenomen motie van Seger c.s. (150 voor):

Motie Segers c.s. (28 mei)

Overwegende dat per 1 juli kerkdiensten tot maximaal 100 personen weer mogelijk zijn, waarbij kerken zich nu oriënteren op mogelijkheden die deze verruiming biedt;

overwegende dat kerken in onze samenleving een belangrijke functie vervullen als plaats voor gemeenschap en bezinning en bron van vrijwilligerswerk, dat lokaal maatwerk rechtvaardigt bij de invulling van samenkomsten en activiteiten;

verzoekt de regering, samen met gemeenten, afspraken te maken met kerken en christelijke netwerken met als doel om op verantwoorde wijze lokaal maatwerk en perspectief te bieden voor de organisatie van kerkelijke activiteiten, waaronder ook jeugdwerk, en waar nodig hiertoe advies te vragen aan het Outbreak Management Team.

En gaat over tot de orde van de dag

Segers

Pieter Heerma

Van der Staaij

Spreeklijn:

- Op basis van monitoring zal gekeken worden naar de mogelijkheid om per 1 juli het gehanteerde maximum te verhogen naar 100 personen. Het OMT zal daartoe om advies worden gevraagd.
- Ik probeer vanmiddag met de religieuze koepels een verklaring uit te sturen waarin de verruiming inderdaad, op behoedzame wijze, wordt aangekondigd.
- In de wekelijkse gesprekken die ik heb met kerkelijke vertegenwoordigers is steeds waardering geuit voor hun opstelling in

deze crisis; kerkgenootschappen hebben in een vroeg stadium hun maatschappelijke verantwoordelijkheid getoond door waar mogelijk de fysieke diensten te beperken. Daar heeft men zich voor het overgrote deel ook voortreffelijk aan gehouden.

- Met verschillende videoboodschappen o.a. voor Pasen, Ramadan, Wesak, en Sjavaet heb ik geprobeerd de geloofsgemeenschappen een hart onder de riem te steken.
- Ik ben op de hoogte van het goede werk dat vanuit veel kerken wordt gedaan; werkbezoek aan ICC Nour al Houda waarin de moslingemeenschap voedsel uitdeelt aan de buurtbewoners en op bezoek gaat bij ouderen, werkbezoek Leger des Heils; gesprekken met verschillende kerkelijke voorgangers waaronder Hindoe priester die hulplijn heeft opgezet.
- Er is contact gelegd met het christelijke netwerk "Niet alleen". Er wordt nu gewerkt aan een gepaste kennismaking met dit online platform.
- Komende week spreek ik de kerkelijke vertegenwoordigers wat langer op het ministerie, o.a. over het hervatten van de erediensten. Dan zal ik ook de uitvoering van deze motie aan de orde stellen. Indien nodig of gewenst zal ik ook BZK en de VNG bij de uitvoering van de motie betrekken.

Naar aanleiding van enkele toezeggingen van de afgelopen periode:

De afgelopen weken zijn 3 toezeggingen gedaan die zien op het verbod op samenkomsten met een uitzondering voor religieuze en levensbeschouwelijke bijeenkomsten.

1. **Min JenV heeft toegezegd zoveel mogelijk met kerkgenootschappen in gesprek te gaan om te verantwoorden waarom deze voor hen ingrijpende beslissing genomen moet worden (debat 12 maart).**

Toelichting: Sinds 18 maart is er een wekelijks gesprek met de volgende kerkelijke vertegenwoordigers:

(10)(2e) PKN

Mw. Daniëlle Woestenberg, Bisschoppenconferentie en CIO

Dhr. John Bakker, Bisschoppenconferentie

(10)(2e) contactpersoon van de diverse gereformeerde kerken

(10)(2e) Missie Nederland, namens de evangelische kerken

(10)(2e) namens de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt en Nederlandse Gereformeerde Kerken

Deze gesprekken worden over en weer gebruikt om de actualiteit te bespreken en om eventuele zorgen die de kerkelijke vertegenwoordigers hebben te markeren.

buiten reikwijdte

buiten reikwijdte

2. **De MP heeft toegezegd in gesprek te gaan met kerkgenootschappen, o.a. om te benadrukken niet de bovengrens op te zoeken van 30 personen en daarbij 1,5 meter afstand te houden (debat 1 april).**

Toelichting: in een gezamenlijk communiqué opgesteld met de voorzitters van de religieuze koepelorganisaties CIO, CMO, Boeddhistische Unie en Hindoe Raad is dit benadrukt. In de wekelijkse gesprekken bent u hierover ook geïnformeerd en hebt u (10)(2e) gevraagd om contact op te nemen met een kerk waar deze grenzen wel werden opgezocht om hen ervan te overtuigen dat het opzoeken van de bovengrens niet aan de orde was. Vanuit uw ministerie is er contact geweest met een kerk in Groningen (mede naar aanleiding van een uitzending van Lubach) waarin die bovengrens mogelijk ook werd opgezocht.

3. **De MP heeft toegezegd dat Min JenV gesprekken voert met religieuze koepelorganisaties over wat zij moeten doen om aan de voorschriften te voldoen. Daarbij worden ook maatschappelijke organisaties, zoals specifiek de organisatie "niet alleen", meegenomen in de gesprekken met kerken (TK debat 20 mei)**

buiten reikwijdte

buiten reikwijdte

Wob verzoek

Er is een Wob verzoek ontvangen waarin gevraagd wordt om alle niet-openbare informatie over de uitlatingen en besluitvorming van ministers /kabinet over aantal aanwezigen in kerkelijke gebouwen.

Het Wob besluit wordt voorbereidt met de NCTV (en mogelijk ook met VWS).

De Kamervragen van de SGP over de verhouding tussen de (royale) mogelijkheden voor commerciële activiteiten en de strengere regels voor begrafenissen en kerkdiensten zijn afgelopen week beantwoord.

Gisteren zijn aanvullende vragen hierover ontvangen (zie bijlage). Deze worden ook zo snel mogelijk beantwoord.

mr [redacted] (10)(2e)

Raadadviseur

Sector Juridische Zaken en Wetgevingsbeleid

Directie Wetgeving en Juridische Zaken,

Ministerie van Justitie en Veiligheid

Postbus 20301

2500 EH DEN HAAG

Tel. 06 1 [redacted] (10)(2e)

email [redacted] (10)(2e) [redacted]@minjenv.nl

Section Legal Affairs and Legislative policy

Department of Legislation and Legal Affairs

Ministry of Security and Justice

P.O. Box 20301,

2500 EH THE HAGUE

tel. +31.6 [redacted] (10)(2e)

email [redacted] (10)(2e) [redacted]@minjenv.nl

To: Grapperhaus, F.B.J. - BD/AL[(10)(2e)]@minjenv.nl
Cc: [(10)(2e)] - BD/DWJZ/JZW[(10)(2e)]@minjenv.nl; [(10)(2e)] -
BD/DBO[(10)(2e)]@minjenv.nl; [(10)(2e)] - BD/DBO/ADVIES[(10)(2e)]@minjenv.nl
From: [(10)(2e)] - BD/DCOM/P&B
Sent: Fri 5/29/2020 11:15:07 AM
Subject: Communiqué en website tekst
Received: Fri 5/29/2020 11:15:08 AM
[Communique 2](#) [(10)(2e)].docx

Ha Ferd,
Hierbij de tekst voor op websites en het communiqué zelf in bijlage.

[(10)(2e)] heeft het bijna rond. Alleen het CJO doet zeker niet mee, die vinden de tekst te ver af liggen van wat ze willen uitdragen.

[(10)(2e)]

(10)(2g) voor def. versie zie doc 37

Verzonden met BlackBerry Work
(www.blackberry.com)

To: (10)(2e) - BD/DWJZ/JZW (10)(2e) @minjenv.nl; (10)(2e)
BD/DCOM/P&B (10)(2e) @minjenv.nl
Cc: (10)(2e) - BD/DBO (10)(2e) @minjenv.nl; (10)(2e) -
BD/DBO/ADVIES (10)(2e) @minjenv.nl
From: Grapperhaus, F.B.J. - BD/AL
Sent: Fri 5/29/2020 11:33:19 AM
Subject: RE: Communiqué en website tekst
Received: Fri 5/29/2020 11:33:19 AM

Ik begrijp nu dat cjo niet meedoet.

(11)(1) en 10(2g)

Verzonden met BlackBerry Work
(www.blackberry.com)

Van: (10)(2e) - BD/DWJZ/JZW <(10)(2e) @minjenv.nl>
Datum: vrijdag 29 mei 2020 13:29
Aan: (10)(2e) - BD/DCOM/P&B <(10)(2e) @minjenv.nl>, Grapperhaus, F.B.J. - BD/AL <(10)(2e) @minjenv.nl>
Kopie: (10)(2e) - BD/DBO <(10)(2e) @minjenv.nl>, (10)(2e) - BD/DBO/ADVIES
<(10)(2e) @minjenv.nl>
Onderwerp: RE: Communiqué en website tekst

CMO is de tekst van dit communiqué aan het afstemmen met de bij hen aangesloten organisaties. De moskeeën willen graag tot 14:30 uur de tijd krijgen voor hun reactie.

Hindoeraad en Boeddhistische Unie consulteren ook hun achterban. De voorzitters hebben enthousiast gereageerd.

(10)(2e)

Reeds beoordeeld zie doc 29

To: Grapperhaus, F.B.J. - BD/AL[(10)(2e)]@minjenv.nl; [(10)(2e)] - BD/DCOM/P&B[(10)(2e)]@minjenv.nl; [(10)(2e)] - BD/DBO[(10)(2e)]@minjenv.nl; [(10)(2e)] - BD/DBO/ADVIES[(10)(2e)]@minjenv.nl
From: [(10)(2e)] - BD/DWJZ/JZW
Sent: Fri 5/29/2020 11:52:35 AM
Subject: RE: Communiqué en website tekst
Received: Fri 5/29/2020 11:52:36 AM
[Communique 2 \(CMO, Hindoeraad, BUN, CIO\).docx](#)

CIO, CMO, Hindoeraad en BUN zijn akkoord met bijgevoegd communiqué en de begeleidende tekst voor op de site.

[(10)(2e)]

Van: Grapperhaus, F.B.J. - BD/AL <[(10)(2e)]@minjenv.nl>

Verzonden: vrijdag 29 mei 2020 13:32

Aan: [(10)(2e)] - BD/DWJZ/JZW <[(10)(2e)]@minjenv.nl>; [(10)(2e)] - BD/DCOM/P&B

<[(10)(2e)]@minjenv.nl>

CC: [(10)(2e)] - BD/DBO <[(10)(2e)]@minjenv.nl>; [(10)(2e)] - BD/DBO/ADVIES

<[(10)(2e)]@minjenv.nl>

Onderwerp: RE: Communiqué en website tekst

(11)(1) en (10)(2g)

Verzonden met BlackBerry Work
(www.blackberry.com)

reeds beoordeeld zie docs 29 en 31

To: (10)(2e) - BD/DWJZ/JZW (10)(2e) @minjenv.nl; Grapperhaus, F.B.J. - BD/AL (10)(2e) @minjenv.nl;
(10)(2e) - BD/DCOM/P&B (10)(2e) @minjenv.nl; (10)(2e) -
BD/DBO (10)(2e) @minjenv.nl; (10)(2e) - BD/DBO/ADVIES (10)(2e) @minjenv.nl
From: (10)(2e) - BD/DCOM/P&B
Sent: Fri 5/29/2020 11:58:32 AM
Subject: RE: Communiqué en website tekst
Received: Fri 5/29/2020 11:58:33 AM

Check. Tekst gaat nu online.
RVD heeft de tekst en de lijn.

Verzonden met BlackBerry Work
(www.blackberry.com)

Van: (10)(2e) - BD/DWJZ/JZW <(10)(2e) @minjenv.nl>
Datum: vrijdag 29 mei 2020 1:56 PM
Aan: Grapperhaus, F.B.J. - BD/AL <(10)(2e) @minjenv.nl>, (10)(2e) - BD/DCOM/P&B
<(10)(2e) @minjenv.nl>, (10)(2e) - BD/DBO <(10)(2e) @minjenv.nl>, (10)(2e) -
BD/DBO/ADVIES <(10)(2e) @minjenv.nl>
Onderwerp: RE: Communiqué en website tekst

Centraal Joods Overleg doet zeker niet mee (ik checkte het toch nog snel). Helaas maar niet heel bezwaarlijk; het CJO was ook niet aangesloten was bij het eerste communiqué.

(10)(2e)

reeds beoordeeld zie docs 29, 31 en 32

To: (10)(2e) - BD/DCOM/P&B (10)(2e) @minjenv.nl; (10)(2e) -
BD/DWJZ/JZW (10)(2e) @minjenv.nl; Grapperhaus, F.B.J. - BD/AL (10)(2e) @minjenv.nl; (10)(2e) -
BD/DBO/ADVIES (10)(2e) @minjenv.nl
From: (10)(2e) - BD/DBO
Sent: Fri 5/29/2020 12:25:22 PM
Subject: RE: Communiqué en website tekst
Received: Fri 5/29/2020 12:25:22 PM

Dank (10)(2e) voor het afstemmen! Jammer van CJO maar toch veel organisaties mee gekregen nu.
Groet

Verzonden met BlackBerry Work
(www.blackberry.com)

Van: (10)(2e) - BD/DCOM/P&B <(10)(2e) @minjenv.nl>
Datum: vrijdag 29 mei 2020 1:53 PM
Aan: (10)(2e) - BD/DWJZ/JZW <(10)(2e) @minjenv.nl>, Grapperhaus, F.B.J. - BD/AL <(10)(2e) @minjenv.nl>,
(10)(2e) - BD/DCOM/P&B <(10)(2e) @minjenv.nl>, (10)(2e) - BD/DBO
<(10)(2e) @minjenv.nl>, (10)(2e) - BD/DBO/ADVIES <(10)(2e) @minjenv.nl>
Onderwerp: RE: Communiqué en website tekst

Geweldig dank!!! Ik ga nu alle online laten zetten en de lijn aan RVD geven.
Top werk (10)(2e)!

Verzonden met BlackBerry Work
(www.blackberry.com)

reeds beoordeeld zie docs 29, 31 en 32

Gezamenlijk Communiqué van de Boeddhistische Unie, het Contactorgaan Moslims en Overheid, het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken en de Hindoeraad over versoepeling van de religieuze en levensbeschouwelijke bijeenkomsten

Behoedzaam vieren van geloof, is het nieuwe uitgangspunt nu de maatregelen rond het coronavirus versoepeld worden.

Op 26 maart hebben de gezamenlijke religieuze organisaties opgeroepen tot matiging van de eredienst in verband met het Covid-19 virus. Het kabinet heeft bekendgemaakt dat samenkomsten van religieuze of levensbeschouwelijke aard per 1 juni, onder voorwaarden, weer mogelijk zijn.

De volksgezondheid en de overbelasting van de zorg is een blijvend punt van aandacht en zorg.

Eerder hebben de religieuze gemeenschappen de bijeenkomsten zoveel mogelijk teruggebracht naar "online of klein als noodzakelijk". Nu in de veranderende maatschappelijke context is het in behoedzaamheid vieren van geloof het nieuwe uitgangspunt.

Hierover én over de verandering van de maatschappelijke context, heeft overleg plaatsgevonden met een afvaardiging van het Contactorgaan Moslims en Overheid, de Hindoeraad, de Boeddhistische Unie en het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken en de minister van Justitie & Veiligheid, die tevens verantwoordelijk is voor de erediensten, met de volgende uitkomst:

1. Het algemene advies van de hierbij aangesloten organisaties is om ten aanzien van religieuze of levensbeschouwelijke samenkomsten:
 - o De diensten die onder strikte voorwaarden plaatsvinden vanaf 1 juni met max. 30 bezoekers (exclusief personeel), en vanaf 1 juli met max. 100 bezoekers (exclusief personeel) te protocolleren¹
 - o Daarnaast zullen de te houden diensten veelal digitaal plaatsvinden
2. Bij alle religieuze of levensbeschouwelijke bijeenkomsten die doorgang vinden, wordt gewezen op ieders verantwoordelijkheid om:
 - o De richtlijnen van het kabinet te volgen
 - o De protocollen van het betreffende kerkgenootschappen te handhaven en indien nodig te actualiseren.
 - o Als uitgangspunt blijft gelden: afstand van 1,5 meter houden ten opzichte van elkaar, met de aantallen zoals genoemd (exclusief personeel) en met in acht name van de RIVM-voorschriften.
3. De hierbij aangesloten religieuze en levensbeschouwelijke gemeenschappen zullen de naleving van de richtlijnen van het kabinet en de bovenstaande uitgangspunten in eigen kring bevorderen.

• ¹ Op basis van monitoring zal gekeken worden naar *de mogelijkheid* om per 1 juli het gehanteerde maximum te verhogen naar 100 personen. Het OMT zal daartoe om advies worden gevraagd.

Rijksoverheid

Gezamenlijke verklaring religieuze organisaties over aanpak van Corona

Nieuwsbericht | 29-05-2020 | 13:58

Sinds het begin van de Corona crisis heeft Minister Grapperhaus vanuit zijn verantwoordelijkheid voor de erediensten namens het kabinet veelvuldig contact gehad met de verschillende religieuze organisaties in Nederland. In maart gaven zij in een gemeenschappelijke verklaring aan hoe ze in tijden van Corona hun geloof op een veilige manier konden beleven met hun gemeenschap.

Het Contactorgaan Moslims en Overheid, de Hindoeraad, de Boeddhistische Unie en het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken hebben uitgesproken dat behoedzaam vieren van het geloof het nieuwe uitgangspunt is nu de maatregelen in het controleren van het coronavirus versoepeld worden. Dat betekent dat samenkomsten van religieuze of levensbeschouwelijke aard per 1 juni, onder voorwaarden, weer mogelijk zijn. De organisaties onderstrepen dat de volksgezondheid en de overbelasting van de zorg een blijvend punt van aandacht en zorg is. Eerder hebben de religieuze gemeenschappen de bijeenkomsten zoveel mogelijk teruggebracht naar “zo klein als noodzakelijk”. Nu in de veranderende maatschappelijke context is het in behoedzaamheid vieren van geloof het nieuwe uitgangspunt.

Grapperhaus prijst de organisaties en hun gemeenschappen hoe ze de afgelopen tijd ondanks de beperkende maatregelen inventief zijn geweest om alsnog gezamenlijk het geloof te vieren en hier hoop uit te putten.

Documenten

› Communiqué 2 (CMO Hindoeraad BUN CIO)

Gezamenlijk Communiqué van de Boeddhistische Unie, het Contactorgaan Moslims en Overheid, het Interkerkelijk Contact in ...

Publicatie | 29-05-2020

Zie ook

› Coronavirus COVID-19

Verantwoordelijk

› Ministerie van Justitie en Veiligheid

To: (10)(2e) - BD/DGPenV/PVC/VC [(10)(2e) @minjenv.nl]
Cc: (10)(2e) BD/DGPenV/PVC/VC [(10)(2e) @minjenv.nl]; NCTV - Juridisch Advies - NCTV [(10)(2g) @nctv.minjenv.nl]
From: (10)(2e) - BD/DWJZ/SSR
Sent: Fri 6/5/2020 10:53:04 AM
Subject: RE: SPOED; beantwoording VKC Eerste Kamer vragen COVID-19 maatregelen
Received: Fri 6/5/2020 10:53:05 AM
[Huidige Indeling VKC EK Vragen over noodmaatregelen COVID-19 concept beantwoording.docx](#)

Zie bijgevoegd een aantal concept antwoorden, pas/vul vooral waar nodig!

Groet (10)(2e)

Van (10)(2e) - BD/DGPenV/PVC/VC

Verzonden: vrijdag 5 juni 2020 12:50

Aan: (10)(2e) BD/DGPenV/PPBT/ICA

CC: (10)(2e) - BD/DGPenV/PVC/VC

Onderwerp: RE: SPOED; beantwoording VKC Eerste Kamer vragen COVID-19 maatregelen

Ik zag inderdaad dat mijn naam nu op verschillende plekken terugkomt, was ik mij niet van bewust... Dus feel free om mee te denken !

(10)(2e)

buiten reikwijdte

Van: (10)(2e) - BD/DGPenV/PPBT/PBO <(10)(2e) @minjenv.nl>

Verzonden: vrijdag 5 juni 2020 12:17

Aan: (10)(2e) - BD/DGPenV/PVC/VC <(10)(2e) @minjenv.nl>; (10)(2e) - BD/DGPenV/PBT/PBI <(10)(2e) @minjenv.nl>; (10)(2e) - BD/DWJZ/SBR <(10)(2e) @minjenv.nl>; (10)(2e) - BD/DRC/CV <(10)(2e) @minjenv.nl>; (10)(2e) @minvws.nl' <(10)(2e) @minvws.nl>; (10)(2e) @minvws.nl' <(10)(2e) @minvws.nl>; (10)(2e) @minbzk.nl' <(10)(2e) @minbzk.nl>; (10)(2e) - BD/DGPenV/PVC/VC <(10)(2e) @minjenv.nl>; (10)(2e) <(10)(2e) @minszw.nl>; (10)(2e) @rotterdam.nl' <(10)(2e) @rotterdam.nl>; (10)(2e) @ifv.nl' <(10)(2e) @ifv.nl>; (10)(2e) - BD/DGPenV/PPBT/ICA <(10)(2e) @minjenv.nl>; (10)(2e) - BD/DGPenV/PVC/VC <(10)(2e) @minjenv.nl>; (10)(2e) @minbzk.nl' <(10)(2e) @minbzk.nl>; (10)(2e) - BD/DVB/BA <(10)(2e) @minjenv.nl>; (10)(2e) <(10)(2e) @minbzk.nl>; (10)(2e) - BD/DBAenV/AKenJ <(10)(2e) @minjenv.nl>; (10)(2e) - BD/DVB/BA <(10)(2e) @minjenv.nl>; (10)(2e) <(10)(2e) @minvws.nl>

CC: Parlementair - DGPenV <(10)(2g) @minjenv.nl>; parlementair.covid19 <(10)(2g) @nctv.minjenv.nl>; DGSenB - Staf <(10)(2g) @minjenv.nl>; NCTV - Juridisch Advies - NCTV <(10)(2g) @nctv.minjenv.nl>; (10)(2e) <(10)(2e) BD/DGPenV/Staf <(10)(2e) @minjenv.nl>; (10)(2e) BD/DGPenV/Staf <(10)(2e) @minjenv.nl>; (10)(2e) - BD/DGPenV/Staf <(10)(2e) @minjenv.nl>; (10)(2e) - BD/DBO/ADVIES <(10)(2e) @minjenv.nl>; (10)(2e) - BD/DBO/ADVIES <(10)(2e) @minjenv.nl>

Onderwerp: RE: SPOED; beantwoording VKC Eerste Kamer vragen COVID-19 maatregelen

Beste collega's,

Naar aanleiding van jullie reacties is er in samenspraak met betrokken partijen een hernieuwde indeling van de vragen gemaakt. Kijk in de bijlage welke namen bij de vragen staan en zoek onderling contact voor de beantwoording/afstemming onderling (voor zover dit nog al niet is gebeurd).

Iedereen is in ieder geval al flink aan de slag en de eerste antwoorden druppelen al binnen! Ik zou graag zoveel mogelijk van de beantwoording **vandaag** al binnen krijgen, maar ik begrijp dat jullie het druk hebben. De deadline van de Eerste Kamer is verschoven naar 12 juni (volgende week vrijdag!). **Dat is nog steeds erg krap**. Ik zou jullie dus willen vragen om de beantwoording van de vragen **uiterlijk maandag 8 juni 14:00u** naar mij op te sturen. Dan maken we een concept antwoord dat maandag einde dag de lijn in kan bij J&V, VWS en BZK.

Mochten jullie vragen, bel of mail gerust.

Met vriendelijke groet,

(10)(2e)

M 06 (10)(2e)

Voor een veilige en rechtvaardige samenleving

Vragen? Kijk in ons [Blauwe Boekje!](#)

Van: (10)(2e) BD/DGPenV/PPBT/PBO

Verzonden: donderdag 4 juni 2020 17:48

Aan: (10)(2e) - BD/DGPenV/PVC/VC <(10)(2e) @minjenv.nl>; (10)(2e) - BD/DGPenV/PBT/PBI
<(10)(2e) @minjenv.nl>; (10)(2e) - BD/DWJZ/SBR <(10)(2e) @minjenv.nl>; (10)(2e) - BD/DRC/CV
<(10)(2e) @minjenv.nl>; (10)(2e) @minvws.nl' <(10)(2e) @minvws.nl>; (10)(2e) @minvws.nl'
<(10)(2e) @minvws.nl>; (10)(2e) @minbzk.nl' <(10)(2e) @minbzk.nl>; (10)(2e) BD/DGPenV/PVC/VC
<(10)(2e) @minjenv.nl>; (10)(2e) <(10)(2e) @minszw.nl>; (10)(2e) @rotterdam.nl'
<(10)(2e) @rotterdam.nl>; (10)(2e) @ifv.nl' <(10)(2e) @ifv.nl>; (10)(2e) - BD/DGPenV/PPBT/ICA
<(10)(2e) @minjenv.nl>

CC: Parlementair - DGPenV <(10)(2g) @minjenv.nl>; parlementair.covid19 <(10)(2g) @nctv.minjenv.nl>;
(10)(2e) - BD/DBO/ADVIES <(10)(2e) @minjenv.nl>; DGSenB - Staf <(10)(2g) @minjenv.nl>; NCTV Staf - NCTV <(10)(2g)
<(10)(2g) @nctv.minjenv.nl>; NCTV - Juridisch Advies - NCTV <(10)(2g) @nctv.minjenv.nl>; (10)(2e)
BD/DGPenV/Staf <(10)(2e) @minjenv.nl> (10)(2e) - BD/DGPenV/Staf <(10)(2e) @minjenv.nl>; (10)(2e)
BD/DGPenV/Staf <(10)(2e) @minjenv.nl>; (10)(2e) - BD/PNI <(10)(2e) @nctv.minjenv.nl>; (10)(2e)
BD/DGPenV/PVC/VC <(10)(2e) @minjenv.nl> (10)(2e) BD/DGPenV/PBT/PBI <(10)(2e) @minjenv.nl>

Onderwerp: RE: SPOED; beantwoording VKC Eerste Kamer vragen COVID-19 maatregelen

Dag collega's,

Ik heb veel van jullie gesproken vandaag en er zijn al een hoop van jullie zijn al druk bezig met de beantwoording van de vragen.

In de bijlage van deze mail, heb ik het huidige overzicht zoals de vragen nu ingedeeld zijn op directie/dg/ministerie en naam bijgevoegd. Hierbij ligt zoals nu bekend de primaire verantwoordelijkheid van de beantwoording.

Mocht dit voor jouw geval niet kloppen, dan hoor ik graag van je wie de vraag overneemt en ik als aanspreekpunt van de beantwoording kan contacten. **Mijn vraag aan jullie is dus om even door het document te gaan en te kijken of dit klopt. Mochten er veranderingen zijn of heb je jouw vragen overgedragen, dan hoor ik dat graag z.s.m.!**

Ik begrijp dat ik veel van jullie vraag, toch hoop ik dat we dit traject tot een goed einde kunnen brengen!

Mochten jullie vragen of opmerkingen hebben, dan hoor ik dat graag (mail of bel gerust)!

Met vriendelijke groet,

(10)(2e)

Ministerie van Justitie en Veiligheid
Directoraat-Generaal Politie en Veiligheidsregio's
Politiele Beleidsontwikkeling

Turfmarkt 147 | 2511 DP | Den Haag | Noordtoren 28e etage
Postbus 20301 | 2500 EH | Den Haag

M 06 (10)(2e)

Voor een veilige en rechtvaardige samenleving

Van: (10)(2e) BD/DGPenV/PPBT/PBO

Verzonden: woensdag 3 juni 2020 16:24

Aan: (10)(2e) - BD/DGPenV/PVC/VC <(10)(2e) @minjenv.nl>; (10)(2e) - BD/DGPenV/PBT/PBI
<(10)(2e) @minjenv.nl>; (10)(2e) - BD/DWJZ/SBR <(10)(2e) @minjenv.nl>; (10)(2e)
BD/DBAenV/lenK <(10)(2e) @minjenv.nl>; (10)(2e) - BD/DRC/CV <(10)(2e) @minjenv.nl>;
(10)(2e) @minvws.nl' <(10)(2e) @minvws.nl>; (10)(2e) @minvws.nl' <(10)(2e) @minvws.nl>;
(10)(2e) @minbzk.nl' <(10)(2e) @minbzk.nl>; (10)(2e) BD/DGPenV/PVC/VC
<(10)(2e) @minjenv.nl>

CC: Parlementair - DGPenV <(10)(2g) @minjenv.nl>; parlementair.covid19 <(10)(2g) @nctv.minjenv.nl>;
(10)(2e) BD/DBO/ADVIES <(10)(2e) @minjenv.nl>; DGSenB - Staf <(10)(2g) @minjenv.nl>; (10)(2e)
BD/STAF_DGSenB <(10)(2e) @minjenv.nl>; NCTV Staf - NCTV <(10)(2g) @nctv.minjenv.nl>; NCTV - Juridisch Advies - NCTV
<(10)(2g) @nctv.minjenv.nl>; (10)(2e) BD/DGPenV/Staf <(10)(2e) @minjenv.nl> (10)(2e)
BD/DGPenV/Staf <(10)(2e) @minjenv.nl>; (10)(2e) - BD/DGPenV/Staf <(10)(2e) @minjenv.nl>; (10)(2e)
BD/PNI <(10)(2e) @nctv.minjenv.nl> (10)(2e) BD/DGPenV/PVC/VC <(10)(2e) @minjenv.nl>; (10)(2e)
(10)(2e) BD/DGPenV/PBT/PBI <(10)(2e) @minjenv.nl>; (10)(2e) BD/PACT <(10)(2e) @minjenv.nl>

Urgentie: Hoog

Beste collega's,

De VKC Eerste Kamer heeft vragen gestuurd over de COVID-19 maatregelen (zie bijgevoegd)

Zij hebben daarbij verzocht om de antwoorden op **9 juni a.s.** te ontvangen. Dit betekent dat we nog maar kort te tijd hebben om antwoord te geven op de vragen.

In de kantlijn van het PDF bestand is een indeling gemaakt door (10)(2e) (juridisch team NCTV) waarbij staat welke vraag voor welk DG/Ministerie is. Ik heb ook jullie contactgegevens van hem gekregen. Mocht je niet de juiste contactpersoon zijn voor de vragen die bij jouw DG/Directie/Ministerie zijn ingedeeld, dan hoor ik graag z.s.m. bij wie de vragen dan terecht kunnen.

Gebruik bij de beantwoording van de vragen zoveel mogelijk uit al gecommuniceerde kamerbrieven/kamervragen en andere correspondentie met het parlement. Zouden jullie de antwoorden op deze vragen aankomende **vrijdag 5 juni om 14:00u** kunnen aanleveren?

Ik begrijp dat ik veel van jullie vraag, toch hoop ik dat we dit traject tot een goed einde kunnen brengen!

Mochten jullie vragen of opmerkingen hebben, dan hoor ik dat graag!

Met vriendelijke groet,

(10)(2e)

.....
Ministerie van Justitie en Veiligheid

Directoraat-Generaal Politie en Veiligheidsregio's

Politiële Beleidsontwikkeling

Turfmarkt 147 | 2511 DP | Den Haag | Noordtoren 28e etage

Postbus 20301 | 2500 EH | Den Haag

.....
M 06 (10)(2e)

.....
Voor een veilige en rechtvaardige samenleving

.....
Vragen? Kijk in ons [Blauwe Boekje!](#)

To: (10)(2e) BD/DGPenV/PPBT/PBO (10)(2e) @minjenv.nl; (10)(2e)
van: (10)(2e) @minbzk.nl; (10)(2e) (10)(2e) @minbzk.nl
Cc: Parlementair - DGPenV (10)(2g) @minjenv.nl; NCTV - Juridisch Advies -
NCTV (10)(2g) @nctv.minjenv.nl; (10)(2e) BD/DGPenV/PVC/VC (10)(2e) @minjenv.nl
From: (10)(2e)
Sent: Mon 6/8/2020 8:57:53 AM
Subject: RE: Concept antwoorden EK
[Concept-beantwoording VKC EK noodmaatregelen COVID-19 - \(10\)\(2e\).docx](#)

Hi (10)(2e)
In de bijlage mijn commentaar en aanvullingen. (10)(2e) wil jij er ook nog een blik op werpen?

Groet,
(10)(2e)

Van: (10)(2e) BD/DGPenV/PPBT/PBO

Verzonden: maandag 8 juni 2020 09:15

Aan: (10)(2e); (10)(2e); (10)(2e)

CC: Parlementair - DGPenV ; NCTV - Juridisch Advies - NCTV ; (10)(2e) - BD/DGPenV/PVC/VC

Onderwerp: Concept antwoorden EK

Beste collega's,
Hadden jullie de bijgevoegde conceptantwoorden op de EK vragen al gezien? Vooral op de vraag van specifieke grondrechten (pagina 9 en 10).
Maar ook op de andere vragen, waar jullie ingedeeld stonden?
Ik hoor het graag!

Met vriendelijke groet,

(10)(2e)
Beleidsmedewerker

.....
Ministerie van Justitie en Veiligheid
Directoraat-Generaal Politie en Veiligheidsregio's
Politiele Beleidsontwikkeling
Turfmarkt 147 | 2511 DP | Den Haag | Noordtoren 28e etage
Postbus 20301 | 2500 EH | Den Haag

.....
M 06 (10)(2e)
.....

Voor een veilige en rechtvaardige samenleving

.....
Vragen? Kijk in ons [Blauwe Boekje!](#)

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

Ministerie van Justitie en Veiligheid

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Ministry of Justice and Security

To: (10)(2e) (10)(2e)@minbzk.nl; (10)(2e) - BD/DGPenV/PPBT/PBO (10)(2e)@minjenv.nl]; (10)(2e)@minbzk.nl
Cc: Parlementair - DGPenV (10)(2g)@minjenv.nl]; NCTV - Juridisch Advies - NCTV (10)(2g)@nctv.minjenv.nl]; (10)(2e) - BD/DGPenV/PVC/VC (10)(2e)@minjenv.nl]
From: (10)(2e)
Sent: Mon 6/8/2020 9:06:42 AM
Subject: RE: Concept antwoorden EK
Received: Mon 6/8/2020 9:06:43 AM
[Concept-beantwoording VKC EK noodmaatregelen COVID-19 NM02 \(10\)\(2e\) docx](#)

Nu met bijlage

Van: (10)(2e)

Verzonden: maandag 8 juni 2020 11:06

Aan: (10)(2e) (10)(2e) BD/DGPenV/PPBT/PBO; (10)(2e)

CC: Parlementair - DGPenV ; NCTV - Juridisch Advies - NCTV (10)(2e) - BD/DGPenV/PVC/VC

Onderwerp: RE: Concept antwoorden EK

Dag (10)(2e)

In aanvulling op de reactie van mijn collega (10)(2e) bijgaand mijn commentaar.

buiten reikwijdte

Zie enkele suggesties, vragen en opmerkingen. Succes met de volgende slag. Een latere slag zullen we opnieuw – ook op de inhoud - nog even goed moeten bekijken.

Mvg (10)(2e)

reeds beoordeeld zie doc 40

To: [redacted] (10)(2e) - BD/DBO [redacted] (10)(2e) @minjenv.nl]; [redacted] (10)(2e)
BD/DBO/ADVIES [redacted] (10)(2e) @minjenv.nl
Cc: [redacted] (10)(2e) - BD/DWJZ/JZW [redacted] (10)(2e) @minjenv.nl]; [redacted] (10)(2e) - BD/DWJZ/JZW [redacted] (10)(2e) @minjenv.nl
From: [redacted] (10)(2e) - BD/DWJZ/JZW
Sent: Thur 6/11/2020 10:43:47 AM
Subject: RE: annotatie vanmiddag
Received: Thur 6/11/2020 10:43:48 AM

Beste [redacted] (10)(2e)

Hierbij mijn inbreng voor het overleg van de minister met de CU van vanmiddag. Hopelijk kunnen jullie zo verder. Ik heb van 13:00 tot 14:30 uur besprekingen via Webex dus moeilijk telefonisch bereikbaar maar ik zal met een schuin oog mijn mail in de gaten houden of app als er iets dringends is, goed. [redacted] (10)(2e)

Notaoverleg 8 juni

In het notaoverleg van afgelopen maandag is toegezegd (aan de SGP) dat er binnen twee weken een brief zal komen over de contacten met kerkgenootschappen sinds deze crisis. In datzelfde overleg heeft mevrouw Van der Graaf (ChristenUnie) ook gevraagd hoe het gesprek met de kerken verloopt. Wanneer dat heeft plaatsgevonden en welke afspraken er zijn gemaakt.

Motie-Segers (26 mei, CU, CDA, SGP)

In de motie wordt aandacht gevraagd voor de belangrijke functie die kerken in de samenleving vervullen, als plaats voor gemeenschap, hulp en bezinning. De motie verzoekt de regering te komen tot afspraken en lokaal maatwerk als het gaat om de rol van kerken en christelijke netwerken in de samenleving en de vormgeving van hun activiteiten in coronatijd. Hierbij moeten ook gemeenten betrokken worden.

Toelichting:

Op 29 mei spraken we hier al kort over.

Ambtelijk BZK en VNG zijn geattendeerd op de motie. Op 2 juli (dat was voor de kerkelijke vertegenwoordigers de eerste mogelijkheid) wordt de uitvoering van de motie besproken met kerkelijke vertegenwoordigers (waaronder [redacted] (10)(2e)) In goed overleg met hen zal uitvoering worden gegeven aan de motie. BZK, de VNG en mogelijk ook SZW en OCW worden daarbij betrokken. Er is ook contact geweest met de het platform Nietalleen.nl. Dit is een initiatief van o.a. de EO en de Protestantse Kerk. Via dit platform worden hulpvragers en lokale hulpaanbieders aan elkaar verbonden. Ik zal hen ook betrekken bij de uitvoering van de motie.

Contacten met kerkgenootschappen

- Sinds de start van deze crisis bestaat de noodzaak tot het terugbrengen van het aantal personen dat mag deelnemen aan religieuze en levensbeschouwelijke samenkomsten.
- Ik onderhoud uit hoofde van mijn verantwoordelijkheid voor de erediensten en conform mijn toezegging, sinds het begin van deze crisis nauw contact met verschillende kerkgenootschappen, kerkelijke vertegenwoordigers en religieuze koepelorganisaties. Ik spreek hen minstens wekelijks.
- Allereerst om te verantwoorden waarom deze voor hen ingrijpende beslissing (diensten beperken tot 30 personen) genomen moest worden.
- In die gesprekken heb ik de religieuze koepelorganisaties ook opgeroepen om na te denken over het intelligent opstarten van de erediensten, zodra het kabinet aangeeft dat daar weer ruimte voor is. Dat is sinds begin van deze maand aan de orde.
- Deze oproep is voortvarend opgepakt door de religieuze organisaties. Het Contactorgaan Moslims en Overheid, het Interkerkelijk Contactorgaan Overheid, de Hindoe Raad en de Boeddhistische Unie hebben protocollen opgesteld waarin zij aangeven op welke wijze zij hun diensten kunnen opstarten en hervatten in de 1,5 meter samenleving. Daarbij rekening houdend met het bijzondere karakter van hun diensten en de gebedshuizen waar deze plaatsvinden.
- Dit biedt bij uitstek de mogelijkheid tot maatwerk omdat de betreffende kerk zelf verantwoordelijk is voor het opstellen, uitvoeren en naleven van het eigen protocol. De kerk kan een protocol opstellen en eventueel bijstellen op basis van nieuwe inzichten, aangepaste normen en veranderingen in de omgeving.
- Het past niet bij onze kerk-staat-relatie om als overheid inhoudelijk te sturen op de protocollen die door de kerken zijn opgesteld; vrijheid van godsdienst houdt ook in dat de overheid zich zoveel mogelijk onthoudt van ingrijpen in de interne organisatie van kerkgenootschappen.

Versoepeling 1 juni en 1 juli

- De versoepelingen van het kabinet per 1 juni houdt in dat ook veel gebedshuizen hun deuren na wekenlange sluiting kunnen openen. Het kabinet acht het verantwoord, op advies van het OMT, dat de diensten weer met maximaal 30 bezoekers gehouden kunnen worden (exclusief "kerkpersoneel").
- Religieuze bijeenkomsten waren sinds het begin van de coronacrisis toegestaan met maximaal 30 mensen (inclusief "kerkpersoneel"), maar veel gebedshuizen kozen er, in overleg met mij, ervoor dat toch niet te doen. Nu een aantal coronamaatregelen wordt versoepeld, vinden verschillende religieuze koepelorganisaties het daar nu wel tijd voor.
- *Behoedzaam vieren van geloof* wordt het nieuwe uitgangspunt. Dit is ook opgenomen in de

gemeenschappelijke verklaring die de religieuze koepelorganisaties: Interkerkelijk Contact in Overheidszaken, het Contactorgaan Moslims en Overheid, de Boeddhistische Unie en de Hindoeraad uitbrachten in overleg met mij.

- Ik blijf nauw contact houden met de kerkgenootschappen om goed van elkaar te weten wat er over en weer speelt en blijf hen met advies bijstaan. Dat doe ik niet alleen met gesprekken maar ook door het bezoeken van uiteenlopende erediensten. De afgelopen weken waren dat onder andere een rooms-katholieke dienst, een PKN dienst in de Woudse Dom van afgelopen zondag, komende zondag ben ik, o.a. met de heer Van der Staaij, bij de Gereformeerde Gemeenten in Barneveld. Daar worden we geïnformeerd over de mogelijkheden die deze kerkgenootschap zien voor maatwerk in grote kerken. De week daarop bezoek ik een dienst van een remonstrantse predikant.
- Het is bepaald nog niet gezegd is dat er weer een opschaling per 1 juli plaats kan vinden; op basis van monitoring zal gekeken worden naar *de mogelijkheid* om per 1 juli het gehanteerde maximum te verhogen naar 100 personen. Het OMT zal daartoe om advies worden gevraagd.
- Op 2 juli is er weer een fysiek overleg op het ministerie met de kerkelijke vertegenwoordigers en het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken.

Tijdelijke wet COVID 19

- ∇ Gisteren is dit voorstel aan de afdeling Advisering van de Raad van State aangeboden.
- ∇ De noodverordeningen vormen een, voor de beheersing van de ontstane crisissituatie, belangrijk en passend juridisch kader. Noodverordeningen dienen in een rechtsstaat niet al te lang te duren, mede met het oog op de voortdurende gevolgen voor de vrijheden, waaronder vrijheid van godsdienst, vandaar dit wetsvoorstel. In het wetsvoorstel wordt bijzondere aandacht geschonken aan religieuze en levensbeschouwelijke situaties.
- ∇ Ik heb er op toegezien dat ook de religieuze koepelorganisaties bij de consultatie van dit voorstel betrokken zijn en dat hun inbreng is verwerkt in het wetsvoorstel

Van: (10)(2e) - BD/DBO

Verzonden: donderdag 11 juni 2020 11:06

Aan: (10)(2e) } BD/DBO/ADVIES ; (10)(2e) . - BD/DWJZ/JZW

Onderwerp: annotatie vanmiddag

Dag (10)(2e)

Minister heeft vanmiddag een overlegje met de CU.

Ik verwacht dat ook de erediensten, corona en generatie y (of x wat is het ook al weer) aan de orde komt.

Zou jij voor een annotatie kunnen zorgen? Zou er dan voor 15u moeten zijn.

Excuus dat het zo op stel en sprong moet. Ik zag de afspraak pas net staan.

Groet

To: (10)(2e) BD/DGPenV/PPBT/PBO[(10)(2e)]@minjenv.nl
From: (10)(2e)
Sent: Thur 6/11/2020 2:27:15 PM
Subject: FW: Concept-beantwoording VKC EK noodmaatregelen COVID-19 versie 09062020 (tbv de lijn) (002)
[Concept-beantwoording VKC EK noodmaatregelen COVID-19 versie 09062020 \(tbv de lijn\) \(002\).docx](#)

Hierbij de versie zoals deze nu bij ons de lijn is gegaan. Stuur jij hem door binnen JenV?

Van: (10)(2e)

Verzonden: donderdag 11 juni 2020 16:25

Aan: (10)(2e)

Onderwerp: Concept-beantwoording VKC EK noodmaatregelen COVID-19 versie 09062020 (tbv de lijn) (002)

(10)(2e) dit is hem wel, groet, (10)(2e)

> Retouradres Postbus 20350 2500 EJ Den Haag

Directie Publieke Gezondheid

Bezoekadres
Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
T 070 340 79 11
F 070 340 78 34
www.rijksoverheid.nl

Inlichtingen bij

Datum 11 juni 2020
Betreft Aanwijzing maatregelen COVID-19 vanaf 15 juni

Kenmerk
1702594-206674-PG

Uw brief

Geachte voorzitters,

Bijlage(n)

Gehoord hebbende het overleg van de Ministeriële Commissie Crisisbeheersing van 3 juni 2020 en het advies van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu van 8 juni 2020 maak ik aanpassingen in de opdracht voor bestrijding van de uitbraak van COVID-19 die ik op 24 april, 8 mei en 26 mei 2020 op basis van artikel 7 van de Wet publieke gezondheid heb verstrekt.

Correspondentie uitsluitend richten aan het retouradres met vermelding van de datum en het kenmerk van deze brief.

Op 24 april, 8 en 26 mei heb ik u opdracht gegeven om uw bevoegdheden op het terrein van publieke gezondheid en openbare orde en veiligheid in te zetten om verschillende maatregelen te nemen die nodig zijn voor de bestrijding van COVID-19. Ik geef u nu opdracht om enkele maatregelen, met ingang van 15 juni 2020, aan te passen. Voor het overige worden de aanwijzingen van 24 april, 8 mei en 26 mei verlengd.

Vóór 1 juli 2020 besluit het kabinet opnieuw over het verlengen en/of aanpassen van maatregelen.

Sanitaire voorzieningen

De opdracht tot sluiting van sanitaire voorzieningen, zoals geregeld in deel II, onderdeel 5, van de aanwijzing van 24 april 2020 en gewijzigd in de aanwijzing van 26 mei 2020, komt per 15 juni 2020 te vervallen, op voorwaarde dat de richtlijnen van het RIVM worden opgevolgd.

Het verbod op het gebruikmaken van gemeenschappelijke was- en douchegelegenheden in zwemgelegenheden, inrichtingen voor sporten en beweging die buiten sporten mogelijk maken, instellingen voor topsport, in dierentuinen, pretparken en bibliotheken, zoals geregeld in de aanwijzing van 8 mei 2020, wordt opgeheven, op voorwaarde dat de richtlijnen van het RIVM worden opgevolgd.

Verpleeghuizen en ander kleinschalige woonvormen in de ouderenzorg

De bepaling voor verpleeghuizen en andere kleinschalige woonvormen in de ouderenzorg, zoals geregeld in de eerste alinea van deel IV van de aanwijzing van 24 april 2020, komt per 15 juni 2020 als volgt te luiden:

Het kabinet heeft besloten dat vanaf 15 juni het verbod op het ontvangen van bezoek wordt opgeheven voor alle locaties behalve locaties waar zich nog één of meer COVID-19 besmettingen voordoen. Op die locaties is het ontvangen van bezoek nog steeds verboden, behalve in uitzonderingssituaties. In de stervensfase, of vergelijkbare omstandigheden, kan een instelling incidenteel afwijken van deze maatregel. Ook voor structurele vrijwilligers is een uitzondering op deze maatregel mogelijk. Voorts zijn uitzonderingen mogelijk voor het horen en beoordelen van een cliënt in het kader van de Wet zorg en dwang psychogeriatrische en verstandelijk gehandicapte personen.

Directie Publieke Gezondheid

Kenmerk
1702594-206674-PG

Als u problemen ervaart bij de uitvoering van deze opdrachten, verzoek ik u contact op te nemen met het coronateam van het Landelijk Operationeel Coördinatiecentrum (LOCC-N).

Hoogachtend,

mede namens de minister van Justitie en Veiligheid,

de minister van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Hugo de Jonge

**OPLEGFORMULIER
DOSSIER WERKBEZOEK OF OPTREDEN BEWINDSPERSOON****Werkbezoek MJenV aan: eredienst Gereformeerde Gemeenten in Nederland**

Datum en tijdstip ontvangst:	Zondag 14 juni om 18:00 uur
Tijdstip optreden:	18:00 uur
Tijdstip vertrek:	20:15 uur
Locatiennaam:	Kerkgebouw De Hoeksteen
Adres:	Vellerselaan 1
Postcode en plaats:	3772 PP te Barneveld
Telefoonnummer:	06 [(10)(2e)]
Naam/nummer zaal:	Kerk
Routebeschrijvingen en parkeren:	buiten reikwijdte
Ambtelijke begeleiding:	Medewerker directie: Desgewenst kan [(10)(2e)] [(10)(2e)] bij dit werkbezoek aanwezig zijn. Woordvoerder: -

Contactpersoon voor het werkbezoek/optreden

Naam:	[(10)(2e)]
Functie:	[(10)(2e)]
Telefoon (mobiel):	06 [(10)(2e)]
E-mail:	[(10)(2e)]@minjenv.nl

Informatie voor de bewindspersoon

U wordt ontvangen door:	[(10)(2e)] is ook van harte welkom bij dit bezoek. U wordt ontvangen door [(10)(2e)] en [(10)(2e)]
Waar wordt u ontvangen?	Bij de ingang van de kerk.
Wat wordt er van u verwacht:	In gesprek (25 minuten) gaan met o.a. Kees van der Staaij, de burgemeester van Barneveld en een vertegenwoordiging van de gereformeerde gemeente van Barneveld over de impact van de coronamaatregelen op hun geloofsbeleving en over de mogelijkheden die er binnen deze kerk zijn om na 1 juli met meer dan 100 kerkgangers de diensten te volgen. buiten reikwijdte
Toespraak:	-
Voertaal:	Nederlands
Sprekersfaciliteiten:	-
Setting zaal/podium:	Kerkzaal met banken
Gasten zitten/staan:	zitten
Dresscode:	buiten reikwijdte

Publiek, pers en andere aanwezigen

Overige sprekers en/of bijzondere gasten:	Kees van der Staaij, TK lid en politiek leider SGP Asje van Dijk, burgemeester Barneveld (CDA)
Aantal deelnemers:	30 deelnemers aan de dienst exclusief het aantal mensen dat nodig is om de dienst uit te voeren (wordt geschat op 15). De dienst wordt online uitgezonden. Op verzoek kan opname van de dienst later worden verstrekt via een usb-stick.
Doelgroep:	Leden van de Gereformeerde Gemeenten in Nederland te Barneveld
Open/besloten bijeenkomst:	Open bijeenkomst; maar gelet op de geldende maatregelen wel beperkt tot 30 personen (exclusief kerkpersoneel). buiten reikwijdte
(Sociaal) Mediaplan:	DCOM adviseert uw specifieke bezoeken aan de kerkdiensten niet te veel op te lichten. Als we richting de versoepeling van 1 juli gaan (van 30 naar 100 aanwezigen in de kerk) is het, aldus DCOM, weer tijd voor een persmoment (interviews met bepaalde kranten). Dan kan ook worden verwezen naar uw aanwezigheid bij deze dienst, bij de PKN dienst van afgelopen zondag en bij de rooms-katholieke dienst van de week daarvoor.
Welke media zijn/worden uitgenodigd?	-
Fotograaf/TV aanwezig?	-
Persbericht:	Maandagochtend wordt er door de Gereformeerde Gemeenten (afdeling Barneveld) een persbericht verzonden.
Contactpersoon voor communicatie/media:	<input type="text" value="(10)(2e)"/> 06 <input type="text" value="(10)(2e)"/>

Programma

18:00 uur Ontvangst bij de ingang van de kerk door en .

18:05 - 18:25 Bespreking over de impact van de coronamaatregelen en de mogelijkheden voor maatwerk voor grote kerken.

Bij dit gesprek zijn aanwezig:

Kees van der Staaij, TK lid en politiek leider SGP
Asje van Dijk, burgemeester Barneveld (CDA)

Aangedragen gesprekspunten:

Grootte en samenstelling van de geloofsgemeente en de pijn die de geloofsgemeenschap ervaart bij de gestelde beperkingen

Toelichting:

Deze kerk heeft 3800 leden (1050 gezinnen). Er worden per jaar minstens 100 kinderen gedoopt. De afgelopen 3 maanden heeft geen enkele doop kunnen plaatsvinden. Dat wordt als groot gemis ervaren.

Reactie:

U kunt aangeven dat u in deze crisis van het begin af aan nauw contact hebt onderhouden met kerkelijke vertegenwoordigers (waaronder (10)(2e)) en de religieuze koepelorganisaties (waaronder het Contactorgaan in Overheidszaken, CIO waar ook deze kerk bij is aangesloten). Daarnaast bezoekt u, voor zover mogelijk, verschillende erediensten en u herkent dit grote gemis.

Voor de crisis, in oktober 2019 bezocht u, ook op uitnodiging van de heer Van der Staaij een dienst van de Gereformeerde Gemeenten in de Vredekerk te Zoetermeer.

U kunt waardering uitspreken voor de wijze waarop de kerken deze tijd hun inventiviteit hebben getoond en allerlei manieren hebben gevonden om gezamenlijk het geloof te vieren. Deze kerk deed dat o.a. door het online uitzenden van de diensten op zondag. U kunt aangeven dat u hoopt dat de wetenschap dat dit offer gebracht moest en moet worden om de ouderen en kwetsbaren van onze samenleving te beschermen, veel goed maakt.

Mogelijkheid om per 1 juli met meer dan 100 mensen bijeen te komen

Toelichting:

Deze kerk (een van de grootste kerken van het land) beschikt over 3000 zitplaatsen, 12 uitgangen, een ventilatiesysteem met de mogelijkheid om lucht te zuigen uit het gebouw en 100% verse lucht binnen te laten en er is een protocol opgesteld waarin alle overige hygiënevoorschriften van het RIVM worden geadresseerd. Met inachtneming van 1,5 meter afstand is berekend dat er 700 mensen kunnen worden geplaatst in de kerk.

Reactie:

Kennisnemen van de mogelijkheden die deze kerk ziet voor het opschalen van de bezoekersaantallen per 1 juli.

U kunt aangegeven dat het bepaalt nog niet gezegd is dat de beoogde opschaling per juli plaats kan vinden; op basis van monitoring zal gekeken worden naar *de mogelijkheid* om per 1 juli het gehanteerde maximum te verhogen naar 100 personen. Het OMT zal daartoe om advies worden gevraagd.

Het is goed dat deze kerk investeert in veiligheidsmaatregelen en beschikt over de mogelijkheid (qua oppervlakte) om uit te breiden in het aantal bezoekers terwijl daarbij nog steeds de 1,5 meter afstand bewaard kan blijven, als dat aan de orde is. Echter er spelen ook andere factoren bij eventuele opschaling:

De kerkbezoeken zullen ook een stroom van reisbewegingen op gang brengen, het is moeilijk om uit te sluiten dat leden van deze hechte gemeenschap elkaar niet vlak voor of na de dienst even zullen willen opzoeken gelet op het sociale karakter van de dienst en daarbij zich (onbedoeld) niet kunnen houden aan de geldende normen.

U zult dit pleidooi echter meenemen in uw aanstaande bestuurlijk overleg met het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken (CIO, d.d. 2 juli). Dat is ook het moment om te polsen of andere geloofsgemeenschappen ook voelen voor de gewenste maatwerk. Een ander, veel gehoorde oproep, betreft juist de oproep van kerken om meer regels. Als kabinet is het van belang om in deze onzekere tijd waar mogelijk juist duidelijkheid te bieden.

Conform de oproep van de SGP zult u in de tijdelijke wet die nu in de maak is, bijzondere aandacht te schenken aan (deze) religieuze en levensbeschouwelijke situaties.

buiten reikwijdte

Bijzonderheden

Toezegging TK debat over ontwikkelingen rond het coronavirus, d.d. 4 juni

MP zegt toe dat MJenV in zijn gesprekken met religieuze instellingen stil zal staan bij specifieke problematiek van grote religieuze gemeenten en de nu nog beperkte omvang van deelnemers aan diensten.

Verslag van het debat:

Het lid Van der Staaij: De SGP pleit in de huidige overgangsfase voor maatwerk. Zet geen pakhuis vol regeltjes neer. Blijf een beroep doen op ieders eigen verantwoordelijkheid. Schep heldere randvoorwaarden als het gaat om die afstandsnormen en hygiënemaatregelen. En laat mensen en organisaties vervolgens vrij om binnen die kaders zelfstandig verstandige keuzes te maken. Geef ruimte voor regionaal en lokaal maatwerk. Mijn vraag is: komen zulke noties ook terug in de noodwet, of de tijdelijke wet, die nu wordt opgesteld en wanneer kunnen we die wet nu verwachten?

Bij inperking van vrijheidsrechten is maatwerk geboden. De SGP wil zo snel als mogelijk af van de botte sturing op maximale aantallen. Het voelt nu toch als willekeur dat grote demonstraties kennelijk wel kunnen, maar voor bijvoorbeeld kerkdiensten nog altijd een strak maximumaantal kerkgangers geldt. Dat wringt. Wanneer wordt hier meer eigen verantwoordelijkheid voor lokaal maatwerk mogelijk gemaakt, waarbij een heel grote kerk, die moeiteloos aan alle voorschriften kan voldoen, ook meer kerkgangers mag ontvangen? Wordt dit punt ook serieus opgepakt in het overleg met de kerken dat minister Grapperhaus gaat voeren.

Reactie MVWS Voorzitter. Komen het maatwerk en de randvoorwaarden terug in de tijdelijke wet over de covidmaatregelen? Hoe is het overigens met die wet? Die wet gaat zo snel mogelijk naar de Raad van State. De wet is in consultatie geweest en ik dacht dat de consultatie vandaag sloot. Dat zou ook morgen kunnen zijn. Vervolgens gaat de wet zo snel mogelijk naar de Raad van State. Afhankelijk van het advies van de Raad van State komt de wet ook zo snel mogelijk naar uw Kamer. Het lijkt me goed om de wet dan met elkaar te bespreken.

Kamervragen SGP

De SGP heeft Kamervragen gesteld aan Min BZK en aan u over de beperkingen van begrafenissen en kerkdiensten in het licht van de Grondwettelijke vrijheden. Hier wordt u separaat over geïnformeerd.

Bijlagen

Op zaterdag 6 juni is de uitnodiging (bijlage 1) voor dit gesprek en het bijwonen van de dienst, via de heer Van der Staaij, verzonden.

buiten reikwijdte

buiten reikwijdte

**GEREFORMEERDE GEMEENTE IN NEDERLAND
TE BARNEVELD**

(10)(2e)

Kerkgebouw:
De Hoeksteen
Vellerselaan 1
3772 PP Barneveld

Ministerie van Justitie en Veiligheid
T.a.v. de minister Prof. Mr. F.B.J. Grapperhaus

Betreft: uitnodiging voor bezoek aan kerk in Barneveld

Barneveld, 5 juni 2020

Hooggeachte Heer Grapperhaus,

In deze bijzondere tijd van de coronacrisis hebben wij als kerkenraad van de Gereformeerde Gemeente in Nederland de behoefte om ons tot u te richten met het verzoek of u onze uitnodiging voor een bezoek aan onze gemeente zou willen aanvaarden.

Wij willen u graag uitnodigen om met u van gedachten te wisselen over de huidige coronamaatregelen en de impact die dat heeft op onze zeer grote kerkelijke gemeente van ruim 3.800 leden en doopliden.

Direct na de aankondiging van de maatregelen hebben we als gemeente de regels t.a.v. kerkgang opgevolgd. Op biddag 13 maart jl waren we als gehele gemeente nog bij elkaar in een zeer volle kerk. Het is voor ons een wonder dat in onze gemeente geen besmetting is ontstaan, ondanks dat we met zovelen bij elkaar geweest zijn.

(10)(2e)

(10)(2e)

Wij zien de versoepeling van de maatregelen voor veel verschillende sectoren en we zijn verblijd dat er ook voor kerken een kleine versoepeling mag komen door nu met 30 of vanaf 1 juli met 100 personen samen te komen. We hebben kennisgenomen van het feit dat er een motie is aangenomen waarbij gekeken zal worden naar maatwerk voor kerken en religieuze instellingen. We hebben daarover ook een onderhoud gehad met onze burgemeester mr. A. van Dijk en zijn veiligheidscoördinator, dhr. D. Klein.

Wij hebben ook kennisgenomen van de vragen van het SGP kamerlid, Kees van der Staaij, die in het debat op 4 juni nog eens opnieuw aandacht heeft gevraagd voor maatwerk voor grote kerken. Zowel de burgemeester die ons adviseerde om als kerk ook van ons te laten horen, als de oproep van Van

der Staaij aan u, deden bij ons de gedachte rijzen dat het een goed idee zou zijn, om u voor een bezoek aan ons kerkgebouw uit te nodigen.

Ons kerkgebouw heeft een capaciteit van 2.800 zitplaatsen, met uitbreiding middels zalen tot 3.000 zitplaatsen. Ons kerkgebouw beschikt over verschillende uitgangen (totaal 12 (vlucht)uitgangen) en een geavanceerd ventilatiesysteem, waarbij ook de mogelijkheid bestaat om lucht weg te halen uit het gebouw en 100% verse lucht binnen te laten.

Op basis van de gestelde regels waarbij gezonde mensen bij elkaar mogen komen, mits de onderlinge afstand 1.5 meter is, hebben wij binnen onze kerk een commissie in het leven geroepen die zich hierover heeft gebogen en hoe een "1.5 meter kerk" eruit zou zien en hoe we binnen dat kader veilig bij elkaar zouden mogen komen.

Het bijeenkomen als gemeente, die als één familie is, is een wezenlijk onderdeel en opdracht die de Heere gesteld heeft in Zijn Woord: Laat de onderlinge bijeenkomsten niet na. Het zou heel erg zijn als het beeld gaat postvatten dat online kerkdiensten de oplossing zijn, terwijl dit een noodoplossing is. We houden contact met de gehele gemeente en bijna de gehele gemeente uit het verlangen om weer samen naar de kerk te mogen gaan omdat men er zo naar uitziet om weer onder Gods Woord samen te komen. Iedereen begrijpt dat we onder de huidige omstandigheden niet met de gehele gemeente samen kunnen komen, omdat we ons aan de overheidsregels te houden hebben, voor zover ze niet in strijd zijn met de Bijbel. Maar wij denken dat we zonder enig veiligheidsrisico samen kunnen komen met meer dan 100 mensen vanaf 1 juli.

Graag willen wij u deelgenoot maken van ons opgesteld plan en u een rondleiding geven in ons kerkgebouw, in de overtuiging dat dit u ook kan helpen in het uitwerken van een maatwerkplan voor grote kerken en/of religieuze instellingen.

We zien met belangstelling uit naar uw reactie en hopen en verwachten, ook gezien wat we hebben kunnen lezen hoe u tegenover de kerken staat, dat u onze uitnodiging zult aanvaarden. We begrijpen dat u een zeer bezette agenda hebt, maar we hopen dat u deze uitnodiging wilt aanvaarden. Graag horen we van u, welke mogelijkheden u heeft en daar hopen wij ons op aan te passen.

Hoogachtend,

Met vriendelijke groeten,

Namens de kerkenraad,

(10)(2e)

(10)(2e)

(10)(2e)

(10)(2e)

cc. Afschrift van deze brief zenden wij aan burgemeester mr. A. van Dijk van Barneveld.

Digitale minuut: Werkbezoek MJenV Gereformeerde Gemeente Barneveld - 2936942

Organisatieonderdeel DWJZ
Behandelaar zaak (10)(2e) BD/DWJZ/BMO
Werkstroomelgenaar (10)(2e) BD/DWJZ/BMO
Datum en tijd aangeboden 25-02-2021 om 11:38

OPLEGFORMULIER dossier werkbezoek gereformeerde Gemeente Barneveld

Paminconnummers:
Instructie: -werkbezoek gereformeerde gemeente Barneveld 14 juni 2020
Toelichting op documenten: -zie formulier

Werkstroomverloop

Werkstroom afgesloten 15-06-2020 12:13
Afsluiten - (10)(2e) - BD/DWJZ/BMO 15-06-2020 12:13
Afstemmen - Protocol behandeld door (10)(2e) - BD/DBO/BP&E 12-06-2020 12:28
Eindparaaf - Minister van JenV behandeld door Grapperhaus, F.B.J. - BD/AL 11-06-2020 19:05
Visie vooraf - Protocol behandeld door (10)(2e) - BD/DBO/BP&E 11-06-2020 09:44 <i>protocol gaat akkoord met de inhoud van dit dossier</i>
Afstemmen - (10)(2e) behandeld door (10)(2e) - BD/DWJZ/JZW 10-06-2020 08:55
Afstemmen - (10)(2e) - BD/DWJZ/JZW 09-06-2020 17:55
Document 'Uitnodiging minister Grapperhaus.pdf' toegevoegd door (10)(2e) - BD/DWJZ/BMO 08-06-2020 12:20
Document 'OPLEGFORMULIER dossier werkbezoek gereformeerde Gemeente Barneveld' toegevoegd door (10)(2e) (10)(2e) - BD/DWJZ/BMO 08-06-2020 12:20

Beantwoording vragen van de leden van de vaste commissie voor Justitie en Veiligheid van de Eerste Kamer over noodmaatregelen COVID-19

Vragen en opmerkingen van de leden van de **FVD**-fractie, mede namens de fractieleden van de **PvdD**

Waarom is er voor het aangekondigde wetsvoorstel met betrekking tot aanvullende maatregelen ter bestrijding van COVID-19 geen vervalclausule opgenomen? Voorziet u de invoering van een vervalclausule na een bepaalde verstreken termijn of bijvoorbeeld een eerste evaluatie? Welke omstandigheden of feiten zullen aanleiding geven om het tijdelijke karakter van deze wetgeving te effectueren? En wat verstaat u onder 'tijdelijk' met betrekking tot de wetgeving? Aan wat voor termijn denkt u?

Een 'tijdelijke' wet is een wet waarvan op voorhand wordt voorzien dat deze een beperkte werkingsduur heeft. In het Tweede Kamerdebat van 20 mei 2020 over de ontwikkelingen rondom het coronavirus heeft het lid van de Tweede Kamer Segers aangegeven ervan uit te gaan dat het kabinet een heldere horizonbepaling inbouwt en dat verlenging altijd via het parlement loopt. De minister-president heeft in reactie hierop gezegd dat het voornemen is de wet tot een tijdelijk instrument te maken en dat er dus een einddatum in de wet komt met de mogelijkheid de wet te verlengen¹. Over de inhoud van de horizonbepaling kom ik graag met uw Kamer te spreken op het moment dat het wetsvoorstel bij uw Kamer voorligt.

Welke alternatieven zijn er overwogen en wat heeft de doorslag gegeven voor de voor te stellen tijdelijke wetgeving? Hoe organiseert de regering haar tegenspraak en toetsing over de juistheid van deze wetgeving?

In de brief die ik op 1 mei 2020, mede namens de ministers van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (hierna: VWS) en voor Medische Zorg en Sport, aan de Tweede Kamer stuurde, heb ik uiteengezet waarom het kabinet voornemens is om een voorstel in procedure te brengen voor tijdelijke wetgeving.² De kern van deze brief is als volgt.

Een voortdurende basis in noodverordeningen is geen alternatief, omdat noodverordeningen in een rechtsstaat niet al te lang kunnen duren, mede met het oog op de voortdurende gevolgen voor de grondrechten van een ieder. Met wetgeving in formele zin wordt de democratische legitimatie versterkt. Daarbij is van belang dat de hoofdlijnen voor de bevoegdheidsverdeling, maatregelen voor zover die grondrechten van burgers beperken, toezicht en handhaving, rechtsbescherming en procedurele waarborgen volgen uit een wet. Landelijke wetgeving is bovendien eenvoudig kenbaar en uniform, ook als daarin een rol wordt weggelegd voor decentraal bestuur. Dit komt de rechtszekerheid ten goede. Gezien de specifieke situatie van covid-19 ligt een permanente wet nu niet voor de hand. Tegenspraak ontstaat in de eerste plaats intern bij de totstandbrenging van een wetsvoorstel in de overleggen binnen en tussen betrokken ministeries en tussen ministers. Zoals in de brief van 1 mei 2020 is uiteengezet, ontstaat er bij de totstandbrenging van wetgeving op deze wijze ook ruimte voor consultatie. Hiermee wordt gedoeld op consultatie van externe instanties, waarmee gemaakte keuzes kritisch tegen het licht kunnen worden gehouden. Een ontwerp van de tijdelijke wet is daarom voorgelegd aan enkele tientallen instanties. Vervolgens is er de toetsing door de Afdeling advisering van de Raad van State. Dit alles waarborgt dat er vanuit meerdere

¹ (Ongecorrigeerd) plenair verslag van de 73^e vergadering van 20 mei 2020, beschikbaar via de website van de Tweede Kamer.

² Kamerstukken I 2019/20, 35300-VI, AC.

invalshoeken naar het wetsvoorstel wordt gekeken. Ten slotte ligt in het parlementair stelsel besloten dat over het wetsvoorstel debat plaatsvindt tussen regering en parlement en dat de regering en de Staten-Generaal in gemeen overleg beslissen over het tot stand brengen van juiste wetgeving.

U stelt dat de voortdurende gevolgen voor vrijheden en grondrechten vanuit de noodverordeningen deze tijdelijke wetgeving nodig maakt. Kunt u aangeven hoe de vrijheden en grondrechten met deze tijdelijke wetgeving beter gewaarborgd zijn?

De bestrijding van de epidemie noodzaakt de overheid tot het treffen van verschillende maatregelen. Die noodzaak vloeit mede voort uit het legitieme doel om de volksgezondheid te beschermen en het recht op gezondheidszorg als mensenrecht. De overheid heeft ook de verplichting om preventieve maatregelen te nemen om haar burgers te beschermen tegen levensbedreigende situaties. Noodverordeningen vormen in de eerste fase een belangrijk en noodzakelijk juridisch kader. Ook nu is nog steeds sprake van een zeer uitzonderlijke situatie. Daarin kunnen naar het zich laat aanzien nog niet alle mogelijk beperkende maatregelen opgeheven worden. Niet ondenkbaar is bovendien dat er op enig moment opnieuw strengere maatregelen moeten worden getroffen. Dit kan betekenen dat ingrijpende, (mogelijk) grondrechtbeperkende maatregelen gedurende een relatief lange periode van kracht zullen moeten blijven. Noodverordeningen zijn hier minder geschikt voor. Daarom is tijdelijke wetgeving in voorbereiding. Deze borgt het legaliteits- en rechtszekerheidsbeginsel doordat de tijdelijke maatregelen in een voorzienbaar wettelijk kader worden geplaatst. De tijdelijke wet zal invulling kunnen geven aan de eisen die gelden voor de beperking van grondrechten. De wettelijke beperkingen van grondrechten zullen steeds een legitiem doel moeten dienen, dat van de bescherming van de (volks)gezondheid. Verder zullen de beperkingen noodzakelijk moeten zijn in een democratische samenleving, waarbij de vereisten van proportionaliteit en subsidiariteit in acht worden genomen en er een adequaat rechtsmiddel moet open staan. Dit vormt de basis voor de wetsbepalingen en de toelichting daarbij van de tijdelijke wet die in gemeen overleg met de Staten-Generaal tot stand komt. Parlementaire controle op de maatregelen wordt zo op nationaal niveau verzekerd en dat versterkt tot slot de democratische legitimatie van noodzakelijke maatregelen bij de bestrijding van de verspreiding van covid-19.

U geeft met betrekking tot de nieuwe tijdelijke wetgeving aan dat de regering hecht aan een bestendige democratische basis en blijvend draagvlak voor die juridische basis. Daarbij geeft u tevens aan dat met wetgeving in formele zin de democratische legitimatie wordt versterkt. Kunt u aangeven in hoeverre de wetgeving ook in materiële zin invulling gaat geven aan de democratische legitimatie, een en ander in het kader van vrijheden en grondrechten, zoals eerder aangehaald?

Op dit moment worden algemeen verbindende voorschriften vastgesteld in de vorm van een noodverordening. Eigen aan een noodverordening is dat zij niet tot stand wordt gebracht door een volksvertegenwoordiging. Dit is al zo op gemeentelijk niveau, waar noodverordeningen van burgemeesters hun basis vinden (artikel 176 van de Gemeentewet). Het geldt des te meer op het huidige veiligheidsregioniveau, waarnaar de noodverordeningsbevoegdheid is overgegaan (artikel 39 van de Wet veiligheidsregio's), omdat daar vanwege het karakter van veiligheidsregio's geen volksvertegenwoordiging is. Dit laatste betekent ook dat de gemeentelijke procedure om een noodverordening door de gemeenteraad te laten bekrachtigen, niet van toepassing is als de voorzitter van de veiligheidsregio optreedt. Democratische legitimatie vindt momenteel plaats doordat de minister-president en de minister van VWS in de Tweede Kamer verantwoording

afleggen over het door het kabinet gevoerde beleid, de door de minister van VWS ondertekende aanwijzingen aan de voorzitters van de veiligheidsregio's die uiteindelijk worden vertaald in noodverordeningen. Achteraf geldt in de betrokken gemeentes de in artikel 40 van de Wet veiligheidsregio's voorziene procedure van schriftelijke en eventueel mondelinge verantwoording door de voorzitter van de veiligheidsregio. Ten opzichte hiervan is evident dat de behandeling van een wetsvoorstel in de Tweede en Eerste Kamer ook in materiële zin invulling geeft aan de democratische legitimatie. De Staten-Generaal, die het gehele Nederlandse volk vertegenwoordigen, brengen dan immers in gemeen overleg met de regering een wet tot stand waarin de maatregelen staan waaraan mensen zich moeten houden en waarin de op- en afschaalmogelijkheden staan opgenomen. Die betrokkenheid uit zich niet alleen in het debat, maar ook in het recht van de Tweede Kamer om het voorstel te amenderen en de mogelijkheid voor beide Kamers om al dan niet het voorstel te aanvaarden.

*Vragen en opmerkingen van de leden van de **GroenLinks**-fractie, mede namens de fractieleden van de **PvdD***

Late en onvolledige beantwoording

De leden van de GroenLinks-fractie merken allereerst op dat de schriftelijke vragen van het lid Nicolai en de daaropvolgende vragen van de commissie door de Minister van VWS met grote vertraging zijn beantwoord. Hoewel hij in zijn brief excuses maakt voor deze vertraging, wordt hiervoor geen verklaring gegeven. In de inhoud van de brief is deze verklaring ook niet te vinden.

Graag ontvangen de leden deze verklaring alsnog.

De beantwoording van de vragen van de heer Nicolai heeft inderdaad met te grote vertraging plaatsgevonden. In de uitstelbrief die de minister van VWS u daarover op 11 mei heeft gestuurd is als verklaring gegeven dat er door de drukte als gevolg van de corona-uitbraak helaas niet voldoende aandacht aan uw brief kon worden gegeven.

De leden van de GroenLinks-fractie merken voorts op dat de minister van VWS in antwoord op de vraag een overzicht te verstrekken van alle tot burgers gerichte noodmaatregelen, verwijst naar een pagina op de website rijksoverheid.nl. Deze leden merken op dat dit antwoord voor de uitoefening van de controlerende taak van de Kamer volstrekt onvoldoende is. Op de genoemde pagina zijn de maatregelen vertaald in voorlichtingstaal, en wordt op geen enkele manier aangegeven wat de juridische status is van de verschillende maatregelen; het is een mengeling van adviezen, verboden en geboden, zonder enige bronvermelding. Wanneer leden van de Eerste Kamer vragen om een overzicht van de noodmaatregelen, verwachten de leden van de GroenLinks-fractie een degelijk overzicht en niet een verwijzing naar een voorlichtingspagina. Zij ontvangen het gevraagde overzicht graag alsnog, inclusief vermelding van de juridische status van de maatregelen (bindend of advies), en de bron/vindplaats.

In de afgelopen maanden heeft het kabinet na bijeenkomsten van de Ministeriële Commissie Crisisbeheersing (MCCB) verscheidene persconferenties gegeven over de besluiten die het kabinet had genomen en een Kamerbrief gestuurd met een toelichting op alle maatregelen.

In de bijlagen is een overzicht opgenomen van de noodmaatregelen gericht op burgers die specifiek voor de bestrijding van covid-19 zijn geïntroduceerd. Voor een groot deel zijn dat adviezen gericht op burgers en voor een deel zijn het extra regels gericht op burgers die via

opdrachten door de voorzitters veiligheidsregio's zijn opgenomen in noodverordeningen. Het kabinet heeft de afgelopen maanden ook veel andere maatregelen getroffen die gericht zijn op burgers, denk bijvoorbeeld aan communicatiemaatregelen, consulaire bijstand, noodopvang bij scholen en kinderopvangorganisaties en inkomensvoorziening. Die zijn in dit overzicht buiten beschouwing gelaten.

De website www.rijksoverheid.nl is een officieel communicatiekanaal voor de Rijksoverheid, waarmee de Rijksoverheid het beleid uitdraagt aan de Nederlandse bevolking. Het is een belangrijk instrument om te zorgen voor kenbaarheid van maatregelen.

Maatregelen die niet zijn vertaald in noodverordeningen

In voornoemde brief van 18 mei 2020 zegt de minister van VWS dat een deel van de maatregelen is vertaald in noodverordeningen. Op de maatregelen die niet zijn vertaald in noodverordeningen, gaat de minister in zijn brief niet verder in. Betreft dat alleen maatregelen die voorzieningen treffen (zoals diverse steunmaatregelen), of zitten er bij de maatregelen die niet zijn vertaald in noodverordeningen, ook maatregelen die (grond)rechten van burgers inperken? En, zo ja, op welke basis gebeurt dat dan?

De afgelopen maanden heeft het kabinet de medewerking gevraagd van alle burgers in Nederland om de uitbraak van covid-19 te kunnen bestrijden. Dringende adviezen van het kabinet om drukte te vermijden en niet onnodig op reis te gaan, doen een beroep op alle burgers om tijdelijk andere beslissingen te nemen over de invulling van hun grondrechten. Als de overheid de grondrechten van mensen wil beperken, moet daarvoor een juridische basis zijn. Dat kunnen bestaande wetten en regels zijn, maar ook de noodverordeningen die zijn ingesteld in de veiligheidsregio's. Bij bestaande wetten en regels kunt u onder andere denken aan de Wet publieke gezondheid (hierna: Wpg) en de Wet openbare manifestaties (hierna: Wom).

Noodverordeningen – democratische controle

De meeste door de regering getroffen maatregelen die burgers verplichtingen opleggen en hen beperken in hun vrijheden, zijn vastgelegd in noodverordeningen die worden vastgesteld door de voorzitters van de veiligheidsregio's, op basis van opdrachten daartoe die worden vertrekt door de minister van VWS op basis van de Wpg. De democratische controle op deze noodmaatregelen is daarmee marginaal. Noodverordeningen van de veiligheidsregio's hoeven niet te worden goedgekeurd door de gemeenteraad/-raden, en de opdrachten die de minister geeft, worden ook niet vooraf goedgekeurd door/besproken met de beide Kamers van de Staten-Generaal. De Raad van State constateert zelfs dat de opdrachten van de minister niet eens aan het parlement zijn gezonden³.

De enige democratische controle die plaatsvindt, is bespreking achteraf van de door de regering op een persconferentie afgekondigde maatregelen in de Tweede Kamer. Bent u van oordeel dat waar het gaat om de inperking van grondrechten en mensenrechten van burgers, deze marginale democratische controle zowel in formele als in materiële zin toereikend is? Bent u het met de leden van de GroenLinks-fractie eens dat waar democratische controle van inperkingen van grondrechten niet door middel van een wet plaatsvindt (wat eigenlijk wel zou moeten), de democratische controle in beide Kamers van de Staten-Generaal dient plaats te vinden, en het daarom des te kwalijker is dat

³ Voorlichting over de grondwettelijke aspecten van (voor)genomen crisismaatregelen, Raad van State, 25 mei 2020, W04.20.01.39/I/VO, p. 42.

beantwoording van vragen uit de Eerste Kamer bijna een maand op zich heeft laten wachten?

De minister van VWS heeft ter bestrijding van de verspreiding van het coronavirus op grond van artikel 7 van de Wpg, de voorzitters van de veiligheidsregio's opdrachten gegeven om hun bevoegdheden in te zetten. De voorzitters van de veiligheidsregio's hebben op basis van deze opdracht een modelnoodverordening covid-19 opgesteld, die vervolgens is omgezet in noodverordeningen in de 25 veiligheidsregio's (artikel 176 Gemeentewet in samenhang met artikel 39 van de Wvr). Zoals hierboven aangegeven is het eigen aan de noodverordeningen dat deze niet tot stand worden gebracht door een volksvertegenwoordiging. In artikel 40 van de Wvr is bepaald dat de voorzitter van de veiligheidsregio na afloop van een ramp of crisis van meer dan plaatselijke betekenis, in overeenstemming met de betrokken burgemeesters in de regio die deel uitmaken van het regionaal beleidsteam, schriftelijk verslag uitbrengt aan de gemeenteraden over het verloop van de gebeurtenissen en de besluiten die hij heeft genomen. De voorzitter van de veiligheidsregio beantwoordt, in overeenstemming met de betrokken burgemeesters, schriftelijk de vragen die de raden na ontvangst van het verslag stellen. Indien een gemeenteraad daartoe verzoekt, verstrekt de voorzitter van de veiligheidsregio na de procedure van schriftelijke verantwoording mondeling inlichtingen over zijn besluiten. Democratische controle door gemeenteraden op besluiten van de voorzitter van de veiligheidsregio vindt dus na afloop van de (dreigende) ramp of crisis plaats. Het klopt inderdaad dat de opdrachten die de minister van VWS geeft aan de voorzitters van de veiligheidsregio's, niet vooraf goedgekeurd of besproken worden met beide Kamers van de Staten-Generaal. Wel is het zo dat op de uitoefening van de bevoegdheid van de minister tot het geven van opdrachten democratische controle mogelijk is. De Tweede Kamer is met brieven geïnformeerd over alle maatregelen die het kabinet heeft getroffen en heeft daarover regelmatig plenaire debatten met de minister van VWS gevoerd. De opdrachten zijn te vinden op www.rijksoverheid.nl en worden bij deze ook aan uw Kamer gestuurd. Ik ben het met u eens dat voor het uitoefenen van democratische controle een zo spoedig mogelijke beantwoording van de door uw Kamer gestelde vragen gewenst is.

In een rechtsstaat kunnen noodverordeningen naar mijn mening inderdaad niet al te lang duren, mede met het oog op de voortdurende gevolgen voor de grondrechten van een ieder. Om die reden acht het kabinet het gewenst dat de maatregelen die moeten worden getroffen na de fase van acute crisisbeheersing in samenspraak met het parlement tot stand worden gebracht. Juist om die reden heeft het kabinet een wetsvoorstel in voorbereiding voor tijdelijke, specifieke wetgeving voor de volgende fase van de crisisbestrijding. Met wetgeving in formele zin wordt ook de democratische legitimatie versterkt. Ik verwijs u hiervoor verder naar de brief die ik, mede namens de ministers van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, van VWS en voor Medische Zorg en Sport, 1 mei 2020 aan Uw Kamer heb gestuurd (Kamerstukken I 2019/20, 35300-VI, AC). De kern van deze brief heb ik weergegeven bij het antwoord hierboven op vragen van de leden van de FVD-fractie, mede namens de fractieleden van de PvdD.

Waarom heeft de regering ervoor gekozen om alle beperkende noodmaatregelen te baseren op de Wpg/Wet veiligheidsregio's? Stonden er geen andere mogelijkheden voor het treffen van noodmaatregelen open? Zo ja, waarom is er gekozen voor de route via de Wpg/Wet veiligheidsregio's? Had de regering eenzelfde resultaat kunnen bereiken middels een beroep op de wetgeving waarbij wel democratische controle vooraf had kunnen plaatsvinden? Is er in dit kader bijvoorbeeld gedacht aan het gebruikmaken van de Wet buitengewone bevoegdheden burgerlijk gezag, op grond waarvan het verblijf in de open lucht kan worden beperkt? De Tweede Kamer moet instemmen met de inzet van

bevoegdheden op grond van die wet, waarmee de democratische legitimatie geborgd is. Waarom is hier niet voor gekozen?

De Wpg biedt een specifieke wettelijke basis voor de bestrijding van een infectieziekten zoals covid-19, waarbij de voorzitter van de veiligheidsregio zorg draagt voor de bestrijding van dit type van infectieziekte (type A). Hij kan daartoe ook zijn bevoegdheden op grond van artikel 39 van de de Wvr in samenhang met de Gemeentewet inzetten. De Wpg en de Wvr zijn hiermee complementaire wetten voor de infectieziektebestrijding, waardoor tot op heden voor deze wettelijke grondslag is gekozen. Afgelopen maanden is gebleken dat dit instrumentarium adequaat heeft gewerkt bij de bestrijding van deze pandemie gezien de breedte van het noodzakelijke maatregelenpakket. Een andere wettelijke grondslag is niet overwogen, waarbij nog kan worden opgemerkt dat de door u genoemde Wet buitengewone bevoegdheden burgerlijk gezag (Wbbbg) een te beperkte grondslag biedt. De bevoegdheid om het vertoeven in de openlucht te beperken is opgenomen in artikel 8 van de Wbbbg. Deze bevoegdheid kan alleen worden gebruikt voor het beperken van het vertoeven in de open lucht en niet voor veel andere maatregelen die in de opdrachten van de minister van VWS zijn opgenomen en in de noodverordeningen zijn verwerkt (denk aan het sluiten van eet- en drinkgelegenheden). Bij een keuze voor artikel 8 Wbbbg zouden daarnaast noodverordeningen nodig blijven waardoor twee systemen naast elkaar zouden ontstaan.

Noodverordeningen – opdrachten en modelverordeningen

De leden van de GroenLinks-fractie ontvangen graag een afschrift van alle opdrachten van de minister van VWS die sinds het uitbreken van de COVID-19-crisis op basis van artikel 7 van de Wpg aan de voorzitters van de veiligheidsregio's zijn verstrekt, alsmede een afschrift van de op basis daarvan opgestelde modelverordeningen. Kunt u deze verstrekken?

Als bijlage bij deze brief vindt u alle opdrachten die de minister van VWS tot dusverre aan de voorzitters veiligheidsregio's heb gegeven. De modelnoodverordeningen zijn opgesteld door de voorzitters van de veiligheidsregio's en zijn derhalve geen publicaties van het kabinet. De veiligheidsregio's verantwoorden zich achteraf over hun taken aan de deelnemende gemeenten en gemeenteraden, conform de Wvr. Het Veiligheidsberaad heeft de model noodverordeningen gepubliceerd, dus die stuur ik u ter informatie ook toe met deze brief.

Noodverordeningen – regionale afwijkingen

De regering stelt dat de voorzitters van de veiligheidsregio's op punten kunnen afwijken van het op basis van de opdracht van de minister van VWS opgestelde model voor de noodverordening. Betekent dit dat de opdrachten die door de minister worden gegeven niet, of niet allemaal, bindend zijn voor de voorzitters van de veiligheidsregio's? Op welke punten kunnen de voorzitters afwijken? Is er in de praktijk door voorzitters van de veiligheidsregio's (anders dan redactioneel) afgeweken van de modelverordening? Zo ja, graag een overzicht van de afwijkingen. Hoe apprecieert u eventuele afwijkingen?

De opdrachten die door minister van VWS aan de voorzitters van de veiligheidsregio's zijn gegeven, zijn bindend. De voorzitters dienen hun bevoegdheden in te zetten opdat de maatregelen worden getroffen die in de opdrachten van de ministers van VWS staan beschreven. Om eenduidigheid in de aanpak en handhaving van de maatregelen te bevorderen hebben de voorzitters van de veiligheidsregio's modelnoodverordeningen opgesteld. Op basis daarvan hebben

de voorzitters voor hun eigen regio een noodverordening vastgesteld. Er is ruimte voor aanvullende voorschriften en maatregelen om regionaal maatwerk mogelijk te maken. Een voorbeeld van aanvullende voorschriften zijn maatregelen die in vooral kustprovincies zijn getroffen om recreatief verblijf te verbieden. Daarnaast bevat de modelnoodverordening voor de veiligheidsregio Haaglanden een uitzondering op het verbod van samenkomsten voor vergaderingen van de Staten-Generaal.

De voorzitters van de veiligheidsregio's zullen na afloop verantwoording afleggen aan de gemeenteraden over het verloop van de gebeurtenissen en de besluiten die zij hebben genomen. Deze verantwoordingsprocedure is opgenomen in artikel 40 van de Wvr. Zie ook mijn antwoord hierboven op de vragen over "noodverordeningen – democratische controle".

Het opstellen van de modelnoodverordeningen en het vaststellen van de regionale noodverordeningen is een verantwoordelijkheid van de voorzitters van de veiligheidsregio's. Naar aanleiding van uw vragen is het bureau Bestuursondersteuning van het Veiligheidsberaad bereid gevonden een overzicht op te stellen van regionale afwijkingen van de modelnoodverordening. Dit blijkt een zeer omvangrijk verzoek. Het overzicht is dan ook nog niet compleet en zal zo snel mogelijk worden nagezonden.

Inperking mensenrechten/grondrechten

Veel van de getroffen noodmaatregelen beperken de mensenrechten/grondrechten van burgers. Dat hoeft niet noodzakelijkerwijs problematisch te zijn; de maatregelen worden immers genomen vanuit de plicht van de overheid om de volksgezondheid te beschermen en epidemieën te voorkomen, en zo het recht van de burgers op gezondheid te waarborgen. Er moet dus een afweging van verschillende rechten plaatsvinden. Inbreuken op mensenrechten/grondrechten moeten echter wel aan een aantal voorwaarden voldoen: ze moeten een wettelijke basis hebben, proportioneel zijn, en voldoen aan het subsidiariteitsvereiste. Ook moeten ze voldoende kenbaar zijn voor de burgers.

In een analyse van de noodmaatregelen van de regering stelt het College voor de Rechten van de Mens op zijn website dat het de vraag is of de noodverordeningen die thans gebruikt worden om de inperkende maatregelen af te kondigen, voldoende wettelijke basis bieden voor de huidige maatregelen. Daarbij wordt verwezen naar artikel 176 van de Gemeentewet, waarin met zoveel woorden wordt gesteld dat bij noodverordening niet mag worden afgeweken van de Grondwet⁴. Inperkingen van grondrechten dienen te gebeuren bij wet, waardoor het parlement betrokken is. Het College gaat ervan uit dat inperkingen op grond van noodverordeningen voor zeer beperkte tijd (en plaats?) toelaatbaar zijn, maar dat noodverordeningen onvoldoende zijn om voor lange termijn en voor het hele land grondrechten in te perken.

Ook de Raad van State komt in zijn Voorlichting aan de Tweede Kamer tot de conclusie dat de inperking van de grondrechten zoals dat thans gebeurt, slechts voor beperkte tijd mogelijk is, en dat het zaak is op korte termijn een wettelijke basis te realiseren. Deelt u deze analyses? Bent u van oordeel dat de beperking van de grondrechten thans, bijna drie maanden nadat de eerste crisismaatregelen zijn genomen, nog steeds rechtsgeldig plaats kan vinden zonder wettelijke basis? Zo ja, op grond waarvan? Zo nee, wat is daarvan de consequentie? Bent u er mee bekend of er burgers of rechtspersonen zijn die de vraag naar de geldigheid van inperking van grondrechten bij noodverordening

⁴ <https://mensenrechten.nl/nl/coronavirus-en-mensenrechten>

(en dus niet bij wet) aan de rechter hebben voorgelegd? Zijn hierover al uitspraken gedaan?

Het kabinet deelt de analyse dat de inperking van de grondrechten slechts voor beperkte tijd mogelijk is bij noodverordening. Op dit moment is echter nog steeds sprake van een zeer uitzonderlijke situatie. De noodverordeningen vormen op dit moment nog steeds het juridische kader voor de bestrijding van het virus in Nederland. Het kabinet erkent echter ook dat noodverordeningen in een democratische rechtsstaat niet al te lang kunnen duren en zal een aanvullend wettelijk instrumentarium creëren voor de volgende fase waarin de crisisbestrijding terecht is gekomen. Daarom zal het kabinet voor deze bijzondere situatie op korte termijn een voorstel in procedure brengen voor tijdelijke wetgeving die geldt in Europees en Caribisch Nederland, met daarin delegatiegrondslagen voor nadere maatregelen. Een uitspraak die betrekking heeft op de toepassing van een noodverordening is de uitspraak van de voorzieningenrechter van de rechtbank Den Haag van 14 april 2020 (ECLI:NL:RBDHA:2020:3379). In deze casus ging het om het sluiten van een sauna.

Kenbaarheid van de maatregelen

Met de via de regionale noodverordeningen getroffen maatregelen worden zoals gezegd grondrechten van burgers ingeperkt. Ook zijn gedragingen van burgers met deze noodverordeningen strafbaar gesteld. Zowel voor de inperking van grondrechten als voor de strafbaarstelling is kenbaarheid van de maatregel en de precieze inhoud daarvan een voorwaarde. Bent u het met de leden van de GroenLinks-fractie eens dat deze kenbaarheid te wensen overlaat, nu de maatregelen op de website van de Rijksoverheid slechts in algemene voorlichtingstermen worden beschreven en de regionale noodverordeningen die de daadwerkelijke maatregelen bevatten, niet eenvoudig raadpleegbaar zijn? Waarom verwijst de algemene pagina van de Rijksoverheid eigenlijk niet naar de teksten van de regionale verordeningen?

Bij het vaststellen van een noodverordening door de voorzitter van een veiligheidsregio is artikel 176, eerste lid, van de Gemeentewet van toepassing. Daarin is geregeld dat noodverordeningen bekend moeten worden gemaakt op een door de voorzitter van de veiligheidsregio te bepalen wijze. Er gelden hiervoor – anders dan voor reguliere bekendmakingen – geen wettelijke vormvereisten. De noodverordeningen worden gepubliceerd op de website van de veiligheidsregio. Daarnaast worden de noodverordeningen eventueel in het publicatieblad van de veiligheidsregio of de gemeentebladen van de deelnemende gemeenten gepubliceerd. In dat geval kan de noodverordening ook worden geraadpleegd via bijvoorbeeld www.overheid.nl en het onderdeel 'officiële bekendmakingen'. Ook zijn de modelnoodverordening en de geldende noodverordeningen van de veiligheidsregio's te vinden op de website van het Veiligheidsberaad: <https://www.veiligheidsberaad.nl/covid-19/>.

Kunt u aangeven welke tijd er heeft gezeten tussen het afkondigen van de pakketten noodmaatregelen op de nationale televisie, het geven van de opdrachten aan de veiligheidsregio's, het moment waarop de noodverordeningen in de diverse veiligheidsregio's in werking zijn getreden, en de datum en het medium waarop de noodverordeningen zijn gepubliceerd? Kunt u dit specificeren voor de achtereenvolgende opdrachten/modelnoodverordeningen en voor de 25 veiligheidsregio's plus de BES-eilanden.

In de bijlage bij deze antwoorden treft u de door u gevraagde specificatie voor de BES-eilanden aan. Het overzicht van de 25 veiligheidsregio's is nog niet compleet en zal zo snel mogelijk worden nagezonden.

Met betrekking tot de noodverordeningen op de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba merk ik het volgende op. De minister van VWS heeft geen opdrachten gegeven aan de Gezaghebbers en aan de Regeringscommissaris zoals hij dat heeft gedaan aan de voorzitters van de veiligheidsregio's in Europees Nederland. Het RIVM heeft aparte Outbreak Management Teams (OMT's) georganiseerd voor het Caribisch gebied. De adviezen van het OMT en de situatie in de regio en op het openbaar lichaam hebben ten grondslag gelegen aan de noodverordeningen.

Is het u bekend of er tussen het afkondigen van de noodmaatregelen op nationale televisie en het in werking treden ca het publiceren van de noodverordeningen in de diverse veiligheidsregio's op grond van die noodmaatregelen is gehandhaafd en daarbij sancties aan burgers dan wel rechtspersonen zijn opgelegd? Bent u het met de leden van de GroenLinks-fractie eens dat aan deze handhaving in zo'n geval de juridische basis ontbreekt?

Met de leden van de GroenLinks-fractie ben ik van mening dat een noodverordening pas kan worden gehandhaafd als die noodverordening is bekendgemaakt en in werking is getreden. Het aanspreken van burgers op onverstandig gedrag, is natuurlijk altijd mogelijk. Het is mij niet bekend of er voor het inwerkingtreden van noodverordeningen al processen-verbaal zijn uitgeschreven. Het Openbaar Ministerie beoordeelt alle uitgeschreven processen-verbaal en weegt in elk individueel geval zorgvuldig of de zich voorgedane situatie aanleiding geeft tot het opleggen van een boete vanwege overtreding van de noodmaatregelen. Het bestaan van een juridische grondslag voor de sanctie is onderdeel van deze weging.

In zijn Voorlichting constateert de Raad van State dat van een aantal begrippen in de noodverordeningen de definitie niet eenduidig is of zelfs ontbreekt. Dit doet zich onder meer voor bij het begrip 'samenkomst', zo concludeert ook de Raad van State in zijn voorlichting. Niet alleen is er juridisch het een en ander af te dingen op het verbieden van samenkomsten (de Raad van State concludeert dat samenkomsten in de privésfeer slechts in uitzonderlijke gevallen beperkt kunnen worden, en dat het ook maar de vraag is of en hoe betogingen en religieuze bijeenkomsten verboden of beperkt kunnen worden)⁵, het is voor burgers ook volstrekt onduidelijk wat er onder het begrip 'samenkomst' valt. Bent u het met de leden van de GroenLinks-fractie eens dat het beperken van burgers in hun grondrechten en het bestraffen van burgers (met zelfs een strafblad tot gevolg) vanwege overtreding van een niet duidelijk gedefinieerd verbod, juridisch onhoudbaar is?

Om het risico op besmetting met het uiterst besmettelijke coronavirus te verlagen, is het nodig om beperkende maatregelen te treffen. In zijn algemeenheid geldt dat een noodverordening voldoende bepaalde voorschriften moet bevatten om te kunnen worden nageleefd en gehandhaafd. Eerder was er sprake van een algeheel verbod op samenkomsten (met een aantal specifieke uitzonderingen). In de huidige noodverordeningen bestaat een verbod op samenkomsten vanaf dertig personen, exclusief personeel, in voor publiek openstaande gebouwen en daarbij behorende erven (dat willen zeggen gebouwen die in beginsel voor eenieder toegankelijk zijn) en in besloten

⁵ Voorlichting over de grondwettelijke aspecten van (voor)genomen crisismaatregelen, Raad van State, 25 mei 2020, W04.20.01.39/I/VO, p. 36.

plaatsen, niet zijnde woningen. De normstelling heeft aan duidelijkheid gewonnen en is mede daardoor beter handhaafbaar.

Proportionaliteit

Maatregelen die grondrechten beperken, dienen proportioneel te zijn. Dat geldt niet alleen voor de maatregelen zelf, maar ook voor de handhaving van die maatregelen. In zijn voorlichting schrijft de Raad van State expliciet dat ook bij toepassing van bepalingen uit de noodverordeningen in concreto een proportionaliteitseis geldt, wat betekent dat ook in de uitvoering en de handhaving het overheidsoptreden proportioneel moet zijn. Hoe beoordeelt u in dit verband het beboeten van burgers die al dan niet met inachtneming van een afstand van anderhalve meter en al dan niet na een toevallige ontmoeting met (iets) meer dan twee mensen samenkwamen in de openbare ruimte? En hoe beoordeelt u het beboeten van mensen die in privé-ruimten samenkwamen zonder dat er sprake was van overlast? Hoe beoordeelt u dat er bij de handhaving sprake lijkt van willekeur en rechtsongelijkheid? En welke rol speelt de aantekening op het strafblad met mogelijke gevolgen voor het kunnen verkrijgen van een Verklaring omtrent gedrag (VOG) bij de beoordeling van de proportionaliteit? Zijn er al rechterlijke uitspraken gedaan waarin de proportionaliteit van de maatregelen en de handhaving daarvan is beoordeeld? Bent u bereid te bezien of er reden is boetes die zijn uitgedeeld vanwege overtreding van de noodverordening waarbij het enkel ging om het samenkomen met enkele personen, in te (laten) trekken?

In het licht van de bestrijding van het coronavirus is een aantal maatregelen getroffen. Er is bewust gekozen voor een systeem waarbij overtreding van die maatregelen kan worden gesanctioneerd. Daarbij is onder meer aangesloten bij het boetetarief dat geldt voor verstoring van de openbare orde door samenscholing. Het gaat namelijk om gedragingen die het risico op besmetting met het uiterst besmettelijke coronavirus verhogen, hetgeen niet getolereerd kan worden. Het is en blijft van belang dat mensen zich hieraan houden. Gepaste handhaving van de coronamaatregelen – met het opleggen van een substantiële boete als ultimum remedium – blijft dus nodig.

In regelgeving is vastgelegd dat alle overtredingen met een boete van minimaal 100 euro worden opgenomen in de justitiële documentatie. Voor een goede strafrechtspleging is het van belang dat er – zeker in geval van recidive – een zo compleet mogelijke registratie is van de strafrechtelijke antecedenten. Het kabinet heeft voor het overtreden van de coronamaatregelen geen uitzondering willen maken. Dit belang is ook meegewogen in de proportionaliteitsbeoordeling van de boetes. Daarbij geldt dat – conform de brief van 29 mei 2020 – over de opvolging van de motie Azarkan c.s. – bij de VOG-screening één enkele opgelegde coronaboete wegens verstoring van de openbare orde door samenscholing geen reden is om de VOG te weigeren⁶.

Het Openbaar Ministerie heeft voor de strafrechtelijke handhaving van de noodverordeningen een landelijk geldend beleidskader opgesteld. Hierin zijn de uitgangspunten voor de handhaving vastgelegd, daarin neemt het waarschuwen voordat verbaliserend wordt opgetreden ook een belangrijke rol in. Ook hebben de voorzitters van de veiligheidsregio's een Handreiking handhavingsstrategie opgesteld ter bevordering van eenduidigheid in de bestuursrechtelijke

⁶https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2020Z09851&did=2020D2130
6

aanpak en handhaving van de coronamaatregelen. Dit beoogt willekeur en rechtsongelijkheid te voorkomen.

Het Openbaar Ministerie beoordeelt alle uitgeschreven processen-verbaal en weegt in elk individueel geval zorgvuldig of de zich voorgedane situatie aanleiding geeft tot het opleggen van een boete vanwege overtreding van de noodmaatregelen. Indien mensen het niet eens zijn met de uitgevaardigde strafbeschikking, kan men verzet aantekenen. Vervolgens is het eerst aan de officier van justitie en uiteindelijk aan de rechter om te beoordelen of de strafbeschikking rechtmatig is opgelegd, waarbij rekening zal worden gehouden met de omstandigheden van het geval. Er zijn op dit moment nog geen zaken op zitting bij de kantonrechter geweest.

Specifieke grondrechten

In zijn Voorlichting gaat de Raad van State in op de verschillende grondrechten die bij de diverse crisismaatregelen in het geding zijn. Deelt u de analyses en conclusies van de Raad van State?

In algemene zin, deel ik de analyse van de Afdeling advisering van de Raad van State dat het gelet op de acute, concrete en levensbedreigende situatie van het uitbreken van het coronavirus, de beperking van grondrechten gedurende een korte periode op een globalere wettelijke grondslag kan berusten dan de Grondwet normaliter vereist, maar dat naarmate de situatie langer duurt de juridische houdbaarheid van deze constructie afneemt. Het kabinet is met andere woorden van mening dat noodverordeningen minder geschikt zijn voor het nemen van ingrijpende, (mogelijk) grondrechten beperkende maatregelen en indien dergelijke maatregelen langer van kracht zijn. Om die reden heeft het kabinet dan ook een wetsvoorstel voor tijdelijke wetgeving maatregelen covid-19 in voorbereiding, zodat er wordt tegemoetgekomen aan de grondwettelijke beperkingssystematiek.

Met betrekking tot de grondrechten die betrekking hebben op het verbod op samenkomsten, deel ik voor wat betreft de betogingsvrijheid de analyse van de Afdeling advisering van de Raad van State dat de betogingen blijven vallen onder het regime van de Wet openbare manifestaties (Wom), dat de mogelijkheid biedt om het recht tot vergadering en betoging te beperken en in het uiterste geval te verbieden ter bescherming van de gezondheid. Voor demonstraties geldt dus de normale procedure op grond van de Wet openbare manifestaties. Zie ook de uitspraak van de voorzieningenrechter van de rechtbank Amsterdam van 3 april 2020 (ECLI:NL:RBAMS:2020:2126) en de uitspraak van de voorzieningenrechter van de rechtbank Den Haag van 18 mei 2020 (ECLI:NL;RBDHA:2020:4378).

Voor wat betreft de religieuze samenkomsten is in de Voorlichting van de Raad van State aangegeven dat religieuze bijeenkomsten binnen gebouwen, uitsluitend bij wet in formele zin, kunnen worden beperkt. De Raad van State geeft ook aan dat de spanning met artikel 6, eerste lid, van de Grondwet voor een korte periode wellicht kan worden weggenomen met de methode van de redelijke uitleg. Ik volg deze lijn, welke inhoudt dat de op grond van de noodverordeningen geldende maximering van het aantal deelnemers voor religieuze samenkomsten binnen gebouwen geen beperking is van de vrijheid van godsdienst. Een redelijke uitleg van de vrijheid van godsdienst brengt dan met zich mee dat dit recht niet zó ver reikt dat het onder de huidige omstandigheden een onbeperkt aantal deelnemers aan religieuze bijeenkomsten omvat, zelfs indien het samenkomsten binnen gebouwen en besloten plaatsen betreft. Met deze beperking blijft gebruik van betekenis over, omdat er kleinschalige bijeenkomsten van maximaal 30 personen

mogelijk zijn evenals de mogelijkheid om online deel te nemen aan de diensten.

Voor wat betreft het verbod op samenkomsten in de privésfeer deel ik tevens de analyse dat samenkomsten daar alleen onder vallen indien zij raken aan de publieke sfeer. Voor wat betreft de samenkomsten geldt op grond van de huidige modelnoodverordening, die zoals aangegeven in de veiligheidsregio's zijn omgezet in geldende noodverordeningen, een verbod op evenementen tot 1 september 2020 en een verbod op samenkomsten vanaf dertig personen, exclusief personeel, in voor publiek openstaande gebouwen en daarbij behorende erven (dat willen zeggen gebouwen die in beginsel voor eenieder toegankelijk zijn) en in besloten plaatsen, niet zijnde woningen. Bij excessen kan worden opgetreden tegen bijvoorbeeld 'coronafeestjes' in studentenhuizen, garages, loodsen en dergelijke met gebruikmaking van een noodbevel. Bij 'coronafeestjes' in garages en loodsen kan ook worden opgetreden als er meer dan 30 personen aanwezig zijn. De voorzitters van de veiligheidsregio's bepalen wanneer bestuurlijk wordt opgetreden tegen samenkomsten buiten de publieke ruimte met inachtneming van de beginselen van proportionaliteit, subsidiariteit en evenredigheid. Wanneer wordt getreden in de persoonlijke levenssfeer dient terughoudendheid voorop te staan en is van belang dat optreden beperkt blijft tot verboden samenkomsten waarmee evident de volksgezondheid in gevaar wordt gebracht. Het is uiteindelijk aan de strafrechter of de bestuursrechter om te oordelen over het optreden in een concrete situatie. Daarbij moet in ogenschouw worden genomen dat de betreffende maatregelen steeds moeten worden gezien in het licht van de bestrijding van een levensbedreigend virus. Daarbij rusten op de overheid eveneens verplichtingen om het leven en de gezondheid van haar burgers te beschermen.

Discriminatie; kwetsbare groepen

In zijn voorlichting gaat de Raad van State niet in op het grondwettelijke en mensenrechtelijke beginsel van non-discriminatie en de bescherming van kwetsbare groepen. Naar het oordeel van de leden van de GroenLinks-fractie ten onrechte, omdat dit ook relevante mensenrechtelijke aspecten zijn. Niet alleen mogen maatregelen niet discriminerend zijn, er moet ook voor gewaakt worden dat de maatregelen bepaalde groepen burgers onevenredig hard treffen. En anderzijds moet de overheid ervoor zorgen dat (groepen) burgers die extra hard getroffen worden door de coronacrisis of die door de crisis in een kwetsbare positie komen te verkeren, voldoende bescherming krijgen. Kunt u dit onderschrijven? Zijn er groepen burgers waarover u zich in dit verband extra zorgen maakt, en wat onderneemt u om de betreffende groepen te beschermen, om ervoor te zorgen dat hun grondrechten (waaronder bescherming van hun gezondheid en gelijkwaardige toegang tot voorzieningen) gewaarborgd zijn?

Kan de regering in dit verband in ieder geval ingaan op de gevolgen van de coronacrisis en de noodmaatregelen voor de volgende groepen:

- **Slachtoffers van huiselijk geweld en kindermishandeling;**
- **Daklozen;**
- **Arbeidsmigranten;**
- **Sekswerkers.**

Ik sta achter uw constatering dat maatregelen niet discriminerend mogen zijn en dat ze voldoende bescherming moeten bieden aan kwetsbare groepen. Door de crisis zijn er inderdaad bepaalde groepen waarover het kabinet zich extra zorgen maakt, zoals de groepen die u in uw vraag noemt. Om ervoor te zorgen dat deze groepen de nodige ondersteuning krijgen, heeft het kabinet maatregelen getroffen om de negatieve effecten van de crisis te mitigeren.

Slachtoffers huiselijk geweld en kindermishandeling

Ook gedurende de coronacrisis blijven Veilig Thuis, hulpverlening, politie, Openbaar Ministerie, Reclassering en de Raad voor de Kinderbescherming zich onverminderd inzetten voor de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling. Zoveel als mogelijk worden de reguliere taken uitgevoerd en bij acuut gevaar wordt opgetreden. In aanvulling hierop zijn voor slachtoffers van huiselijk geweld en kindermishandeling diverse extra maatregelen genomen. Enerzijds zijn deze gericht op het ontlasten van gezinnen en het makkelijker maken om laagdrempelig hulp te vragen. Anderzijds zijn de maatregelen er op gericht dat hulpverleners alert zijn en alert blijven bij risico's van huiselijk geweld en kindermishandeling door oplopende spanningen bij (kwetsbare) gezinnen. Zo is op 25 april jl. een landelijke campagne gestart om zowel slachtoffers als omstanders te stimuleren in actie te komen bij huiselijk geweld en kindermishandeling. Daarnaast is een one-pager verspreid waarop duidelijke handelingsperspectieven worden gegeven voor mensen die te maken hebben met huiselijk geweld en kindermishandeling, zoals de hulplijnen (telefonisch en via chat) die benaderd kunnen worden wanneer spanningen oplopen: de Kindertelefoon en de Luisterlijn om stoom af te blazen of vragen stellen en Mind Korrelatie waar professionals laagdrempelig advies geven bij spanningen tussen partners of opvoedvragen. De bereikbaarheid van Mind Korrelatie is tijdelijk uitgebreid.

Met het codewoord «masker 19» kunnen slachtoffers van huiselijk geweld sinds 1 mei jl. hulp vragen bij apotheken. Als een klant de woorden «masker 19» uitspreekt, brengt de apotheker de klant in contact met Veilig Thuis. Daarnaast zijn vanaf 25 mei jl. alle Veilig Thuis organisaties bereikbaar via een chatfunctie. Het is belangrijk dat professionals extra alert zijn op huiselijk geweld en kindermishandeling. Samen met het NJI en het RIVM is informatie ontwikkeld voor professionals over het opvolgen van de meldcode gedurende de coronacrisis. Voor het onderwijs is een app gelanceerd over de meldcode, die onderwijsprofessionals helpt bij het signaleren van problemen en het makkelijker maakt om advies te vragen bij Veilig Thuis.

Vrouwen en mannen voor wie het thuis niet veilig is moeten kunnen rekenen op een veilige opvangplek, zeker ook gedurende de coronacrisis. Gemeenten zijn gevraagd met hun centrumgemeente(n) en opvanginstelling(en) goed zicht te houden op de behoefte aan opvangplekken en voorbereidingen te treffen om een onverhoopte toename van de behoefte op te kunnen vangen.

Tot slot is om gezinnen in kwetsbare situaties te ontlasten en hiermee oplopende spanningen te voorkomen, noodopvang voor kinderen gerealiseerd met het onderwijs en de kinderopvang. Gemeenten hebben hierin de regie, in samenspraak met de andere betrokkenen. Als sprake is van een onveilige situatie, is er vanuit de hulpverlening, lokaal wijkteam, Veilig Thuis en jeugdbescherming altijd contact met het kind en het gezin om afspraken te maken hoe de veiligheid te borgen.

Dak- en thuisloze mensen

Het ministerie van VWS heeft op 27 maart 2020 in nauw overleg met Valente, VNG, COMO, RIVM en IGJ een richtlijn vastgesteld over de opvang en ondersteuning van dak- en thuisloze mensen. Deze richtlijn bood handvatten voor gemeenten en opvanginstellingen voor de manier waarop de opvang georganiseerd moet worden ten tijde van corona. Op 1 juni jl. is de richtlijn vervangen door een nieuwe richtlijn die aansluit bij de huidige fase van de crisis. Met deze richtlijn roept de staatssecretaris van VWS gemeenten op de norm om 1,5 meter afstand te houden op een meer duurzame manier te organiseren. Dit is nodig nu deze norm langere tijd van kracht zal zijn en alternatieve voorzieningen als hotels en gymzalen waarschijnlijk steeds meer in gebruik worden genomen voor hun oorspronkelijke doeleinden.

Naast deze richtlijn zijn ook andere concrete acties gestart. Zo is de Nederlandse Straatdokers Groep een onderzoek gestart om de ontwikkeling van het virus onder daklozen te monitoren. Valente heeft samen met GGZ Nederland een bezoekersrichtlijn voor de GGZ en MO/BW vastgesteld. Ook heeft met betrokken partijen veelvuldig afstemming plaatsgevonden over het testbeleid en de persoonlijke beschermingsmiddelen voor deze sector.

Arbeidsmigranten

Ook voor arbeidsmigranten worden er vanwege bovengenoemde overwegingen speciale maatregelen getroffen. De coronacrisis maakt de bestaande problemen voor deze groep, zoals tekorten aan huisvesting en de afhankelijkheidsrelatie met de werkgever, alleen maar pregnanter. Door de diverse problemen die worden gesignaleerd, alsmede de urgentie van de problematiek, is besloten een "Aanjaagteam Bescherming Arbeidsmigranten" in te richten met een driedelig doel. Ten eerste zal het aanjaagteam de bescherming van arbeidsmigranten agenderen bij werkgevers, gemeenten en provincies, en zal het aanjaagteam partijen op regionaal niveau samenbrengen. Ten tweede, zal er gezamenlijk met deze partijen en interdepartementaal worden gezocht naar maatregelen voor bescherming van arbeidsmigranten op korte en (middel)lange termijn. Het kan zijn dat dit vraagt om lokale oplossingen, maar er moet ook worden gekeken naar oplossingen op landelijk niveau. Tot slot zal het aanjaagteam monitoren of sprake is van tekorten of overschotten aan arbeidsmigranten in deelsectoren en zo nodig stimuleren tot arbeidsbemiddeling. De minister van SZW heeft op 11 juni de eerste aanbevelingen van het Aanjaagteam aangeboden aan de Tweede Kamer.

Sekswerkers

Vanwege de verhoogde risico op besmetting met het Covid-19, is sekswerk vooralsnog tot 1 september niet toegestaan. Sekswerkers die rechtmatig in Nederland verblijven kunnen als zij aan de voorwaarden voldoen aanspraak maken op de financiële steunmaatregelen van het kabinet, de WW of de bijstand. Er zijn echter sekswerkers die niet in aanmerking komen voor deze financiële regelingen. Gemeenten hebben een financieel vangnet en noodopvang beschikbaar voor onder andere sekswerkers die getroffen zijn door de coronacrisis.

Evaluatie maatregelen en juridische grondslag

De GroenLinks-fractieleden nemen aan dat er een uitgebreide evaluatie zal plaatsvinden van de maatregelen die zijn getroffen in de aanpak van de COVID-19-epidemie. Kunt u toezeggen dat bij die evaluatie ook een Human Rights Impact Assessment zal worden gemaakt, waarbij wordt ingegaan op de vraag welke grondrechten en mensenrechten van burgers zijn getroffen door de coronacrisis en door de noodmaatregelen, en of de inbreuken die zijn gemaakt op mensenrechten en grondrechten aanvaardbaar waren met inachtneming van de noodzaak van een wettelijke basis, proportionaliteit, subsidiariteit, democratische controle, en kenbaarheid voor de burger?

De Onderzoeksraad voor Veiligheid heeft bekend gemaakt een evaluatie uit te zullen voeren, mede op verzoek van het kabinet.

Aangekondigde tijdelijke noodwetgeving

De leden van de GroenLinks-fractie zullen op het moment dat de aangekondigde tijdelijke wetgeving aan de Eerste Kamer zal worden voorgelegd, hun vragen over dat wetsvoorstel stellen. Vooruitlopend daarop willen zij aan de regering meegeven dat het

wat hen betreft van het grootste belang is dat de door de leden gesignaleerde knelpunten met betrekking tot de wettelijke basis van inbreuken op mensenrechten en grondrechten en – daarmee samenhangend – het gebrek aan democratische controle, in een nieuwe tijdelijke wet worden opgelost. Zij merken hierbij alvast op dat het wat hen betreft onvoldoende is wanneer de gebreken slechts in formele zin worden opgelost – door middel van formeelwettelijke delegatiebepalingen – en dat het parlement ook materieel betrokken moet zijn bij het vaststellen van maatregelen waarmee grondrechten en mensenrechten van burgers worden beperkt.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van **PvdD**, mede namens de fractieleden van **FVD, PvdA, SP, 50PLUS, Fractie-Otten** en **OSF**

De minister van VWS schrijft in zijn brief van 18 mei 2020 dat “een deel van de maatregelen is vertaald in noodverordeningen”.⁷ Die noodverordeningen houden algemeen verbindende voorschriften in als bedoeld in artikel 176, eerste lid, van de Gemeentewet. Wettelijke verplichtingen gelden slechts nadat zij op de voorgeschreven wijze zijn bekendgemaakt. De leden van de genoemde fracties vragen u of het juist is dat veel van de noodverordeningen niet bekend zijn gemaakt via publicatie op de website ‘officiële bekendmakingen’. Zo ja, bent u bereid om alle noodverordeningen via de website ‘officiële bekendmakingen’ bekend te laten maken?

De maatregelen worden door het kabinet gepubliceerd op www.rijksoverheid.nl en via andere communicatie-uitingen van het Rijk. Op grond van artikel 176, eerste lid, laatste zin, van de Gemeentewet maakt de voorzitter van de veiligheidsregio de noodverordening bekend op een door hem te bepalen wijze. De wijze van publicatie is dus niet aan mij maar aan de voorzitter van de veiligheidsregio. Er bestaat geen verplichting om dit te doen via de website ‘officiële bekendmakingen’. De noodverordeningen worden gepubliceerd op de website van de veiligheidsregio. Ook zijn de modelnoodverordening en de noodverordeningen van de veiligheidsregio’s te vinden op de website van het Veiligheidsberaad: <https://www.veiligheidsberaad.nl/covid-19/>. Daarnaast worden de noodverordeningen eventueel in het publicatieblad van de veiligheidsregio of in de gemeentebladen van de deelnemende gemeenten gepubliceerd. In dat laatste geval is de informatie te vinden op de website ‘officiële bekendmakingen’.

Op de website van de Rijksoverheid zijn de “Nederlandse maatregelen: basisregels voor iedereen” gepubliceerd⁸. Op dit moment staat daarin met betrekking tot bezoek aan verpleeghuizen vermeld: “Op 1 locatie per GGD-regio wordt bezoek aan verpleeghuizen beperkt en onder strenge voorwaarden toegelaten”. Deelt u de mening van de leden van de genoemde fracties dat als er dwingende regels door de overheid worden gepubliceerd, deze dienen overeen te stemmen met wat er in de noodverordeningen is bepaald? Deelt u het oordeel van de Raad van State in zijn voorlichting over de grondwettelijke aspecten van (voor)genomen crisismaatregelen dat het bezoek in verpleeghuizen van overheidswege in de heden geldende noodverordeningen niet (meer) is verboden of wettelijk aan voorwaarden is verbonden, maar geheel is overgelaten aan

⁷ Kamerstukken I 2019/20, 35 300 VI/25 295, AG, p. 4.

⁸ Website van de Rijksoverheid over de Nederlandse aanpak en maatregelen van het Coronavirus COVID-19. <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/coronavirus-covid-19/nederlandse-maatregelen-tegen-het-coronavirus/gezondheidsadviezen>.

een regeling door de beheerder van het verpleeghuis? ⁹. Zo nee, waarom niet? Zo ja, in welke regeling is dan – zoals op de website van de Rijksoverheid wordt vermeld – “het bezoek aan verpleeghuizen beperkt en onder strenge voorwaarden toegelaten.”? Indien het oordeel van de Raad van State juist is, acht u het dan juist dat in zijn publicatie wordt gesuggereerd dat er een beperking van bezoek is voorgeschreven?

Bij het vormgeven van het bezoekverbod in zorglocaties voor kwetsbare mensen heeft de minister van VWS overwogen hoe de opdracht aan de voorzitters veiligheidsregio's te geven. Het moeilijke van deze maatregel is dat de instellingen niet volledig gesloten moesten worden, maar dat het bezoek beperkt moest worden. Het kabinet wilde naast de toelating van de noodzakelijke zorgverleners ook enkele uitzonderingen mogelijk maken op het bezoekverbod, bijvoorbeeld voor familie van bewoners die in de stervensfase zijn en voor structurele vrijwilligers. Dat onderscheid kan het beste gemaakt worden door de beheerders van de zorglocaties. Om die reden heeft de minister van VWS ervoor gekozen om in de opdracht aan de voorzitters veiligheidsregio's op te nemen om op te treden tegen eventuele bezoekers die niet meewerken aan het beleid van de zorglocaties en om de organisatie van de bezoekenregeling bij de beheerders van de zorglocaties te laten. De Raad van State constateert derhalve terecht dat de uitvoering van de bezoekenregeling is overgelaten aan de beheerders van de zorglocaties. Als het beeld overigens was geweest dat dat niet goed ging, had de minister van VWS alsnog een opdracht kunnen geven aan de voorzitters veiligheidsregio's om regels te stellen voor een bezoekverbod bij zorginstellingen en daarop te handhaven.

Een aantal fracties binnen de vaste commissie voor Justitie en Veiligheid van de Eerste Kamer heeft gevraagd om een overzicht van de voorschriften die op de voorgeschreven wijze zijn bekendgemaakt en derhalve als algemeen verbindende voorschriften gelden¹⁰. In de brief van 18 mei 2020 van de minister van VWS wordt verwezen naar websites waarop de inhoud van de maatregelen is te vinden; informatie over welke verordeningen op welke wijze en op welke datum zijn gepubliceerd ontbreekt. Deelt u de mening van de genoemde leden dat het voor uitoefening van de parlementaire controle noodzakelijk is dat de Kamer beschikt over een totaaloverzicht van alle her en der bekendgemaakte noodverordeningen? Bent u bereid om alsnog het door deze leden verlangde overzicht van geldende voorschriften te verschaffen en dat overzicht te actualiseren indien een noodverordening of een deel daarvan door de betreffende voorzitter van de veiligheidsregio wordt gewijzigd of ingetrokken?

Zoals in het antwoord op vragen van de leden van de GroenLinks-fractie, mede namens de fractieleden van de PvdD over “noodverordeningen-democratische controle” al aangegeven is, is de Tweede Kamer met brieven periodiek geïnformeerd over alle maatregelen die het kabinet heeft getroffen en heeft daarover regelmatig plenaire debatten met de minister van VWS gevoerd. Zoals ook in dat antwoord aangegeven, treft u bijgaand ter informatie aan een overzicht van de geldende noodmaatregelen, inclusief de juridische status en vindplaats. Indien er nog nieuwe modelnoodverordeningen worden opgesteld, zal ik deze ter informatie aan uw Kamer zenden. Democratische controle van (wijzigingen en aanpassingen) noodverordeningen van de voorzitters van de veiligheidsregio's vindt plaats in de gemeenteraden. Op deze vorm van democratische controle ben ik ook ingegaan in het hierboven bedoeld antwoord. Ik moge u korthedshalve

⁹ Voorlichting over grondwettelijke aspecten van (voor)genomen crisismaatregelen, Raad van State, 25 mei 2020, W04.20.0139/I/VO, p. 39.

¹⁰ Kamerstukken I 2019/20, 35 300 VI/25 295, AG.

verwijzen.

Blijkens de considerans van de noodverordeningen worden deze vastgesteld met inachtneming van aanwijzingen die mede namens de minister van Justitie en Veiligheid zijn gegeven. De leden van de genoemde fracties vragen of door u telkens is nagegaan of artikel 7 van de Wpg en/of artikel 176, eerste lid, van de Gemeentewet voldoende wettelijke grondslag bood voor het vaststellen van verplichtingen of verboden die zijn opgenomen in de (model)noodverordening die de voorzitters van de veiligheidsregio's in beginsel worden geacht te volgen? Zo ja, zijn er gevallen geweest waarin u twijfelde of er voldoende wettelijke grondslag aanwezig was? Zo nee, waarom heeft u die toets niet uitgevoerd?

De minister van VWS heeft op grond van artikel 7 van de Wpg, met inachtneming van artikel 39 van de Wvr, de voorzitters van de veiligheidsregio's opdrachten gegeven om hun bevoegdheden in te zetten om de verdere verspreiding van covid-19 tegen te gaan. De tekst noch de historie van de Wpg beperkt de minister in de te geven opdrachten. Om te voldoen aan een opdracht zet de voorzitter van de veiligheidsregio zijn bestaande bevoegdheden in, waaronder het vaststellen van algemeen verbindende voorschriften door middel van noodverordeningen op grond van artikel 39 Wvr in samenhang met artikel 176 van de Gemeentewet. Deze opdrachten zijn zoals genoemd gebaseerd op artikel 7 van de Wpg en betreffen de wijze waarop de voorzitters van de veiligheidsregio's de bestrijding van covid-19 ter hand moeten nemen, en bieden daarmee voldoende grondslag.

Artikel 7 van de Wpg biedt een grondslag voor het opdragen aan de voorzitter van de veiligheidsregio tot het toepassen van de maatregelen, bedoeld in hoofdstuk V van die wet.

De leden van de genoemde fracties vragen of u bent nagegaan of de voorschriften in de noodverordeningen die betrekking hebben op het voorschrijven en verbieden van gedragingen, vallen onder de reikwijdte van de maatregelen bedoeld in hoofdstuk V van de Wpg. Kunt u per artikel van de noodverordeningen die nu gelden en de noodverordeningen die daarvoor golden, aangeven of en zo ja op welke grond het daarin vervatte voorschrift valt onder de reikwijdte van de maatregelen bedoeld in hoofdstuk V van de Wpg?

In artikel 7 van de Wpg staat dat de Minister van VWS aan de voorzitter van de veiligheidsregio kan opdragen hoe de bestrijding ter hand te nemen, waaronder begrepen het opdragen tot het toepassen van de maatregelen, bedoeld in hoofdstuk V. Waaronder, niet uitsluitend. De opdrachten die de minister van VWS, mede namens mij, aan de voorzitter veiligheidsregio heeft gegeven zijn niet gebaseerd op maatregelen in hoofdstuk V. Wel kunnen de voorzitters gebruik hebben gemaakt van artikel 47. In de Memorie van Toelichting bij de wijziging van de Wpg in 2012, is toegelicht dat voor de bestrijding van infectieziekten uit groep A de bestuurlijke verantwoordelijkheid belegd is bij de voorzitter veiligheidsregio zodat de regionale coördinatie aansluit op de bevoegdheden van de voorzitter op basis van de Wpg en daardoor ook gecombineerd kunnen worden met de overige bevoegdheden van de voorzitter veiligheidsregio op basis van artikel 39 van de Wvr. Ik moge u ook verwijzen naar het antwoord op de vorige vraag over de voldoende wettelijke grondslag.

De leden van de genoemde fracties vragen of er voorschriften zijn in de noodverordeningen die nu gelden en de noodverordeningen die daarvoor golden, die uitsluitend gegrond zijn op artikel 176, eerste lid, van de Gemeentewet, welke bepaling

het mogelijk maakt "ter beperking van gevaar" algemeen verbindende voorschriften te geven.

De noodverordeningen die zijn vastgesteld in navolging van de opdrachten van de Minister van VWS, zijn niet uitsluitend gebaseerd op artikel 176 van de Gemeentewet, maar tevens op artikel 39 van de Wet veiligheidsregio's. Artikel 176 van de Gemeentewet maakt het mogelijk algemeen verbindende voorschriften te stellen in een noodverordening. Dit artikel verwijst voor de situaties waarin deze bevoegdheid uitgeoefend kan worden naar artikel 175 van de Gemeentewet. Dit kan bij rampen of bij ernstige vrees voor het ontstaan daarvan, onder meer ter beperking van het gevaar.

De inhoud van noodverordeningen moet nodig zijn ter handhaving van de openbare orde of ter beperking van gevaar. Dat geldt ook voor alle inhoudelijke bepalingen van de Covid 19-noodverordeningen.

Deelt u de mening van de leden van de genoemde fracties dat met 'gevaar' bedoelt wordt 'gevaar voor het publiek in het algemeen' en niet van één of meer concrete personen? Zo nee, waarom niet?

Een noodverordening kan worden gebruikt als sprake is van een buitengewone omstandigheid. Dat wil zeggen als sprake is van bedreiging van een vitaal belang en normale bevoegdheden daarvoor geen uitkomst bieden. Het gevaar waaraan met behulp van een noodverordening het hoofd moet worden geboden, is niet gerelateerd aan bedreiging door dat gevaar van een bepaald minimumaantal personen. Er kan bijvoorbeeld sprake zijn van een groot gevaar terwijl niet duidelijk is hoeveel personen daadwerkelijk gevaar lopen. Daarbij is in dit geval sprake van een grote samenhang tussen gevaar voor één of enkele personen in relatie tot het gevaar voor het publiek in het algemeen. Eén besmet persoon kan immers voor een nieuw cluster of nieuwe keten aan besmettingen zorgen. Voor de goede orde kan nog worden opgemerkt dat een noodverordening, anders dan een noodbevel, naar zijn aard een besluit van algemene strekking is.

Zijn er in noodverordeningen bij nader inzien verplichtingen of verboden opgenomen die op gespannen voet staan met grondrechten? Hoe oordeelt u in dat verband over het verbieden van familiebijeenkomsten in de huiselijke sfeer? Deelt u het oordeel van de Raad van State op dat punt in haar voorlichting over de grondwettelijke aspecten van de (voor)genomen crisismaatregelen? ¹¹.

Voor het antwoord op deze vraag verwijs ik u graag naar het antwoord op de vraag hierboven van de leden van de GroenLinks-fractie, mede namens de fractieleden van de PvdD over specifieke grondrechten.

Is het niet aannemelijk dat de in artikel 176 van de Gemeentewet vervatte bevoegdheid bedoeld is voor gevallen waarin zich plotseling, acuut en incidenteel een situatie voordoet dat maatregelen moeten worden getroffen ter handhaving van de openbare orde of beperking van gevaar voor het publiek, en niet voor een situatie die zich maanden voordoet?

¹¹ Voorlichting over grondwettelijke aspecten van (voor)genomen crisismaatregelen, Raad van State, 25 mei 2020, W04.20.0139/T/VO.

De uitbraak van een infectieziekte als Covid-19 is een acute situatie die snel om passende maatregelen vraagt. Er is sprake van een uitzonderlijke situatie met gevaar. Door middel van een noodverordening kunnen zulke maatregelen op zeer korte termijn worden genomen. Ook als op dat moment nog niet duidelijk is welke omvang de uitbraak zal hebben, hoe ernstig die zal zijn of hoe lang die in welke vorm zal voortduren. Zodra duidelijk werd dat de uitbraak van Covid-19 ook maatregelen voor de langere duur zou vergen, is een traject gestart om dergelijke maatregelen wettelijk te bestendigen.

Zo ja, waarom heeft het zo lang geduurd voordat een wetsvoorstel aan het parlement wordt aangeboden dat voorziet in de tijdelijke wetgeving die u aankondigt in uw brief van 1 mei 2020? ¹². Zo nee, op grond van welke argumenten acht u het in overeenstemming met artikel 176 van de Gemeentewet en met de in de Grondwet gewaarborgde grondrechten dat vier maanden lang (aangenomen dat de door u aangekondigde tijdelijke wetgeving al per 1 juli 2020 zal gaan gelden) het maatschappelijk leven grotendeels is stilgelegd op grond van noodverordeningen?

De voorbereiding van een wet als deze vergt de nodige zorgvuldigheid en daarbij behorende tijd. Daar hoort ook een consultatieronde van de betrokken organisaties bij. Voorts moet de Afdeling Advisering van de Raad van State een advies uitbrengen. Deze wet heeft daarbij het uitzonderlijke karakter dat het potentieel vrijwel ieder aspect van het publieke leven in Nederland raakt. Tevens moet dit voor een langere periode worden ingebed in een democratisch controleerbare bestuurlijke structuur waarin de balans wordt gevonden met de benodigde effectiviteit en flexibiliteit en het vereiste adaptievermogen in de virusbestrijding. Het is daarbij ook van groot belang dat die partijen die hier in de uitvoering mee aan de slag moeten, in de gelegenheid zijn gesteld hierover een beeld te vormen en te reageren. Anders dan een noodverordening, kan een wet immers niet eenvoudig worden aangepast bij geconstateerde knelpunten in de praktijk. Hoewel de urgentie dus duidelijk is, is een nog snellere doorlooptijd niet mogelijk.

Wat is er bij de wetsbehandeling van artikel 176 van de Gemeentewet en de Wpg opgemerkt over de duur van de geldigheid van de op deze wetgeving gebaseerde noodverordeningen?

De geldigheid van noodverordeningen wordt door artikel 176 van de Gemeentewet zelf bepaald; zodra de omstandigheid waarop de noodverordening een reactie was zich niet langer voordoet, wordt deze ingetrokken. De duur van de noodverordening wordt dus bepaald door de duur van de ramp of crisis.

De leden van de genoemde fracties vragen de regering of een minister bevoegd is om een bindende aanwijzing te geven aan de voorzitter van een veiligheidsregio over de inhoud van een door deze vast te stellen noodverordening. Zo ja, op grond van welke bepaling bestaat die bevoegdheid? Zo nee, staat het ontbreken van zo'n bevoegdheid in de weg aan het voldoen aan de beginselen van rechtseenheid en rechtszekerheid? Is het voorgekomen, en zo ja, in hoeveel gevallen, dat een voorzitter van een veiligheidsregio een noodverordening heeft vastgesteld die afweek van de (model)noodverordening? Welke juridische instrumenten heeft de regering of een minister om in te grijpen indien in een bepaalde veiligheidsregio in afwijking van de (model)noodverordening maatregelen ter bestrijding van de pandemie worden vastgesteld die minder

¹² Kamerstukken I 2019/20, 35 300 VI/25 295, AC.

verstrekking zijn dan in aangrenzende veiligheidsregio's? Is er een wettelijke bevoegdheid om verkeer van personen tussen verschillende veiligheidsregio's te beperken indien dit uit een oogpunt van het bestrijden van de pandemie noodzakelijk wordt geacht? Zo ja, op grond van welke wettelijke regeling is dat dan mogelijk? Zo nee, acht u dat dan een onwenselijk hiaat?

De minister van VWS heeft op grond van artikel 7 van de Wpg, met inachtneming van artikel 39 van de Wvr, de voorzitters van de veiligheidsregio's opdrachten gegeven om hun bevoegdheden in te zetten om de verdere verspreiding van covid-19 tegen te gaan. De voorzitter kan hiertoe een noodverordening vaststellen. De voorzitters van de veiligheidsregio's streven uniformiteit na door middel van een modelnoodverordening. Dat neemt niet weg dat binnen deze systematiek ruimte is voor regionaal maatwerk en dat er rekening gehouden kan worden met regionale omstandigheden en specifieke problematiek, waardoor verschillen kunnen ontstaan. Er is overigens geen specifieke bepaling in de Wpg om verkeer van personen tussen veiligheidsregio's te beperken. Ik verwijs u ook naar het antwoord op de vraag hierboven van de leden van de GroenLinks-fractie, mede namens de fractieleden van de PvdD over regionale afwijkingen.

De noodverordeningen zijn tot stand gekomen op aanwijzing van de minister van VWS die daartoe bevoegd is op grond van artikel 7 van de Wpg. De leden van de genoemde fracties vragen waarom de regering die besluiten van de minister van VWS alsmede de modelnoodverordeningen, niet telkens aan het parlement gezonden heeft, zodat de Tweede en Eerste Kamer parlementaire controle konden uitoefenen op de inhoud van de voorschriften die – behoudens afwijkingsbevoegdheid die aan de voorzitter van een veiligheidsregio werd gelaten – landelijk gelding kregen? Deelt u de mening van de leden van de genoemde fracties dat daarmee aan de werking van de parlementaire democratie onnodig tekort is gedaan? Is de regering bereid voortaan over de aanwijzingsbesluiten en de modelnoodverordeningen met het parlement overleg te voeren?

Ik ben bereid u in het vervolg de opdrachten van de minister van VWS op grond van artikel 7 Wpg toe te sturen. De maatregelen zijn steeds uitvoerig toegelicht in Kamerbrieven en besproken in plenaire debatten. Mijns inziens is daarmee het parlement steeds goed geïnformeerd en de werking van de parlementaire democratie gesteund. De modelnoodverordeningen zijn gezamenlijke producten van de voorzitters van de veiligheidsregio's. Daar adviseer ik de voorzitters van de veiligheidsregio desgevraagd wel over, maar ze vallen niet onder mijn bevoegdheid.

De leden van de genoemde fracties vragen u welke democratische controle kan worden uitgeoefend op de totstandkoming van de noodverordeningen die door de voorzitters van de veiligheidsregio's worden vastgesteld. Acht u het verantwoord dat gemeenteraden gedurende vier maanden geen invloed hebben kunnen uitoefenen op de inhoud van voorschriften die een vergaande inbreuk meebrachten op (grond)rechten en belangen van in hun gemeenten wonende personen of gevestigde ondernemingen en instellingen? Welke middelen kan een gemeente hanteren indien een meerderheid in de gemeenteraad wijziging van één van de voorschriften in een noodverordening wenselijk acht? Kan de burgemeester van zo'n gemeente ter verantwoording worden geroepen voor zijn medewerking aan de totstandkoming van de betreffende verordening? Zo nee, waarom niet? Zo ja, is dat gebeurd?

De noodverordeningen van de voorzitters van de veiligheidsregio's zijn gebaseerd op bindende opdrachten van de Minister van VWS. Bij het antwoord op de vragen van de leden van de

Groenlinks-fractie, mede namens de fractieleden van de PvdD, over "noodverordeningen-democratische controle" ben ik reeds ingegaan op de democratische controle op de opdrachten van de Minister van VWS aan de voorzitters van de veiligheidsregio's en de noodverordeningen. Korthedshalve verwijs ik u naar het bedoelde antwoord. Indien de meerderheid van de gemeenteraad wijziging van een voorschrift in de noodverordening wenst, kan de gemeenteraad de burgemeester vragen dit kenbaar te maken bij de voorzitter van de veiligheidsregio. Het is uiteindelijk aan de voorzitter of hij deze wens honoreert. Daarover legt hij (in ieder geval na afloop van de crisis) verantwoording af aan de gemeenteraad, en daarbij zou hij kunnen vermelden of de burgemeester de wens van de raad heeft overgebracht. De raad kan op elk gewenst moment spreken over de noodverordeningen en de burgemeester bevragen over diens rol bij de totstandkoming van de noodverordeningen. Dat zijn gemeentelijke aangelegenheden. Ik weet niet in welke mate dit heeft plaatsgevonden.

De Raad van State constateert in de Voorlichting over grondwettelijke aspecten van (voor)genomen crisismaatregelen dat de voorzitter van de veiligheidsregio achteraf uitleg geeft aan de gemeenteraden in die regio's. De Raad van State acht het denkbaar in deze constructie om de lokale verantwoording, zij het beperkt en binnen zekere grenzen, ook tussentijds vorm te geven, vooral daar waar veiligheidsregio's in hun noodverordeningen eigen aanvullende maatregelen hebben getroffen. Ik onderschrijf dit. Het is aan de voorzitter om daar invulling aan te geven.

In artikel 3.1, eerste lid, onder c, van de noodverordeningen is voorzien in de bevoegdheid van de voorzitter van de veiligheidsregio om vrijstelling of ontheffing te geven van de voorschriften. Zijn er gevallen bekend waarin belanghebbenden een aanvraag voor zo'n vrijstelling of ontheffing hebben ingediend? Deelt u de mening van de leden van de genoemde fracties dat zowel door de slechte kenbaarheid van de noodverordeningen, als door het ontbreken van overheidsinformatie over de mogelijkheid van het indienen van een aanvraag van een vrijstelling of ontheffing, burgers en ondernemers in hun belangen (kunnen) zijn geschaad? Waarom is in artikel 3.1 niet een verplichting opgenomen voor het bestuursorgaan om zo spoedig mogelijk op een aanvraag voor een vrijstelling of ontheffing te beslissen? Deelt u de mening van de leden van de genoemde fracties dat het toepassen van de gebruikelijke in de Algemene wet bestuursrecht voorziene beslistermijn (acht weken) zou meebrengen dat de in artikel 3.1 vervatte bevoegdheid tot ontheffing of vrijstelling voor belanghebbenden een dode letter zou zijn? Bent u bereid het ertoe te leiden dat meer bekendheid wordt gegeven aan die bevoegdheid en dat op aanvragen op heel korte termijn dient te worden beslist?

De noodverordeningen worden gepubliceerd op de website van de veiligheidsregio. Daarnaast worden de noodverordeningen eventueel in het publicatieblad van de veiligheidsregio of de gemeentebladen van de deelnemende gemeenten gepubliceerd. In dat geval kan de noodverordening ook worden geraadpleegd via bijvoorbeeld www.overheid.nl en het onderdeel 'officiële bekendmakingen'. Ook zijn de modelnoodverordening en de geldende noodverordeningen van de veiligheidsregio's te vinden op de website van het Veiligheidsberaad: <https://www.veiligheidsberaad.nl/covid-19/>

Ik ben van mening dat burgers en ondernemers hiermee ook voldoende in staat worden gesteld om kennis te nemen van de mogelijkheid om een verzoek om ontheffing in te dienen.

Op grond van de Algemene wet bestuursrecht dient binnen een redelijke termijn na ontvangst van de aanvraag een besluit te worden genomen. De genoemde termijn van acht weken is een

maximum. Voor zover mij bekend wordt in de huidige praktijk op zo kort mogelijke termijn op dergelijke verzoeken beslist.

Naar aanleiding van uw vragen is het bureau Bestuursondersteuning van het Veiligheidsberaad bereid gevonden een overzicht op te stellen van de aangevraagde ontheffingen. Dit blijkt een zeer omvangrijk verzoek. Het overzicht is dan ook nog niet compleet en zal zo snel mogelijk worden nagezonden.

Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu
Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

> Retouradres Postbus 1 3720 BA Bilthoven

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
Aan de Directeur-Generaal Volksgezondheid
drs. A. Berg
Postbus 20350
2500 EJ DEN HAAG

A. van Leeuwenhoeklaan 9
3721 MA Bilthoven
Postbus 1
3720 BA Bilthoven
www.rivm.nl
KvK Utrecht 30276683
T 030 274 91 11
F 030 274 29 71
info@rivm.nl

Datum 23 juni 2020
Onderwerp Advies n.a.v. 70e en 71e OMT COVID-19

Ons kenmerk
0060/2020 LCI/JvD/at/rr/mm
Behandeld door
LCI
T (030) 274 7000
F (030) 274 4455
lci@rivm.nl

Geachte mevrouw Berg,

Op 16 en 22 juni riep het Centrum Infectieziektebestrijding (Cib) van het RIVM het Outbreak Management Team (OMT) bijeen om te adviseren over de situatie rondom de COVID-19-uitbraak. Naast de vaste OMT-leden, vertegenwoordigers van het Nederlands Huisartsen Genootschap (NHG), het Nederlands Centrum voor Beroepsziekten (NCvB), de Nederlandse Vereniging van Medische Microbiologie (NVMM), de Vereniging voor Infectieziekten (VIZ) en het Landelijk Overleg Infectieziektebestrijding (LOI), waren er leden van de Nederlandse Vereniging voor Intensive Care (NVIC), de Nederlandse Vereniging voor Klinische Geriatrie (NVKG), de Vereniging van de Specialisten Ouderengeneeskunde (Verenso), de Nederlandse Vereniging Kindergeneeskunde (NVK), de Nederlandse Vereniging van Artsen voor Longziekten en Tuberculose (NVALT), verschillende experts (internist-infectioloog, viroloog, epidemioloog, artsen-microbioloog, een regionaal arts-consulent, ouderengeneeskundige, artsen M&G), een vertegenwoordiger van het referentielaboratorium en vertegenwoordigers van diverse centra van het RIVM aanwezig.

A. Aanleiding OMT en doelstelling

Het OMT komt periodiek bij elkaar om de medisch-inhoudelijke stand van zaken betreffende COVID-19 vast te stellen en te duiden, voor de opvolging van acties en voor de beantwoording van vragen van de Nederlandse overheid.

Het OMT geeft vervolgadvisies over de effecten van de maatregelen die tot op heden zijn ingesteld en over de versoepeling van maatregelen op grond van drie pijlers zoals benoemd door het kabinet:

- het beschermen van kwetsbare mensen in de samenleving;
- een acceptabele belastbaarheid van de zorg – ziekenhuizen moeten kwalitatief goede zorg aan zowel COVID-19-patiënten als aan patiënten binnen de reguliere zorg kunnen leveren; de eerder vanwege COVID-19 uitgestelde planbare zorg moet weer zijn opgestart;
- het zicht houden op en het inzicht hebben in de verspreiding van het virus.

Op 16 juni heb ik de adviesaanvraag ontvangen waarin u het OMT namens het kabinet vraagt te adviseren over een aantal vraagstukken. Op 18 juni heeft u een aanvulling toegestuurd op de eerder verstuurde adviesaanvraag.

Hieronder volgen een samenvatting van de situatie en de adviezen van het OMT.

B. Actuele situatie

Datum

23 juni 2020

Ons kenmerk

0060/2020 LCI/JvD/at/rr/mm

Achtergrond

Op 27 februari jl. werd de eerste patiënt met COVID-19 in Nederland gediagnosticeerd. Tot 21 juni zijn er wereldwijd 8.196.469 patiënten met COVID-19 gemeld, van wie 1.508.006 in Europa. Wereldwijd zijn er 464.294 patiënten overleden, van wie 174.684 in Europa. Tot 21 juni zijn er in Nederland 49.593 patiënten met laboratoriumbevestigde COVID-19 gemeld waarvan 11.849 personen werden opgenomen in het ziekenhuis. In totaal zijn 6.090 personen met een bevestigde SARS-CoV-2-infectie overleden.

Verloop van de epidemie

Het OMT is geïnformeerd over het verloop van de epidemie en de resultaten van de modellering. Het aantal opnames in het ziekenhuis en op de intensive care is teruggelopen tot een laag tot zeer laag niveau. De versoepelingen per 11 mei, te weten de heropening van de kinderopvang, de gedeeltelijke heropening van het primair onderwijs en het toestaan van het uitoefenen van contactberoepen, blijken vooralsnog geen negatief effect te hebben gehad. De effecten van de versoepelingen per 1 juni¹ zijn nog onzeker en zullen de komende periode zichtbaar worden, indien ze optreden. Op dit moment is er nog geen negatief effect zichtbaar.

De mobiliteitsdata van Google geven weer dat – sedert de start van de intelligente lockdown – nog steeds relatief weinig mensen gebruik maken van het openbaar vervoer maar ook dat mensen steeds minder thuisblijven en thuiswerken. Het reproductiegetal (R_t) lag op 5 juni tegen de 1. Schattingen recenter dan 5 juni zijn zeer onzeker mede door rapportagevertraging, maar geven aan dat de R_t schommelt tussen de 0.7 en 1.0. De onzekerheid rond schattingen neemt toe omdat R_t op basis van het aantal ziekenhuis- en IC-opnames wordt berekend en deze aantallen zijn de afgelopen periode klein zodat kleine verstoringen een grote invloed op de R_t hebben.

Het totaal aantal IC-opnames dat tot nu toe met de maatregelen is voorkomen – voor zover ze mogelijk zouden zijn geweest – wordt geschat op 35.800.

C. Adviezen

Effecten versoepeling van maatregelen

Op basis van modellering wordt verwacht dat de incidentie en daarmee het aantal ziekenhuis- en IC-opnames vanaf 1 juli geleidelijk zal stijgen als gevolg van de versoepeling van de maatregelen. Deze prognose is echter onzeker.

Ondanks dat er een stijging van de incidentie geprognosticeerd wordt, raadt het OMT verdere (voorgenomen) versoepelingen niet bij voorbaat af. De maatschappelijke kosten van de maatregelen zijn zeer hoog.

De incidentie van COVID-19 is momenteel laag. Het OMT verwacht dat, mocht de incidentie stijgen, dit aanvankelijk lokaal of regionaal zal gebeuren en geleidelijk zal verlopen waardoor er gelegenheid is tijdig bij te sturen.

¹ Het voortgezet (speciaal) onderwijs, terrassen, restaurants, cafés, culturele instellingen, musea, bioscopen en bijeenkomsten met een maximale groepsgrootte van 30 personen.

Generiek afwegingskader en advies beoogde vervroegde versoepelingen

In uw adviesaanvraag geeft u aan dat het kabinet het maatregelenpakket wil versimpelen ter bevordering van de uitlegbaarheid, eenduidigheid en handhaafbaarheid. Het OMT onderschrijft de voorgestelde versimpeling van het maatregelenpakket. Het kabinet stelt als doel de verspreiding van het virus maximaal te controleren en tegelijkertijd de samenleving zoveel mogelijk open te stellen. Het OMT stelt dat de incidentie van COVID-19 nu dermate laag is dat door het testen van personen met klachten en bron- en contactopsporing het virus verder ingedamd kan worden. Voorwaarden hiervoor zijn dat mensen met klachten – ook al zijn die mild van aard – zich laagdrempelig laten testen en dat de basisregels door iedereen nageleefd worden. Het OMT legt 'maximaal controleren' uit als het zoveel mogelijk indammen van het virus zodanig dat het aantal nieuwe infecties naar (bijna) nul gaat waardoor nieuwe uitbraken voorkomen worden of beheersbaar blijven. Het doel is R_t duurzaam lager dan 1 te houden.

Datum

23 juni 2020

Ons kenmerk

0060/2020 LCI/JvD/at/rr/mm

Basisregels

De voorgestelde basisregels komen overeen met de maatregelen die het OMT voor de langere termijn noodzakelijk acht, zoals verwoord in eerdere OMT-adviezen waaronder het advies van 20 april jl., nl:

- Blijf thuis bij klachten en laat u testen
- Pas hygiëne toe
- Houd anderhalve meter afstand
- Werk zo veel mogelijk thuis

Het OMT benadrukt dat het essentieel is dat personen met klachten zich laten testen en bij een positieve testuitslag meewerken aan bron- en contactopsporing. Alleen dan is het mogelijk de verspreiding van het virus effectief in te dammen. Er zijn signalen uit gedragswetenschappelijk onderzoek dat de compliance met testen suboptimaal is. Dit punt, de testbereidheid, verdient aandacht.

Het OMT heeft het RIVM gevraagd om de basisregels en uitgangspunten te verwerken in een generiek afwegingskader voor binnen- en buitenactiviteiten en zo spoedig mogelijk te publiceren op de website van het RIVM. De specifieke aspecten uit de eerder opgestelde afwegingskaders kunnen als bijlagen hierbij fungeren.

Een uitzondering hierop, die pas later beoordeeld wordt, zijn activiteiten waarbij in groepsverband de stem geforceerd wordt verheven (incl. koren / spreekkoren / schreeuwen).

Maximale groepsgrootte

Berekeningen wijzen uit dat de mate waarin het virus zich kan verspreiden mede bepaald wordt door de grootte van de groepen waarin mensen samenkomen. Hierbij geldt: hoe groter de groep, hoe hoger de prognose van het effectieve reproductiegetal.

Het OMT kan geen sluitende medisch-inhoudelijke onderbouwing geven voor de maximale groepsgrootte die geldt voor allerlei soorten ruimtes waarin diverse activiteiten plaatsvinden. Vooral de manier waarop mensen contact met elkaar hebben is van belang. Het OMT stelt daarom voor onderscheid te maken afhankelijk van het risico op overdracht van het virus en de mate waarin bron- en

contactonderzoek kan plaatsvinden mocht er toch verspreiding van het virus optreden:

1. Voor situaties waarbij reservering, triage, placering en registratie mogelijk is en wordt toegepast, ziet het OMT geen zwaarwegende medisch-inhoudelijke redenen om het aantal bezoekers te maximaliseren, vooropgesteld dat er voldoende ruimte is om anderhalve meter afstand van elkaar te houden (naast sanitaire voorzieningen, etc). Dit geldt voor binnen en buiten.
2. Voor situaties waarbij er sprake is van doorstroming en het onderlinge contact tussen mensen beperkt is, ziet het OMT geen zwaarwegende medisch-inhoudelijke redenen om het aantal bezoekers te maximaliseren, vooropgesteld dat er voldoende ruimte is om anderhalve meter afstand van elkaar te houden. Dit geldt voor binnen en buiten.
3. Voor situaties waarbij er geen doorstroming is en waarbij er geen reservering, triage, placering of registratie mogelijk is, adviseert het OMT een maximum van 100 personen binnen (met placering) en een maximum van 250 personen buiten (zonder placering, met uitzondering van de horeca waarbij placering wel is aangewezen) aan te houden.

Datum

23 juni 2020

Ons kenmerk

0060/2020 LCI/JvD/at/rr/mm

Uitzonderingen op de anderhalvemeterregel

Het handhaven van de anderhalve meter afstand is in de huidige fase een van de belangrijkste maatregelen om de verspreiding van het virus tegen te gaan. In veel situaties is de maatregel eenvoudig toe te passen tegen geringe maatschappelijke kosten. Er zijn echter situaties waarbij de maatregel tot hoge maatschappelijke kosten leidt die niet evident in verhouding staan tot het risico dat afgewend wordt. Het OMT acht zich niet het geëigende gremium om deze afweging te maken. Wel kan het OMT het belang van de maatregel duiden en een inschatting maken van de risico's wanneer de maatregel niet strikt gehanteerd wordt. Hieronder volgt het advies van het OMT voor een aantal specifieke uitzonderingen.

Leerlingen in het voortgezet onderwijs

U vraagt of het verantwoord is de anderhalve meter afstand tussen leerlingen in het voortgezet onderwijs los te laten en of er aanvullende maatregelen nodig zijn.

Overwegingen:

- De *attack rate* op scholen lijkt in het algemeen vrij laag te zijn, hoewel sporadische uitbraken bekend zijn in de literatuur.
- Kinderen, ook pubers, zijn gemiddeld minder ernstig ziek van COVID-19 dan volwassenen. Hierbij geldt wel dat er (net als voor de rest van de bevolking) nog nauwelijks iets bekend is over mogelijke langetermijngevolgen van een SARS-CoV-2-infectie voor de groep jongeren.
- In Nederland is het percentage positief geteste personen het hoogst voor 13 tot 18-jarigen. Hoewel relatief kleine aantallen ligt het in deze leeftijdscohorten wel hoger dan bij jonge kinderen.
- De bijdrage van kinderen aan het totaal aantal meldingen met COVID-19 gemeld vanaf 1 mei 2020 in Nederland bedraagt 2,9% voor kinderen 0-11 jaar en 2,8% voor 12-18 jaar. Dit terwijl het aantal in deze leeftijdscohorten circa 20% van de Nederlandse bevolking uitmaakt. Kinderen lijken minder bij te dragen aan de verspreiding van het virus dan volwassenen.
- Bij kinderen van alle leeftijden is de meest gemelde setting van mogelijke besmetting thuis en bij overige familie en niet de school of vrije tijdsbesteding buiten huis.

Conclusies:

- Het OMT is van mening dat wanneer leerlingen in het VO niet langer anderhalve meter afstand van elkaar hoeven te houden, dit het risico op overdracht van het virus vergroot en dat dit kan leiden tot verspreiding van het virus. Het OMT is echter van mening dat dit een aanvaardbaar risico is wanneer het wordt afgewogen tegen de evident negatieve effecten van schoolsluiting of de beperkte openstelling van het onderwijs op het welzijn en de gezondheid en ontwikkeling van de kinderen. Daarbij kan het risico op te snelle en te brede verspreiding van het virus geminimaliseerd worden door:
 - optimalisatie van de klinische en epidemiologische surveillance zodat mocht er transmissie optreden, dit snel opgemerkt wordt; de meldingsplicht conform artikel 26 in de Wet PG vormt een essentiële pijler voor het RIVM om de effecten van deze versoepeling te kunnen monitoren;
 - strikte toepassing van triage (door de kinderen zelf, door de ouders/verzorgers van de kinderen en door de leraren);
 - strikte toepassing van de hygiënevoorschriften;
 - het indien mogelijk beperken van het aantal contacten door cohortering, spreiding van school- en pauzetijden, etc.
- Het OMT adviseert het kabinet om scholen in het voortgezet onderwijs voor te bereiden op reguliere volledige openstelling na de zomervakantie. Het OMT benadrukt dat dit advies mogelijk herzien moet worden als het virus zich in de zomerperiode toch meer verspreidt dan nu verwacht.

Datum

23 juni 2020

Ons kenmerk

0060/2020 LCI/JvD/at/rr/mm

Sport, dans en theater

Het OMT is van mening dat het strikt hanteren van de anderhalve meter afstand niet noodzakelijk is in het geval van beoefening van sport, dans en theater. Hoewel deze activiteit risico's oplevert, moet dit gewogen worden tegen de maatschappelijke kosten van de maatregel en de mogelijkheden om het risico te minimaliseren. Het risico wordt in dit geval als aanvaardbaar gezien vanwege het maatschappelijk belang en positieve gevolgen van sport en ontspanning en de mogelijkheden om het risico enigszins te beperken omdat het veelal om groepen gaat die in dezelfde samenstelling samenkomen en omdat triage op klachten mogelijk is. Anderzijds gaat het in de amateurssport om grote aantallen mensen en levert niet alleen het sporten zelf, maar ook de contacten die ontstaan buiten het veld risico's op die geminimaliseerd kunnen worden. Het OMT adviseert het opstarten van deze sectoren met een zekere voorzichtigheid op te pakken. Het RIVM heeft hiertoe een afwegingskader ontwikkeld voor het betaald voetbal, topsport, binnen- en buitensport, inclusief amateurcompetities dat zo spoedig mogelijk beschikbaar gesteld zal worden.

Openbaar vervoer

Het OMT acht het van belang dat reizigers in het openbaar vervoer zoveel mogelijk de anderhalve meter afstand tot elkaar houden² en daartoe in staat gesteld worden door vervoersbedrijven. Dit omdat er geen triage vooraf mogelijk is en reizigers veelal geen alternatief hebben. Indien dit niet mogelijk blijkt kan gebruik van niet-medische mondneusmaskers overwogen worden. Hoewel het dragen van een niet-medisch mondmasker verspreiding van het virus door een besmettelijke persoon waarschijnlijk vermindert, biedt het dragen van een masker voor zover bekend slechts beperkt bescherming tegen het oplopen van het virus. Het OMT ziet het dragen van maskers daarom niet als gelijkwaardig alternatief voor de anderhalve meter afstand. Het OMT geeft in overweging

² Huisgenoten en personen tot 18 jaar hoeven onderling geen afstand te houden

ruimte te creëren door zoveel mogelijk materieel in te zetten en maatregelen te treffen zodat in- en uitstappende reizigers elkaar niet treffen. Ook zou vervoer van staande reizigers voorkómen moeten worden.

Datum
23 juni 2020

Ons kenmerk
0060/2020 LCI/JvD/at/rr/mm

Privévervoer

Het OMT acht het in de huidige omstandigheden niet proportioneel om mensen te verplichten in de eigen auto anderhalve meter afstand te bewaren. Het OMT benadrukt de eigen verantwoordelijkheid van de burgers om risico's te beperken in de privé sfeer en geeft aan dat deze risico's beheersbaar zijn omdat het hier om beperkt aantal contacten gaat die traceerbaar zijn en waarbij er vooraf triage mogelijk is. Bij privévervoer in kader van een dienst (Uber, kleine busjes en dergelijke) verwijst het OMT naar eerder gepubliceerde richtlijnen.

Overige vormen van vervoer

Zoals aangegeven levert het niet aanhouden van de anderhalve meter afstand een risico op dat afgewogen moet worden tegen de maatschappelijke kosten en de zelf gepercipieerde noodzaak van het vervoer gebruik te maken. In geval van vervoer zoals touringcars en vliegtuigen is reservering, placering, triage en het dragen van mondneusmaskers mogelijk waarmee het risico op overdracht voorkomen kan worden. Ook wordt het eventueel nodige contactonderzoek hiermee bespoedigd. Het OMT is daarom van mening dat deze vormen van vervoer in de huidige situatie mogelijk zijn, ook als de anderhalve meter afstand niet strikt gehanteerd wordt. Het OMT adviseert reizen voor lange duur cq over lange afstanden zoveel mogelijk te beperken.

Contactberoepen

In de definitie van contactberoepen in de adviesaanvraag worden sekswerkers uitgezonderd. Het OMT denkt dat hoewel het risico op overdracht van het virus in deze sector niet geheel weggenomen kan worden, deze uitzondering kan vervallen. De overweging daarbij is dat een verbod waarschijnlijk niet betekent dat er geen gebruik van de diensten wordt gemaakt en de risico's vermoedelijk beter beperkt kunnen worden wanneer sekswerkers toegestaan worden op de reguliere wijze te werken.

Testen van mensen zonder klachten

U stelt een aantal vragen over het testen van personen zonder klachten en in welke situaties dit opportuun is. Voor de volledige beantwoording van de vragen verwijs ik naar het achtergronddocument³. In het kort is het OMT van mening dat het testen van personen zonder klachten in specifieke gevallen van nut kan zijn, bijvoorbeeld in geval van een lokale uitbraak waarbij het kan helpen bij het in kaart brengen van de omvang van de verspreiding. Er zijn echter ook belangrijke nadelen, zoals fout-positieve uitslagen en het inefficiënt gebruik van materialen en capaciteit. Het OMT adviseert dit beleid terughoudend uitsluitend gericht toe te passen. Het OMT is van mening dat de toepassing in het kader van bron- en contactonderzoek nader onderzocht dient te worden.

Ventilatie

Buiten aerosolvormende handelingen in de zorg lijkt aerogene verspreiding geen relevante rol te spelen in de verspreiding van het virus. Daarom is er volgens het OMT geen reden om voor wat betreft de ventilatie in gebouwen af te wijken van reeds geldende eisen (bouwbesluit, arbobesluit, etc) en zijn er geen aanpassingen nodig in ventilatiesystemen. Wel is van belang na te gaan of ruimtes die voor

³ Dit wordt zo spoedig mogelijk gepubliceerd op de RIVM-website

bepaalde activiteiten gebruikt worden (zoals sportscholen), hiervoor ook oorspronkelijk bedoeld waren en geschikt zijn. Het RIVM heeft nadere adviezen uitgewerkt voor ventilatie in verschillende settings. Deze worden zo spoedig mogelijk gepubliceerd op de website van het RIVM⁴.

Datum
23 juni 2020

Ons kenmerk
0060/2020 LCI/JvD/at/rr/mm

Het OMT realiseert zich dat verpleeghuizen gebruik maken van zwenkventilatoren. Hier is geen bezwaar tegen indien dit op individuele basis geschiedt.

Onderzoek transmissie in verpleeghuizen

In uw adviesaanvraag vraagt u om een update van het onderzoek naar transmissie in verpleeghuizen. Op dit moment zijn er nog geen resultaten beschikbaar, deze worden op korte termijn verwacht en besproken in het OMT. Ik hoop u daar zo spoedig mogelijk over te kunnen informeren.

Aanpassing test- en weringsbeleid kinderen 0-6 jaar

Op 16 juni adviseerde het OMT het test- en weringsbeleid ten aanzien van kinderen in de leeftijd van 0-6 jaar (kinderen die naar de kinderdagopvang gaan en groepen 1 en 2 van het primair onderwijs) aan te passen. Na afstemming met het OMT heeft het RIVM de adviezen voor kinderen met neusverkoudheid aangepast. Kinderen van 0 tot 4 jaar met neusverkoudheid zonder koorts mogen naar het kinderdagverblijf, behalve als zij een contact zijn van een patiënt met een bevestigde SARS-CoV-2-infectie of een volwassen gezinslid hebben met klachten passend bij COVID-19. Ditzelfde geldt ook voor kinderen van 4 tot 6 jaar die in groep 1 of 2 van de basisschool zitten. Ook zij mogen bij neusverkoudheid zonder koorts naar school.

Jonge kinderen zijn vaak en bij herhaling neusverkouden en worden nu vaak geweerd omdat neusverkoudheid een symptoom van COVID-19 kan zijn. Bij jonge kinderen wordt een snotneus vaak veroorzaakt door een van de vele verkoudheidsvirussen. Kinderen vertonen over het algemeen milde klachten bij een SARS-CoV-2-infectie en lijken dan ook beperkt bij te dragen aan de transmissie. Relevant bij dit besluit is ook dat op dit moment de incidentie van COVID-19 in Nederland laag is. Sinds 1 juni jl. zijn ruim 100.000 mensen in de teststraten getest, waarbij 1,7% van de testen positief was. Van de ~ 3500 geteste kinderen van 0 tot 6 jaar was 0,5% positief. Echter, van de ~ 90 kinderen van 0 tot 6 jaar die getest werden vanwege bron- en contactonderzoek testte 14,3% positief. Bij een goede bron- en contactopsporing bij de huidige lage incidentie van COVID-19 wordt het dan niet nodig geacht om alle kinderen van 0 tot 6 jaar met neusverkoudheid te weren of te testen.

Wel is het belangrijk dat, conform artikel 26 van de WPG, kindercentra en basisscholen clusters van 3 of meer kinderen in een groep met verdenking op COVID-19 blijven melden aan de GGD.

Ook is het belangrijk dat kinderen van 0 tot 6 jaar met neusverkoudheid getest worden op COVID-19 als zij een contact zijn van een patiënt met een bevestigde SARS-CoV-2-infectie of deel uitmaken van een uitbraakonderzoek. Uiteraard kunnen kinderen met neusverkoudheid ook getest worden op indicatie van de behandelend arts of op verzoek van de ouders.

⁴ Dit wordt zo spoedig mogelijk gepubliceerd op de RIVM-website

Standpunt WHO m.b.t. het gebruik van mondneusmaskers

Het OMT heeft kennisgenomen van het herziene advies van de WHO met betrekking tot het gebruik van medische en niet-medische mondneusmaskers in de publieke ruimte, in het kader van zorg voor COVID-19-patienten en zorg voor personen waarbij er geen sprake is van (een verdenking op) COVID-19.

Datum

23 juni 2020

Ons kenmerk

0060/2020 LCI/JvD/at/rr/mm

Zorg voor COVID-19-patienten

De WHO concludeert dat FFP2-maskers beter lijken te beschermen dan chirurgische mondneusmaskers en adviseert het gebruik van FFP2-maskers indien deze beschikbaar zijn. Het OMT heeft zich over de onderliggende onderbouwing gebogen en concludeert dat het bewijs zwak is en dat niet alle onderzoeken in de afweging betrokken zijn. Het OMT ziet geen reden het huidige beleid aan te passen. Dit betekent dat voor de reguliere zorg chirurgische mondneusmaskers van type IIR als geschikte persoonlijke beschermingsmiddelen gezien worden. FFP2-maskers worden geadviseerd in het geval van aerosolvormende handelingen.

Zorg voor non-COVID-19-patienten

De WHO adviseert het gebruik van mondneusmaskers in de zorg voor non-COVID-19-patienten in landen waarbij er sprake is van wijdverspreide transmissie (*community transmission*). Het OMT is van mening dat er op dit ogenblik in Nederland geen sprake is van wijdverspreide transmissie en ziet daarom op dit moment geen aanleiding om het staande beleid aan te passen. Bij toename van de incidentie van COVID-19 dient dit advies heroverwogen te worden, bijvoorbeeld voor verpleeghuizen.

Gebruik van mondneusmaskers in de publieke ruimte

De WHO concludeert dat er indirect bewijs is voor de effectiviteit van het gebruik van mondneusmaskers in publieke ruimte en adviseert personen die behoren tot de risicogroepen mondneusmaskers te dragen indien anderhalve meter afstand houden niet mogelijk is. Het OMT is van mening dat met de huidige lage incidentie in Nederland het van belang is in te blijven zetten op het naleven van de algemene maatregelen. Er is onvoldoende wetenschappelijk onderbouwing om het gebruik van mondneusmaskers in de publieke ruimte te stimuleren. In uitzonderingssituaties kan overwogen om niet-medische mondneusmaskers te gebruiken wanneer het niet mogelijk is de algemene maatregelen te volgen, zoals in het openbaar vervoer.

Voor meer informatie over de WHO-adviezen en de relevantie voor het Nederlandse beleid verwijst ik naar het achtergronddocument⁵.

Tot een nadere mondelinge toelichting ben ik gaarne bereid.

Hoogachtend,

Prof. dr. J.T. van Dissel
Directeur CIB en voorzitter van het OMT COVID-19

⁵ Dit wordt zo spoedig mogelijk gepubliceerd op de RIVM-website

D. Actiepunten

- Nader uitwerken van een generiek afwegingskader (RIVM)
- Nader uitwerken van een afwegingskader betaald voetbal, topsport, binnen- en buitensport inclusief amateurcompetities (RIVM)
- Publiceren op RIVM-website: 'rol van ventilatie bij verspreiding corona'
- Publiceren op RIVM-website: 'Advies WHO mondneusmaskers'
- Publiceren op RIVM-website: 'Beleid SARS-CoV-2-PCR bij personen zonder klachten'

Datum

23 juni 2020

Ons kenmerk

0060/2020 LCI/JvD/at/rr/mm

> Retouradres Postbus 20350 2500 EJ Den Haag

PG-CI

Bezoekadres
Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
T 070 340 79 11
F 070 340 78 34
www.rijksoverheid.nl

Inlichtingen bij

T
M

Kenmerk
1712697-207530-PG

Uw brief

Bijlage(n)

Datum **26 JUNI 2020**
Betreft Aanwijzing maatregelen covid-19 vanaf 1 juli

Geachte voorzitters,

Gehoord hebbende het advies van het Outbreak Management Team van 16 juni en 22 juni en het overleg van de Ministeriële Commissie Crisisbeheersing van 24 juni 2020 geef ik u op basis van artikel 7 van de Wet publieke gezondheid, met inachtneming van artikel 39 van de Wet veiligheidsregio's, onderstaande opdracht.

Correspondentie uitsluitend richten aan het retouradres met vermelding van de datum en het kenmerk van deze brief.

In deze opdracht heb ik de eerdere aanwijzingen die ik aan alle voorzitters van de veiligheidsregio heb verstrekt, verwerkt en aangepast. Ik geef u nu een nieuwe opdracht om uw bevoegdheden op het terrein van publieke gezondheid en openbare orde en veiligheid in te zetten om maatregelen te nemen die nodig zijn voor de bestrijding van covid-19 met ingang van 1 juli 2020. Ik trek de opdrachten in voor bestrijding van de uitbraak van covid-19 die ik op 24 april, 8 mei, 26 mei en 11 juni 2020 op basis van artikel 7 van de Wet publieke gezondheid heb verstrekt. Mijn opdrachten van 16 april, 12 en 19 juni 2020 gericht aan vijf veiligheidsregio's met een luchthaven blijven van toepassing.

Voor eind augustus 2020 besluit het kabinet over het verlengen of aanpassen van de maatregelen.

1,5 meter afstandsnorm

Er is een verbod op het in de publieke ruimte (incl. vaartuigen en voertuigen) en in besloten plaatsen, met uitzondering van woningen, niet in acht nemen van een onderlinge afstand van 1,5 meter. Dit verbod geldt niet voor:

- a) Personen die een gezamenlijk huishouden vormen;
- b) De afstand tot kinderen tot 13 jaar;
- c) Kinderen tot 18 jaar onderling;
- d) Leerlingen in het voortgezet (speciaal) onderwijs onderling op school;
- e) Personen bij de uitoefening van hun beroep, voor zover de werkzaamheden in het kader van de uitoefening van dat beroep noodzakelijk zijn en niet op gepaste wijze kunnen worden uitgevoerd met inachtneming van 1,5 meter van degene jegens of met wie de werkzaamheden worden uitgevoerd;
- f) Personen met een handicap, voor zover zij zich niet met inachtneming van

- een afstand van 1,5 meter jegens hun begeleiders kunnen ophouden en hun begeleiders;
- g) Personen die sport, theater, dan wel dans in de vorm van sport of culturele uiting, beoefenen;
 - h) Personen in het openbaar vervoer, overig bedrijfsmatig personenvervoer en vervoer voor privé-doeleinden, voor zover dit vervoer primair de verplaatsing van de ene naar de andere locatie behelst en niet strekt tot het mogelijk maken van recreatie; of
 - i) Personen die aan weerszijden van een tussen tafels op een buitenterras geplaatst kuchscherp zitten, dat voldoet aan de daarvoor geldende instructie over plaatsing en afmetingen.

PG-CI

Kenmerk
1712697-207530-PG

Ten aanzien van dit verbod geldt dat de 1,5 meter wordt gehandhaafd vanaf drie personen.

Vervoer

In het openbaar vervoer en overig bedrijfsmatig personenvervoer is voor reizigers vanaf 13 jaar het dragen van een niet-medisch mondneuskapje verplicht. Op dit gebod wordt niet gehandhaafd bij personen die wegens een medische oorzaak geen mondkapje kunnen dragen. Voor het overig bedrijfsmatig personenvervoer geldt daarnaast dat reizigers moeten reserveren en de vervoerder bij reizigers een voorafgaande verificatie van hun gezondheid uitvoert. De vervoerder van het overig bedrijfsmatig vervoer is verantwoordelijk voor het treffen van de hierboven genoemde maatregelen.

Handhaving in het openbaar vervoer vindt in de praktijk plaats door de personen die door de vervoerders als toezichthouder zijn aangewezen en andere op grond van de Wet Personenvervoer 2000 aangewezen toezichthouders.

Samenkomsten

Samenkomsten in de publieke ruimte (incl. vaartuigen en voertuigen) en in besloten plaatsen, met uitzondering van woningen, zijn alleen toegestaan, indien het betreft:

1. Samenkomsten van maximaal 100 personen (exclusief personeel) per zelfstandige ruimte in een gebouw, mits die personen geplaatst zijn, maatregelen worden getroffen om te waarborgen dat de stromen van personen die samenkomen in verschillende zelfstandige ruimten in een gebouw, ook voor zover het hun gebruik van sanitaire voorzieningen betreft, worden gescheiden, en hygiënemaatregelen worden getroffen;
2. Samenkomsten van meer dan 100 personen (exclusief personeel) per zelfstandige ruimte in een gebouw, mits die personen hebben gereserveerd, een voorafgaande verificatie van hun gezondheid plaatsvindt, deze personen zijn geplaatst, maatregelen worden getroffen om te waarborgen dat de stromen van personen die samenkomen in verschillende zelfstandige ruimten in een gebouw, ook voor zover het hun gebruik van sanitaire voorzieningen betreft, worden gescheiden, en hygiënemaatregelen worden getroffen;
3. Samenkomsten van maximaal 250 personen (exclusief personeel) op een locatie in de buitenlucht, mits maatregelen worden getroffen om te waarborgen dat de stromen van aan deze samenkomsten deelnemende personen, ook voor zover het hun gebruik van sanitaire voorzieningen betreft, worden gescheiden, en hygiënemaatregelen worden getroffen. In aanvulling hierop geldt voor samenkomsten op buitenterrassen bij eet- en

- drinkgelegenheden dat personen geplaatst dienen te zijn;
4. Samenkomsten van meer dan 250 personen (exclusief personeel) op een locatie in de buitenlucht, mits die personen hebben gereserveerd, een voorafgaande verificatie van hun gezondheid plaatsvindt, deze personen zijn geplaatst, maatregelen worden getroffen om te waarborgen dat de stromen van aan deze samenkomsten deelnemende personen, ook voor zover het hun gebruik van sanitaire voorzieningen betreft, worden gescheiden, en hygiënemaatregelen worden getroffen;
 5. Samenkomsten in, detailhandel, markten, bibliotheken, musea, monumenten, presentatie-instellingen, dierentuinen, pretparken, kermissen, en daarbij vergelijkbare samenkomsten waarbij sprake is van doorstroom van bezoekers;
 6. Samenkomsten van maximaal 100 personen per zelfstandige ruimte die noodzakelijk zijn voor de continuering van de dagelijkse werkzaamheden van instellingen, bedrijven en andere organisaties.
 7. Vergaderingen van de Staten-Generaal;

PG-CI

Kenmerk
1712697-207530-PG

Betrokkenen dienen te allen tijde 1,5 meter afstand te houden tot de dichtstbijzijnde persoon, tenzij er sprake is van een uitzondering op de 1,5 meter afstand.

Placering vindt plaats door het aanwijzen van een zitplaats. In afwijking hiervan geldt bij sport-, spel-, theater- en dansactiviteiten dat placering plaatsvindt door het aanwijzen van een afgebakende locatie waar gebruik van wordt gemaakt voor de activiteit.

De exploitant, beheerder of organisator is verantwoordelijk voor het treffen van de hierboven genoemde maatregelen. Zij kunnen gebruik maken van de afwegingskaders van het RIVM.

Verbod voor dansgelegenheden en in groepsverband zingen en schreeuwen

Het verbod op openstelling van locaties blijft bestaan voor discotheken, nachtclubs en vergelijkbare dansgelegenheden.

Daarnaast is het in de publieke ruimte (incl. voertuigen en voertuigen) en in besloten plaatsen, met uitzondering van woningen, verboden in groepsverband te zingen of schreeuwen. Dit verbod geldt niet voor zangers, zangkoren, zanggroepen en zang als onderdeel van belijdenis van godsdienst of levensovertuiging, voor zover zij daarbij de richtlijnen van het RIVM opvolgen.

Onderwijsinstellingen in het mbo, ho en wo

Instellingen in het mbo, hbo en wo worden met ingang van het nieuwe studiejaar opengesteld voor alle onderwijsactiviteiten, onder voorwaarde van inachtneming van de 1,5 meter-afstand en overige RIVM-richtlijnen en op basis van de afspraken die gemaakt zijn over het openbaar vervoer, met IenW, OCW, vervoerdersorganisaties en sectorraden mbo, hbo en wo. Gezien deze voorwaarden zal een deel van het onderwijs nog steeds online plaatsvinden.

Sluiten van locaties

U kunt een locatie sluiten of gesloten houden indien u van oordeel bent dat de maatregel om 1,5 meter onderlinge afstand te houden (naar verwachting) niet goed wordt nageleefd of niet goed na te leven is of indien niet wordt voldaan aan de hierboven genoemde maatregelen. U kunt ook een locatie sluiten of gesloten

houden als u problemen verwacht dan wel constateert met het gebruik van het mobiliteitssysteem en in het bijzonder het openbaar vervoer.

PG-CI

Beëindigen of beperken van vervoer

U kunt, in overleg met de vervoerder, voorzieningen voor vervoer beëindigen of beperken, indien deze voorzieningen zich niet of onvoldoende mate houden aan de verwezenlijking van de beperkende maatregelen met betrekking tot het dragen van een mondneuskapje of het zo veel mogelijk houden van 1,5 meter afstand tussen alle in de voorziening aanwezige personen, of aan het op adequate wijze zichtbaar duidelijk maken daarvan, mits de beëindiging van deze voorziening het transport van personen die werkzaam zijn in vitale processen of transport dat anderszins noodzakelijk is voor de mobiliteit van Nederland niet onnodig belemmert.

Kenmerk

1712697-207530-PG

Verpleeghuizen en kleinschalige woonvormen in de ouderenzorg

In verpleeghuizen en kleinschalige woonvormen in de ouderenzorg geldt dat het ontvangen van bezoek verboden is indien in die instellingen zich nog één of meer covid-19 besmettingen voordoen. In de stervensfase, of vergelijkbare omstandigheden, kan een instelling bezoek ondanks dit verbod toch toestaan. Ook voor structurele vrijwilligers is een uitzondering op dit verbod mogelijk. Voorts zijn uitzonderingen hierop mogelijk voor het horen en beoordelen van een cliënt in het kader van de Wet zorg en dwang psychogeriatrische en verstandelijk gehandicapte personen. Op basis van artikel 7 van de Wet publieke gezondheid en met inachtneming van artikel 39, eerste lid, van de Wet veiligheidsregio's, geef ik u daarom opdracht om uw bevoegdheden op het terrein van openbare orde en veiligheid in te zetten als verpleeghuizen of kleinschalige woonvormen, ondanks nadrukkelijke inspanningen van hun kant, problemen ervaren met het weigeren van bezoekers of derden die de locatie proberen binnen te komen.

Als u problemen ervaart bij de uitvoering van deze opdrachten, verzoek ik u contact op te nemen met het coronateam van het Landelijk Operationeel Coördinatiecentrum (LOCC-N).

Hoogachtend,

mede namens de minister van Justitie en Veiligheid,

de minister van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport,

Hugo de Jonge

De Minister van Justitie en Veiligheid

Directie Wetgeving en Juridische Zaken
Sector Juridische Zaken en Wetgevingsbeleid

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl/jenv

Contactpersoon

(10)(2e)

raadadviseur

T 06 (10)(2e)

(10)(2e) @minjenv.nl

Datum

26 juni 2020

Ons kenmerk

2957472

Dossiernummer

2957468

nota

Overleg kerkelijke vertegenwoordigers en CIO – Min JenV, 2 juli

Noot DBO: op uw verzoek is in de bijlage een factsheet toegevoegd over de COVID-wet

1 Doel nota

Instemmen met de invulling van uw aanstaande overleg met de kerkelijke vertegenwoordigers en met de voorzitter van het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken (CIO).

2 Aanleiding, gevraagde actie(s) en advies

Op donderdag 2 juli van 15:00 tot 16:00 uur ontvangt u de volgende kerkelijke vertegenwoordigers:

Danielle Woestenberg, Bisschoppenconferentie en secretaris CIO

(10)(2e) PKN

Dhr. John Bakker, Bisschoppenconferentie

(10)(2e) contactpersoon van de diverse gereformeerde kerken

(10)(2e) Missie Nederland, namens de evangelische kerken

(10)(2e) namens de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt en Nederlandse Gereformeerde Kerken

Op nadrukkelijk verzoek van de kerkelijke vertegenwoordigers is ook de voorzitter van het CIO, de heer Jaap Smit, aanwezig bij dit overleg. De kerkelijke vertegenwoordigers geven aan dat dit waarschijnlijk het laatste overleg is in deze samenstelling. (10)(2g)

(10)(2g)

Ambtelijke ondersteuning: (10)(2e)

(10)(2e)

3 Toelichting op het advies

De kerkelijke vertegenwoordigers en het CIO willen deze bespreking gebruiken als informele afronding van een intensieve periode. Ze willen hier graag met u op terugkijken. Er zijn geen bijzondere bespreekpunten aangedragen.

De secretaris van het CIO, Danielle Woestenberg, heeft aangegeven dat na dit overleg, de reguliere overlegstructuur met het moderamen van het CIO weer kan worden opgepakt.

Geannoteerde agenda

Opening en terugblik op de afgelopen periode door Min JenV

Bij de opening van deze bespreking kunt u met name de voorzitter van het CIO, de heer Jaap Smit, welkom heten. Daarbij kunt u aangeven dat u de heer Smit in deze crisisperiode éénmaal in een bestuurlijk overleg (d.d. 23 april) met het CIO heeft getroffen maar met de rest van het gezelschap nauw contact heeft onderhouden.

Sinds de eerste besmetting met het coronavirus in Nederland zijn er in korte tijd maatregelen genomen om de verdere verspreiding van het coronavirus tegen te gaan. Hierbij zijn ingrijpende keuzes gemaakt. Vanaf een vroeg stadium in de crisis zijn er met religieuze koepelorganisaties en met kerkelijke vertegenwoordigers gesprekken gevoerd om toe te lichten waarom de ingrijpende maatregelen noodzakelijk zijn. Deze groep sprak u minstens wekelijks en hoewel deze gesprekken niet uitgebreid waren gaven ze steeds een actueel en goed beeld van wat er leefde binnen de geloofsgemeenschappen en konden er in korte tijd grote stappen worden gezet waarbij de twee gemeenschappelijke communiqués en de protocollen voor het intelligent opstarten van de kerkdiensten er met name uitspringen. De afgelopen weken zijn er verschillende erediensten bezocht en werkbezoeken afgelegd waarbij u ook de werking van de protocollen in de praktijk hebt kunnen ervaren.

U kunt informeren hoe de kerkelijke vertegenwoordigers terugkijken op de afgelopen periode.

Vooruitblik door Min JenV

buiten reikwijdte

buiten reikwijdte

Directie Wetgeving en Juridische Zaken
Sector Juridische Zaken en Wetgevingsbeleid

Datum
26 juni 2020

Ons kenmerk
2957472

buiten reikwijdte

**Directie Wetgeving en
Juridische Zaken**
Sector Juridische Zaken en
Wetgevingsbeleid

Datum
26 juni 2020

Ons kenmerk
2957472

Vervolgafspraken

buiten reikwijdte

4 Dilemma's

-

5 Politieke en bestuurlijke context

De afgelopen weken zijn er verschillende toezeggingen gedaan op het gebied van de erediensten.

1. U hebt toegezegd zoveel mogelijk met kerkgenootschappen in gesprek te gaan om te verantwoorden waarom deze voor hen ingrijpende beslissing (diensten beperken tot 30 personen) genomen moest worden (TK debat 12 maart).

2. De MP heeft toegezegd in gesprek te gaan met kerkgenootschappen, o.a. om te benadrukken niet de bovengrens op te zoeken van 30 personen en daarbij 1,5 meter afstand te houden (TK debat 1 april).

buiten reikwijdte

4. Motie-Segers (26/5/2020, ChristenUnie, CDA, SGP)

Overwegende dat per 1 juli kerkdiensten tot maximaal 100 personen weer mogelijk zijn, waarbij kerken zich nu oriënteren op de mogelijkheden die deze verruiming biedt;

overwegende dat kerken in onze samenleving een belangrijke functie vervullen als plaats voor gemeenschap en bezinning en bron van vrijwilligerswerk, dat lokaal maatwerk rechtvaardigt bij de invulling van samenkomsten en activiteiten;

verzoekt de regering, samen met gemeenten, afspraken te maken met kerken en christelijke netwerken met als doel om op verantwoorde wijze lokaal maatwerk en perspectief te bieden voor de organisatie van kerkelijke activiteiten, waaronder ook jeugdwerk, en waar nodig hiertoe advies te vragen aan het Outbreak Management Team,

5. De MP heeft toegezegd dat u gesprekken voert met religieuze koepelorganisaties over wat zij moeten doen om aan de voorschriften te voldoen. Daarbij worden ook maatschappelijke organisaties, zoals specifiek de organisatie "niet-alleen", meegenomen in de gesprekken met de kerken (TK debat 20 mei).

6. De MP heeft toegezegd dat u in de gesprekken met religieuze instellingen stil zal staan bij specifieke problematiek van grote religieuze gemeenten en de nu nog beperkte omvang van deelnemers aan diensten (TK debat 4 juni).

**Directie Wetgeving en
Juridische Zaken**
Sector Juridische Zaken en
Wetgevingsbeleid

Datum
26 juni 2020

Ons kenmerk
2957472

buiten reikwijdte

6 Communicatie

-

7 Afstemming

Een afschrift van deze nota is gestuurd aan DRC ((10)(2e))

buiten reikwijdte

**Directie Wetgeving en
Juridische Zaken**
Sector Juridische Zaken en
Wetgevingsbeleid

Datum
26 juni 2020

Ons kenmerk
2957472

buiten reikwijdte

buiten reikwijdte

**Directie Wetgeving en
Juridische Zaken**
Sector Juridische Zaken en
Wetgevingsbeleid

Datum
26 juni 2020

Ons kenmerk
2957472

FACTSHEET Bescherming van vrijheid van godsdienst en levensovertuiging in Tijdelijke wet maatregelen covid-19

In de eerste periode van de bestrijding van de epidemie zijn door middel van noodverordeningen maatregelen getroffen die van invloed zijn geweest op samenkomsten in het kader van de belijden van godsdienst of levensovertuiging. Met het wetsvoorstel wil de regering ervoor zorgen dat de uitoefening van deze grondrechten – ook in het geval van opleving van het virus – zo veel mogelijk doorgang kunnen vinden. Het wetsvoorstel regelt daarom:

- Voor het gemeenschappelijk belijden van een godsdienst of levensovertuiging (zoals erediensten) wordt op wetsniveau verzekerd dat **géén groepsverboden of maximumaantallen** kunnen gelden (zie art. 58g lid 2 onder c). Dit geldt ook voor godsdienstige en levensbeschouwelijke samenkomsten die vallen binnen de reikwijdte van de Wet openbare manifestaties (zie art. 58g lid 2 onder d).
- Op basis van het wetsvoorstel gaat **wel de veilige afstandsnorm** (art. 58f) gelden voor samenkomsten tot het belijden van een godsdienst of levensovertuiging. Dit geldt zowel voor openbare samenkomsten als samenkomsten binnen gebouwen en besloten plaatsen. Aangezien dit op wetsniveau wordt geregeld, is dit in overeenstemming met artikel 6 lid 1 Grondwet.
Belangrijk zijn echter deze uitzonderingen:
 - **Geestelijke bedienaren** zijn uitgezonderd van de veilige afstand bij de uitoefening van hun taken rondom doopplechtigheden, de eucharistie, inzegeningen, e.d. (art. 58 lid 4 onder b)
 - Tevens kunnen bij ministeriële regeling **ook verdere uitzonderingen** op de veiligheidsafstandsnorm worden gemaakt (art. 58 lid 5 en 6)
- Worden bij ministeriële regeling **hygiënemaatregelen of gebruik van beschermingsmiddelen** voorgeschreven dan kunnen deze ook van toepassing zijn binnen kerken, moskeeën, synagogen en andere religieuze gebouwen (art. 58j lid 1 onder a). Uit artikel 6 lid 2 Grondwet volgt dat wanneer dergelijke voorschriften binnen gebouwen gelden en deze voorschriften het recht om aldaar in gemeenschap godsdienst of levensovertuiging te belijden als zodanig beperken, zij op wetsniveau geregeld zouden moeten worden. Dergelijke normen zullen weliswaar enige hinder opleveren maar zij beperken het recht om in gemeenschap godsdienst of levensovertuiging te belijden als zodanig niet. Om die reden is het mogelijk deze normen bij ministeriële regeling van toepassing te verklaren op religieuze gebouwen. Deze regels mogen echter dus niet strekken tot het beperken van dit recht binnen een gebouw of besloten plaats als zodanig.
- Aangezien de veilige afstand en eventuele hygiënemaatregelen/regels over gebruik beschermingsmiddelen ook (kunnen) gelden binnen religieuze gebouwen, is het van belang dat bezoekers zich daar ook aan kunnen houden. Daarom geldt een **zorgplicht voor de beheerders van deze gebouwen** om ervoor te zorgen dat men de regels kan opvolgen (art. 58l lid 1). Daarbij is het volgende van belang:
 - De burgemeester kan schriftelijke aanwijzingen geven (art. 58l lid 2, 2e zin) en in spoedeisende gevallen eventueel een mondeling bevel (art. 58l lid 4). Dat moet zijn gericht op het kunnen opvolgen van de normen (art. 58l lid 3); **dit is geen bevoegdheid tot sluiting van een religieus gebouw.**
 - Toegelicht is dat de burgemeester in dit kader niet regulier toezicht houdt, maar slechts op basis van meldingen zijn bevoegdheden zal inzetten.
 - De toelichting vermeldt tevens dat bij het optreden van de burgemeester **terughoudendheid is geboden** gelet op de (grond)wettelijk beschermde positie van religieuze gebouwen en zeker tijdens het houden van erediensten. Wat dat laatste betreft geldt overigens dat (buiten het geval van ontdekking op heterdaad) het binnentreden van religieuze ruimten tijdens het houden van erediensten überhaupt niet is toegestaan (art. 12 aanhef en onder b Algemene wet op het binnentreden).

- Bovengenoemde systematiek was ook opgenomen in het wetsvoorstel zoals dat voor advies aan de Afdeling advisering van de **Raad van State** is voorgelegd. De Afdeling concludeert dat dit wettelijk raamwerk in het algemeen toereikende mogelijkheden en randvoorwaarden voor een **evenwichtige en grondrechtsconforme afweging** biedt. Naar het oordeel van de Afdeling bevat het wetsvoorstel o.a. voor beperkingen t.o.v. art. 6 Grondwet voldoende specifieke grondslagen en wordt er ook voldoende in de wet zélf geregeld. Naar aanleiding van het advies van de Afdeling is nog een algemene bepaling toegevoegd die verzekert dat zowel de regels die gesteld worden bij ministeriële regeling als de uitvoering door de burgemeester voldoet aan de eisen van noodzakelijkheid, proportionaliteit en subsidiariteit (art. 58b lid 2). Bij toetsing komt naast volksgezondheid ook de bescherming van de vrijheid van godsdienst en levensovertuiging zwaar gewicht toe.

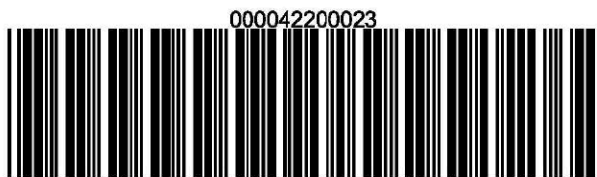
1 juli 2020

Ministerie van BZK - CZW

Ministerie van JenV - DWJZ

Digitale minuut: JZW Overleg kerkelijke vertegenwoordigers en CIO – Min JenV, ... - 2957468

Organisatieonderdeel
DWJZ

Behandelaar zaak
(10)(2e) BD/DWJZ/JZW

Werkstroomeigenaar
(10)(2e) BD/DWJZ/BMO

Datum en tijd aangeboden
24-02-2021 om 19:39

Nota MJV Overleg kerkelijke vertegenwoordigers en CIO – Min JenV, 2 juli

Paminconummers:
Instructie: - zie nota
Toelichting op documenten: -

Werkstroomverloop

Werkstroom afgesloten 02-07-2020 14:30	
Afsluiten (10)(2e) BD/DWJZ/BMO 02-07-2020 14:30	
Behandelen - Ondersteuning DWJZ-Stukkenstroom behandeld door (10)(2e) BD/DWJZ/BMO 02-07-2020 14:09	
Afstemmen - (10)(2e) - BD/DWJZ/JZW 02-07-2020 07:59	
Afstemmen - DBO Advies behandeld door (10)(2e) - BD/DBO/ADVIES 01-07-2020 16:45	
Eindparaaf - Minister van JenV behandeld door Grapperhaus, F.B.J. - BD/AL 01-07-2020 16:03	
Afstemmen - DBO Advies behandeld door (10)(2e) BD/DBO/ADVIES 01-07-2020 15:13 <i>In de bijlage een factsheet COVID wet</i>	
Behandelen reactie door (10)(2e) BD/DWJZ/BMO 01-07-2020 14:40 <i>factsheet is toegevoegd.</i>	
Document 'Factsheet vrijheid van godsdienst en levensovertuiging in Twm covid-19.docx' toegevoegd door Systeem 01-07-2020 14:40	

Afstemmen - DBO Advies behandeld door <input type="text" value="(10)(2e)"/> BD/DBO/ADVIES 01-07-2020 13:32 <i>Zie verzoek MJenV, graag actualiseren</i>	
Eindparaaf - Minister van JenV behandeld door Grapperhaus, F.B.J. - BD/AL 01-07-2020 12:59 MOET GEACTUALISEERD WORDEN INZ COVID WET	
Paraferen - <input type="text" value="(10)(2e)"/> - BD/AL 29-06-2020 16:08	
Visie vooraf - DBO Advies behandeld door <input type="text" value="(10)(2e)"/> - BD/DBO/ADVIES 29-06-2020 14:32	
Paraferen - <input type="text" value="(10)(2e)"/> BD/DWJZ 29-06-2020 09:32	
Paraferen - <input type="text" value="(10)(2e)"/> behandeld door <input type="text" value="(10)(2e)"/> - BD/DWJZ/JZW 29-06-2020 09:10	
Afstemmen - <input type="text" value="(10)(2e)"/> - BD/DWJZ/JZW 28-06-2020 14:58	
Document 'Nota MJV Overleg kerkelijke vertegenwoordigers en CIO – Min JenV, 2 juli' toegevoegd door <input type="text" value="(10)(2e)"/> <input type="text" value="(10)(2e)"/> BD/DWJZ/BMO 26-06-2020 14:56	

De Minister van Justitie en Veiligheid

**Directie Wetgeving en
Juridische Zaken**
DWJZ/JZW

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl/jenv

Contactpersoon

(10)(2e)

Raadadviseur

M (10)(2e)

(10)(2e) @minvenj.nl

nota

Gezamenlijk communiqué III Erediensten, religieuze
koepelorganisaties - Min JenV

Datum

7 juli 2020

Ons kenmerk

2967135

Dossiernummer

2967118

1 Doel nota

Instemmen met het gezamenlijke communiqué van de religieuze koepelorganisaties voor het opstarten en hervatten van hun erediensten voor de periode dat de noodverordeningen nog gelden.

2 Aanleiding, gevraagde actie(s) en advies

In het overleg met de kerkelijke vertegenwoordigers en het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken (CIO) d.d. 2 juli deed u een beroep op hen om een gezamenlijk communiqué op te stellen over de wijze waarop de erediensten de komende tijd kunnen worden gevierd. Daarbij hebt u aangegeven eraan te hechten dat ook dit communiqué, zoals de twee eerder afgegeven communiqués, door de andere religieuze koepelorganisaties wordt onderschreven.

Op vrijdag 10 augustus van 08:30 tot 09:15 uur ontvangt u de voorzitters van het CIO, de Boeddhistische Unie, het Contactorgaan Moslims en Overheid en de Hindoeraad Nederland om dit gezamenlijk communiqué in ontvangst te nemen.

3 Toelichting op het advies

Namens de religieuze koepels zijn aanwezig:

Mevrouw Usha Doekhie, voorzitter Hindoeraad Nederland

buiten reikwijdte

De heer Muhsin Koktas, voorzitter van het Contactorgaan Moslims en Overheid (CMO)

buiten reikwijdte

buiten reikwijdte

Directie Wetgeving en
Juridische Zaken
DWJZ/JZW

Datum
7 juli 2020

Ons kenmerk
2967135

De heer Michael Ritman, voorzitter van de Boeddhistische Unie Nederland (BUN)

buiten reikwijdte

De heer Jaap Smit, voorzitter van het CIO

De heer Smit was aanwezig bij het overleg met de kerkelijke vertegenwoordigers d.d. 2 juli. Op 23 april trof u de heer Smit in het bestuurlijk overleg met het CIO.

Mevrouw Danielle Woestenberg, secretaris CIO

Mevrouw Woestenberg was aanwezig bij het overleg met de kerkelijke vertegenwoordigers d.d. 2 juli en bij het bestuurlijk overleg met het CIO op 23 april. Daarnaast sprak u mevrouw Woestenberg de afgelopen periode bijna wekelijks in de gesprekken met de kerkelijke vertegenwoordigers. Mevrouw Woestenberg is namens het CIO penvoerder geweest van de communiqués.

De heer Bikram Lalbahadoersingh, secretaris namens de religieuze koepels BUN, CMO en Hindoeraad

buiten reikwijdte

De heer Lalbahadoersingh [buiten reikwijdte] was penvoerder namens CMO, BUN en de Hindoeraad Nederland van de communiqués.

De voorzitters van de religieuze koepelorganisaties hebben aangegeven dit overleg uitsluitend te willen gebruiken voor een reflectie op de afgelopen periode en om vooruit te kijken voor zover mogelijk.

Terugblik door Min JenV

Sinds de eerste besmetting met het coronavirus in Nederland zijn er in korte tijd maatregelen genomen om de verdere verspreiding van het coronavirus tegen te gaan. Hierbij zijn ingrijpende keuzes gemaakt.

Al in een vroeg stadium in de crisis zijn er met de religieuze koepelorganisaties en met kerkelijke vertegenwoordigers gesprekken gevoerd om toe te lichten waarom de ingrijpende maatregelen noodzakelijk zijn. Deze gesprekken gaven steeds een actueel en goed beeld van wat er leefde binnen de verschillende geloofsgemeenschappen en zo konden er in korte tijd grote stappen worden gezet waarbij de drie gemeenschappelijke communiqués en de protocollen voor het intelligent opstarten van de diensten er met name uitspringen. De afgelopen weken hebt verschillende erediensten bezocht en werkbezoeken afgelegd waarbij u ook de werking van de protocollen in de praktijk heeft kunnen ervaren.

U kunt informeren hoe de kerkelijke vertegenwoordigers terugkijken op de afgelopen periode.

**Directie Wetgeving en
Juridische Zaken**
DWJZ/JZW

Vooruitblik door Min JenV

Datum
7 juli 2020

Ons kenmerk
2967135

buiten reikwijdte

Aanbieden van het gemeenschappelijk communiqué door de voorzitters van de religieuze koepelorganisaties aan Min JenV.

Toelichting door Danielle Woestenberg en Bikram Lalbahadoersingh:

Op 26 maart hebben de gezamenlijke religieuze organisaties in hun eerste communiqué opgeroepen tot matiging van de eredienst in verband met het Covid-19 virus. Toen het kabinet bekendmaakte dat samenkomsten van religieuze of levensbeschouwelijke aard per 1 juni, onder voorwaarden, weer mogelijk waren, stelden de religieuze koepelorganisaties een tweede communiqué op; het in behoedzaamheid vieren van geloof werd het nieuwe uitgangspunt. Nu sinds 1 juli een verdere versoepeling van bijeenkomsten aan de orde is, roepen de religieuze koepelorganisaties de bij hen aangesloten religieuze instellingen op tot het nemen van eigen verantwoordelijkheid bij het vieren van hun erediensten in de periode dat de noodverordeningen nog gelden.

U kunt uw waardering uitspreken voor de verantwoorde wijze waarop de religieuze koepelorganisaties met hun achterban de afgelopen tijd zijn omgegaan met de crisis. Dit heeft geleid tot hartverwarmende, nieuwe manieren van elkaar ontmoeten en steunen. De crisis heeft ook bijgedragen aan nieuwe en hopelijk duurzame samenwerkingsverbanden met als heel tastbaar resultaat een derde gezamenlijk communiqué voor het vieren van erediensten.

4 Dilemma's

-

5 Politieke en bestuurlijke context

De afgelopen weken zijn er verschillende toezeggingen gedaan op het gebied van de erediensten.

1. U hebt toegezegd zoveel mogelijk met kerkgenootschappen in gesprek te gaan om te verantwoorden waarom deze voor hen ingrijpende beslissing (diensten beperken tot 30 personen) genomen moest worden (TK debat 12 maart).

2. De MP heeft toegezegd in gesprek te gaan met kerkgenootschappen, o.a. om te benadrukken niet de bovengrens op te zoeken van 30 personen en daarbij 1,5 meter afstand te houden (TK debat 1 april).

Directie Wetgeving en
Juridische Zaken
DWJZ/JZW

Datum
7 juli 2020

Ons kenmerk
2967135

buiten reikwijdte

4. Motie-Segers (26/5/2020, ChristenUnie, CDA, SGP)

Overwegende dat per 1 juli kerkdiensten tot maximaal 100 personen weer mogelijk zijn, waarbij kerken zich nu oriënteren op de mogelijkheden die deze verruiming biedt;

overwegende dat kerken in onze samenleving een belangrijke functie vervullen als plaats voor gemeenschap en bezinning en bron van vrijwilligerswerk, dat lokaal maatwerk rechtvaardigt bij de invulling van samenkomsten en activiteiten;

verzoekt de regering, samen met gemeenten, afspraken te maken met kerken en christelijke netwerken met als doel om op verantwoorde wijze lokaal maatwerk en perspectief te bieden voor de organisatie van kerkelijke activiteiten, waaronder ook jeugdwerk, en waar nodig hiertoe advies te vragen aan het Outbreak Management Team,

5. De MP heeft toegezegd dat u gesprekken voert met religieuze koepelorganisaties over wat zij moeten doen om aan de voorschriften te voldoen. Daarbij worden ook maatschappelijke organisaties, zoals specifiek de organisatie "niet-alleen", meegenomen in de gesprekken met de kerken (TK debat 20 mei).

6. De MP heeft toegezegd dat u in de gesprekken met religieuze instellingen stil zal staan bij specifieke problematiek van grote religieuze gemeenten en de nu nog beperkte omvang van deelnemers aan diensten (TK debat 4 juni).

buiten reikwijdte

6 Communicatie

U ontvangt separaat een advies van DCOM hierover.

7 Afstemming

Een afschrift van deze nota is gestuurd aan DRC en aan de directie Constitutionele Zaken en Wetgeving van het ministerie van BZK.

8 Bijlagen

Directie Wetgeving en
Juridische Zaken
DWJZ/JZW

Datum
7 juli 2020

Ons kenmerk
2967135

(10))(2g) voor def. versie doc 58

**Directie Wetgeving en
Juridische Zaken**
DWJZ/JZW

Datum
7 juli 2020

Ons kenmerk
2967135

(10)(2g) voor def. versie zie doc 58

Bijgesloten

*FACTSHEET Bescherming van vrijheid van godsdienst en levensovertuiging in
Tijdelijke wet maatregelen covid-19*

FACTSHEET Bescherming van vrijheid van godsdienst en levensovertuiging in Tijdelijke wet maatregelen covid-19

In de eerste periode van de bestrijding van de epidemie zijn door middel van noodverordeningen maatregelen getroffen die van invloed zijn geweest op samenkomsten in het kader van de belijden van godsdienst of levensovertuiging. Met het wetsvoorstel wil de regering ervoor zorgen dat de uitoefening van deze grondrechten – ook in het geval van opleving van het virus – zo veel mogelijk doorgang kunnen vinden. Het wetsvoorstel regelt daarom:

- Voor het gemeenschappelijk belijden van een godsdienst of levensovertuiging (zoals erediensten) wordt op wetsniveau verzekerd dat **géén groepsverboden of maximumaantallen** kunnen gelden (zie art. 58g lid 2 onder c). Dit geldt ook voor godsdienstige en levensbeschouwelijke samenkomsten die vallen binnen de reikwijdte van de Wet openbare manifestaties (zie art. 58g lid 2 onder d).
- Op basis van het wetsvoorstel gaat **wel de veilige afstandsnorm** (art. 58f) gelden voor samenkomsten tot het belijden van een godsdienst of levensovertuiging. Dit geldt zowel voor openbare samenkomsten als samenkomsten binnen gebouwen en besloten plaatsen. Aangezien dit op wetsniveau wordt geregeld, is dit in overeenstemming met artikel 6 lid 1 Grondwet.
Belangrijk zijn echter deze uitzonderingen:
 - **Geestelijke bedienaren** zijn uitgezonderd van de veilige afstand bij de uitoefening van hun taken rondom doopplechtigheden, de eucharistie, inzegeningen, e.d. (art. 58 lid 4 onder b)
 - Tevens kunnen bij ministeriële regeling **ook verdere uitzonderingen** op de veiligheidsafstandsnorm worden gemaakt (art. 58 lid 5 en 6)
- Worden bij ministeriële regeling **hygiënemaatregelen of gebruik van beschermingsmiddelen** voorgeschreven dan kunnen deze ook van toepassing zijn binnen kerken, moskeeën, synagogen en andere religieuze gebouwen (art. 58j lid 1 onder a). Uit artikel 6 lid 2 Grondwet volgt dat wanneer dergelijke voorschriften binnen gebouwen gelden en deze voorschriften het recht om aldaar in gemeenschap godsdienst of levensovertuiging te belijden als zodanig beperken, zij op wetsniveau geregeld zouden moeten worden. Dergelijke normen zullen weliswaar enige hinder opleveren maar zij beperken het recht om in gemeenschap godsdienst of levensovertuiging te belijden als zodanig niet. Om die reden is het mogelijk deze normen bij ministeriële regeling van toepassing te verklaren op religieuze gebouwen. Deze regels mogen echter dus niet strekken tot het beperken van dit recht binnen een gebouw of besloten plaats als zodanig.
- Aangezien de veilige afstand en eventuele hygiënemaatregelen/regels over gebruik beschermingsmiddelen ook (kunnen) gelden binnen religieuze gebouwen, is het van belang dat bezoekers zich daar ook aan kunnen houden. Daarom geldt een **zorgplicht voor de beheerders van deze gebouwen** om ervoor te zorgen dat men de regels kan opvolgen (art. 58l lid 1). Daarbij is het volgende van belang:
 - De burgemeester kan schriftelijke aanwijzingen geven (art. 58l lid 2, 2e zin) en in spoedeisende gevallen eventueel een mondeling bevel (art. 58l lid 4). Dat moet zijn gericht op het kunnen opvolgen van de normen (art. 58l lid 3); **dit is geen bevoegdheid tot sluiting van een religieus gebouw.**
 - Toegelicht is dat de burgemeester in dit kader niet regulier toezicht houdt, maar slechts op basis van meldingen zijn bevoegdheden zal inzetten.
 - De toelichting vermeldt tevens dat bij het optreden van de burgemeester **terughoudendheid is geboden** gelet op de (grond)wettelijk beschermde positie van religieuze gebouwen en zeker tijdens het houden van erediensten. Wat dat laatste betreft geldt overigens dat (buiten het geval van ontdekking op heterdaad) het binnentreden van religieuze ruimten tijdens het houden van erediensten überhaupt niet is toegestaan (art. 12 aanhef en onder b Algemene wet op het binnentreden).

- Bovengenoemde systematiek was ook opgenomen in het wetsvoorstel zoals dat voor advies aan de Afdeling advisering van de **Raad van State** is voorgelegd. De Afdeling concludeert dat dit wettelijk raamwerk in het algemeen toereikende mogelijkheden en randvoorwaarden voor een **evenwichtige en grondrechtsconforme afweging** biedt. Naar het oordeel van de Afdeling bevat het wetsvoorstel o.a. voor beperkingen t.o.v. art. 6 Grondwet voldoende specifieke grondslagen en wordt er ook voldoende in de wet zélf geregeld. Naar aanleiding van het advies van de Afdeling is nog een algemene bepaling toegevoegd die verzekert dat zowel de regels die gesteld worden bij ministeriële regeling als de uitvoering door de burgemeester voldoet aan de eisen van noodzakelijkheid, proportionaliteit en subsidiariteit (art. 58b lid 2). Bij toetsing komt naast volksgezondheid ook de bescherming van de vrijheid van godsdienst en levensovertuiging zwaar gewicht toe.

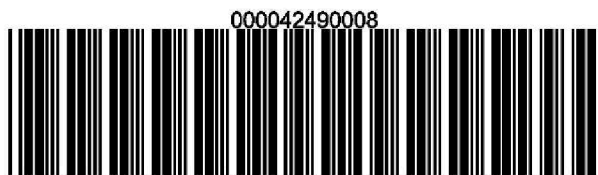
1 juli 2020

Ministerie van BZK - CZW

Ministerie van JenV - DWJZ

Digitale minuut: Bijeenkomst MinJenV - religieuze, Communique III - 2967118

Organisatieonderdeel DWJZ
Behandelaar zaak (10)(2e) - BD/DWJZ/JZW
Werkstroomelgenaar (10)(2e) - BD/DWJZ/BMO
Datum en tijd aangeboden 24-02-2021 om 18:51

Nota MinJenV Bijeenkomst MinJenV- religieuze koepels, Communique III

Paminconnummers:
Instructie: Zie Nota
Toelichting op documenten: -

Werkstroomverloop

Werkstroom afgesloten 20-07-2020 10:06	
Afsluiten (10)(2e) - BD/DWJZ/BMO 20-07-2020 10:06	☒
Afstemmen - (10)(2e) - BD/DWJZ/JZW 15-07-2020 12:34	☒
Afstemmen - DBO Advies behandeld door (10)(2e) - BD/DBO/ADVIES 15-07-2020 12:20	☒
Eindparaaf - Minister van JenV behandeld door Grapperhaus, F.B.J. - BD/AL 14-07-2020 21:09	☒
Paraferen - (10)(2e) - BD/AL 08-07-2020 14:46	☒
Visie vooraf - DBO Advies behandeld door (10)(2e) - BD/DBO/ADVIES 08-07-2020 10:21 <i>Wordt ook in IBABS gezet tbv overleg MJenV om 14.00 uur vandaag</i>	☒
Paraferen - (10)(2e) - BD/DWJZ 08-07-2020 09:31 <i>Graag met spoed doorzetten; info is ook relevant voor het informele gesprek van de minister met Kamerleden vd Graaf (CU) en vd Staaij (SGP) vandaag (tijdstip onbekend) over de tijdelijke wet maatregelen COVID-19</i>	☒
Paraferen - (10)(2e) behandeld door (10)(2e) - BD/DWJZ/JZW 08-07-2020 09:17 <i>typfout hersteld</i>	☒

Afstemmen - (10)(2e) BD/DWJZ/JZW

07-07-2020 17:33

Een afschrift van de nota is gestuurd aan DRC en aan de directie Constitutionele Zaken en Wetgeving van BZK, aan Protocol

(10)(2e) DCOM (10)(2e) en aan (10)(2e)

Document 'Factsheet vrijheid van godsdienst en levensovertuiging in Twm covid-19.docx' toegevoegd door (10)(2e)

(10)(2e) - BD/DWJZ/BMO

07-07-2020 12:43

Document 'Nota MinJenV Bijeenkomst MinJenV- religieuze koepels, Communiqué III.docx' toegevoegd door (10)(2e)

(10)(2e) - BD/DWJZ/BMO

07-07-2020 12:43

To: (10)(2e) - BD/DWJZ/JZW[(10)(2e)]@minjenv.nl
From: (10)(2e) - BD/DCOM/WS&O
Sent: Mon 11/30/2020 2:29:33 PM
Subject: FW: Nieuwsbericht communiqué - graag akkoord
Received: Mon 11/30/2020 2:29:34 PM

(10)(2e)

.....
Ministerie van Justitie en Veiligheid

Directie Communicatie

Turfmarkt 147 | 2511 DP | Den Haag
Postbus 20301 | 2500 EH | Den Haag
.....

M (10)(2e)
(10)(2e)@minjenv.nl
www.rijksoverheid.nl/jenv
.....

Voor een veilige en rechtvaardige samenleving
.....

Van: (10)(2e) BD/DCOM/P&B

Verzonden: donderdag 9 juli 2020 17:59

Aan: Grapperhaus, F.B.J. - BD/AL

CC: (10)(2e) BD/DCOM/P&B ; (10)(2e) - BD/DWJZ/JZW ; (10)(2e) - BD/DCOM/C&R

Onderwerp: Nieuwsbericht communiqué - graag akkoord

Urgentie: Hoog

Ha Ferd,

Samen met (10)(2e) heb ik onderstaande tekst geschreven die morgen online kan na de bijeenkomst met de religieuze organisaties. Er is tevens een fotograaf bij morgen. Ik zal e.e.a. insteken bij ANP en de gebruikelijke kranten.

Ben ie akkoord met deze tekst?

(10)(2e)

Afsluitende bijeenkomst religieuze en levensbeschouwelijke koepelorganisaties met Minister Grapperhaus

Sinds het begin van de coronacrisis heeft Minister Grapperhaus vanuit zijn functie als minister voor de erediensten namens het kabinet veelvuldig contact gehad met verschillende kerkelijke vertegenwoordigers en religieuze organisaties in Nederland. In die periode kwamen het Contactorgaan Moslims en Overheid, de Hindoeraad, de Boeddhistische Unie en het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken twee keer, in goed overleg met de minister, met een gezamenlijk statement hoe ze in tijden van Corona hun geloof op een veilige manier konden beleven met hun gemeenschap. Nu een nieuwe fase van versoepelingen is aangebroken, zijn de organisaties vandaag fysiek bijeen gekomen op het Ministerie van Justitie en Veiligheid om de afgelopen periode te markeren en deze af te sluiten met wederom een gezamenlijke verklaring. "Op het hoogtepunt van de coronacrisis hebben vele geloofsgemeenschappen uitsluitend op afstand met elkaar hun geloof kunnen vieren. Ik heb veel bewondering voor de wijze waarop dat is opgepakt, het is hartverwarmend te zien hoe een crisis ook kan leiden tot nieuwe en hopelijk ook duurzame samenwerking tussen de verschillende geloofsgemeenschappen. De steun naar elkaar en van elkaar heeft bijgedragen deze moeilijke periode door te komen. Gelukkig is het in deze nieuwe fase weer mogelijk, om elkaar op verantwoordelijke wijze, weer te ontmoeten, ook bij de erediensten", aldus Grapperhaus.

Tijdens het overleg met Grapperhaus boden de religieuze koepelorganisaties de minister hun derde gezamenlijk communiqué aan. Hierin roepen de religieuze koepelorganisaties de bij hen aangesloten religieuze instellingen op tot het nemen van eigen verantwoordelijkheid bij het vieren van hun erediensten. Zo kunnen de religieuze organisaties, binnen de huidige maatschappelijke context, hun grondwettelijk geborgde vrijheden om op eigen wijze hun levensovertuiging te belijden en daar invulling aan te geven door religieuze samenkomsten en andere (religieuze) activiteiten, vormgeven. Daarbij nemen zij voluit hun verantwoordelijkheid

om maatregelen te treffen die nodig zijn om nieuwe grootschalige uitbraken van corona te voorkomen of te beperken.

LINK NAAR VOLLEDIG COMMUNIQUE

Met vriendelijke groet,

(10)(2e)

.....
Ministerie van Justitie en Veiligheid

Directie Communicatie

Turfmarkt 147 | 2511 DP | Den Haag

Postbus 20301 | 2500 EH | Den Haag

.....
M (10)(2e)

(10)(2e) [@minjenv.nl](mailto:(10)(2e)@minjenv.nl)

www.rijksoverheid.nl/jenv

.....
Voor een rechtvaardige en veilige samenleving

Rijksoverheid

Afsluitende bijeenkomst religieuze en levensbeschouwelijke koepelorganisaties met Minister Grapperhaus

Nieuwsbericht | 10-07-2020 | 10:19

Sinds het begin van de coronacrisis heeft Minister Grapperhaus vanuit zijn functie als minister voor de erediensten namens het kabinet veelvuldig contact gehad met verschillende kerkelijke vertegenwoordigers en religieuze organisaties in Nederland.

Beeld: ©Ministerie van Justitie en Veiligheid / Valerie Kuypers

In die periode kwamen het Contactorgaan Moslims en Overheid, de Hindoeraad, de Boeddhistische Unie en het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken twee keer, in goed overleg met de minister, met een gezamenlijk statement hoe ze in tijden van Corona hun geloof op een veilige manier konden beleven met hun gemeenschap. Nu een nieuwe fase van versoepelingen is aangebroken, zijn de organisaties vandaag fysiek bijeen gekomen op het Ministerie van Justitie en Veiligheid om de

afgelopen periode te markeren en deze af te sluiten met wederom een gezamenlijke verklaring.

“

“Op het hoogtepunt van de coronacrisis hebben vele geloofsgemeenschappen uitsluitend op afstand met elkaar hun geloof kunnen vieren. Ik heb veel bewondering voor de wijze waarop dat is opgepakt, het is hartverwarmend te zien hoe een crisis ook kan leiden tot nieuwe en hopelijk ook duurzame samenwerking tussen de verschillende geloofsgemeenschappen. De steun naar elkaar en van elkaar heeft bijgedragen deze moeilijke periode door te komen. Gelukkig is het in deze nieuwe fase weer mogelijk, om elkaar op verantwoordelijke wijze, weer te ontmoeten, ook bij de erediensten.”

aldus Grapperhaus.

Tijdens het overleg met Grapperhaus boden de religieuze koepelorganisaties de minister hun derde gezamenlijk communiqué aan. Hierin roepen de religieuze koepelorganisaties de bij hen aangesloten religieuze instellingen op tot het nemen van eigen verantwoordelijkheid bij het vieren van hun erediensten. Zo kunnen de religieuze organisaties, binnen de huidige maatschappelijke context, hun grondwettelijk geborgde vrijheden om op eigen wijze hun levensovertuiging te belijden en daar invulling aan te geven door religieuze samenkomsten en andere (religieuze) activiteiten, vormgeven. Daarbij nemen zij voluit hun verantwoordelijkheid om maatregelen te treffen die nodig zijn om nieuwe grootschalige uitbraken van corona te voorkomen of te beperken.

Documenten

› [Gezamenlijk Communiqué versoepeling van de religieuze en levensbeschouwelijke bijeenkomsten](#)

Gezamenlijk Communiqué (3) Boeddhistische Unie Nederland, Hindoeraad Nederland, Contactorgaan Moslims en Overheid en ...

Publicatie | 10-07-2020

Zie ook

› [Coronavirus COVID-19](#)

Verantwoordelijk

› [Ministerie van Justitie en Veiligheid](#)

Gezamenlijk Communiqué (3) Boeddhistische Unie Nederland, Hindoeraad Nederland, Contactorgaan Moslims en Overheid en Interkerkelijk Contact in Overheidszaken over versoepeling van de religieuze en levensbeschouwelijke bijeenkomsten.

Eigen verantwoordelijkheid bij het vieren van geloof is het nieuwe uitgangspunt nu de ingrijpende maatregelen rond het coronavirus sinds 1 juli versoepeld zijn.

Op 26 maart hebben de gezamenlijke religieuze organisaties in hun eerste communiqué opgeroepen tot matiging van de eredienst in verband met het Covid-19 virus. Toen het kabinet bekendmaakte dat samenkomsten van religieuze of levensbeschouwelijke aard per 1 juni, onder voorwaarden, weer mogelijk waren, stelden de religieuze koepelorganisaties een tweede communiqué op; het in behoedzaamheid vieren van geloof werd het nieuwe uitgangspunt. Nu per 1 juli een verdere versoepeling van bijeenkomsten aan de orde is, roepen de religieuze koepelorganisaties de bij hen aangesloten religieuze instellingen op tot het nemen van eigen verantwoordelijkheid bij het vieren van hun erediensten.

De religieuze organisaties maken op verantwoorde wijze gebruik van hun grondwettelijk geborgde vrijheden om in eigen vorm hun levensovertuiging te belijden en daar invulling aan te geven in hun religieuze samenkomsten en andere (religieuze) activiteiten. Binnen de huidige maatschappelijke context nemen zij daarbij voluit hun verantwoordelijkheid om maatregelen te treffen die nodig zijn om nieuwe grootschalige uitbraken van corona te voorkomen of te beperken.

De voorzitters van de Boeddhistische Unie, het Contactorgaan Moslims en Overheid, de Hindoeraad Nederland, en het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken hebben in goed overleg met de minister van Justitie & Veiligheid, die tevens verantwoordelijk is voor de erediensten, de volgende uitgangspunten opgesteld:

1. De religieuze organisaties delen voluit de doelstellingen van het overheidsbeleid inzake de bescherming van de kwetsbare medemens en het voorkomen van overbelasting van de zorg. Deze doelstellingen zijn een blijvend punt van aandacht.
2. De religieuze gemeenschappen zullen de naleving van de geldende richtlijnen (o.a. gericht op hygiënemaatregelen en de geldende afstandsnorm) ten behoeve van gezondheid, in eigen kring bevorderen.
3. De religieuze organisaties hebben in het kader van de coronacrisis, uitgaande van de RIVM maatregelen, protocollen opgesteld die aansluiten bij de diversiteit aan overtuigingen en tradities. Deze protocollen zijn uitgangspunt bij de vormgeving van hun activiteiten. Op verantwoorde wijze worden de erediensten en de daarbij behorende rituelen weer opgestart en hervat.
4. De religieuze koepelorganisaties zien uit naar verdergaande versoepeling van maatregelen die volgen uit de ontwikkelingen in de samenleving om op passende wijze samen te kunnen komen op de voor hen gebruikelijke wijze. Ze doen een beroep op de Minister van Erediensten om te blijven toetsen of de nog bestaande maatregelen proportioneel zijn en hierover te communiceren met afvaardigingen van de religieuze organisaties.
5. De religieuze organisaties blijven beschikbaar voor overleg over aanvullende maatregelen in geval van acute dreiging voor de volksgezondheid.

De hierbij aangesloten religieuze en levensbeschouwelijke gemeenschappen zullen de naleving van de richtlijnen van het kabinet en de bovenstaande uitgangspunten in eigen kring bevorderen.

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

> Retouradres Postbus 20350 2500 EJ Den Haag

Voorzitters veiligheidsegio's

PG-CI

Bezoekadres

Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
T 070 340 79 11
F 070 340 78 34
www.rijksoverheid.nl

Kenmerk

1739903-209722-PG

Uw brief

Bijlage(n)

= 1 SEP. 2020

Datum

Betreft Aanwijzing per 1 september

*Correspondentie uitsluitend
richten aan het retouradres
met vermelding van de
datum en het kenmerk van
deze brief.*

Geachte voorzitters,

Gehoord hebbende het advies van het Outbreak Management Team van 27 augustus 2020 en het overleg van de Ministeriële Commissie COVID-19 van 1 september 2020, geef ik u op basis van artikel 7 van de Wet publieke gezondheid, met inachtneming van artikel 39 van de Wet veiligheidsregio's, onderstaande opdracht.

Ik geef u, mede namens de minister van Justitie en Veiligheid, opdracht om de maatregelen uit mijn opdrachten van 26 juni, 10 juli, 7 en 20 augustus te verlengen totdat er nieuwe besluitvorming plaatsvindt van het kabinet over het verlengen of aanpassen van de maatregelen.

Als u problemen ervaart bij de uitvoering van deze aanwijzing, verzoek ik u contact op te nemen met het LOT-C of uw contactpersoon bij de Programmadirectie Samenleving en Covid-19.

Hoogachtend,

de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport,

Hugo de Jonge

To: (10)(2e) - BD/DWJZ/JZW (10)(2e)@minjenv.nl
From: (10)(2e) - BD/DWJZ/JZW
Sent: Thur 9/17/2020 2:29:03 PM
Subject: FW: Mogelijke aanwijzing per 19 september
Received: Thur 9/17/2020 2:29:04 PM
[conceptaanwijzing miv 19 september 17092020.docx](#)

Met vriendelijke groet,

mr. (10)(2e)
raadadviseur

.....
Ministerie van Justitie en Veiligheid
Directie Wetgeving en Juridische Zaken
Turfmarkt 147 | 2511 DP | Den Haag | Kamer
Postbus 20301 | 2500 EH | Den Haag

.....
T 06 (10)(2e)
(10)(2e)@minjenv.nl
www.rijksoverheid.nl/jenv

.....
Voor een veilige en rechtvaardige samenleving
.....

Van: (10)(2e)
Verzonden: donderdag 17 september 2020 13:40
Aan: (10)(2e) - BD/DWJZ/JZW
CC: (10)(2e) ; (10)(2e) BD/DGC-19
Onderwerp: RE: Mogelijke aanwijzing per 19 september
Hoi (10)(2e)

(11)(1)

Hartelijke groet,

(10)(2e)

PS ik voeg je toe aan de mailinglijst.

Van: (10)(2e) - BD/DWJZ/JZW <(10)(2e)@minjenv.nl>
Verzonden: donderdag 17 september 2020 11:45
Aan: (10)(2e) <(10)(2e)@minvws.nl>
CC: (10)(2e) <(10)(2e)@minbzk.nl>
Onderwerp: FW: Mogelijke aanwijzing per 19 september

Dag (10)(2e)

Via (10)(2e) werd ik geattendeerd op de passage zoals opgenomen in zijn mail. (11)(1)

(11)(1) en (10)(e)

Er heeft de afgelopen maanden herhaaldelijk overleg plaatsgevonden met de Minister JenV en de religieuze organisaties; dit heeft geresulteerd in een aantal communiqués; bijgaand de link met het laatste communiqué dat dateert van 10 juli jl. (zie ook punt 5 communiqué waarin wordt aangegeven dat het wenselijk om met deze organisaties in gesprek te blijven/gaan over evt. aanvullende maatregelen).

<https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2020/07/10/afsluitende-bijeenkomst-religieuze-en-levensbeschouwelijke-koepelorganisaties-met-minister-grapperhaus>

Graag hoor ik je reactie en blijf ik op de hoogte. Wil je mij ook opnemen in de onderstaande maillijst?

Met vriendelijke groet,

mr. (10)(2e)
raadadviseur

.....
Ministerie van Justitie en Veiligheid
Directie Wetgeving en Juridische Zaken
Turfmarkt 147 | 2511 DP | Den Haag | Kamer
Postbus 20301 | 2500 EH | Den Haag

<(10)(2e)@minvws.nl>; <(10)(2e)@nctv.minjenv.nl>; <(10)(2e)@minvws.nl>; <(10)(2e)>
<(10)(2e)@minvws.nl>; <(10)(2e)@minocw.nl>; <(10)(2e)>
<(10)(2e)@minocw.nl>; <(10)(2e)@minbzk.nl>; <(10)(2e)> DGMo
<(10)(2e)@minienw.nl>; <(10)(2g)@nctv.minjenv.nl>; <(10)(2g)@nctv.minjenv.nl>; <(10)(2e)>
<(10)(2e)@minvws.nl>; <(10)(2e)@minbzk.nl>; <(10)(2e)> - HBJZ
<(10)(2e)@minienw.nl>; <(10)(2e)@minvws.nl>; <(10)(2e)>
<(10)(2e)@minvws.nl>; <(10)(2e)@ifv.nl>; <(10)(2e)@Rotterdam.nl>; <(10)(2e)>
[IFV]' <(10)(2e)@ifv.nl>; <(10)(2e)@minbzk.nl>; <(10)(2e) BD/DGC-19'
<(10)(2e)@minjenv.nl>; <(10)(2e)@minbzk.nl>; <(10)(2e) - BD/PSC-19'
<(10)(2e)@minjenv.nl>; <(10)(2e)@minocw.nl>; <(10)(2e)>
<(10)(2e)@minvws.nl>; <(10)(2e)@minvws.nl>; <(10)(2e)@minvws.nl>;
<(10)(2e)@minjenv.nl>; <(10)(2e)@minjenv.nl>; <(10)(2e)@minezk.nl>
CC <(10)(2e)@minvws.nl>; <(10)(2e)@minvws.nl>; <(10)(2e)>
<(10)(2e)@minvws.nl>; <(10)(2e)@minvws.nl>; <(10)(2e)@minvws.nl>; <(10)(2e)>
<(10)(2e)@minvws.nl>

Onderwerp: Mogelijke aanwijzing per 19 september

Dag allen,

Bij een aantal veiligheidsregio's nemen de besmettingen toe, waardoor aanvullende maatregelen nodig kunnen zijn. Hierover vinden nu gesprekken plaats en morgenavond is er een bestuurlijk overleg. Mocht het inderdaad nodig zijn dat voor een aantal veiligheidsregio's een aanwijzing komt, dan zal deze ingaan per 19 september. Dat is natuurlijk erg kort dag, daarom zal ik morgenochtend wel alvast een concept toesturen, zodat morgenavond de aanwijzing kan worden ondertekend. Gelet op de korte termijnen, wordt het voor morgen een hele korte deadline. Ik verwacht jullie morgen rond 09.00 uur het concept te kunnen toesturen met het verzoek om uiterlijk om 12.00 uur te reageren.

Als jullie vragen hebben, neem dan vooral contact op met mij.

Hartelijke groet,

(10)(2e)

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is toegezonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

Ministerie van Justitie en Veiligheid

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

Ministry of Justice and Security

To: (10)(2e) (10)(2e)@minbzk.nl; (10)(2e) - BD/DWJZ/SBR (10)(2e)@minjenv.nl; (10)(2e)
(10)(2e) - BD/DWJZ/JZW (10)(2e)@minjenv.nl
From: (10)(2e) - BD/DWJZ/JZW
Sent: Thur 9/17/2020 2:47:15 PM
Subject: RE: Mogelijke aanwijzing per 19 september
Received: Thur 9/17/2020 2:47:17 PM

Dag allen,
Dank voor het meedenken: dit wordt de tekst die ik aan (10)(2e) wil sturen:

(11)(1)

Met vriendelijke groet,

mr. (10)(2e)
raadadviseur

.....
Ministerie van Justitie en Veiligheid

Directie Wetgeving en Juridische Zaken

Turfmarkt 147 | 2511 DP | Den Haag | Kamer
Postbus 20301 | 2500 EH | Den Haag

.....
T 06 (10)(2e)

(10)(2e)@minjenv.nl

www.rijksoverheid.nl/jenv

.....
Voor een veilige en rechtvaardige samenleving

.....
Van: (10)(2e)

Verzonden: donderdag 17 september 2020 16:34

Aan: (10)(2e) - BD/DWJZ/JZW ; (10)(2e) - BD/DWJZ/SBR

Onderwerp: RE: Mogelijke aanwijzing per 19 september

Dag (10)(2e)

(11)(1)

Mvg (10)(2e)

Van: (10)(2e) - BD/DWJZ/JZW <(10)(2e)@minjenv.nl>

Verzonden: donderdag 17 september 2020 14:14

Aan: (10)(2e) <(10)(2e)@minbzk.nl>; (10)(2e) - BD/DWJZ/SBR <(10)(2e)@minjenv.nl>

Onderwerp: FW: Mogelijke aanwijzing per 19 september

Dag (10)(2e)

Willen jullie even meelesen, (10)(2e) het gaat over de aanwijzing die in de maak is (zie bijgevoegd). De passage:

(11)(1) en (10)(2e)

(11)(1)

Graag hoor ik zsm jullie reactie.

Met vriendelijke groet,

mr. (10)(2e)
raadadviseur

.....
Ministerie van Justitie en Veiligheid

Directie Wetgeving en Juridische Zaken

Turfmarkt 147 | 2511 DP | Den Haag | Kamer

Postbus 20301 | 2500 EH | Den Haag

.....
T 06 (10)(2e)

(10)(2e)@minjenv.nl

www.rijksoverheid.nl/jenv

.....
Voor een veilige en rechtvaardige samenleving

.....
Van: (10)(2e) - BD/DGC-19 <(10)(2e)@minjenv.nl>

Verzonden: donderdag 17 september 2020 13:44

Aan: (10)(2e) - BD/DWJZ/JZW <(10)(2e)@minjenv.nl>

CC: (10)(2e) - BD/DGC-19 <(10)(2e)@minjenv.nl>; (10)(2e) (10)(2e)@minvws.nl

Onderwerp: RE: Mogelijke aanwijzing per 19 september

Beste (10)(2e) (en cc (10)(2e).v.m. formulering aanwijzing)

In vervolg op vanochtend werk ik, n.a.v. gesprek over de maatregelen met de minister (was ik zelf niet bij) de uitzondering voor 'religieuze bijeenkomsten' graag iets verder uit.

(11)(1)

Groet,

(10)(2e)

mr. (10)(2e)

wetgevingsjurist, Staf DGC19

06 (10)(2e) (10)(2e)@minjenv.nl

.....
Van: (10)(2e) - BD/DWJZ/JZW <(10)(2e)@minjenv.nl>

Verzonden: donderdag 17 september 2020 12:13

Aan: (10)(2e) - BD/DGC-19 <(10)(2e)@minjenv.nl>

CC: (10)(2e) BD/DGC-19 <(10)(2e)@minjenv.nl>

Onderwerp: FW: Mogelijke aanwijzing per 19 september

Beste (10)(2e)

Bijgaand t.i. de mail die ik zond aan VWS. Ik zag je mail nadat ik onderstaand mail had verzonden.

Met vriendelijke groet,

mr. (10)(2e)
raadadviseur

.....
Ministerie van Justitie en Veiligheid

Directie Wetgeving en Juridische Zaken

Turfmarkt 147 | 2511 DP | Den Haag | Kamer

Postbus 20301 | 2500 EH | Den Haag

.....
T 06 (10)(2e)

(10)(2e)@minjenv.nl

www.rijksoverheid.nl/jenv

.....
Voor een veilige en rechtvaardige samenleving

reeds beoordeeld zie doc 60

reeds beoordeeld zie doc 60

> Retouradres Postbus 20350 2500 EJ Den Haag

Voorzitter veiligheidsregio
Amsterdam-Amstelland
Haaglanden
Hollands-Midden
Kennemerland
Rotterdam-Rijnmond
Utrecht

PG-CI

Bezoekadres
Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
T 070 340 79 11
F 070 340 78 34
www.rijksoverheid.nl

Kenmerk
1747277-210453-PG

Uw brief

Bijlage(n)

18 SEP. 2020

Datum
Betreft Aanwijzing miv 20 september

*Correspondentie uitsluitend
richten aan het retouradres
met vermelding van de
datum en het kenmerk van
deze brief.*

Geachte voorzitters,

Gezien de recente ontwikkeling van het aantal besmettingen in uw veiligheidsregio's en na overleg met u, geef ik u op basis van artikel 7 van de Wet publieke gezondheid en met inachtneming van artikel 39 van de Wet veiligheidsregio's, onderstaande opdracht met ingang van 20 september 2020, 18.00 uur. Voor het overige blijven de aanwijzingen van 26 juni, 10 juli, 7 augustus, 20 augustus, 1 september en 11 september 2020 van kracht.

Ik geef u, mede namens de minister van Justitie en Veiligheid, opdracht om te verbieden dat in eet- en drinkgelegenheden (waaronder ook coffeeshops, shisha-lounges, bioscopen, casino's, speelhallen, theaters, studentenverenigingen en stripclubs) en de daarbij behorende terrassen vanaf 00.00 uur nog bezoekers worden toegelaten. Ook mag er na 00.00 uur geen muziek gedraaid worden en dienen eet- en drinkgelegenheden uiterlijk om 01.00 uur te sluiten. Specifieke, door u te bepalen gelegenheden (ochtendhoreca) mogen weer open vanaf 04.00 uur en de overige eet- en drinkgelegenheden om 06.00 uur. Het verbod om bezoekers toe te laten, geldt niet indien uitsluitend sprake is van afhaal bij eet- en drinkgelegenheden (afhaalfunctie), mits maatregelen worden getroffen om 1,5 meter afstand tussen de aanwezigen in en bij de toegang van deze locaties te garanderen.

Eet- en drinkgelegenheden waar eten en drinken kan worden afgehaald voor gebruik elders dan ter plaatse moeten om 02.00 uur sluiten. In deze eet- en drinkgelegenheden mag na 01.00 uur geen alcohol worden verstrekt.

Voor eet- en drinkgelegenheden die zich bevinden op luchthavens na de securitycheck (airside) geldt bovenstaand verbod niet.

Voor samenkomsten in de publieke ruimte (incl. vaartuigen en voertuigen, met uitzondering van de woongedeelten) en in besloten plaatsen, met uitzondering van woningen, met meer dan 50 personen (exclusief personeel) moet een meldplicht worden ingevoerd voor degenen die de samenkomst organiseert cq. organiseren, laat organiseren, laat plaatsvinden of laat ontstaan bij de voorzitter van de veiligheidsregio. Tevens dient bij de melding aangegeven te worden wie toezicht

zal houden op de naleving van de covid-19-maatregelen; deze personen dienen die persoon tijdens de samenkomst ter plekke te zijn, daadwerkelijk bereikbaar te zijn op een daartoe bij de melding op te geven telefoonnummer en toe te zien op de daadwerkelijke naleving van de Covid-19-regels. Een melding mag betrekking hebben op meerdere samenkomsten op dezelfde locatie. Voor een samenkomst binnen geldt het maximum van 50 personen waarvoor geen melding wordt vereist, per zelfstandige ruimte in een gebouw. De meldplicht geldt niet voor:

- a. eet- en drinkgelegenheden met een horeca-vergunning, tenzij het gaat om een besloten feest of partij.
- b. samenkomsten in een gebouw die noodzakelijk zijn voor de continuering van de dagelijkse werkzaamheden van instellingen, bedrijven en andere organisaties met ten hoogste 100 personen per zelfstandige ruimte;
- c. betogingen, samenkomsten en vergaderingen als bedoeld in de Wet openbare manifestaties;
- d. personen die in gemeenschap met anderen godsdienst of levensovertuiging belijden;
- e. de vergaderingen van de Staten-Generaal of van een commissie daaruit (in de desbetreffende veiligheidsregio), van de gemeenteraad, provinciale staten en het algemeen bestuur van een waterschap, of van een door deze organen ingestelde commissie, en andere wettelijk verplichte bijeenkomsten;
- f. een bijeenkomst van een internationale organisatie, die gevestigd is op het grondgebied van het Koninkrijk, of van een verdragspartij van een verdrag waarbij het Koninkrijk partij is
- g. detailhandel, markten, bibliotheken, musea, monumenten, presentatie-instellingen, dierentuinen, pretparken, kermissen, en daarbij vergelijkbare samenkomsten waarbij sprake is van doorstroom van bezoekers.
- h. onderwijsinstellingen

Het is niet toegestaan om in de publieke dan wel besloten ruimte, behalve voor zover het betreft woningen (incl. vaartuigen en voertuigen, met uitzondering van de woongedeelten), met meer dan 50 personen aan een gezelschap deel te nemen voor enig ander doel dan:

- a. betogingen, samenkomsten en vergaderingen als bedoeld in de Wet openbare manifestaties;
- b. personen die in gemeenschap met anderen godsdienst of levensovertuiging belijden;
- c. personen bij een uitvaart;
- d. personen die theater, dans of muziek in de vorm van culturele uiting beoefenen;
- e. beroep, bedrijf of vereniging.

Gezelschap is een groep mensen die samen is met enig doel, onder enige noemer en/of met enige gemeenschappelijkheid. Daarbij maakt niet uit of ook derden aanwezig zijn.

PG-CI

Kenmerk
1747277-210453-PG

Als u problemen ervaart bij de uitvoering van deze aanwijzing, verzoek ik u contact op te nemen met het LOT-C of uw contactpersoon bij de Programmadirectie DG-Covid-19.

PG-CI

Hoogachtend,

Kenmerk
1747277-210453-PG

de minister van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport,

Hugo de Jonge

> Retouradres Postbus 20350 2500 EJ Den Haag

Aan de voorzitters van de veiligheidsregio's Amsterdam-Amstelland, Brabant Noord, Brabant Zuid Oost, Flevoland, Gelderland Zuid, Gooi en Vechtstreek Groningen, Haaglanden, Hollands-Midden, Kennemerland, Rotterdam-Rijnmond, Utrecht, Zaanstreek Waterland en Zuid Holland Zuid

Bezoekadres

Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
T 070 340 79 11
F 070 340 78 34
www.rijksoverheid.nl

Kenmerk

1749179-210744-PG

Uw brief

Bijlage(n)

-

Correspondentie uitsluitend richten aan het retouradres met vermelding van de datum en het kenmerk van deze brief.

Datum **25 SEP. 2020**
Betreft Aanwijzing miv 27 september

Geachte voorzitters,

Gezien de recente ontwikkeling van het aantal besmettingen in uw veiligheidsregio's, geef ik u op basis van artikel 7 van de Wet publieke gezondheid en met inachtneming van artikel 39 van de Wet veiligheidsregio's, onderstaande opdracht met ingang van 27 september 2020, 18.00 uur. Voor het overige blijven de aanwijzingen van 26 juni, 10 juli, 7 augustus, 20 augustus, 1 september en 11 september 2020 van kracht. Voor de veiligheidsregio's Amsterdam-Amstelland, Haaglanden, Hollands-Midden, Kennemerland, Rotterdam-Rijnmond en Utrecht komt deze opdracht in plaats van de opdracht van 18 september 2020.

Ik geef u, mede namens de minister van Justitie en Veiligheid, opdracht om te verbieden dat in eet- en drinkgelegenheden (waaronder ook coffeeshops, shisha-lounges, bioscopen, casino's, speelhallen, theaters, studentenverenigingen en stripclubs) en de daarbij behorende terrassen vanaf 00.00 uur nog bezoekers worden toegelaten. Ook mag er na 00.00 uur geen muziek gedraaid worden en dienen eet- en drinkgelegenheden uiterlijk om 01.00 uur te sluiten. Specifieke, door u te bepalen gelegenheden (ochtendhoreca) mogen weer open vanaf 04.00 uur en de overige eet- en drinkgelegenheden om 06.00 uur. Het verbod om bezoekers toe te laten, geldt niet indien uitsluitend sprake is van afhaal bij eet- en drinkgelegenheden (afhaalfunctie), mits maatregelen worden getroffen om 1,5 meter afstand tussen de aanwezigen in en bij de toegang van deze locaties te garanderen.

Eet- en drinkgelegenheden waar eten en drinken kan worden afgehaald voor gebruik elders dan ter plaatse moeten om 02.00 uur sluiten. In deze eet- en drinkgelegenheden mag na 01.00 uur geen alcohol worden verstrekt.

Voor eet- en drinkgelegenheden die zich bevinden op luchthavens na de securitycheck (airside) geldt bovenstaand verbod niet.

Voor samenkomsten in de publieke ruimte (incl. vaartuigen en voertuigen, met uitzondering van de woongedeelten) en in besloten plaatsen, met uitzondering van woningen, met meer dan 50 personen (exclusief personeel) moet een meldplicht worden ingevoerd voor degenen die de samenkomst organiseert cq. organiseren, laat organiseren, laat plaatsvinden of laat ontstaan bij de voorzitter van de

veiligheidsregio. Tevens dient bij de melding aangegeven te worden wie toezicht zal houden op de naleving van de covid-19-maatregelen; deze personen dienen die persoon tijdens de samenkomst ter plekke te zijn, daadwerkelijk bereikbaar te zijn op een daartoe bij de melding op te geven telefoonnummer en toe te zien op de daadwerkelijke naleving van de Covid-19-regels. Een melding mag betrekking hebben op meerdere samenkomsten op dezelfde locatie. Voor een samenkomst binnen geldt het maximum van 50 personen waarvoor geen melding wordt vereist, per zelfstandige ruimte in een gebouw. De meldplicht geldt niet voor:

- a. eet- en drinkgelegenheden met een horeca-vergunning, tenzij het gaat om een besloten feest of partij.
- b. samenkomsten in een gebouw die noodzakelijk zijn voor de continuering van de dagelijkse werkzaamheden van instellingen, bedrijven en andere organisaties met ten hoogste 100 personen per zelfstandige ruimte;
- c. betogingen, samenkomsten en vergaderingen als bedoeld in de Wet openbare manifestaties;
- d. personen die in gemeenschap met anderen godsdienst of levensovertuiging belijden;
- e. de vergaderingen van de Staten-Generaal of van een commissie daaruit (in de desbetreffende veiligheidsregio), van de gemeenteraad, provinciale staten en het algemeen bestuur van een waterschap, of van een door deze organen ingestelde commissie, en andere wettelijk verplichte bijeenkomsten;
- f. een bijeenkomst van een internationale organisatie, die gevestigd is op het grondgebied van het Koninkrijk, of van een verdragspartij van een verdrag waarbij het Koninkrijk partij is
- g. detailhandel, markten, bibliotheken, musea, monumenten, presentatie-instellingen, dierentuinen, pretparken, kermissen, en daarbij vergelijkbare samenkomsten waarbij sprake is van doorstroom van bezoekers.
- h. onderwijsinstellingen
- i. openbaar vervoer en overig bedrijfsmatig personenvervoer

Het is niet toegestaan om in de publieke dan wel besloten ruimte, behalve voor zover het betreft woningen (incl. vaartuigen en voertuigen, met uitzondering van de woongedeelten), met meer dan 50 personen aan een gezelschap deel te nemen voor enig ander doel dan:

- a. betogingen, samenkomsten en vergaderingen als bedoeld in de Wet openbare manifestaties;
- b. personen die in gemeenschap met anderen godsdienst of levensovertuiging belijden;
- c. personen bij een uitvaart;
- d. personen die theater, dans of muziek in de vorm van culturele uiting beoefenen;
- e. beroep, bedrijf of vereniging.

Gezelschap is een groep mensen die samen is met enig doel, onder enige noemer en/of met enige gemeenschappelijkheid. Daarbij maakt niet uit of ook derden aanwezig zijn.

Kenmerk
1749179-210744-PG

Als u problemen ervaart bij de uitvoering van deze aanwijzing, verzoek ik u contact op te nemen met het LOT-C of uw contactpersoon bij de Programmadirectie DG-Covid-19.

Hoogachtend,

de minister van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport,

Hugo de Jonge

Kenmerk
1749179-210744-PG

De Minister van Justitie en Veiligheid

**Directie Wetgeving en
Juridische Zaken**
DWJZ/JZW

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl/jenv

Contactpersoon

(10)(2e)

Raadadviseur

M 06 (10)(2e)

(10)(2e)@minjenv.nl

Datum

25 september 2020

Ons kenmerk

3038918

Dossiernummer

3026197

nota

Telefonisch overleg met kerkelijke vertegenwoordigers
op dinsdag 29 september om 9.00 uur.

1 Doel nota

Vorbereiding overleg (via Webex) met kerkelijke vertegenwoordigers dat op 29 september a.s. van 9.00 tot 9.20 uur zal plaatsvinden.

2 Aanleiding, gevraagde actie(s) en advies

Tot begin juli jl. had u regelmatig telefonisch overleg (bijna wekelijks) met een aantal kerkelijke vertegenwoordigers vanwege de coronamaatregelen. Begin juli is besloten dat overleg af te bouwen omdat het de goede kant op leek te gaan met het indammen van het virus. Naar aanleiding van de nieuwe maatregelen die het kabinet heeft afgekondigd op 18 september jl. heeft het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken (CIO) verzocht opnieuw een telefonisch overleg te organiseren met een aantal kerkelijke vertegenwoordigers. In het overleg met de kerkelijke vertegenwoordigers en het CIO en andere religieuze organisaties d.d. 2 juli deed u een beroep op hen om een gezamenlijk communiqué op te stellen over de wijze waarop de erediensten de komende tijd kunnen worden gevierd. Dat communiqué is op 10 juli jl. vastgesteld (zie punt 8).

3 Toelichting op het advies

De volgende personen zullen deelnemen aan het overleg:

De heer Jaap Smit, voorzitter van het CIO

De heer Smit was aanwezig bij het overleg met de kerkelijke vertegenwoordigers d.d. 2 juli. Op 23 april trof u de heer Smit in het bestuurlijk overleg met het CIO.

Mevrouw Daniëlle Woestenberg, secretaris CIO

Mevrouw Woestenberg was aanwezig bij het overleg met de kerkelijke vertegenwoordigers d.d. 2 juli en bij het bestuurlijk overleg met het CIO op 23 april. Daarnaast sprak u mevrouw Woestenberg de afgelopen periode (tot medio juli) bijna wekelijks in de gesprekken met de kerkelijke vertegenwoordigers. Mevrouw Woestenberg is namens het CIO penvoerder geweest van de communiqués.

(10)(2e)

De heer John Bakker, vertegenwoordiger van de Rooms Katholieke kerk.

(10)(2e)

vertegenwoordiger van Missie Nederland (evangelische gemeenten).

[(10)(2e)] vertegenwoordiger van de gereformeerde gemeenten en
[(10)(2e)]

[(10)(2e)] vertegenwoordiger van de gereformeerde kerken.

Vanuit JenV zullen deelnemen: [(10)(2e)] (DBO) en [(10)(2e)]
(DWJZ/JZW, [(10)(2e)])

Directie Wetgeving en
Juridische Zaken
DWJZ/JZW

Datum
7 juli 2020

Ons kenmerk
3038918

Terugblik door Min JenV

Sinds de eerste besmetting met het coronavirus in Nederland zijn er in korte tijd maatregelen genomen om de verdere verspreiding van het coronavirus tegen te gaan. Hierbij zijn ingrijpende keuzes gemaakt. Al in een vroeg stadium in de crisis zijn er met de religieuze koepelorganisaties en met kerkelijke vertegenwoordigers gesprekken gevoerd om toe te lichten waarom de ingrijpende maatregelen noodzakelijk zijn. Deze gesprekken gaven steeds een actueel en goed beeld van wat er leefde binnen de verschillende geloofsgemeenschappen en zo konden er in korte tijd grote stappen worden gezet waarbij de drie gemeenschappelijke communiqués en de protocollen voor het intelligent opstarten van de diensten er met name uitspringen. In de periode voor 1 juli heeft u verschillende erediensten bezocht en werkbezoeken afgelegd waarbij u ook de werking van de protocollen in de praktijk heeft kunnen ervaren.

U kunt uw waardering uitspreken voor de verantwoorde wijze waarop de religieuze koepelorganisaties met hun achterban de afgelopen tijd zijn omgegaan met de crisis. U kunt informeren hoe de kerkelijke vertegenwoordigers terugkijken op de periode na half juli omdat sindsdien geen regelmatig telefonisch overleg heeft plaatsgevonden.

Vooruitblik door Min JenV

U kunt u aangeven dat in de nieuwe maatregelen (noodverordening) die voor een aantal regio's gelden bijeenkomsten van religieuze en levensbeschouwelijke aard zijn vrijgesteld van de nieuwe beperkingen, vanwege de vrijheid van godsdienst (er is een uitzondering is gemaakt voor personen die in gemeenschap met anderen godsdienst of levensovertuiging belijden).

U kunt informeren of de kerken in de afgelopen week hinder hebben ondervonden van de nieuwe maatregelen.

Mogelijke andere punten die de kerkelijke vertegenwoordigers inbrengen:

1. De kerkelijke vertegenwoordigers zullen mogelijk aan de orde stellen of de kerken ook niet moeten aansluiten bij de strengere maatregelen (qua aantallen) die gelden/gaan gelden voor andere sectoren. Het is voorstelbaar dat de kerkelijke organisaties de bezoekersaantallen in de kerken willen matigen nu ook andere sectoren dat moeten doen (men wil bijvoorbeeld niet het beeld geven dat kerken grote aantallen bezoekers blijven ontvangen als de volksgezondheid in het geding is). Dat zou via een vierde communiqué kunnen, bijvoorbeeld over enkele weken als meer bekend is wat het effect is van de maatregelen.

2. Het CIO heeft deze week een verzoek van de RKK neergelegd hoe om te gaan met kerstvieringen: dit verzoek is uitgezet binnen JenV en VWS.

De RKK wil met het oog op Kerstmis voor de parochies een richtlijn opstellen m.b.t. de minimale tijdsinterval die er tussen twee opvolgende vieringen moet zitten. Het RIVM geeft wel algemene adviezen over ventileren, luchten (spuien), etc. maar zegt niet iets concreets over minimale tijdsduur van ventileren/spuien

tussen bijeenkomsten door. Vandaar dat men verduidelijking wil. Mogelijk kan dit punt breder (voor alle religieuze organisaties als het gaat om bijzondere vieringen zoals Kerst) worden bekeken en ook betrokken worden bij een nieuwe richtlijn van het RIVM en een nieuw op te stellen communiqué.

3. De stand van zaken m.b.t. tot de Tijdelijke wet covid19. De verwachting is dat de antwoorden op de schriftelijke vragen van de Tweede Kamer (nota n.a.v. verslag; verder: nnav) binnenkort¹ uitgaan. Ook zijn enkele wijzigingen op het voorstel aangebracht.

U kunt erop wijzen dat er ook bijzondere aandacht is voor religieuze en levensbeschouwelijke organisaties onder de Tijdelijke wet, die de noodverordeningen moet vervangen. Enkele punten die relevant zijn:

-

buiten reikwijdte

- Verduidelijkt is dat godsdienstige herdenkingsplechtigheden en feesten nooit als 'evenement' kwalificeren, dat kan worden verboden of beperkt.
- Godsdienstuitoefening is in het voorstel ook uitgezonderd van het groepsvormingsverbod. Dat is nog een bevestigd in de Kamerantwoorden.

-

buiten reikwijdte

- Nogmaals is aangegeven dat de regering zoveel mogelijk wil aansluiten bij de initiatieven van diverse religieuze organisaties om zelf verantwoordelijkheid te nemen voor maatregelen om de verspreiding van het virus tegen te gaan en het uitoefenen van de zorgplicht ter zake. In de antwoorden staat dat de regering voornemens is om religieuze gebouwen uit te zonderen van de in artikel 58l aan de burgemeester toegekende aanwijzings- en bevelsbevoegdheden ter zake van het naleven van de in dat artikel opgelegde zorgplicht.

U kunt wat dit betreft nog eens benadrukken dat hoewel er dus juridische uitzonderingen gelden voor religieuze en levensbeschouwelijke situaties, het belang van de gedragsregels evident is en religieuze organisaties een verantwoordelijkheid hebben daarnaar te handelen en de grootst mogelijke voorzichtigheid moeten betrachten.

4 Dilemma's

-

5 Politieke en bestuurlijke context

¹ Verwachting is morgen, laatste bericht: MVWS wil de nnav morgen laten uitgaan om te voorkomen dat het vanavond zowel over de Twm als de nieuwe maatregelen gaat.

Het afgelopen half jaar zijn er verschillende toezeggingen gedaan op het gebied van de erediensten. Voor zover dit relevant is voor dit overleg worden deze hieronder vermeld:

**Directie Wetgeving en
Juridische Zaken**
DWJZ/JZW

1. U hebt toegezegd zoveel mogelijk met kerkgenootschappen in gesprek te gaan om te verantwoorden waarom deze voor hen ingrijpende beslissing (diensten beperken tot 30 personen) genomen moest worden (TK debat 12 maart).

Datum
7 juli 2020

Ons kenmerk
3038918

2. De MP heeft toegezegd in gesprek te gaan met kerkgenootschappen, o.a. om te benadrukken niet de bovengrens op te zoeken van 30 personen en daarbij 1,5 meter afstand te houden (TK debat 1 april).

3. Motie-Segers (26/5/2020, ChristenUnie, CDA, SGP)

Overwegende dat per 1 juli kerkdiensten tot maximaal 100 personen weer mogelijk zijn, waarbij kerken zich nu oriënteren op de mogelijkheden die deze verruiming biedt;

overwegende dat kerken in onze samenleving een belangrijke functie vervullen als plaats voor gemeenschap en bezinning en bron van vrijwilligerswerk, dat lokaal maatwerk rechtvaardigt bij de invulling van samenkomsten en activiteiten;

verzoekt de regering, samen met gemeenten, afspraken te maken met kerken en christelijke netwerken met als doel om op verantwoorde wijze lokaal maatwerk en perspectief te bieden voor de organisatie van kerkelijke activiteiten, waaronder ook jeugdwerk, en waar nodig hiertoe advies te vragen aan het Outbreak Management Team,

5. De MP heeft toegezegd dat u gesprekken voert met religieuze koepelorganisaties over wat zij moeten doen om aan de voorschriften te voldoen. Daarbij worden ook maatschappelijke organisaties, zoals specifiek de organisatie "niet-alleen", meegenomen in de gesprekken met de kerken (TK debat 20 mei).

6. De MP heeft toegezegd dat u in de gesprekken met religieuze instellingen stil zal staan bij specifieke problematiek van grote religieuze gemeenten en de nu nog beperkte omvang van deelnemers aan diensten (TK debat 4 juni).

buiten reikwijdte

Geen bijzonderheden.

7 Afstemming

DBO/DCOM.

8 Bijlagen

**Directie Wetgeving en
Juridische Zaken**
DWJZ/JZW

Datum
7 juli 2020

Ons kenmerk
3038918

(10)(2g) voor def. versie zie doc 58

**Directie Wetgeving en
Juridische Zaken**
DWJZ/JZW

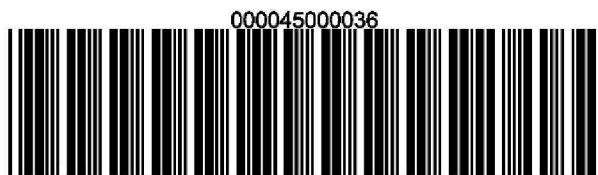
Datum
7 juli 2020

Ons kenmerk
3038918

(10)(2g) voor def. versie zie doc 58

Digitale minuut: JZW Eredienst - COVID-19 - 3026197

Organisatieonderdeel
DWJZ

Behandelaar zaak
(10)(2e) - BD/DWJZ/JZW

Werkstroomeigenaar
(10)(2e) BD/DWJZ/BMO

Datum en tijd aangeboden
24-02-2021 om 20:51

Nota aan MJenV voorbereiding telefonische overleg kerkelijke organisaties op 29 september 9.00 uur

Paminconnummers:

Instructie:

Nota is ter voorbereiding overleg kerkelijke vertegenwoordigers op 29-09 om 9.00 uur

Toelichting op documenten: - zie nota

Werkstroomverloop

Werkstroom afgesloten

29-09-2020 14:25

Afsluiten - (10)(2e) BD/DWJZ/BMO

29-09-2020 14:25

Afstemmen - (10)(2e) behandeld door (10)(2e) - BD/DWJZ/JZW

29-09-2020 14:10

Afstemmen - (10)(2e) - BD/DWJZ/JZW

29-09-2020 13:05

Afstemmen (10)(2e) BD/DWJZ

29-09-2020 12:51

Afstemmen - DBO Advies behandeld door (10)(2e) BD/DBO/ADVIES

29-09-2020 12:04

Eindparaaf - Minister van JenV behandeld door (10)(2e) BD/DBO/ADVIES

29-09-2020 11:59

Overleg heeft al plaatsgevonden. (10)(2e)

(10)(2e)

- BD/AL

28-09-2020 18:56

Visie vooraf - DBO Advies behandeld door (10)(2e) BD/DBO/ADVIES

28-09-2020 14:40

Ter voorbereiding van gesprek met Kerken van morgenochtend. (10)(2e)

Paraferen - (10)(2e) BD/DWJZ 28-09-2020 13:26 <i>nota nav verslag gaat inderdaad 29-09 in de loop ochtend uit.</i>	
Afstemmen - (10)(2e) - BD/DWJZ/JZW 28-09-2020 13:10	
Behandelen reactie door (10)(2e) BD/DWJZ/BMO 28-09-2020 09:33 <i>Instructie op taak: ik mis hierin een verwijzing naar de covidwet. De nota nav verslag gaat vandaag uit, dus te verwachten valt dat de organisaties bijzondere aandacht vragen voor hetgeen daarin is opgenomen over religieuze en levensbeschouwelijke vieringen, begrafenissen, huwelijken etc.</i>	
Paraferen - (10)(2e) BD/DWJZ 28-09-2020 09:23 <i>ik mis hierin een verwijzing naar de covidwet. De nota nav verslag gaat vandaag uit, dus te verwachten valt dat de organisaties bijzondere aandacht vragen voor hetgeen daarin is opgenomen over religieuze en levensbeschouwelijke vieringen, begrafenissen, huwelijken etc.</i>	
Paraferen - (10)(2e) behandeld door (10)(2e) - BD/DWJZ/JZW 27-09-2020 21:20	
Afstemmen - (10)(2e) - BD/DWJZ/JZW 25-09-2020 17:32	
Document 'Nota aan MJenV voorbereiding telefonische overleg kerkelijke organisaties op 29 september 9.00 uur.docx' toegevoegd door (10)(2e) BD/DWJZ/BMO 25-09-2020 17:17	

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

> Retouradres Postbus 20350 2500 EJ Den Haag

Voorzitter veiligheidsregio's

Bezoekadres

Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
T 070 340 79 11
F 070 340 78 34
www.rijksoverheid.nl

Kenmerk

1751808-210914-PDC19

Uw brief

Bijlage(n)

Datum
Betreft Aanwijzing miv 29 september

*Correspondentie uitsluitend
richten aan het retouradres
met vermelding van de
datum en het kenmerk van
deze brief.*

Geachte voorzitters,

Gehoord hebbende het advies van het Outbreak Management Team van 28 september 2020 en het overleg van de Ministeriële Commissie COVID-19 van 28 september 2020, geef ik u op basis van artikel 7 van de Wet publieke gezondheid, met inachtneming van artikel 39 van de Wet veiligheidsregio's, onderstaande opdracht met ingang van 29 september 2020, 18.00 uur. Voor het overige blijven de aanwijzingen van 26 juni, 10 juli, 7 augustus, 20 augustus, 1 september en 11 september 2020 van kracht. Deze opdracht komt in plaats van de opdracht van 25 september 2020.

Samenkomsten

Samenkomsten in de publieke ruimte (incl. vaartuigen en voertuigen, met uitzondering van de woongedeelten) en in besloten plaatsen, met uitzondering van woningen, zijn alleen toegestaan als de samenkomst, voor zover die in een gebouw plaatsvindt, ten hoogste 30 personen per zelfstandige ruimte in een gebouw (exclusief personeel) betreft, dan wel, voor zover die op een locatie in de buitenlucht plaatsvindt, ten hoogste 40 personen (exclusief personeel) betreft. Voor een samenkomst in een gebouw geldt een zichtbaar gescheiden podium als een zelfstandige ruimte.

Dit verbod geldt niet voor:

- a. samenkomsten in een gebouw die noodzakelijk zijn voor de continuering van de dagelijkse werkzaamheden van instellingen, bedrijven en andere organisaties met ten hoogste 100 personen per zelfstandige ruimte;
- b. betogingen, samenkomsten en vergaderingen als bedoeld in de Wet openbare manifestaties;
- c. personen die in gemeenschap met anderen godsdienst of levensovertuiging belijden;
- d. de vergaderingen van de Staten-Generaal of van een commissie daaruit (in de desbetreffende veiligheidsregio), van de gemeenteraad, provinciale staten en het algemeen bestuur van een waterschap, of van een door deze organen ingestelde commissie, en andere wettelijk verplichte bijeenkomsten;
- e. een bijeenkomst van een internationale organisatie, die gevestigd is op het grondgebied van het Koninkrijk, of van een verdragspartij van een verdrag waarbij het Koninkrijk partij is;
- f. detailhandel, markten, bibliotheken, musea, monumenten, presentatie-

instellingen, dierentuinen, pretparken, kermissen, en daarmee vergelijkbare samenkomsten voor zover sprake is van doorstroom van bezoekers, mits, voor zover het de detailhandel betreft, een deurbeleid wordt gehanteerd, voor zover het de levensmiddelenbranche van de detailhandel betreft, daarnaast ook de toegang tot de locatie minimaal twee keer per dag een uur wordt beperkt tot ouderen en kwetsbare mensen, én, voor zover het de overige doorstroomlocaties (behalve markten) betreft, per locatie het maximum aantal bezoekers tegelijk wordt toegelaten dat door de veiligheidsregio, na overleg met de betrokken organisatie, voor die locatie, rekening houdend met de oppervlakte van de locatie en het kunnen naleven van maatregelen als de 1,5 meter onderlinge afstand, is bepaald en aan de overige voorwaarden voor een samenkomst is voldaan; deze voorwaarden gaan in per 5 oktober 2020.

- g. onderwijsinstellingen en educatieve activiteiten;
- h. kinderopvang;
- i. openbaar vervoer en overig bedrijfsmatig personenvervoer;
- j. sportbeoefening;
- k. scouting-, cultuur-, kunst-, en andere georganiseerde jeugdactiviteiten voor personen tot en met 17 jaar
- l. zorginstellingen.
- m. uitvaarten.
- n. een verkiezing als bedoeld in de Kieswet;
- o. hotelgasten.

In een beperkt aantal door u te bepalen gevallen kunt u ontheffing verlenen op het maximum van 30 personen per zelfstandige ruimte bij samenkomsten in gebouwen van groot belang voor de regio.

Gezelschap

Het is niet toegestaan om in de publieke dan wel besloten ruimte, behalve voor zover het betreft woningen (incl. vaartuigen en voertuigen, met uitzondering van de woongedeelten), met meer dan 4 personen aan een gezelschap deel te nemen. Dit verbod geldt niet voor:

- a. betogingen, samenkomsten en vergaderingen als bedoeld in de Wet openbare manifestaties;
- b. personen die in gemeenschap met anderen godsdienst of levensovertuiging belijden;
- c. uitvaarten en bruiloften;
- d. personen die theater, dans, sport of muziek in de vorm van culturele uiting beoefenen;
- e. beroep, bedrijf of vereniging.
- f. de vergaderingen van de Staten-Generaal of van een commissie daaruit (in de desbetreffende veiligheidsregio), van de gemeenteraad, provinciale staten en het algemeen bestuur van een waterschap, of van een door deze organen ingestelde commissie, en andere wettelijk verplichte bijeenkomsten;
- g. een bijeenkomst van een internationale organisatie, die gevestigd is op het grondgebied van het Koninkrijk, of van een verdragspartij van een verdrag waarbij het Koninkrijk partij is;
- h. een gezamenlijk huishouden.
- i. personen tot 13 jaar
- j. een verkiezing als bedoeld in de Kieswet;

Gezelschap is een groep mensen die samen is met enig doel, onder enige noemer

en/of met enige gemeenschappelijkheid. Daarbij maakt niet uit of ook derden aanwezig zijn.

Kenmerk
1751808-2.10914-PDC19

Verbod toeschouwers bij sport

Voor alle sportwedstrijden en –trainingen (zowel amateur als professioneel) geldt een verbod op de aanwezigheid van toeschouwers.

Sluiting eet- en drinkgelegenheden

Voor eet- en drinkgelegenheden (waaronder ook coffeeshops, shisha-lounges, alsook eet- en drinkgelegenheden in bioscopen, casino's, speelhallen, theaters, studentenverenigingen en stripclubs) en de daarbij behorende terrassen wordt het verboden om vanaf 21.00 uur nog bezoekers toe te laten en dienen eet- en drinkgelegenheden uiterlijk om 22.00 uur te sluiten. Bij meerdere functies van de inrichting waar de eet- en drinkgelegenheid zich bevindt, dient de inrichting uiterlijk om 01.00 uur te sluiten. Specifieke, door u te bepalen gelegenheden (ochtendhoreca) mogen weer open vanaf 04.00 uur en de overige eet- en drinkgelegenheden om 06.00 uur. Het verbod om bezoekers toe te laten, geldt niet indien uitsluitend sprake is van afhaal bij eet- en drinkgelegenheden (afhaalfunctie), mits maatregelen worden getroffen om 1,5 meter afstand tussen de aanwezigen in en bij de toegang van deze locaties te garanderen.

Eet- en drinkgelegenheden waar eten en drinken kan worden afgehaald voor gebruik elders dan ter plaatse moeten om 02.00 uur sluiten. In deze eet- en drinkgelegenheden mag na 22.00 uur geen alcohol worden verstrekt.

Voor eet- en drinkgelegenheden die zich bevinden op luchthavens na de securitycheck (airside) geldt bovenstaand verbod niet.

Eet- en drinkgelegenheden bij of op een sportaccommodatie dienen te worden gesloten.

Reserveringen per tijdvak.

Voor bibliotheken, musea, monumenten, presentatie-instellingen, dierentuinen, pretparken, kermissen, en daarmee vergelijkbare samenkomsten voor zover sprake is van doorstroom van bezoekers dienen bezoekers vooraf per tijdvak te reserveren. Dit geldt niet voor detailhandel en markten.

Registratieplicht contactberoepen

Beoefenaren van contactberoepen, waarbij het niet mogelijk is ten minste 1,5 meter afstand te houden tot de klant, worden verplicht om aan alle klanten te vragen om hun contactgegevens beschikbaar te stellen ten behoeve van de uitvoering van een eventueel bron- en contactonderzoek door de GGD en in te stemmen met verwerking en overdracht van die gegevens voor dat doel. Het gaat om de volgende gegevens:

- volledige naam;
- datum en aankomsttijd;
- e-mailadres;
- telefoonnummer
- toestemming

De gegevens mogen niet voor andere doeleinden worden gebruikt en kunnen alleen door de regionale GGD worden opgevraagd. De gegevens moeten 14 dagen worden bewaard en daarna worden vernietigd. Klanten zijn niet verplicht de gevraagde gegevens te verstrekken.

Deze verplichting geldt niet voor beroepen waarvoor een registratieplicht omwille van het op een gepaste wijze uitoefenen van het beroep, of omwille van de veiligheid of welzijn van betrokkenen onwenselijk is. Het gaat om (para)medische zorgverlener, sekswerkers, mantelzorger, geestelijk bedienaar, toezichthouders, handhavers en hulpdiensten (o.a. politie, brandweer, krijgsmacht) of persoon die werkzaam is bij een justitiële inrichting.

Kenmerk
1751808-2.10914-PDC19

Maatregelen bij locaties waar besmettingen hebben plaatsgevonden

U kunt over gaan tot een sluiting van maximaal 14 dagen van locaties, niet zijnde woningen, die gekoppeld worden aan meerdere besmettingen of clusters van besmettingen via het bron- en contactonderzoek van de GGD.

Als u problemen ervaart bij de uitvoering van deze aanwijzing, verzoek ik u contact op te nemen met het LOT-C of uw contactpersoon bij de Programmadirectie DG-Covid-19.

Hoogachtend,
mede namens de minister van Justitie en Veiligheid,

Hugo de Jonge

To: Grapperhaus, F.B.J. - BD/AL[(10)(2e)]@minjenv.nl
Cc: [(10)(2e)] - BD/DBO[(10)(2e)]@minjenv.nl; [(10)(2e)]
BD/DBO/ADVIES[(10)(2e)]@minjenv.nl; [(10)(2e)] - BD/DWJZ/JZW[(10)(2e)]@minjenv.nl;
[(10)(2e)]@protestantsekerk.nl [(10)(2e)]@protestantsekerk.nl; [(10)(2e)]@gergemveenendaal.nl [(10)(2e)]@gergemveenendaal.nl;
[(10)(2e)]@missienederland.nl [(10)(2e)]@missienederland.nl; [(10)(2e)] [(10)(2e)]
[(10)(2e)]@bisdomrotterdam.nl [(10)(2e)]@bisdomrotterdam.nl; [(10)(2e)]@pzh.nl [(10)(2e)]@pzh.nl;
[(10)(2e)]@bisdomrotterdam.nl [(10)(2e)]@bisdomrotterdam.nl; [(10)(2e)]@protestantsekerk.nl [(10)(2e)]@protestantsekerk.nl [(10)(2e)]
[(10)(2e)] BD/DCOM/P&B [(10)(2e)]@minjenv.nl; [(10)(2e)] [(10)(2e)]

From: Danielle Woestenberg
Sent: Mon 10/5/2020 9:01:28 AM
Subject: Re: WEBEX> [(10)(2e)] host> Minister Grapperhaus/Raad van Kerken
Received: Mon 10/5/2020 9:02:52 AM
[20201005 Communiqué 4 Versie 1.0 \[\(10\)\(2e\)\] opm. \[\(10\)\(2e\)\] docx](#)
[SCHOON 20201005 Communiqué 4 Versie 1.0 \[\(10\)\(2e\)\] opm. \[\(10\)\(2e\)\] docx](#)

Bij deze de tekst met en zonder zichtbare wijzigingen

To: (10)(2e) - BD/DWJZ/JZW <(10)(2e)@minjenv.nl>
Cc: (10)(2e) BD/DBO/ADVIES <(10)(2e)@minjenv.nl>; (10)(2e) - BD/DBO <(10)(2e)@minjenv.nl>
From: Grapperhaus, F.B.J. - BD/AL
Sent: Mon 10/5/2020 11:08:30 AM
Subject: RE: wat doen we met de Hindoeraad, BDU en CMO
Received: Mon 10/5/2020 11:08:30 AM

Wat WIJ voor pb doen
Sorry

Verzonden met BlackBerry Work
(www.blackberry.com)

Van: (10)(2e) - BD/DWJZ/JZW <(10)(2e)@minjenv.nl>
Datum: maandag 05 okt. 2020 13:05
Aan: Grapperhaus, F.B.J. - BD/AL <(10)(2e)@minjenv.nl>
Kopie: (10)(2e) BD/DBO/ADVIES <(10)(2e)@minjenv.nl>, (10)(2e) - BD/DBO <(10)(2e)@minjenv.nl>
Onderwerp: RE: wat doen we met de Hindoeraad, BDU en CMO

Ja, ik mailde dit voordat we het tweede overleg hadden met u. We hebben ze gesproken en ze doen mee.

Bijgaand het conceptprotocol dat nu voor de laatste keer wordt voorgelegd aan de kerkelijke organisaties: het getal 30 staat erin maar wel m.u.v. betrokkenen bij kerkdienst, zoals dominee, ouderlingen, kosten.

CIO wil protocol vanmiddag verspreiden; kan dat?

Met vriendelijke groet,

mr. (10)(2e)
raadadviseur

.....
Ministerie van Justitie en Veiligheid
Directie Wetgeving en Juridische Zaken
Turfmarkt 147 | 2511 DP | Den Haag | Kamer
Postbus 20301 | 2500 EH | Den Haag

.....
T 06 (10)(2e)
(10)(2e)@minjenv.nl
www.rijksoverheid.nl/jenv

.....
Voor een veilige en rechtvaardige samenleving
.....

Van: Grapperhaus, F.B.J. - BD/AL <(10)(2e)@minjenv.nl>
Verzonden: maandag 5 oktober 2020 12:59
Aan: (10)(2e) - BD/DWJZ/JZW <(10)(2e)@minjenv.nl>
Onderwerp: RE: wat doen we met de Hindoeraad, BDU en CMO

Ja dat pak jij nu toch op met Daniëlle?

Verzonden met BlackBerry Work
(www.blackberry.com)

Van: (10)(2e) - BD/DWJZ/JZW <(10)(2e)@minjenv.nl>
Datum: maandag 05 okt. 2020 11:13
Aan: Grapperhaus, F.B.J. - BD/AL <(10)(2e)@minjenv.nl>
Onderwerp: wat doen we met de Hindoeraad, BDU en CMO

Met vriendelijke groet,

mr. (10)(2e)

raadadviseur

.....
Ministerie van Justitie en Veiligheid

Directie Wetgeving en Juridische Zaken
Turfmarkt 147 | 2511 DP | Den Haag | Kamer
Postbus 20301 | 2500 EH | Den Haag

.....
T 06 (10)(2e)

(10)(2e)@minjenv.nl

www.rijksoverheid.nl/jenv

.....
Voor een veilige en rechtvaardige samenleving
.....

To: Grapperhaus, F.B.J. - BD/AL [redacted]@minjenv.nl
Cc: [redacted] - BD/DWJZ/JZW [redacted]@minjenv.nl; [redacted] - BD/DCOM/WS&O [redacted]@minjenv.nl]; [redacted] - BD/DBO [redacted]@minjenv.nl
From: [redacted] - BD/DBO/ADVIES
Sent: Mon 10/5/2020 12:58:49 PM
Subject: FW: laatste versie communicé
Received: Mon 10/5/2020 12:58:50 PM
[SCHOON 20201005 Communiqué 4 Versie 3.0 \[redacted\].docx](#)
[20201005 Persbericht Behoedzaam vieren van geloof.docx](#)

Ferd,
Zie bijgaand laatste versie van het communicé. Persbericht is afgestemd met onze DCom.
Kerken willen graag nu naar buiten, ben je ok?

Gr. [redacted]
Van: [redacted] - BD/DWJZ/JZW

Verzonden: maandag 5 oktober 2020 13:58

Aan: [redacted] - BD/DBO; [redacted] - BD/DBO/ADVIES; [redacted] - BD/DWJZ/JZW ;
[redacted]@protestantsekerk.nl'; [redacted]@gergemveenendaal.nl'; [redacted]@missionenederland.nl'; [redacted]';
[redacted]@bisdomrotterdam.nl'; [redacted]@pzh.nl'; 'Danielle Woestenberg'; [redacted]@bisdomrotterdam.nl';
[redacted]@protestantsekerk.nl'; [redacted] - BD/DCOM/P&B [redacted] [redacted] - BD/DBO; [redacted]';
[redacted] - BD/DBO/ADVIES; [redacted] - BD/DWJZ/JZW; [redacted]@protestantsekerk.nl'; [redacted]@gergemveenendaal.nl';
[redacted]@missionenederland.nl'; [redacted]'; [redacted]@bisdomrotterdam.nl'; [redacted]@pzh.nl'; 'Lalbahadoersing, Bikram';
'Danielle Woestenberg'; [redacted]@bisdomrotterdam.nl'; [redacted]@protestantsekerk.nl'; [redacted] - BD/DCOM/P&B ;
[redacted] [redacted]; [redacted]; [redacted]@boeddhisme.nl'

Onderwerp: laatste versie communicé

Bijgaand de laatste versie van het communicé. Hierin zijn nog een aantal punten verwerkt van de andere koepelorganisaties. Ik heb de schone versie (na verwerking opm.) ook toegevoegd.
Met vriendelijke groet,

mr. [redacted]
raadadviseur

.....
Ministerie van Justitie en Veiligheid
Directie Wetgeving en Juridische Zaken
Turfmarkt 147 | 2511 DP | Den Haag | Kamer
Postbus 20301 | 2500 EH | Den Haag

.....
T 06 [redacted]
[redacted]@minjenv.nl
www.rijksoverheid.nl/jenv

.....
Voor een veilige en rechtvaardige samenleving
.....

Behoedzaam vieren van geloof

Na de aanvullende maatregelen van het kabinet afgelopen week hebben de religieuze organisaties intern en onderling overleg gevoerd over de wijze waarop de vrijheid van godsdienst en levensovertuiging en toepassing van de nieuwe maatregelen in de nieuwe tweede golf in balans gebracht kunnen worden met elkaar.

In de tussentijd zijn in het weekend van 4 en 5 oktober in de media voorbeelden getoond die onbegrip oproepen in de samenleving. Tegelijkertijd spreekt men in de kerkelijke wereld de zorg uit dat van excessen in de kerkelijke wereld geen goed beeld geven van de voorzichtige kerkgang in meer dan 95% van de kerken.

De spanning in de samenleving als het gaat op draagvlak voor Corona-maatregelen is ook een spanning die wordt gekend in de kerkelijke wereld. Regels van de overheid geven ruimte, de vraag is of die ruimte ook genomen moet worden.

Kerkbestuurders en bestuurders van de religieuze organisaties in Nederland geven de voorkeur aan een behoedzame lijn. Een beperktere viering dan naar de richtlijnen van de overheid is toegestaan, vanuit zorg voor anderen is de lijn van het Vierde Communiqué dat nu geldt voor deze maand. In de tussentijd wordt er nader gesprek gevoerd over de komende periode. Hierover volgt eind oktober nadere informatie.

To: (10)(2e) BD/DBO/ADVIES (10)(2e) @minjenv.nl
Cc: (10)(2e) - BD/DWJZ/JZW (10)(2e) @minjenv.nl; (10)(2e) - BD/DCOM/WS&O (10)(2e) @minjenv.nl;
(10)(2e) - BD/DBO (10)(2e) @minjenv.nl

From: Grapperhaus, F.B.J. - BD/AL
Sent: Mon 10/5/2020 1:01:28 PM
Subject: RE: laatste versie communiqué
Received: Mon 10/5/2020 1:01:29 PM

Akkoord.

Verzonden met BlackBerry Work
(www.blackberry.com)

reeds beoordeeld zie doc 71

To: (10)(2e) BD/DBO/ADVIES (10)(2e) @minjenv.nl
Cc: (10)(2e) - BD/DWJZ/JZW (10)(2e) @minjenv.nl; (10)(2e) - BD/DCOM/WS&O (10)(2e) @minjenv.nl;
(10)(2e) - BD/DBO (10)(2e) @minjenv.nl

From: Grapperhaus, F.B.J. - BD/AL
Sent: Mon 10/5/2020 1:01:28 PM
Subject: RE: laatste versie communiqué
Received: Mon 10/5/2020 1:01:29 PM

Akkoord.

Verzonden met BlackBerry Work
(www.blackberry.com)

reeds beoordeeld zie doc 71

Rijksoverheid

Behoedzaam vieren van geloof

Nieuwsbericht | 05-10-2020 | 16:12

Gezamenlijk Communiqué van Centraal Joods Overleg, het Contactorgaan Moslims en Overheid, de Hindoeraad, de Boeddhistische Unie en het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken over de religieuze en levensbeschouwelijke bijeenkomsten, 5 oktober 2020.

Op 26 maart hebben de gezamenlijke religieuze organisaties opgeroepen tot matiging van de eredienst in verband met het Covid-19 virus. Het kabinet heeft bekendgemaakt dat samenkomsten van religieuze of levensbeschouwelijke aard per 1 juni, onder voorwaarden, weer mogelijk zijn. Op dit moment zien we een toename van Covid-19 in de samenleving met een negatieve impact op de gezondheid van steeds meer Nederlanders.

De volksgezondheid en de overbelasting van de zorg is ook in de religieuze wereld een blijvend punt van aandacht en zorg. We zien dat het overgrote deel van de religieuze organisaties in Nederland zich zeer behoedzaam opstelt en terughoudender is dan volgens de richtlijnen wordt gevraagd.

Op dit moment vraagt de ontwikkeling van het virus echter nog meer prudentie dan de richtlijnen voorschrijven

Hierover én over de verandering van de maatschappelijke context, heeft overleg plaatsgevonden met het Centraal Joods Overleg, het Contactorgaan Moslims en Overheid, de Hindoeraad, de Boeddhistische Unie en het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken en de minister van Justitie & Veiligheid, die tevens verantwoordelijk is voor de erediensten, met de volgende uitkomst:

1. Het algemene advies van de hierbij aangesloten organisaties is om ten aanzien van religieuze of levensbeschouwelijk samenkomsten voor de maand oktober de uitgangspunten van het eerste Communiqué in acht te nemen.

Dit betekent vanaf maandag 5 oktober:

Dat de religieuze organisaties de fysieke aanwezigheid bij alle samenkomsten evenals in maart jl., zoveel mogelijk beperken tot maximaal 30 personen (exclusief betrokkenen bij de dienst);

De diensten zoveel mogelijk digitaal te laten plaatsvinden;

Met in acht name van de eigen, geactualiseerde Protocollen van de landelijke religieuze organisaties ook de richtlijnen van het kabinet in acht te nemen;

Met als uitgangspunt: zo klein als noodzakelijk wordt geacht, met afstand van 1,5 meter en onder de 30 personen (exclusief betrokkenen bij de dienst) en met in acht name van de RIVM-voorschriften;

In aanvulling op de richtlijnen adviseren we u dringend u te onthouden van samenzang en over te gaan tot het aanbevelen van het dragen van mondmaskers.

2. De hierbij aangesloten religieuze en levensbeschouwelijke gemeenschappen zullen de naleving van de richtlijnen van het kabinet en de bovenstaande uitgangspunten in eigen kring dringend adviseren en aanbevelen.

Zie ook

› [Coronavirus COVID-19](#)

Verantwoordelijk

› [Ministerie van Justitie en Veiligheid](#)

To: Grapperhaus, F.B.J. - BD/AL[(10)(2e)]@minjenv.nl; [(10)(2e)] BD/AL [(10)(2e)]@minjenv.nl; [(10)(2e)] - BD/NCTV[(10)(2e)]@nctv.minjenv.nl; [(10)(2e)] BD/NCTV[(10)(2e)]@nctv.minjenv.nl; [(10)(2e)] BD/DCOM[(10)(2e)]@minjenv.nl; [(10)(2e)] - BD/DEA[(10)(2e)]@minjenv.nl; [(10)(2e)] - BD/DCOM/P&B[(10)(2e)]@minjenv.nl; [(10)(2e)] - BD/DCOM/P&B[(10)(2e)]@minjenv.nl; [(10)(2e)] - BD/DBO[(10)(2e)]@minjenv.nl
Cc: [(10)(2e)] - BD/DGC-19[(10)(2e)]@minjenv.nl; [(10)(2e)] - BD/DBO/ADVIES[(10)(2e)]@minjenv.nl; [(10)(2e)] BD/DBO/ADVIES[(10)(2e)]@minjenv.nl; Secretariaat - Minister van Justitie en Veiligheid[(10)(2g)]@minjenv.nl
From: [(10)(2e)] - BD/DBO/ADVIES
Sent: Tue 10/6/2020 8:35:54 PM
Subject: RE: Concept agenda Staf Covid-19 - dagelijks 8h00
Received: Tue 10/6/2020 8:35:56 PM
[nota maatwerk kerken 06-10-2020.docx](#)

Allen,

Zie bijgaande notitie van DWJZ over mogelijkheden maatwerk maatregelen religieuze bijeenkomsten. Ter bespreking morgen 8:00 in staf covid-19.

Groeten,

[(10)(2e)]

De Minister van Justitie en Veiligheid

**Directie Wetgeving en
Juridische Zaken**
DWJZ/JZW
Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl/jenv

Contactpersoon
(10)(2e)
Raadadviseur

M 06 (10)(2e)
(10)(2e)@minjenv.nl

Datum
6 oktober 2020

Ons kenmerk

Dossiernummer
3026197

nota

Invulling religieuze bijeenkomsten/kerkdiensten

1 Doel nota

U informeren over de mogelijkheden om maatwerk te leveren als het gaat om religieuze bijeenkomsten/kerkdiensten.

2 Aanleiding, gevraagde actie(s) en advies

- Er is veel contact met de kerken de afgelopen periode.
- Het gezamenlijk communiqué van maandag 5 oktober is opgesteld vanwege de alarmerende cijfers en geldt voor de korte termijn (eind oktober).
- Vrijdag spreken we de koepelorganisaties opnieuw en gaan we met de koepels spreken over maatwerk voor de langere termijn.

U heeft verzocht of er mogelijkheden zijn tot maatwerk en aan te geven welk maatwerk kan worden afgesproken voor de langere termijn en of het mogelijk is te differentiëren (een vast (hoger) aantal per kerk, of gedifferentieerd) En is: maatwerk überhaupt mogelijk per kerk? Hieronder treft u een aantal noties aan:

3 Toelichting op het advies

- Het communiqué geldt in de maand oktober. Op 26 oktober loopt de periode van strengere maatregelen die het kabinet heeft afgekondigd af.
- Voor die tijd zullen de kerken dus ook vragen om overweging van de gemaakte afspraken en dat is ook afgesproken afgelopen maandag.
- Afhankelijk van de situatie (coronabesmettingen, aantal opnames in ziekenhuizen) zal het kabinet nieuwe maatregelen nemen, de bestaande maatregelen verlengen of de maatregelen versoepelen.
- Uitgangspunt: het is van belang dat de kerken/ander religieuze organisaties daarin meebewegen (blijkt ook uit de berichten in de media). Dus als strengere maatregelen nodig zijn/blijven dan ook terughoudend zijn met grotere aantallen in de bijeenkomsten en v.v. als wel versoepelingen mogelijk zijn, kan gekeken worden naar het verruimen van de aantallen.

Mogelijkheden:

- Aansluiten bij de uitzondering noodverordening (en Twm-covid 19): samenkomsten van personen die in gemeenschap met anderen hun godsdienst of levensovertuiging belijden, zijn uitgezonderd van het verbod om samenkomsten met meer dan 30 personen te organiseren. Maar - anders dan nu het geval is - wel maximaal aantal personen vaststellen op

vrijwillige basis (b.v. 50 of 75) afhankelijk van het verloop aantal besmettingen. Aantallen vaststellen voor zolang dat nodig is en dan weer meer ruimte bieden. De vraag is dan wel bij welke norm men dan aansluit (norm van voldoende afstand, norm die ook geldt bij ontheffingen burgemeesters voor 'bijzonder belangrijke gebouwen' waarbij wel afstand kan worden gehouden of alleen die gebouwen waarbij men ook langere tijd op één plek vertoeft).

Voordeel is dat voor alle religieuze organisaties en plaatsen in Nederland dezelfde regel geldt.

Nadeel is dat niet kan worden gedifferentieerd naar grootte gebouw (en meer personen kunnen worden toegelaten). Overigens gaat dat argument ten dele op omdat de meeste kerken wel b.v. 100 personen kunnen ontvangen met inachtneming van de 1,5 meter.

- De Veiligheidsregio's zijn zelf bezig met het ontwikkelen van een kader op basis waarvan zij ontheffing kunnen verlenen voor het maximum van 30 personen per ruimte in gebouwen die van groot belang zijn voor de regio (waarvan gebedshuizen in principe zijn uitgezonderd, maar waarvoor nu wel een communiqué voor max 30 bij diensten in de plaats is gekomen). Als dit kader goed bruikbaar is, kunnen religieuze gemeenschappen zich bij dit kader aansluiten en op basis van dit kader uitgezonderd worden van de 30 personen regel. Een toevoeging aan het communiqué zou dan bijvoorbeeld kunnen zijn: als kerken aan alle voorwaarden voldoen waaraan panden zouden moeten voldoen om uitgezonderd te worden, dan kunnen ze in plaats van max 30 nog max 100 mensen ontvangen.
Voordeel: gelijke behandeling kerken met andere gebouwen.
Nadeel: afhankelijkheid van waar VR's mee komen, zowel in timing als inhoud.

Directie Wetgeving en
Juridische Zaken
DWJZ/JZW

Datum
6 oktober 2020

Ons kenmerk

4 Dilemma's

Zie hierboven.

5 Politieke en bestuurlijke context

Zie punt 6. De aandacht voor dit onderwerp zal naar verwachting ook terugkomen bij de behandeling van de Twm-covid19.

6 Communicatie

Verwezen wordt naar de diverse mediaberichten deze week over religieuze bijeenkomsten (Staphorst) en de ophef die is ontstaan bij kerken nu het advies (communiqué van 5 oktober) is om de aantallen bezoekers terug te brengen naar 30 personen per bijeenkomst.

7 Afstemming

Nctv: (10)(2e)

DBO: (10)(2e)

8 Bijlage:

-

Minister van JenV

NCTV

Datum
8 oktober 2020

Ons kenmerk
xxx

nota

Gesprekken vrijdag 9 oktober

Van
NCTV
Datum/eindparaaf

Gesprekken van minister op vrijdag 9 oktober:

1. Bestuursvergadering CIO (plenair) van 10.30-12.30 uur via teams. Minister belt gedurende 45 min in de vergadering in, van 10.55-11.40u
2. Gesprek met 14.30 fysiek
3. Gesprek met CIO en kerkelijke vertegenwoordigers (vervolg op gesprek van maandag 5 oktober). Van 15.00-16.00u via webex.
4.
5. Bijpraten voorzitters van veiligheidsregio's, digitaal van 16.30-17.17u
 - Zeeland (dhr Jan Lonink),
 - IJsselland (dhr Peter Sniijders, vanwege Staphorst),

 - Gelderland-Midden (dhr Ahmed Marcouch, vanwege Barneveld),
 - Flevoland (dhr. Franc Weerwind, vanwege Urk),
 - Zuid-Holland Zuid (dhr Wouter Kolff, vanwege Sliedrecht/Dordrecht).

Voorgestelde lijn / gespreknotitie voor gesprek 1 t/m 4:

Situatie rond virus zeer ernstig. We kleuren dieprood. Daarom heeft het OMT vorige week aan het kabinet met grote klem geadviseerd om strikte maatregelen af te kondigen die alle sociale interactie en beweging inperken. Dit om verdere verspreiding in te dammen, de kwetsbaren te beschermen en de zorg niet verder onder druk te zetten. Maar ik vrees dat het huidige maatregelenpakket zelfs niet afdoende is. Bijvoorbeeld

gisteren, donderdag 8 oktober, hadden we te maken met, helaas, een nieuw record van 5831 nieuwe besmettingen en een hoogoplopend aantal ziekenhuisopnames.

Als we nu niet stevig ingrijpen, dan zijn we terug in situatie van maart, april 2020.

NCTV

Datum

8 oktober 2020

Ons kenmerk

xxx

- De MCC heeft op 28 sept jl. besloten dat kerken uitgezonderd zijn van de beperking van samenkomsten in binnenruimten tot maximaal 30 personen en van de beperking van gezelschappen tot maximaal 4 personen. Dat blijft zo, omdat een dergelijke vergaande beperking van het maximaal aantal bezoekers op zeer gespannen voet staat met het grondrecht van vrijheid van godsdienst en levensovertuiging.¹
- Op dit moment wordt gewerkt aan verschillende nadere scenario's op basis van het actuele medische beeld. Daarover vindt in een Catshuis-overleg van aanstaande zondag overleg plaats en zal aanstaande dinsdag door de MCC verder worden besloten.
- Gezien de ernst van de situatie vandaag de dag, houd ik rekening met een verdere aanscherping van het huidige maatregelenpakket. Hoe de maatregelen uit dat pakket eruitzien, is op dit moment nog onderwerp van discussie, uitwerking en advisering. Ook bij de komende besluitvorming zal de grondwettelijk bescherming van geloofsbelijdenis natuurlijk in acht worden genomen.
- Op de zeer korte termijn: We kunnen nu niet anders dan vasthouden aan het huidige communiqué.
- Na en met de uitkomsten van besluitvorming op aanstaande dinsdag in de MCC, wil ik met u toewerken naar een nieuw communiqué. Als er eventueel ruimte ontstaat, dan zou ik die in alle redelijkheid, vertrouwen en proportionaliteit met u nader vormgeven, na dinsdag aanstaande. Ook door met elkaar te spreken over flankerend beleid waardoor mogelijk ruimte ontstaat.

Mijn eerste idee bij een dergelijk advies (dat we pas gaan vormgeven na dinsdag aanstaande):²

- Ik denk dan aan een (nader) koepel-advies met de strekking kerkdiensten te beperken tot kleinschalige samenkomsten, mits mondkapjes worden gedragen, de huidige maatregelen ten aanzien van 1,5m afstand en hygiëne, alsmede placering en registratie onverkort gelden. Daarbij zal ook afgezien worden van samenzang. Dit als flankerende maatregelen, om toch kerkvieringen te kunnen blijven bestaan.
- Nu heeft 'kleinschalig' nog geen definitie, ik wil hierover met u (blijven) spreken. Misschien kan, met grote terughoudendheid, waar het evident mogelijk is om meer dan 30 personen toe te laten binnen alle geldende protocollen, daarvan worden afgeweken. Te allen tijde moeten we wat mij betreft voorkomen

¹ Zie ook omschrijving artikel 2.1 lid 3 onderdeel a noodverordening

² De insteek is dat het huidige Communiqué van kracht blijft, totdat een nieuw is opgesteld. Met een nieuw communiqué kunnen we, indien opportuun, pas na di starten.

- dat tegelijk meer dan 75³ mensen aanwezig zijn.
- Zodra het virus beter onder controle is, doordat de R-waarde (significant en gedurende 3 weken) daalt, gaan we toewerken naar stapsgewijze verruiming. Uw oproep tot proportionaliteit, draagvlak en maatwerk neemt ik zeer ter harte. Daarbij heeft u mij ook op het hart hebt gedrukt om oog te houden voor (tijd voor) duidelijke communicatie naar uw achterban, in zorgvuldigheid.
 - In overleg met u en de veiligheidsregio's wil ik de volgende fase, na oktober graag vormgeven. Daarom is het zo belangrijk dat we in gesprek blijven.

NCTV

Datum

8 oktober 2020

Ons kenmerk

xxx

Als het gesprek gaat over de vergelijking met culturele instellingen en meer dan 30 personen (bijv Rai en Concertgebouw), dan kunt u het volgende zeggen:

- Inmiddels komen ook uit diverse veiligheidsregio's de berichten dat het erg lastig is om ontheffingen op 30 personen voor gebouwen 'van groot belang', zoals bijv culturele instellingen te hanteren. Naar het zich nu laat aanzien, zijn steeds meer veiligheidsregio's eerder geneigd om zich te confirmeren aan 30. In dat licht proberen de veiligheidsregio's als collectief om te komen tot een gemeenschappelijk kader om ontheffingen eenduidig en met grote terughoudendheid aan banden te leggen. Het gesprek daarover loopt.
- De huidige zorgelijke situatie leent zich nu niet voor maatwerk per veiligheidsregio of (ruim) toestaan van ontheffingen.

(10)(2g)

³ Volgens CIO kan met 75 personen max al 95% van de huidige diensten doorgang hebben

(10)(2g)

NCTV

Datum

8 oktober 2020

Ons kenmerk

xxx

Gespreksnotitie 5 (terugkoppeling aan voorzitters van veiligheidsregio's:

Afhankelijk van gesprek met koepels in de ochtend van vrijdag: PM

Aanvullend op bovenstaande gespreksnotitie:

- Vragen om draagvlak en steun voor bovenbeschreven lijn.
- Vraag aan voorzitters of zij over de besproken lijn contact willen hebben met burgemeesters van gemeenten met actieve kerkgemeenschappen. Dit met als doel om onze lijn te helpen uitdragen, en gemeenten ervan te vergewissen dat zeer grootschalige kerkdiensten in de publieke opinie mogelijk tot onbegrip en ongenoegen kan leiden.
- Verkennen op welke wijze we in een stapsgewijze verruiming (als situatie beter onder controle is) met elkaar kunnen komen tot meer maatwerk. Nu 'gezamenlijk kader' voor ontheffingen lijkt toe te gaan zien op juist inperken van ontheffingen, moeten we op langere termijn een nieuwe manier vinden om maatwerk vorm te geven.
- Maatwerk per vregio is thans niet aan de orde, gezien de ernst.
-

buiten reikwijdte

- [3/10/2020 17:01:44] Ferd Grapperhaus: (10)(2g)
- (10)(2g)
- [3/10/2020 17:27:40] Jaap Smit: (10)(2g)
- (10)(2g)
- [3/10/2020 17:34:48] Ferd Grapperhaus: (10)(2g) en (10)(2e)
- [3/10/2020 18:08:53] Jaap Smit: Gemist spraakgesprek
- [3/10/2020 18:09:27] Jaap Smit: (10)(2g)
- [3/10/2020 19:25:19] Jaap Smit: (10)(2g) en (10)(2e)
- [3/10/2020 19:25:27] Jaap Smit: (10)(2g)
- [3/10/2020 22:08:56] Jaap Smit: afbeelding weggelaten
- [3/10/2020 22:08:56] Jaap Smit: (10)(2g) en (10)(2e) Fijne zondag toegewenst!
- [3/10/2020 22:09:54] Ferd Grapperhaus: Wij moeten maandag een ingelast CIO organiseren.
- [3/10/2020 22:10:37] Jaap Smit: Prima, laat jij dat in gang zetten of verwacht je dat van mij?
- [3/10/2020 22:11:46] Jaap Smit: Heb ook gebeld met collega CdK en hij zal in komende week contact opnemen met burgemeester.
- [4/10/2020 13:31:52] Ferd Grapperhaus: Kunnen we morgenochtend spoed CIO hebben? Om 9.00-9.15? Kun jij dat regelen.
- [4/10/2020 13:32:42] Ferd Grapperhaus: Staphorster kerkgangers laten mondkapje thuis: 'Angst regeert niet, God regeert' https://www.telegraaf.nl/nieuws/785174087/staphorster-kerkgangers-laten-mondkapje-thuis-angst-regeert-niet-god-regeert/?utm_source=whatsapp&utm_medium=referral&utm_campaign=whatsapp
- [4/10/2020 13:42:03] Jaap Smit: Ga ik regelen.
- [4/10/2020 13:50:50] Jaap Smit: Beste mensen, de minister heeft mij verzocht morgenochtend een spoedoverleg te plannen rond 09.00-09.15. Ik stel voor de minister te berichten dat wij om 09.00 beschikbaar zijn. Kunnen jullie mij z.s.m. berichten of je bij dit overleg kunt zijn? Daniëlle, kun jij zorgen voor een web ex meeting? Groet, Jaap Smit
- [5/10/2020 17:44:25] Ferd Grapperhaus: Als vanavond de stelling komt: in Gouda op zondag max 30 en door de week 250 in hetzelfde gebouw, dat klopt niet:
- Ik begrijp dat dat laatste aantal gaat over de museale tentoonstelling. Maar daar geldt een andere regel voor omdat daar sprake is van zgn doorstroom van mensen, reservering en strikte afspraken vooraf over per tijdseenheid toegelaten aantal personen.
- [5/10/2020 17:46:39] Jaap Smit: Ik zal niet in het programma op1 zijn, maar zometeen op radio 1 bij Thijs van de Brink. Mocht het daar ter sprake komen neem ik je tip mee.
- [5/10/2020 22:47:25] Jaap Smit: Kunnen wij nog even bellen?
- [6/10/2020 20:39:59] Ferd Grapperhaus: U hebt dit bericht verwijderd.
- [6/10/2020 22:57:45] Jaap Smit: Ferd, ik heb inmiddels voldoende belangstelling voor een digitale ontmoeting tussen jou en een aantal (plm 8) pastores uit verschillende kerkgenootschappen morgenavond. Kun jij aangeven hoe laat jij beschikbaar bent? Verder ben ik aan het regelen dat je vrijdagochtend tussen 11.30-12.30 aanschuift bij CIO plenair. Groet, Jaap
- [6/10/2020 23:02:27] Ferd Grapperhaus: 20uur?
- [6/10/2020 23:05:17] Jaap Smit: Okay, ga ik in gang zetten. Wel even goed nadenken over wat je met deze groep wilt bereiken en de verwachtingen die mogelijk worden gewekt. Ik heb ook nog uitvoerig gesproken met (10)(2e) Zal ik Daniëlle vragen via jouw medewerker de meeting op te zetten? Groet en goede nacht, Jaap
- [7/10/2020 08:20:31] Ferd Grapperhaus: afbeelding weggelaten
- [7/10/2020 08:55:23] Jaap Smit: (10)(2g)
- [7/10/2020 08:55:38] Ferd Grapperhaus: (10)(2g)
- [7/10/2020 21:30:59] Ferd Grapperhaus: audio weggelaten
- [7/10/2020 22:11:29] Jaap Smit: Bericht gehoord. Als je nog even wil bellen, schroom niet. Anders spreken we elkaar morgen. Groet, Jaap
- [8/10/2020 17:11:07] Jaap Smit: Zullen wij nog even bellen?
- [8/10/2020 17:22:00] Ferd Grapperhaus: Ok! Nu nog ind e tweede kamer.
- [8/10/2020 17:22:48] Jaap Smit: Zullen we na 21.00 even bellen. Ik zit tot die tijd in bespreking.
- [9/10/2020 10:48:01] Ferd Grapperhaus: Ha ik kom om 11uur in de call.ok? Ferd

[7/10/2020 19:30:28] Kerken: Berichten en gesprekken worden end-to-end versleuteld. Niemand buiten deze chat kan ze lezen of beluisteren, zelfs WhatsApp niet.

[7/10/2020 19:30:28] (10)(2e) heeft de groep "Kerken" aangemaakt

[7/10/2020 19:30:29] (10)(2e) heeft u toegevoegd

[7/10/2020 19:31:12] (10)(2e) Dag Ferd, hierbij een app groep met (10)(2e) en (10)(2e) en mij voor zaken rond kerken.

[7/10/2020 19:33:07] (10)(2e) heeft (10)(2e) DBO toegevoegd

[7/10/2020 19:34:20] (10)(2e) heeft de groepsafbeelding gewijzigd

[7/10/2020 20:18:56] (10)(2e) Volgens mij kunnen we straks concluderen dat je alle waardevolle inbrengen gebruikt voor nader overleg vrijdag.

Of iets in die richting. (10)(2e) buiten reikwijdte

[7/10/2020 20:19:44] Ferd Grapperhaus: (10)(2e) buiten reikwijdte

[7/10/2020 21:18:19] (10)(2e) Nctv: Ik zie de eerste inventarisatie van veiligheidsregio's (tbv gezamenlijke kader uitzonderingen op max aantal bezoekers voor gebouwen 'van groot belang') bij een groot aantal regio's veel kerken specifiek opgevoerd...

daarop aansluiten lijkt me in vooruitkijken / perspectief op meer maatwerk een zinnige route

[8/10/2020 16:10:55] (10)(2e) Ferd ben je akkoord dat (10)(2e) de vz's betrokken veiligheidsregio's inplant voor telefoontje morgen?

[8/10/2020 16:11:04] (10)(2e) Dat je hen bijpraat nav overleg koepels

[8/10/2020 16:11:06] (10)(2e) Yes?

[8/10/2020 16:12:37] (10)(2e) Nctv: Ik heb dan voor ogen:

Zeeland

IJsselland (Staphorst)

Gelderland-midden (Barneveld)

[8/10/2020 16:13:19] (10)(2e) Nctv: Flevoland (Urk)

Zuid-Holland Zuid (Sliedrecht)

[8/10/2020 16:15:47] Ferd Grapperhaus: Ok.

[8/10/2020 16:17:58] (10)(2e) Mooip

[8/10/2020 16:23:27] (10)(2e) buiten reikwijdte

[8/10/2020 16:23:46] (10)(2e) buiten reikwijdte

[8/10/2020 18:34:26] (10)(2e) Nctv: Minister, voorbereiding op gesprekken van morgen zit in uw mail.

Afgestemd met

- CIO (via Danielle, zie aub blauw kader in nota),
- NCTv (en in lijn met voorbereiding Catshuis en maatregelenpakket)
- communicatie JenV
- dwjz
- juridisch cluster NCTv
- dbo en (10)(2e)

Hebt u behoefte aan toelichting of aanvulling in deze voorbereiding?

[9/10/2020 14:00:06] (10)(2e) Nctv: Vraag vanuit cio: Mogen net als bij andere grote gebouwen 30 mensen Max in gebouw of op zichzelf staande ruimte in gebouw.

Met (10)(2e) overlegd: lijkt redelijk dat bij interpretatie van huidige communiqué toegestaan kan worden dat geldt 30 mensen per (evident) eigenstandige ruimte, mits in overloopruijme geen 'ophoping' van mensje ontstaat (zo kan bijv zondagsschool naast dienst voor ouders plaatsvinden).

[9/10/2020 14:01:29] (10)(2e) Nctv: Ook vraag uit CIO: filmpje van minister mogelijk met strekking: jullie hebben het heel goed gedaan in aflopen tijd, dat wordt niet afgestraft!! Maar het virus noopt helaas tot verdere maatregelen, op dringend advies van omt...

[9/10/2020 14:01:50] (10)(2e) Nctv: Begrijp van (10)(2e) filmpje vooralsnog niet

[9/10/2020 14:01:51] (10)(2e) Filmpje besproken wachten we nog even mee

[9/10/2020 14:02:23] (10)(2e) Nctv: CIO gaat straks vragen om nieuw getal hoor ik net... dus ruimte van minister voor bijv 75 of 100

[9/10/2020 14:05:46] Ferd Grapperhaus: Nee geen ruimte lijkt mij.

[9/10/2020 14:06:25] (10)(2e) Nctv: Eens. Niet vanuit u een nieuw getal noemen nu

[9/10/2020 14:16:38] (10)(2e) heeft (10)(2e) toegevoegd

[9/10/2020 14:16:48] (10)(2e) : Woordvoerder kerken ook toegevoegd

[9/10/2020 14:17:01] (10)(2e) buiten reikwijdte

[9/10/2020 14:50:51] (10)(2e) buiten reikwijdte

[9/10/2020 15:01:54] (10)(2e) DBO: Webex is klaar om te beginnen!

[9/10/2020 15:02:10] (10)(2e) Wij ook, ferd logt nu in

[9/10/2020 15:02:43] (10)(2e) DBO: Top

[9/10/2020 18:29:41] (10)(2e) <https://www.cioweb.nl/de-ernst-van-covid-19-vraagt-aanpassing-en-maatwerk-van-kerken/>

[9/10/2020 18:32:58] (10)(2e) Nctv: Thanks! Zo gedeeld met dhr Lonink vz vregio Zeeland

[9/10/2020 18:40:19] Ferd Grapperhaus: Ok prima zo.

buiten reikwijdte

[5/10/2020 09:26:36] U hebt de groep 'CIO' aangemaakt

[5/10/2020 09:26:36] CIO: Berichten en gesprekken worden end-to-end versleuteld. Niemand buiten deze chat kan ze lezen of beluisteren, zelfs WhatsApp niet.

[5/10/2020 09:31:33] U hebt Daniëlle Woestenberg toegevoegd

[5/10/2020 09:34:42] Ferd Grapperhaus: Allen,

Graag (10)(2e) tel dan kan ik hem toevoegen.

Ik vind het voorstel van John het meest zinnig ook ihlv de TK behandeling. Terug naar Communiqué 1 de komende 3 weken. En dan de afspraak met mij om vrijdag langer webex "bijeenkomst" te hebben over meer differentiatie etc.

Groet

Ferd

[5/10/2020 09:39:06] U hebt (10)(2e) toegevoegd

[5/10/2020 09:53:44] U hebt (10)(2e) toegevoegd

[5/10/2020 10:00:24] U hebt (10)(2e) toegevoegd

[5/10/2020 13:21:29] Ferd Grapperhaus: afbeelding weggelaten

[5/10/2020 13:25:12] Daniëlle Woestenberg: Wij spreken niet over zondagen

[5/10/2020 13:25:19] Daniëlle Woestenberg: Alle koepels zijn akkoord

[5/10/2020 13:25:24] Daniëlle Woestenberg: Is er een communicatie lijn

[5/10/2020 13:25:36] Daniëlle Woestenberg: Ik denk dat we met communiqué naar buiten moeten

[5/10/2020 13:25:40] Daniëlle Woestenberg: Ik sta klaar

[5/10/2020 13:25:41] (10)(2e) Kunnen we in media noemen dat er eind van de week een vervolgoverleg hebben?

[5/10/2020 13:26:53] Ferd Grapperhaus: Zeker.

[5/10/2020 13:27:13] (10)(2e) ga ik dit doen

[5/10/2020 13:31:06] (10)(2e) Ik heb vijf mediaverzoeken en heb de neiging te verwijzen naar CIO en onze berichtgeving. moten we daar samen nog een lijn in afspreken?

[5/10/2020 15:11:51] Daniëlle Woestenberg: <https://www.cioweb.nl/behoudzaam-vieren-van-geloof/>

[5/10/2020 15:16:17] Jaap Smit: Ik ben gevraagd vanavond aan te schuiven bij op1 over deze zaak namens het CIO. Ben voornemens op dit verzoek in te gaan. Bezwaren? Groet, Jaap

[5/10/2020 15:17:03] (10)(2e) Lijkt me prima!

[5/10/2020 15:25:24] Jaap Smit: Tussen 18.30 en 19.00 uur op radio 1 waarschijnlijk met Jan Willem Wits die een tegengeluid zal laten horen. Groet, Jaap

[5/10/2020 16:06:02] John Bakker: (10)(2g)

[5/10/2020 16:23:14] Jaap Smit: (10)(2g)

[10/10/2020 11:18:03] Daniëlle Woestenberg: Beste mensen, in de media is er een verkeerd beeld ontstaan (bij nos) over het advies van de RKK.

Dit heeft intern en extern de aandacht. Voor jullie informatie de correcte lijn van de bisschoppen

<https://www.rkkerk.nl/reactie-r-k-kerk-op-oproep-minister-grapperhaus/>

To: Grapperhaus, F.B.J. - BD/AL[(10)(2e)]@minjenv.nl
Cc: Secretariaat - Minister van Justitie en Veiligheid[(10)(2g)]@minjenv.nl; [(10)(2e)] -
BD/NCTV[(10)(2e)]@nctv.minjenv.nl; [(10)(2e)] - BD/NCTV[(10)(2e)]@nctv.minjenv.nl; [(10)(2e)]
BD/DBO/ADVIES[(10)(2e)]@minjenv.nl; [(10)(2e)] - BD/DBO[(10)(2e)]@minjenv.nl; [(10)(2e)] -
BD/DWJZ/JZW[(10)(2e)]@minjenv.nl; [(10)(2e)] - BD/DCOM/WWS&O[(10)(2e)]@minjenv.nl; [(10)(2e)] -
BD/NCTV/PDC-19/IOT[(10)(2e)]@minjenv.nl; [(10)(2e)] - BD/NCTV/PDC-19/IOT[(10)(2e)]@nctv.minjenv.nl
From: [(10)(2e)] - BD/KS
Sent: Tue 10/13/2020 12:06:22 PM
Subject: gespreksnotitie tbv gesprek kerken vandaag 13 okt 18.15u via webex
Received: Tue 10/13/2020 12:06:24 PM
[Kerken nota versie 2020 10 13 webex 1815u.docx](#)

Beste minister,
In de bijlage treft u een gespreksnotitie aan voor uw webex-gesprek vandaag 18.15u met een aantal vertegenwoordigers van kerkgenootschappen.
De lijn is afgestemd met NCTV, DCOM, DWJZ, DBO.
Groeten,
[(10)(2e)]
Met vriendelijke groet,

[(10)(2e)]

let op, mijn emailadres is veranderd: [(10)(2e)]@nctv.minjenv.nl (en niet langer [(10)(2e)]@nctv.minvenj.nl)

.....
Ministerie van Veiligheid en Justitie
Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid
Turfmarkt 147 | 2511 DP | Den Haag
Postbus 16950 | 2500 BZ | Den Haag

.....
M 06 [(10)(2e)]
[(10)(2e)]@nctv.minjenv.nl
www.nctv.nl
.....

Minister van JenV

NCTV

Datum
13 oktober 2020

Ons kenmerk
xxx

nota

Gesprek dinsdag 13 oktober

Van
NCTV
Datum/eindparaaf

Gesprek van minister op dinsdag 13 oktober:

Op dinsdag 13 oktober, om 18.15u (voorafgaand aan de persco van 19.00u) hebt u een webex meeting met de volgende personen:

- [redacted] (10)(2e)
- Dhr Jaap Smit
- [redacted] (10)(2e)
- Dhr John Bakker

Bij dit gesprek zal ook de secretaris van het CIO, mw. Daniëlle Woestenberg, aanwezig zijn.

Onderstaande lijn is afgestemd met:

DBO: [redacted] (10)(2e)
DWJZ: [redacted] (10)(2e)
DCOM: [redacted] (10)(2e)
NCTV: [redacted] (10)(2e)

Voorgestelde lijn / gespreknotitie:

Situatie rond virus zeer ernstig. Daarom kondigt het kabinet, na besluitvorming in MCC van 13 oktober, strengere maatregelen af. Dat wordt vanavond om 19.00u bekend gemaakt in een persconferentie. Onder andere horecagelegenheden worden gesloten en het sociale verkeer wordt verder ingeperkt. Dit alles gebeurt op advies van het OMT.

Nog steeds blijft de maatregel samenkomsten tot max 30 personen van kracht in het nieuwe maatregelenpakket.

Voor kerken blijft gelden dat deze maatregelen niet wordt afgekondigd, dus dat sprake is van een uitzondering. Echter, vanwege de ernst van ontwikkeling van virus blijft het 'dringende advies' van kracht om het aantal bezoekers te maximaliseren op 30 (excl. betrokkenen bij de dienst).

Hierbij is goed om te weten dat in het maatregelenpakket van dinsdag 13 oktober een aantal uitzonderingen voor grote gebouwen op de 30 personen wordt geschrappt (bijv voor de Rai, Ahoy ed.).

In de afgelopen dagen (afgelopen weekend) hebben we gezien hoe hard er is gewerkt door kerken aan afschalen van bezoekersaantallen, waarvoor hartelijk dank. Minister beseft zich hoeveel we van eenieder vragen, het offer van de samenleving in zijn geheel is groot. Gezien de huidige situatie en extra maatregelen die het kabinet neemt blijft de oproep aan kerken onverminderd en krijgt nog meer urgentie: Laat het huidige communiqué in stand. Benadruk onverminderd de noodzaak tot maximaliseren van samenkomsten tot 30. Zoek de grenzen niet op, laat kerken afschalen naar bijeenkomsten tot 30. Neem uw verantwoordelijkheid, gezien de context vandaag de dag en zoek de grenzen niet op.

Op dit moment is maatwerk niet aan de orde. De huidige maatregelen van het kabinet zijn van kracht voor de duur van twee weken (communiqué dat tot eind oktober geldt, is dus dat loopt min of meer gelijk op).

Na die twee weken bepaalt het kabinet of handhaven van het huidige maatregelenpakket nodig is, of dat anders wordt besloten. Wederom op advies van het OMT.

Pas als het aantal corona-besmettingen afneemt, kan worden overwogen om tot verruiming van maatregelen/ adviezen over te gaan.

Voorstel vervolg:

Om het gesprek met elkaar gaande te houden en om, zodra dat opportuun is, te spreken over vorm en wijze van maatwerk, kunt u voorstellen om tweewekelijks te overleggen met dit genootschap (zodat het logisch past in de cyclus van het kabinet).

Bijv elke woensdag overleg.

NCTV

Datum

13 oktober 2020

Ons kenmerk

xxx

To: Grapperhaus, F.B.J. - BD/AL[(10)(2e)]@minjenv.nl]; Secretariaat - Minister van Justitie en Veiligheid[(10)(2g)]@minjenv.nl]
Cc: [(10)(2e)] - BD/DBO[(10)(2e)]@minjenv.nl]; [(10)(2e)] - BD/DBO/ADVIES[(10)(2e)]@minjenv.nl]; [(10)(2e)] - BD/NCTV[(10)(2e)]@nctv.minjenv.nl]; [(10)(2e)] - BD/NCTV[(10)(2e)]@nctv.minjenv.nl]; [(10)(2e)] - BD/DWJZ/JZW[(10)(2e)]@minjenv.nl]; [(10)(2e)] - BD/KS[(10)(2e)]@nctv.minjenv.nl]; [(10)(2e)] - BD/DGC-19[(10)(2e)]@minjenv.nl]; [(10)(2e)] - BD/DCOM/P&B[(10)(2e)]@minjenv.nl]; [(10)(2e)] BD/DBO/ADVIES[(10)(2e)]@minjenv.nl]
From: [(10)(2e)] - BD/KS
Sent: Tue 10/13/2020 7:06:42 PM
Subject: 14/10, 10.45 uur en 13.30 uur> Gespreksnotitie tbv gesprekken kerken morgen, dus woe 14 okt via webex plus bijlagen
Received: Tue 10/13/2020 7:06:43 PM

buiten reikwijdte

[Kerken overleg webexen woe 14 okt versie 2020 10 13.docx](#)

Beste minister,

Voor de twee gesprekken die u morgen hebt met religieuze koepels, is in de bijlage een gespreksnotitie ingevoegd.

buiten reikwijdte

Eea is afgestemd met NCTV, DCOM en DWJZ, alsook met DBO.

Groeten,

(10)(2e)

Met vriendelijke groet,

(10)(2e)

Let op, mijn emailadres is veranderd: [(10)(2e)]@nctv.minjenv.nl (en niet langer [(10)(2e)]@nctv.minvenj.nl)

.....
Ministerie van Veiligheid en Justitie
Nationaal Coördinator Terrorisbestrijding en Veiligheid
Turfmarkt 147 | 2511 DP | Den Haag
Postbus 16950 | 2500 BZ | Den Haag

.....
M 06 [(10)(2e)]
[(10)(2e)]@nctv.minjenv.nl
www.nctv.nl
.....

Minister van JenV

NCTV

Datum
13 oktober 2020

Ons kenmerk
xxx

nota

Gesprekken woe 14 oktober

Van
NCTV
Datum/eindparaaf

Gesprekken van minister op woensdag 14 oktober:

Op woensdag 14 oktober hebt u twee webex meetings (in vervolg op de gesprekken die u afgelopen vrijdag hebt gevoerd):

- CIO: webex van 10.45-11.30u
-

Voorgestelde lijn / gespreknotitie:

De situatie rond verspreiding van het virus is zeer ernstig. Daarom heeft het kabinet gisteren via de persconferentie, na besluitvorming in MCC van 13 oktober, strengere maatregelen afgekondigd. Onder andere horecagelegenheden worden gesloten en het gehele sociale verkeer wordt verder ingeperkt. Dit alles gebeurt op advies van het OMT.

Nog steeds blijft de maatregel samenkomsten tot max 30 personen van kracht in het nieuwe maatregelenpakket.

Voor kerken blijft gelden dat deze maatregelen niet wordt afgekondigd, dus dat sprake is van een uitzondering. Echter, vanwege de ernst van ontwikkeling van virus blijft het 'dringende advies' van kracht om het aantal bezoekers te maximaliseren op 30 (excl. betrokkenen bij de dienst).

Hierbij is goed om te weten dat in het maatregelenpakket van dinsdag 13 oktober uitzonderingen voor grote gebouwen op de 30 personen is geschrappt (bijv voor het concertgebouw, de Rai, Ahoy ed.).

NCTV

Datum
13 oktober 2020

Ons kenmerk
xxx

In de afgelopen dagen (afgelopen weekend) hebben we gezien hoe hard er is gewerkt door kerken aan afschalen van bezoekersaantallen, waarvoor hartelijk dank. Minister beseft zich hoeveel we van eenieder vragen, het offer van de samenleving in zijn geheel is groot. Gezien de huidige situatie en extra maatregelen die het kabinet neemt blijft de oproep aan kerken onverminderd en krijgt nog meer urgentie: Laat het huidige communiqué in stand. Benadruk onverminderd de noodzaak tot maximaliseren van samenkomsten tot 30, mondkapjes te dragen en zingen niet toe te staan. Zoek de grenzen niet op, laat kerken afschalen naar bijeenkomsten tot 30. Neem uw verantwoordelijkheid, gezien de context vandaag de dag.

Op dit moment is maatwerk niet aan de orde. De huidige maatregelen van het kabinet worden over twee weken geëvalueerd (communiqué dat tot eind oktober geldt, loopt min of meer gelijk op).

Na die twee weken bepaalt het kabinet of handhaven van het huidige maatregelenpakket nodig is, of dat anders wordt besloten. Wederom op advies van het OMT.

Pas als het aantal corona-besmettingen afneemt, kan worden overwogen om tot verruiming van maatregelen/ adviezen over te gaan.

Voorstel vervolg:

Om het gesprek met elkaar gaande te houden en om, zodra dat opportuun is, te spreken over vorm en wijze van maatwerk, kunt u voorstellen om tweewekelijks te overleggen met beide genootschappen (zodat het logisch past in de cyclus van het kabinet).

Bijv elke 2de woensdag overleg.

buiten reikwijdte

Nationaal Coördinator
Terrorismebestrijding en
Veiligheid (NCTV)

Contactpersoon

(10)(2e)

T o e (10)(2e)

(10)(2e)@minjenv.nl

Datum

13 oktober 2020

verslag

ACC-19

Omschrijving	ACC-19, verslag
Vergaderdatum en -tijd	13 oktober 2020, 11.00 - 12.00 uur
Vergaderplaats	Webex
Aanwezig	(10)(2e) I&W), (10)(2e) FIN), (10)(2e) (10)(2e) BZ), (10)(2e) LNV), (10)(2e) OCW), (10)(2e) (10)(2e) (10)(2e) SZW), (10)(2e) EZK), (10)(2e) SCP), (10)(2e) J&V), (10)(2e) J&V), (10)(2e) (10)(2e) BZK), (10)(2e) NCTV), (10)(2e) (10)(2e) VWS), (10)(2e) DEF), (10)(2e) (10)(2e)
Afwezig	(10)(2e) CPB, PBL.

buiten reikwijdte

Datum
13 oktober 2020

buiten reikwijdte

Datum
13 oktober 2020

buiten reikwijdte

4. Maatregelenpakket

buiten reikwijdte

(10)(2e) buiten reikwijdte
brv Daarnaast suggereert zij een dringend advies aan kerken om maximaal met 30 mensen bij elkaar te komen.

(10)(2e)	buiten reikwijdte
buiten reikwijdte	

Datum
13 oktober 2020

Ten aanzien van de situatie bij kerken laat zij weten dat er internsief contact is tussen de minister van J&V en het Interkerkelijke Contact in Overheidszaken (CiO).

buiten reikwijdte

To: Grapperhaus, F.B.J. - BD/AL [(10)(2e)]@minjenv.nl
Cc: [(10)(2e)] - BD/DGC-19 [(10)(2e)]@minjenv.nl; [(10)(2e)] - BD/PSD [(10)(2e)]@nctv.minjenv.nl; [(10)(2e)] - BD/KS [(10)(2e)]@nctv.minjenv.nl; [(10)(2e)] - BD/NCTV [(10)(2e)]@nctv.minjenv.nl; [(10)(2e)] - BD/DBO/ADVIES [(10)(2e)]@minjenv.nl; [(10)(2e)] - BD/DBO [(10)(2e)]@minjenv.nl; [(10)(2e)] - BD/DWJZ/JZW [(10)(2e)]@minjenv.nl; [(10)(2e)] - BD/DCOM/P&B [(10)(2e)]@minjenv.nl
From: [(10)(2e)] - BD/KS
Sent: Wed 10/14/2020 11:16:25 AM
Subject: vragen + antwoorden nav overleg van zojuist met CIO
Received: Wed 10/14/2020 11:16:26 AM

Beste minister,

Bent u akkoord om dit zo te versturen aan leden van CIO van zojuist?

Met name de laatste vraag (geel gearceerd) vergde nadere afstemming met NCTV, maar daar is nu ook een eenduidig antwoord op.

Groeten [(10)(2e)]

Met vriendelijke groet,

[(10)(2e)]

Let op, mijn emailadres is veranderd: [(10)(2e)]@nctv.minjenv.nl (en niet langer [(10)(2e)]@nctv.minvenj.nl)

(11) voor def. versie zie doc 91

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

> Retouradres Postbus 20350 2500 EJ Den Haag

Voorzitters veiligheidsregio's

PDC19-TEAMD

Bezoekadres

Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag
T 070 340 79 11
F 070 340 78 34
www.rijksoverheid.nl

Kenmerk

1762562-212713-PDC19

Uw brief

Bijlage(n)

Datum 14 oktober 2020
Betreft Aanwijzing miv 14 oktober

*Correspondentie uitsluitend
richten aan het retouradres
met vermelding van de
datum en het kenmerk van
deze brief.*

Geachte voorzitters,

Gehoord hebbende het advies van het Outbreak Management Team van 12 oktober 2020 en het overleg van de Ministeriële Commissie Crisisbeheersing van 13 oktober 2020 geef ik u op basis van artikel 7 van de Wet publieke gezondheid, met inachtneming van artikel 39 van de Wet veiligheidsregio's, onderstaande opdracht.

In deze opdracht heb ik de eerdere aanwijzingen verwerkt en aangepast die ik aan alle voorzitters van de veiligheidsregio heb verstrekt. Ik geef u nu, mede namens de minister van Justitie en Veiligheid, een nieuwe opdracht om uw bevoegdheden op het terrein van publieke gezondheid en openbare orde en veiligheid in te zetten om maatregelen te nemen die nodig zijn voor de bestrijding van covid-19 met ingang van 14 oktober 2020 22.00 uur. Ik trek de opdrachten in voor bestrijding van de uitbraak van covid-19 die ik op 26 juni, 10 juli, 7 augustus, 20 augustus, 1 september, 11 september en 29 september 2020 op basis van artikel 7 van de Wet publieke gezondheid heb verstrekt. Mijn opdrachten van 30 juni en 1 september 2020 gericht aan vijf veiligheidsregio's met een luchthaven blijven van toepassing.

Veilige afstand

Er is een verbod op het in de publieke ruimte (incl. vaartuigen en voertuigen) en in besloten plaatsen, met uitzondering van woningen, niet in acht nemen van een onderlinge afstand van 1,5 meter. Dit verbod geldt niet voor:

- a) Personen die een gezamenlijk huishouden vormen;
- b) De afstand tot kinderen tot 13 jaar;
- c) Personen tot 18 jaar onderling, tenzij zij zich bevinden op een locatie van een instelling voor middelbaar beroepsonderwijs, hoger beroepsonderwijs of wetenschappelijk onderwijs.
- d) Leerlingen in het voortgezet (speciaal) onderwijs onderling op school;
- e) Personen bij de uitoefening van hun beroep, voor zover de werkzaamheden in het kader van de uitoefening van dat beroep noodzakelijk zijn en niet op gepaste wijze kunnen worden uitgevoerd met inachtneming van 1,5 meter van degene jegens of met wie de werkzaamheden worden uitgevoerd;

- f) Personen met een handicap onderling die in dezelfde woongroep of andere woonvorm op eenzelfde adres wonen en gemeenschappelijke voorzieningen delen en op personen met een handicap, voor zover zij zich niet met inachtneming van een afstand van 1,5 meter jegens hun begeleiders of vaste mantelzorgers kunnen ophouden en hun begeleiders of vaste mantelzorgers;
- g) Personen die theater, dan wel dans in de vorm van culturele uiting, beoefenen;
- h) Sporters in instellingen voor topsport¹tijdens het beoefenen van de sport en voetballers van de Eredivisie en Eerste Divisie; of
- i) Personen in het openbaar vervoer, overig bedrijfsmatig personenvervoer en vervoer voor privédoeleinden, voor zover dit vervoer primair de verplaatsing van de ene naar de andere locatie behelst en niet strekt tot het mogelijk maken van recreatie, mits zij voldoen aan de gestelde regels over het gebruik van niet medische mondneuskapje als nader in deze aanwijzing omschreven

PDC19-TEAMD

Kenmerk

1762562-212713-PDC19

Ten aanzien van dit verbod geldt dat de 1,5 meter wordt gehandhaafd vanaf drie personen.

Vervoer

In het openbaar vervoer en overig bedrijfsmatig personenvervoer is voor reizigers vanaf 13 jaar het dragen van een niet-medisch mondneuskapje verplicht. Op dit gebod wordt niet gehandhaafd bij personen die wegens een medische oorzaak geen mondneuskapje kunnen dragen. Dit geldt tevens voor jongeren in het leerlingen- en doelgroepenvervoer. Dit betreft het vervoer van leerlingen van en naar het voortgezet (speciaal) onderwijs. Daarnaast gaat het over vervoer van jongeren t/m 17 jaar van en naar de locatie waar jongeren de jeugdhulp ontvangen, de kinderopvang en zorglocaties voor jeugd, zoals kinderdienstencentra (KDC).

Voor het overige bedrijfsmatige personenvervoer geldt daarnaast dat reizigers moeten reserveren en de vervoerder bij reizigers een voorafgaande verificatie van hun gezondheid uitvoert. De verplichting voor het dragen van een niet-medisch mondneuskapje voor reizigers vanaf 13 jaar geldt bij dat vervoer niet bij maximaal 2 personen vanaf 13 jaar per voertuig of vaartuig inclusief bestuurder.

De vervoerder van het overige bedrijfsmatige vervoer is verantwoordelijk voor het treffen van de hierboven genoemde maatregelen.

Handhaving in het openbaar vervoer vindt in de praktijk plaats door de personen die door de vervoerders als toezichthouder zijn aangewezen en andere op grond van de Wet Personenvervoer 2000 aangewezen toezichthouders.

U kunt, in overleg met de vervoerder, voorzieningen voor vervoer beëindigen of beperken, indien deze voorzieningen zich niet of onvoldoende mate houden aan de verwezenlijking van de beperkende maatregelen met betrekking tot het dragen van een mondneuskapje of het zo veel mogelijk houden van 1,5 meter afstand tussen alle in de voorziening aanwezige personen, of aan het op adequate wijze

¹ Het gaat om de instellingen voor topsport die genoemd zijn op: www.nocnsf.nl/topsportaccommodaties en www.knvb.nl/trainingsaccommodaties.

zichtbaar duidelijk maken daarvan, mits de beëindiging van deze voorziening het transport van personen die werkzaam zijn in vitale processen of transport dat anderszins noodzakelijk is voor de mobiliteit van Nederland niet onnodig belemmert.

PDC19-TEAMD

Kenmerk
1762562-212713-PDC19

Verbod evenementen

Evenementen zijn verboden. Dit geldt niet voor verrichtingen van vermaak in een gebouw, die behoren tot de reguliere exploitatie van bioscopen, filmhuizen, concertzalen, podia voor alle genres van muziek, theaters en hiermee vergelijkbare culturele instellingen, musea, presentatie-instellingen, monumenten met een publieksfunctie, casino's, arcadehallen, speelhallen, markten, mits binnen de daarvoor geldende regels als nader in deze aanwijzing omschreven. Onder evenementen worden niet begrepen betogingen, vergaderingen en godsdienstige en levensbeschouwelijke samenkomsten als bedoeld in de Wet openbare manifestaties en beurzen en congressen.

Groepsvorming openbare plaats

Het is verboden om op een openbare plaats of een plaats in de buitenlucht, met uitzondering van het erf behorend bij de woning, zich op te houden in groepsverband met meer dan vier personen. Dit verbod geldt niet voor:

- a. een gezamenlijk huishouden;
- b. personen tot 13 jaar;
- c. personen tot 18 jaar die sport beoefenen;
- d. sporters in instellingen voor topsport, voetballers van de Eredivisie en Eerste Divisie;
- e. personen bij uitvaarten;
- f. personen bij een huwelijksvoltrekking gemaximeerd tot 30 personen;
- g. personen in het openbaar vervoer en in overig bedrijfsmatig personenvervoer, mits met inachtneming van de daarvoor specifiek geldende regels, en louter voor de duur van de deelname aan dat vervoer;
- h. zorgbegeleiders of vaste mantelzorgers en de personen die zij begeleiden.;
- i. betogingen en vergaderingen als bedoeld in de Wet openbare manifestaties;
- j. personen die in gemeenschap met anderen godsdienst of levensovertuiging belijden;
- k. een bijeenkomst van een internationale organisatie, die gevestigd is op het grondgebied van het Koninkrijk, of van een verdragspartij van een verdrag waarbij het Koninkrijk partij is;
- l. een verkiezing als bedoeld in de Kieswet;
- m. personen die theater, dans of muziek in de vorm van culturele uiting beoefenen;
- n. beroep, bedrijf of vereniging, voor zover noodzakelijk voor de continuering van de dagelijkse werkzaamheden van instellingen, bedrijven en andere organisaties en gemaximeerd tot 100.

Samenkomsten in gebouwen

Samenkomsten in voor het publiek toegankelijke gebouwen (inclusief vaartuigen en voertuigen, met uitzondering van de woongedeelten) en in besloten plaatsen, met uitzondering van woningen, zijn alleen toegestaan als het aantal aanwezigen per zelfstandige ruimte beperkt blijft tot ten hoogste 30 personen (exclusief personeel). In een gebouw geldt een zichtbaar gescheiden podium als een zelfstandige ruimte.

Dit verbod geldt niet voor:

- a. personen die noodzakelijk zijn voor de continuering van de dagelijkse werkzaamheden van instellingen, bedrijven en andere organisaties, voor zover hun aanwezigheid in het gebouw beperkt blijft tot ten hoogste 100 personen per zelfstandige ruimte;
- b. betogingen, samenkomsten en vergaderingen als bedoeld in de Wet openbare manifestaties;
- c. personen die in gemeenschap met anderen godsdienst of levensovertuiging belijden;
- d. de vergaderingen van de Staten-Generaal of van een commissie daaruit (in de desbetreffende veiligheidsregio), van de gemeenteraad, provinciale staten en het algemeen bestuur van een waterschap, of van een door deze organen ingestelde commissie, en andere wettelijk verplichte bijeenkomsten;
- e. een bijeenkomst van een internationale organisatie, die gevestigd is op het grondgebied van het Koninkrijk, of van een verdragspartij van een verdrag waarbij het Koninkrijk partij is;
- f. gebouwen die bestemd zijn of gebruikt worden voor detailhandel, markten, bibliotheken, musea, monumenten, presentatie-instellingen, dierentuinen, pretparken en daarmee vergelijkbare functies voor zover sprake is van doorstroom van bezoekers;
- g. onderwijs- en trainingsinstellingen en educatieve activiteiten;
- h. kinderopvang;
- i. vaartuigen en voertuigen in het openbaar vervoer en overig bedrijfsmatig personenvervoer;
- k. gebruik van gebouwen voor scouting-, cultuur-, kunst-, sport- en andere georganiseerde jeugdactiviteiten voor personen tot en met 17 jaar;
- l. zorginstellingen;
- m. uitvaarten;
- n. een verkiezing als bedoeld in de Kieswet;
- o. hotels, voor zover het gaat over hotelgasten.

PDC19-TEAMD

Kenmerk

1762562-212713-PDC19

Voorwaarden organiseren van samenkomsten

Voor het organiseren van samenkomsten die zijn gericht op verrichtingen van vermaak en congressen en beurzen in de publieke ruimte (incl. vaartuigen en voertuigen, met uitzondering van de woongedeelten) en in besloten plaatsen, met uitzondering van woningen, gelden de volgende voorwaarden:

- Personen hebben gereserveerd, een voorafgaande verificatie van hun gezondheid vindt plaats, personen worden geplacéerd, maatregelen worden getroffen om te waarborgen dat de stromen van personen die samenkomen in verschillende zelfstandige ruimten in een gebouw, ook voor zover het hun gebruik van sanitaire voorzieningen betreft, worden gescheiden, en hygiënemaatregelen worden getroffen.

Voor het organiseren van overige samenkomsten in de publieke ruimte (incl. vaartuigen en voertuigen, met uitzondering van de woongedeelten) en in besloten plaatsen, met uitzondering van woningen, gelden de volgende voorwaarden:

- worden maatregelen getroffen om te waarborgen dat de stromen van personen die samenkomen in verschillende zelfstandige ruimten in een gebouw, ook voor zover het hun gebruik van sanitaire voorzieningen betreft, worden gescheiden, en hygiënemaatregelen worden getroffen.

Placering vindt plaats door het aanwijzen van een zitplaats. In afwijking hiervan geldt bij sport-, spel-, theater- dansactiviteiten en sauna en wellness dat placering plaatsvindt door het aanwijzen van een afgebakende locatie waar gebruik van wordt gemaakt voor de activiteit.

PDC19-TEAMD

Kenmerk
1762562-212713-PDC19

Voor detailhandel, markten, bibliotheken, musea, monumenten, presentatie-instellingen, dierentuinen, pretparken, en daarmee vergelijkbare functies voor zover sprake is van doorstroom van bezoekers, geldt de voorwaarde dat een deurbeleid wordt gehanteerd.

- Voor de detailhandel geldt aanvullend dat de toegang tot de locatie minimaal twee keer per dag een uur wordt beperkt tot ouderen en kwetsbare mensen.
- Voor de overige doorstroomlocaties (behalve markten) geldt dat aanvullend per locatie het maximum aantal bezoekers dat tegelijk wordt toegelaten door u wordt bepaald, na overleg met de betrokken organisatie, rekening houdend met de oppervlakte van de locatie en het kunnen naleven van maatregelen als de 1,5 meter onderlinge afstand. Tevens dienen bezoekers vooraf per tijdvak te reserveren.

Reservering mag niet worden geaccepteerd van groepen van meer dan vier personen en placering mag niet plaatsvinden in groepen van meer dan vier personen, tenzij het om personen of gevallen gaat die zijn uitgezonderd van de regels over groepsvorming.

De exploitant, beheerder of organisator is verantwoordelijk voor het treffen van de hierboven genoemde maatregelen. Zij kunnen gebruik maken van de afwegingskaders van het RIVM.

Sluiting eet- en drinkgelegenheden

Eet- en drinkgelegenheden (waaronder ook coffeeshops, sportkantines, shisha-lounges, alsook eet- en drinkgelegenheden in bioscopen, casino's, speelhallen, theaters, studentenverenigingen en stripclubs) en de daarbij behorende terrassen worden gesloten.² Indien de inrichting waar de eet- en drinkgelegenheid zich bevindt meerdere functies heeft, dient de inrichting uiterlijk om 01.00 uur te sluiten. Uitgezonderd zijn hotels voor de hotelgasten, de afhaalfunctie van eet- en drinkgelegenheid en bedrijfskantines, mits maatregelen worden getroffen om 1,5 meter afstand tussen de aanwezigen in en bij de toegang van deze locaties te garanderen.

Eet- en drinkgelegenheden waar eten en drinken kan worden afgehaald voor gebruik elders dan ter plaatse moeten om 01.00 uur sluiten. Bij coffeeshops kan worden afgehaald tot 20.00 uur.

Voor eet- en drinkgelegenheden die zich bevinden op luchthavens na de security-check (airside) geldt bovenstaande norm niet.

Sporten

Sportbeoefening is alleen toegestaan individueel of in teamverband met niet meer

² Stichting Sanquin Bloedvoorziening kan wel gebruik maken van enkele voorzieningen (zoals stroom en toilet), van sportclubs en eet- en drinkgelegenheden voor het afnemen van bloed.

dan 4 personen en sportwedstrijden worden verboden. Dit geldt niet voor sportbeoefening en wedstrijden van sporters in instellingen voor topsport, voetballers van de Eredivisie en Eerste Divisie en personen tot 18 jaar die sport beoefenen op de eigen club. Voor alle sportwedstrijden en –trainingen (zowel amateur als professioneel) geldt een verbod op de aanwezigheid van toeschouwers.

PDC19-TEAMD

Kenmerk
1762562-212713-PDC19

In sportaccommodaties worden douches en kleedkamers gesloten. Toiletten kunnen wel geopend blijven. Kleedkamers bij zwemgelegenheden kunnen wel open blijven.

Alcohol

Het is verboden om alcoholhoudende drank te verkopen, commercieel te verstrekken of commercieel op enigerlei andere wijze in de publieke ruimte (incl. vaartuigen en voertuigen, met uitzondering van de woongedeelten) en in besloten plaatsen, met uitzondering van woningen aan te bieden tussen 20.00 uur en tot 07.00 uur. Tevens is het verboden om tussen 20.00 uur en 07:00 uur in de openbare plaats alcoholhoudende drank voor handen te hebben of te nuttigen.

Sluitingstijd detailhandel

De detailhandel dient uiterlijk om 20:00 uur te sluiten. Dit geldt niet voor de levensmiddelenbranche.

Verbod voor dansgelegenheden en in groepsverband zingen en schreeuwen

Het verbod op openstelling van locaties blijft bestaan voor discotheken, nachtclubs en vergelijkbare dansgelegenheden.

Daarnaast is het in de publieke ruimte (incl. vaartuigen en voertuigen) en in besloten plaatsen, met uitzondering van woningen, verboden in groepsverband te zingen of schreeuwen. Dit verbod geldt niet voor zangers, zangkoren, zanggroepen en zang als onderdeel van belijdenis van godsdienst of levensovertuiging, voor zover zij daarbij de richtlijnen van het RIVM opvolgen.

Sluiten van locaties

U kunt een locatie, waaronder detailhandel, sluiten of gesloten houden indien u van oordeel bent dat de maatregel om 1,5 meter onderlinge afstand te houden (naar verwachting) niet goed wordt nageleefd of niet goed na te leven is of indien niet wordt voldaan aan de hierboven genoemde maatregelen. Een indicatie hiervoor kan zijn dat de locatie geen duidelijk toegangsbeleid hanteert, crowdmanagement heeft ingezet of zichtbare hygiënemaatregelen heeft getroffen. U kunt ook een locatie sluiten of gesloten houden als u problemen verwacht dan wel constateert met het gebruik van het mobiliteitssysteem en in het bijzonder het openbaar vervoer.

U kunt over gaan tot een sluiting van maximaal 14 dagen van locaties, niet zijnde woningen, die gekoppeld worden aan meerdere besmettingen of clusters van besmettingen via het bron- en contactonderzoek van de GGD.

Maatregelen bij introductie-activiteiten voor studenten

Ik geef u opdracht om alle fysieke samenkomsten die worden georganiseerd in het

kader van de werving en introductie van studenten van mbo, hbo en wo te verbieden. U kunt een ontheffing verlenen van dit verbod voor fysieke samenkomsten die worden georganiseerd door onderwijsinstellingen, studentensportverenigingen, studieverenigingen en studentenverenigingen, mits die samenkomsten geaccordeerd zijn door een onderwijsinstelling of de veiligheidsregio, gericht zijn op studie, sport of kennismaking, kleinschalig zijn, er geen alcohol gedronken wordt en de bijeenkomsten niet plaatsvinden tussen 22.00 uur en 07.00 uur.

PDC19-TEAMD

Kenmerk
1762562-212713-PDC19

Registratieplicht contactberoepen

Beoefenaren van contactberoepen, waarbij het niet mogelijk is ten minste 1,5 meter afstand te houden tot de klant, worden verplicht om aan alle klanten te vragen om hun contactgegevens beschikbaar te stellen ten behoeve van de uitvoering van een eventueel bron- en contactonderzoek door de GGD en in te stemmen met verwerking en overdracht van die gegevens voor dat doel. Het gaat om de volgende gegevens:

- volledige naam;
- datum en aankomsttijd;
- e-mailadres;
- telefoonnummer
- toestemming

De gegevens mogen niet voor andere doeleinden worden gebruikt en kunnen alleen door de regionale GGD worden opgevraagd. De gegevens moeten 14 dagen worden bewaard en daarna worden vernietigd. Klanten zijn niet verplicht de gevraagde gegevens te verstrekken.

Deze verplichting geldt niet voor beroepen waarvoor een registratieplicht omwille van het op een gepaste wijze uitoefenen van het beroep, of omwille van de veiligheid of welzijn van betrokkenen onwenselijk is. Het gaat om (para)medische zorgverleners, sekswerkers, mantelzorgers, geestelijk bedienaars, toezichthouders, handhavers en hulpdiensten (o.a. politie, brandweer, krijgsmacht) of personen die werkzaam zijn bij een justitiële inrichting.

Verpleeghuizen en kleinschalige woonvormen in de ouderenzorg

In verpleeghuizen en kleinschalige woonvormen in de ouderenzorg waar zich één of meer COVID-19 besmettingen voordoen, geldt dat het verboden is voor bezoekers om zonder toestemming van de beheerder aanwezig te zijn.

Bezoek moet zijn toegestaan indien het de beperking van de verspreiding van COVID-19 niet in de weg staat. Ook moet bezoek aan bewoners van wie wordt verwacht dat zij op korte termijn overlijden of in vergelijkbare omstandigheden altijd worden toegestaan. Dit geldt ook voor bezoek in verband met het horen en beoordelen van een cliënt in het kader van de Wet zorg en dwang psychogeriatrische en verstandelijk gehandicapte cliënten en de cliëntvertrouwenspersoon. Voor structurele vrijwilligers is een uitzondering op dit verbod mogelijk. Op basis van artikel 7 van de Wet publieke gezondheid en met inachtneming van artikel 39, eerste lid, van de Wet veiligheidsregio's, geef ik u daarom opdracht om uw bevoegdheden op het terrein van openbare orde en veiligheid in te zetten als verpleeghuizen of kleinschalige woonvormen, ondanks nadrukkelijke inspanningen van hun kant, problemen ervaren met het weigeren van bezoekers of derden die de locatie proberen binnen te komen, zonder toestemming van de beheerder.

Vervallen ontheffingen

In mijn opdracht van 29 september heb ik u de mogelijkheid gegeven om in een beperkt aantal door u te bepalen gevallen ontheffing te verlenen op het maximum van 30 personen per zelfstandige ruimte bij samenkomsten in gebouwen van groot belang voor de regio. U dient de verleende ontheffingen te laten vervallen.

PDC19-TEAMD

Kenmerk
1762562-212713-PDC19

Als u problemen ervaart bij de uitvoering van deze aanwijzing, verzoek ik u contact op te nemen met het LOT-C of uw contactpersoon bij de projectdirectie covid-19.

Hoogachtend,
mede namens de minister van Justitie en Veiligheid,

de minister van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport,

Hugo de Jonge

Van: (10)(2e) BD/DWJZ/JZW
Aan: (10)(2e) BD/DWJZ/JZW
Onderwerp: FW: vragen + antwoorden nav overleg van zojuist met CIO
Datum: donderdag 18 februari 2021 14:57:38
Prioriteit: Hoog

Van: (10)(2e) - BD/KS <(10)(2e)@nctv.minjenv.nl>
Datum: donderdag 15 okt. 2020 9:13 AM
Aan: (10)(2e) <(10)(2e)>
Kopie: (10)(2e) - BD/DWJZ/JZW <(10)(2e)@minjenv.nl>, (10)(2e) - BD/KS <(10)(2e)@nctv.minjenv.nl>, (10)(2e) - BD/DGC-19 <(10)(2e)@minjenv.nl>
Onderwerp: vragen + antwoorden nav overleg van zojuist met CIO

Beste Danielle,

Naar aanleiding van het overleg van gisteren, zijn de vragen voor de volledigheid onderstaand voorzien van een antwoord. Het betreffen dringende adviezen (omdat aan kerken geen maatregelen zijn opgelegd).

- Geldt een max van 30 personen per kerk of per ruimte?
Antwoord: het dringende advies is dat een max geldt van 30 personen per eigenstandige ruimte (in analogie met bepaling zoals die geldt in noodverordening). Daarbij dienen de zogenaamde 'overloopruimtes' - toegangshallen, garderobes, toiletgebouwen etc- goed in ogenschouw te worden genomen, ter voorkoming dat daar alsnog meer dan 30 personen tegelijkertijd aanwezig zijn.
- Zijn jongeren uitgezonderd van max 30?
Antwoord: In specifieke omstandigheden zijn jongeren uitgezonderd, te weten in onderwijs-settings, of voor bijeenkomsten van jeugdverenigingen (0 tot 18 jaar). Bijvoorbeeld een zondagsschool-bijeenkomst kan wat ons betreft gelijk worden geschaard. Dan geldt dus de max van 30 kinderen niet.
- Ik heb de specifieke vraag nogmaals teruggelegd bij de NCTV: Mogen in een kerkviering in totaal meer dan 30 personen (ouders en hun kinderen) gezamenlijk in 1 ruimte aanwezig zijn?
Antwoord: Het dringende advies van max 30 personen in totaal is van kracht, zonder onderscheid tussen kinderen en ouderen. Het betreft een kerkdienst dus geldt de uitzonderingsgrond zoals hierboven beschreven (onderwijssetting of jeugdvereniging) niet. Er wordt derhalve in het advies van max 30 personen geen onderscheid gemaakt tussen ouderen en kinderen.
(Hierbij wordt in de uitleg de vergelijking gemaakt met bijvoorbeeld een jeugdvoorstelling. Dan geldt de maatregel dat bijvoorbeeld ouders met kinderen mogen komen, maar dat het totaal in de zaal niet de 30 personen mag overschrijden, ongeacht boven of onder 18 jaar. Voor voorstellingen geldt een maatregel, aan kerken betreft het een dringend advies).

Zou jij ajb de vragen willen doorgeleiden naar de overige leden van het overleg? Mocht dit tot vragen leiden, dan altijd bereid tot verdere toelichting.

Hartelijke groeten

(10)(2e)

Met vriendelijke groet,

(10)(2e)

Let op, mijn emailadres is veranderd: (10)(2e) @nctv.minjenv.nl (en niet langer (10)(2e)@nctv.minvenj.nl)

.....
Ministerie van Veiligheid en Justitie
Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid

Turfmarkt 147 | 2511 DP | Den Haag
Postbus 16950 | 2500 BZ | Den Haag

.....
M 06 [redacted] (10)(2e)
[redacted] (10)(2e) @nctv.minjenv.nl
www.nctv.nl
.....

[6/10/2020 19:30:39] (10)(2e) Berichten en gesprekken worden end-to-end versleuteld. Niemand buiten deze chat kan ze lezen of beluisteren, zelfs WhatsApp niet.

[6/10/2020 19:30:39] (10)(2e) Beste Ferd, (10)(2g)

(10)(2g)

(10)(2g)

(10)(2e)

[6/10/2020 20:40:06] Ferd Grapperhaus: U hebt dit bericht verwijderd.

[6/10/2020 21:55:40] (10)(2e) Beste Ferd, dank voor ons overleg! Naar aanleiding van ons telefonisch overleg graag het verzoek om vrijdagmiddag live te vergaderen op het ministerie. Ik zal de mensen in onze appgroep ook op de hoogte stellen.

[6/10/2020 22:09:25] Ferd Grapperhaus: Ga ik regelen.

[6/10/2020 22:09:42] (10)(2e) Dank!

[7/10/2020 08:20:31] Ferd Grapperhaus: afbeelding weggelaten

[7/10/2020 08:23:49] (10)(2e) Jah... echt verschrikkelijke cijfers

[7/10/2020 08:24:19] (10)(2e) (10)(2g) en (10)(2e)

(10)(2g) en (10)(2e)

[7/10/2020 08:24:34] (10)(2e) (10)(2g)

[7/10/2020 08:25:02] (10)(2e) (10)(2g)

[7/10/2020 22:13:16] (10)(2e) Dank voor het goede gesprek vanavond. IK krijg positieve reacties terug...

[7/10/2020 22:18:02] Ferd Grapperhaus: (10)(2g)

[7/10/2020 22:20:49] (10)(2e) (10)(2g)

(10)(2g)

[9/10/2020 20:15:55] (10)(2e) Beste Ferd, dank voor het goede gesprek van vanmiddag. Hier konden we goed mee vooruit. Goed om de komende week maatwerk verder uit te werken... Nu eerst langzaam het weekend in.

[14/10/2020 08:33:50] (10)(2e) Escalatie ladder (voorbeeld).xlsx document weggelaten

[14/10/2020 08:34:26] (10)(2e) Beste Ferd hierbij een voorbeeld voor een escalatieladder op lokaal kerkelijke gemeente niveau. Dit voorbeeld kunnen we ook gebruiken om uit te werken op landelijk niveau en dimensies toevoegen als: grote kerkgebouw, aantal diensten, aantal uitgangen etc etc. We praten straks verder via Webex

buiten reikwijdte